

નકશાંદી ઔલિયા

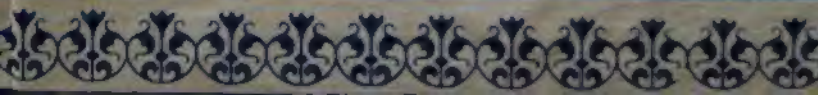
ગ્રંથ ત્રીજો

પ્રેસ

પીરો મુરશિદ હમ્મત અકદસ
મોલાના શાહ મુહમ્મદ અબ્દુર્રહીમ સાહબ જયપુરી (દા.બ)

નકશાંદી મુબદ્દિ

મેઝયારુસુલૂક

લેખક : હઝરત મૌ. મુહમ્મદ હિદાયતઅલી (રહ.)

અનુવાદક : અબ્દુલકાદિર ફાતીવાલા

- વિલાયત શું છે? એની સાબિતી શું છે?
- વિલાયતના જુદા જુદા મત'બાઓ કયા છે?
- એ મત'બાઓ મેળવવા માટેના તરીકાઓ શું છે?
- પીરી-મુરીદી શું છે? એના આદામો શું છે?
- સાચા અને ખોટા પીરની ઓળખ શું છે?

તસવ્વુફ અને તરીકતની સાદી અને સરળ સમજ આપતી
છસો પાનાંની કિતાબની ખીજી કીલક્ષ આવૃત્તિ.

મૂલ્ય : રૂ. ૪૦ + ૩-૫૦ + ૬ રજિ. ટપાલ ખર્ચ

હિફ્ત : રૂ. ૩૦ + ૨-૫૦ + ૬ રજિ. ટપાલ ખર્ચ

અભિપ્રાયો

- 'એને છપાવો! ખલે ખુદાને (મખ્લુકને) કાયદો પહોંચશે.'
- હુઝૂર સલ. એ લેખકને ખવાળમાં આપેલી બશારત
- 'ધણી જ મહેનતથી લખાયેલી અતિઉત્તમ કિતાબ છે.'
- હઝરત મુશ્તી સૈ. અ. રહીમ લાજપુરી સાહબ
- 'ધણાં કિંમતી અને ઝર્મીન વિષયોનો સંગ્રહ છે.'
- હઝરત મુશ્તી અહમદ અશરફ રાંદેરી સાહબ (રહ.)
- 'ઘોઈ ધર આ કિતાબથી ખાલી નહિ રહેવું જોઈએ.'
- હઝરત મુશ્તી અહમદ ખેમાત સાહબ
- 'મે. સુ. બરકાત અને ફુયૂઝનો એક બેહતરીન ખઝાનો છે.'
- શેખુલ હદીસ હઝરત મૌ. મુહમ્મદ રઝા અબમેરી સાહબ
- 'ત્રણે કિતાબો મેં વાંચી છે. સ્ટાન્ડર્ડ કિતાબો છે.'
- મુહંતરમ ઉસ્માનભાઈ ખત્રી સાહબ, તંત્રી : 'તયબાહ'

અહમનુસનવીમ

લેખક : હઝરત મૌ. મુહમ્મદ હિદાયતઅલી (રહ.)

અનુવાદક : અબ્દુલકાદિર ફાતીવાલા

- ફરિસ્તા દેખાતા કેમ નથી !! તેઓની વાતો સંભળાતી કેમ નથી ?
- એક વખતે અનેક કળશોમાં હુજૂર સલ. કેવી રીતે હાજર રહી શકે !!
- બાળેલાં મુદ્દાને ફરિસ્તા પ્રશ્નો કેવી રીતે પૂછતાં હશે !!
- મરેલાંને જીવતાં કરવા કરતાં પણ વધારે મોટી ખુબી કઈ છે !!
- ઓલિયા અને ચોખીઓ-સાધકો વચ્ચે તફાવત કયો ?

આવા અનેક વસવસાઓના સચોટ જવાબો આપતી કિતાબ. ગુજરાતીમાં બીજી આવૃત્તિ તૈયાર થઈ ગઈ છે.

મૂલ્ય : રૂ. ૧૫ + ૨ + ૬ રજિ. ટપાલ ખર્ચ

ઉર્દૂ : રૂ. ૧૫ + ૨ + ૬ રજિ. ટપાલ ખર્ચ

અભિપ્રાયો

- 'માશાઅલ્લાહ મજહૂર કિતાબમાં ઈલ્મે તસવ્વુફનો દરિયો વર્ણવે છે.'
- હઝરત મુફતી અહમદ અશરફ રાંદેરી સાહબ (રહ.)
- 'આ એક અજુબ અને બેમિસાલ કિતાબ છે.'
- હઝરત મૌ. અહમદુલ્લાહ સાહબ (રહ.)
- '(આ કિતાબનો) અનુવાદ પઢશે (તેઓ) ઇન્શાઅલ્લાહ ગુમરાહીથી બચશે.'
- હઝરત મુફતી અહમદ બેમાત સાહબ
- 'આ કિતાબ દરેક વસાવવા તથા મનન કરવા યોગ્ય છે.'
- હઝરત મુફતી ઇસ્માઈલ કછોલી સાહબ

કુતૂહલ હમૈન

લેખક : હઝરત મો. મુહમ્મદ હિદાયતઅલી (રહ.)

અનુવાદક : અબ્દુલકાદિર ફાતીવાલા

- હુઝૂર (સલ.)થી આપણે દૂર શા માટે છીએ ?
 - કા'બા શરીફ તરફ સજ્જો શા માટે છે ?
 - ખવાબ, કસ્ક અને બગૃતાવસ્થાના દર્શનમાં શું ફેર છે ?
 - અ'બિયા (અલે.)ની ખબરો ખરી શા માટે છે ?
 - હાજીએ ખાસ ધ્યાનમાં રાખવાની વાતો કઈ છે ?
- આવી અતિસૂક્ષ્મ વાતોની સરળ સમજૂતી આપતી કિતાબ. હજીજ પ્રવાસ વેળા લેખક પર ખુદા અને હબીબે ખુદા (સલ.) તરફથી થયેલી ઈનાયત વર્ષાનું એમાં અદ્ભુત વર્ણન છે. એ વાંચીને આપના દેયામાં મુહબ્બત ખુદા અને ઈશ્કે રસૂલ (સલ.)નો ઘોષ વહેશે અને ઈમાન તાજું થઈ જશે.

□

(હાલમાં સ્ટોકમાં નથી. ખીજી આવૃત્તિની રાહ જુઓ.)

અભિપ્રાયો

- 'કિતાબ નિહાયત મુબારક અને પુરવર છે.'
- શેખુલ હદીસ હઝરત મો. મુહમ્મદ રઝા અબમેરી સાહબ
- 'કિતાબ અજીબો ગરીબ વાકેઆત અને ઈલ્લામી કુશાતથી ભરપૂર છે.'
- શેખુલ હદીસ હઝરત મો. અહમદુલ્લાહ સાહબ (રહ.)
- 'કિતાબમાં વર્ણવેલાં ખવાબો ઘણી જ ઉચ્ચ કોટીના છે.'
- હઝરત મો. મુફતી ઇસ્માઈલ કહોલવી સાહબ
- 'આવી કિતાબો પદવાથી ઈમાન તાજું થાય છે અને રસૂલુલ્લાહ (સલ.)થી પ્રેમ વધે છે.'
- હઝરત મો. મુફતી અબ્દુલગની કાવીવાળા સાહબ (રહ.)

‘દુરે લાસાની’

ધર્મામે રખખાની હઝરત મુજદિદ અદ્દેસાની (રહ.)ના
મુખારક પત્રોના સાર અને સમજૂતી

ઉર્દૂ અનુવાદ : હઝરત મોલાના શાહ મુહમ્મદ હિદાયત અલી (રહ.)

ગુજરાતી અનુવાદ : અબ્દુલકાદિર ફાતીવાલા

પુસ્તક : ૧ ભાગ : ૧ રૂ. ૩૫ + ૩ + ૧ રજિ. ટપાલ ખર્ચ

પુસ્તક : ૨ ભાગ : ૨+૩ રૂ. ૩૫ + ૩ + ૧ રજિ. ટપાલ ખર્ચ

અભિપ્રાયો

- ‘હઝરત મુજદિદ અદ્દેસાની (રહ.)ના લખેલાં મહત્ત્વનાં તસવ્વુફના ફનમાં મદાન દરજ્જો પરાયે છે.’

—હઝરત મુક્તી અહમદ અશરફ સાહબ (રહ.)

- ‘હઝરત મુજદિદ અદ્દેસાની (રહ.)નો દરેક પત્ર તસવ્વુફની હુવ્વ હકીકતોથી ભરપૂર અને આગવું હિદાયતનામું છે.’

—હઝરત મૌ. મુક્તી અહમદ ખાનપુરી સા. (ગલેલ)

- ‘સામેજ આ કિતાબ તસવ્વુફ તેમજ ઈંમે મઅરિફતનાં અસંખ્ય કિમતી મોતીઓનો સંગ્રહ છે.’

—હઝરત મોલાના ચાદ્દીય સરીગત નઢવી સાહબ

- ‘આ પત્રો એક અનમોલ અને મૂલ્યવાન-કીમતી રત્નો સમાન છે.’

—મૌ. સઈદ અહમદ નૂરગત સાહબ, ‘તખલીગ’ (માસિક)

- ‘આ પત્રોમાં હિદાયત, નિખાલસતા અને અજ્ઞાહની રજા પ્રાપ્ત કરવાના તરીકા ચોંધાયેલા છે.’

—કારી રશીદ અહમદ અજમેરી સા. ‘હયાત’ (માસિક)

નકશાબંદી ઓલિયા

લેખક : અબ્દુલકાદિર ફાતીવાલા
ગ્રંથ પહેલો

મૂલ્ય : રૂ. ૩૫ + ૨૭૨૮૬ ટપાલ ખર્ચ રૂ. ૬ અલગ
એમાં નીચે પ્રમાણે સાત બુકુર્ગોના હાલાત છે :

- ૧ હુબૂર સલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ
- ૨ હંઝરત અબૂબક સિદ્દીક (રદિ.) ૩ હંઝરત સલમાન ફારસી (રદિ.)
- ૪ હંઝરત કાસિમ (રદિ.) ૫ હ.ઈમામ જઅફર સાદિક (રદિ.)
- ૬ હંઝ. ખાયાઝીદ બુસ્તામી (રહ.) ૭ હ. અબૂલ હસન ખિઠાની (રહ.)

ગ્રંથ બીજો

મૂલ્ય રૂ. ૩૫ + ૨૭૨૮૬ ટપાલ ખર્ચ રૂ. ૬ અલગ
એમાં નીચે પ્રમાણે નવ બુકુર્ગોના હાલાત છે :

- ૧ હંઝ. અબૂઅલી ફારમદી (રહ.) ૨ હંઝ. યસુફ હમ્દાની (રહ.)
- ૩ હંઝ. અ. ખાલિક જજદવાની (રહ.) ૪ હંઝ. મુ. આરિફ રેવગરી (રહ.)
- ૫ હંઝ. મેહમૂદ ફગનવી (રહ.) ૬ હંઝ. ગાઝીઝતઅલી (રહ.)
- ૭ હંઝ. મુ. ખાખા સમ્માસી (રહ.) ૮ હંઝ. અમીર કુલાલ (રહ.)
- ૯ હંઝરત ખવાબ બહાઉદ્દીન નકશાબંદ (રહ.)

ગ્રંથ ત્રીજો

અત્યારે આપના હાથમાં હાજર છે. અલ્ફરુસિલ્લાહ.

ગ્રંથ ચોથો

ઈશાઅલ્લાહ હવે પછી પ્રગટ થશે. જેમાં :

- ૧ હંઝરત ઈમામે રખ્યાની મુજદ્દિ અલ્ફેસાની (રહ.)
 - ૨ હંઝરત ખવાબ મુહમ્મદ માસૂમ (રહ.)
 - ૩ હંઝરત ખવાબ મુહમ્મદ સઈદ (રહ.)...વગેરે []
- મુજદ્દિદી ખાનદાનના મહાન બુકુર્ગોના દિલ્લયરૂપ હાલાત પેશ થશે.]

□

[આ ગ્રંથમાળા વિશે અવલોકનો અને અભિપ્રાયો મારે બુકો પા.૨૨]

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْأَلُکَ عِلْمًا یَنْفَعُنِیْ فِیْ الدُّنْیَا وَالدَّارِ الْاٰخِرَةِ وَیُخَفِّضُنِیْ بِرَحْمَتِکَ الْاَسْفَلَ

નેસ્ત ખોફા ગમ ખરાયે ઓલિયા,

ઓલિયાઓના માટે ન કંઈ ખોફ (ભય) છે અને ન કંઈ ગમ (ચિંતા)

ઇં ચુનીન ફરસુદ હકે જલ્લો અલા,

એ પ્રમાણે અલ્લાહ તઆલાએ ફરમાવું છે.

મા ખલકતુલ જિન્ન વલ ઈન્સ બે ખવાન;

કુર્આન શ.ની આયત 'મા ખલકતુલ જિન્ન...' અર્થાત 'અમે ઈન્સાન અને જિન્નાતને પચદા કર્યા છે...' ને ધ્યાનથી પઢો.

જુઝ ઈબ્રાહીમ નેસ્ત મકસૂદ અઝ જહાન.

એમાં અલ્લાહ તઆલા ફરમાવે છે કે ઈન્સાન અને જિન્નાતને દુનિયામાં પચદા કરવાનો હેતુ ઈબ્રાહીમ સિવાય ખીજો કંઈ નથી.

‘ફ કમુસિલ કસસ લઅલલુમ યતફકફન’

પાંચે ૬, મુરશિદ ‘અબરાહ’, આયત ૧૭૬

‘તું’ તે કિસ્સાઓને જવાબ કરે, જેથી તેઓ સમજે અને વિચારે’

નકશાબંદી ઔલિયા

ગ્રંથ ત્રીજો

પ્રેરક

પીરો મુરશિદ હકીમ અહલ મોહાના

શાહ મુહમ્મદ અબ્દુર્રહીમ શાહબ જયપુરી (દા.બ.)

નકશાબંદી મુજદ્દિ

લેખક

અબ્દુલકાદિર ફાતીવાલા

નકશાબંદી મુજદ્દિ

પ્રકાશક :

‘જામેઆ હિદાયત’ પ્રકાશન અને પ્રસારણ વિભાગ

પો. બો. નં. ૨, જયપુર (રાજસ્થાન) ૩૦૨ ૦૦૧

ફોન : ૬૧૨૪૭ (ધર), ૪૪૨૭૬ (જામેઆ), ૬૯૯૩૫ (ઓફિસ)

વ્યવસ્થા અને મુખ્ય વેચાણ કેન્દ્ર :

‘અંજુમને હિદાયત’

C/O ‘સત્કાર કાપડ કેન્દ્ર’ (હાઈ ગુલામ મુસ્તફાભાઈ કાપડીઆ)

આંખા બજાર, પોસ્ટ ઓફિસ સામે,

સુરત ૩૯૫ ૦૦૩ [ફોન : ૩૮૦ ૩૮]

પ્રથમ આવૃત્તિ : પ્રત ૧૧૧૧

પૃષ્ઠ સંખ્યા : ૩૦૪

પ્રકાશન વર્ષ :

રમઝાન શરીફ, હિ. સ. ૧૪૧૩

માર્ચ, ઇ. સ. ૧૯૯૩

મૂલ્ય : રૂ. ૪૦ (રૂપિયા ચાલીસ)

ટપાલ ખર્ચ : રૂ. ૩-૦૦ + રૂ. ૬ રજિ. ખર્ચ = રૂ. ૯ (અલગ)

મુદ્રક :

યોગેન્દ્ર પરીખ

સુરુચિ છાપશાળા

સુરુચિ વસાહત

નારડોલી ૩૯૪ ૬૦૧

અનુક્રમ

૧ આમુખ	પાનું
હંઝરત મોલાના શાહ મુહમ્મદ અબ્દુર્રહીમ સાહબ (દા.ખ.)	૧૨
૨ આભાર દર્શન : અબ્દુલકાદિર ફાતીવાલા	૧૬
૩ અવલોકનો અને અભિપ્રાયો	૨૨
૪ 'જામેઆ હિદાયત' જયપુર વિશે માહિતી	૨૭
૫ આધાર ગ્રંથોની યાદી	૩૦

૬ ભુજુર્ગોના હાલાત

◦ હંઝરત ખવાજ અલાહદીન અતાર (રહ.)	૩૩
◦ હંઝરત મોલાના મુહમ્મદ યાકૂબ અરખી (રહ.)	૪૮
◦ હંઝરત ખવાજ નાસિરુદ્દીન ઉમૈદુલ્લાહ અહરાર (રહ.)	૮૯
◦ હંઝરત મોલાના અબ્દુર્રહીમ 'જામી' (રહ.)	૧૪૬
◦ હંઝરત ખવાજ મુહમ્મદ દેહદાર (રહ.) (સુરત)	૧૫૭
◦ હંઝરત ખવાજ દાના સાહબ (રહ.) (સુરત)	૧૬૦
◦ હંઝરત ખવાજ મુહમ્મદ અહિદ વખશી (રહ.)	૧૭૩
◦ હંઝરત ખવાજ દુરવેશ મુહમ્મદ (રહ.)	૧૭૮
◦ હંઝરત ખવાજ મુહમ્મદ મુકતદા અમકંગી (રહ.)	૧૮૪
◦ હંઝરત ખવાજ મુહમ્મદ બાકીગિલાહ (રહ.)	૧૯૨
◦ હંઝરત ખવાજ અબ્દુલ્લાહ ઉર્ફે ખવાજ કલાં (રહ.)	૨૪૬
◦ હંઝરત ખવાજ ઉમૈદુલ્લાહ ઉર્ફે ખવાજ ખુર્ફ (રહ.)	૨૪૭
◦ હંઝરત શયખ તાજુદ્દીન સંભલી (રહ.)	૨૫૫
◦ હંઝરત સૈયદ અબ્દુલવહાબ બુખારી (રહ.) (સુરત)	૨૬૩
◦ હંઝરત ખવાજ હિસામુદ્દીન અહમદ (રહ.)	૨૬૬
◦ હંઝરત શયખ ઈલાહદાદ દહેલી (રહ.)	૨૭૮

૭ સૂચિઓ

◦ વ્યક્તિઓ	૨૮૪
◦ સ્થળો	૨૯૮
◦ કિતાબો	૩૦૧

આટલું સુધારી લેવા વિનંતી

પાનું	લાંબી	ખાટું	ખરું
૩૬	૧૯	આલાની	તઆલાની
૩૮	૨૩	તો પડોઆડને	પડોઆડને તો
૪૨	૮	ઈતકારે કરનાં કરના	ઈતકારે કરના
૪૨	૧૦	આપુજી	આપુજી
૪૭	૧૦	સંદાધાધા	સંદાધાધા
૫૧	૨		ખવાળા
૬૧	૧૮	આપુ	આપુ
૬૫	૨	આપ	આપ
૭૧	૧	સોધાનો	સોધાનો
૭૭	૧૧	સંદાધાધા (નવેસા)	સંદાધાધા (નવેસા)
૭૭	૨૭	સંદાધા	સંદાધા
૭૮	૧૦	સંદાધા	સંદાધા
૮૫	૧૫	સંદાધા	સંદાધા
૮૦	૨	સંદાધા	સંદાધા
૮૨	૧૧	સંદાધા	સંદાધા
૮૨	૧૭	સંદાધા	સંદાધા
૮૨	૧૮	સંદાધા	સંદાધા
૧૧૭	૭	સંદાધા	સંદાધા
૧૭૫	૨૦	સંદાધા	સંદાધા
૧૮૭	૧૭	સંદાધા	સંદાધા
૨૧૭	૨૧	સંદાધા	સંદાધા
૨૩૫	૧૮	સંદાધા	સંદાધા
૨૩૭	૨૬	સંદાધા	સંદાધા

ଆଦିତ୍ୟ ବିହାରୀ, କଟକ

Digitized by srujanika@gmail.com

આમુખ

હઝરત મૌલાના

શાહ મુહમ્મદ અબ્દુર્રહીમ સાહબ (દા.ખ.)

નકશખંદી, મુજદ્દિદી, જયપુરી

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نَحْمَدُهُ وَنُحْيِي عَلَى رَسُولِهِ الْكَرِيمِ

મુહતરમ અબ્દુલકાદિર દાનીવાલાએ ‘ઔલિયાએ નકશખંદ’ (‘નકશખંદી ઔલિયા’)માં અકાબિરીન ઉરફ (મહાન આરફે)ના હાલાત અને તેમની મુબારક સીરત (પવિત્ર જીવન ચરિત્ર)ના મહત્વના બનાવોને મહેનત, મયામજ અને કાશિશ કરીને મુજદાની ભાષામાં પહેલી વખત સંપાદિત કર્યા છે ઉપરાંત તેમના બાતની હાલાત અને કમાલાત પણ સંકલિત કર્યા છે જે પ્રશંસા અને તારીફને લાયક છે.

હઝરત મુજદ્દિદ અદ્દેસાની (રહ.) પછી આપના સિલસિલાની એક શાખા આપના સાહબઝાદા હઝરત ખ્વાજા મુહમ્મદ માસૂમ (રહ.) અને તેમના સાહબઝાદા હઝરત મંકુદ્દીન (રહ.)થી આગળ વધી હઝરત મિરઝા મઝહરે બનેબનાં શહીદ (રહ.) તરફ જાય છે. એ શાખાના ઔલિયાએ કિરામ અને જુઝુઓના હાલાત સંપાદિત થતાં રહ્યાં છે. હઝરત મિરઝા બનેબનાં શહીદ (રહ.) પછી આપના સિલસિલાના જુઝુઓ જેમની મધુત્રી મુતાબિરીન ઉરફમાં થાય છે તેઓની સીરતે મુબારક (પવિત્ર જીવન ચરિત્રો)ની પણ કેટલીક મહત્વની કિતાબો મળી શકે છે.

પરંતુ હઝરત મુજદ્દિદ અદ્દેસાની (રહ.) પછી આપના સિલસિલાની જે શાખા આપના સાહબઝાદા હઝરત ખ્વાજા મુહમ્મદ

સર્પદ ઉર્ફે 'ખાઝીનુર' હમત' (૨૬.) અને તેમના સાહેબઝાદા હઝરત ખવાઝ અબ્દુલ અહદ (૨૬.)થી આગળ વધી હઝરત સૈયદ ઈમામ-અલી શાહ સાહેબ (૨૬.) તરફ જાય છે તે શાખાના મોટાભાગના અકાબિરોના હાલાત કયાં તો ખૂબ ટૂંકાણમાં સંપાદિત થયેલા છે અથવા ઈ. સ. ૧૯૪૭ની રાજકીય જિયલપાથક તથા દેશના વિલાજત પછી રજવાડાંઓનું વિલીનીકરણ, મુસલમાનો પર અમાનુષી અત્યાચારો અને દમન, તેમના ઇસ્મી મરકઝોની તળાહી અને ખરબાહીની સાથે આ ઇસ્મી અને તારીખા કેન્દ્રો અને ખાજાનાઓને પણ તળાહી અને ખરબાદ કરી દેવામાં આવ્યા જેના કારણે આપણે આપણાં સિલસિલાના આરિકો અને અકાબિરોના સાચાં સંસ્મરણો, હુસ્ને સીરત, ઝહીરી અને ખાતિની કમાલાત તથા પાકીઝા હાલાતથી મેહરમ થઈ ગયા. એનું પણ જ્ઞાન નથી કે આ નેકસરત અકાબિરો અને અઘાહતા આરિકો વિલાયતે આરમદ થા વિલાયતે ખાસ્સહતા હામિલ છે !

સુન્નતુલ્લાહ તો એ જ છે કે હકના જે નાલિજોઃ ઝિદેઈલાહીમાં ઈસ્તંકામતની સાથે ઈતિખાએ શરીઅતમાં જ્ઞાને ખાસ ધરાવે છે અને હકીકતે કલ્મ તંમ જ નૂરે કલ્મની નઅનનથી સરફરાજ થાય છે ત્યારે અલ્લાહ તઆલા આવા નાલિજોઃને વિલાયતે ખાસ્થી સરફરાજ ફરમાવે છે.

હઝરત મુજદ્દિ અફઝેમાની (૨૬.)ની નઝદીક હિન્દુશાનની જિદગીને મકસદ નખીએ કરીમ અલ્લાહસ્સલાતા વસ્નલામની ઈતિખાઅ સિવાય ખીલે કોઈ નથી. હુઝર નખીએ કરીમ અલ્લાહસ્સલાતા વસ્નલામની ઈતિખાઅ વગર અલ્લાહ તઆલાની રઝા અને ખુશનૂહી તેમ જ ખાતિની કમાલાત હામિલ થઈ શકતા નથી.

૫૨ નંબર ૨૫ જે આપે ખવાઝ જહાંને લખેલો છે તેમાં આપ (૨૬.) ફરમાવે છે કે :

'તમામ કમાલાત હામિલ થવાનો આધાર નખીએ કરીમ અલ્લાહસ્સલાતા વતસ્નિલમની ઈતિખાઅ પર અને આપ (સલ.)ના

પ્રુદ્ધાએ રાશિદીનની ઇતિખાઅ પર છે કારખ કે (તએ) હિદાયતના સિતારા અને વિલાયતના આશ્વાખ છે. જેને તેઓની પંચી કરી તેણે હિદાયત મેળવી અને જેણે મુખાલિફત કરી તે ગુમરાહ થયા.' ('દુર્રેલાસાની' ભાગ-૧)

એક ખીજ પત્રમાં આપ (રહ.) લખે છે કે :

'હઝરાતે નકશખંદિયહને તજલીએ દાર્દમી નસીખ થાય છે. એટલે એ ખુઝુર્ગવારોની નિરુખ તમામ નિરુખતા કરતાં વધારે શક્તિવાન અને તેઓનો કમાલ તમામ કમાલો કરતાં ઉચ્ચતર છે. અને જેવી રીતે વિલાયતે મુહમ્મદિયહ અલયહિસ્સલાતો વસ્સલામ તમામ પેગમ્બરોની વિલાયત કરતાં વધારે છે તે જ રીતે એ ખુઝુર્ગવારોની વિલાયત પણ તમામ ઔલિયાએ કદ્દસ સિરુદુમની વિલાયતથી વધારે છે.' ('દુર્રેલાસાની')

એક ખીજ મકતુખ(પત્ર)માં લખે છે કે :

'ઔલિયાએ કિરામ રહમતુલ્લાહિ અલયહિમ અખમઈને જે કંઈ મેળવ્યું છે તે નખીએ કરીમ અલયહિસ્સલાતો વસ્સલામની ઇતિખાઅથી જ મેળવ્યું છે. દીન અને દુનિયાની ફલાહ તથા બેહબુદી (નજાત અને બેહતરી) માત્ર શરીઅતની ઇતિખાઅ પર (આધારિત) છે.'

મિર્ઝા બહાડિઅમાં (રહ.)ને લખે છે કે :

'ખ'ને જહાનની બેહતરી શરીઅતની ઇતિખાઅ પર આધારિત છે.' ('દુર્રેલાસાની' ભાગ-૧, પત્ર-૭૫)

ઔલિયાએ કિરામ રહમતુલ્લાહિ અલયહિમ અખમઈનને સૌથી મોટા કમાલ (ખૂબી) એ છે કે તેઓનું બાલ શરીઅતના આબૂષણોથી શબ્દમારેલું અને સુશોભિત હોય છે તથા તેઓના દિલનો સંખંધ દિલવાળા (ખુદા) સાથે જોડાયેલો હોય છે.

હજરત મુજદ્દિ અલ્લેસાની (રહ) એ બહાદુરખાને લખેલા પત્રમાં ફરમાવે છે કે :

‘ઑલિયાને રોસન શરીઅત વાં શહમારવુ’ અને માનિતને હક તઆલાની સાથે રાખવુ’ મોટું કામ છે.’ (‘દુરે’ લાસાની’ ભાગ-૧, પત્ર-૮૩)

ઑલિયાએ કિરામ રહમતુલ્લાહિ અલ્લેહિમ અજમઈને પાનાના અહવાલ અને મવાજિદને શરીઅતની ઈતિબાઅ વાં જ હાસિલ કર્યા છે. તેઓ એની પાખંદી કરતા હતા કે તેઓનું ‘કાઈ કાર્ય’ શરીઅત મુહમ્મદી અલ્લેહિસ્સલામથી ખિલાફ ન હોય.

પત્ર ૧૮૪માં લખે છે કે :

‘કાલે કયામતમાં જે વાત કામ આવશે તે સાહેબે શરીઅત અલ્લેહિસ્સલાતો વસ્સલામ (જુઝૂર સદ્સલાહ અલ્લેહિવસલ્લમ)ની તાબેદારી છે. એટલે જે અહવાલ, મવાજિદ, ઉલૂમ, મઆરિફ, ઈશારાત અને રુમૂઝ આ તાબેદારીના અનુસાર હોય તે બેહતર છે, અને નસીબદાર છે, નહિતર ખરાબી અને ઈન્નિહરાજ સિવાય કંઈ નથી.’ (‘દુરે’ લાસાની’ ભાગ-૧)

□

વિલાયતની અફઝલિયત અને તેના ફેજાનની દૃષ્ટિએ તેમ જ તવજ્જુહ ઈલ્લાહ અને તકવા નયા ‘ફદલતા બઅદકુમ અલા બઅદ’ અનુસાર અલ્લાહ તઆલાએ કેટલાક ઑલિયાએ કિરામને કેટલાક ઑલિયાએ કિરામ પર ફઝીલત અને બુઝુગી આપી છે. શરીઅતના દૃષ્ટિબિંદુથી કેટલાકને કેટલાક પર ફઝીલત આપી શકાતી નથી.

આ અકાબિરીન રહમતુલ્લાહિ અલ્લેહિમ અજમઈને એક ખીબ પર ફઝીલત અને બુઝુગી ફેજાને વિલાયત અને ફેજાને તુલુવતના કારણે આપવામાં આવતી રહી છે જેમ કે હજરત મોહાના શાહ મુહમ્મદ હિદાયત અલી સાહબ રહમતુલ્લાહિ અલ્લેહ ફરમાવે છે કે :

‘કેટલાક ઑલિયા અલ્લાહ માત્ર ફેજાને વિલાયતથી મુશર્ફ

છે અને કેટલાક ફેઝાને નુજુવતથી ફેઝયાબ છે અને કેટલાક નુજુવત અને વિલાયત બંનેના ફેઝાન અને અનવારથી ફેઝયાબ છે તો એમાંથી જેઓ ફેઝાને નુજુવતથી મુશરફ છે તેઓ તે ઔલિયા અસ્લાહથી અફઝલ અને બેહતર છે કે જેઓ માત્ર અનવારે વિલાયતથી મુશરફ છે. અને જેઓ અનવારે નુજુવત અને ફેઝાને વિલાયત (બંને) થી કામિલ મુશરફ છે તેઓ વધારે ફઝીલતના હકદાર છે.’

હઝરત શાહ સાફિય રહમતુલ્લાહિ અલેહ આગળ લખે છે કે :

‘શીખ મુહુદ્દીન ઈબને અરબી રહમતુલ્લાહિ અલેહ વિલાયતને નુજુવતના કરતાં એ અર્થમાં મેહતર બને છે કે વિલાયતનું રૂખ હકની તરફ છે અને નુજુવતનું રૂખ ખલ્કની તરફ છે. પરંતુ હઝરત ઈમામે રબ્બાની મુજદ્દિફ અલ્લહની રહમતુલ્લાહિ અલેહ ફરમાવે છે કે હઝરત શીખ મુહુદ્દીન ઈબને અરબી રહમતુલ્લાહિ અલેહની ઉપદેશક તહફીકાત (સંદેશવનો) અને દલીલો શરતગત અનુસાર ચારીફે નજ્ક સ્વીકારવા યોગ્ય નથી કારણ કે વિલાયત નુજુવતની શ્રાબા છે અને શ્રાબાને મળ પર કાઈ રતે સરસાઈ આપી શકાતી નથી. [‘અલ્લહનુત્તકવીમ’ (ઈર્ફ) પા. ૧૭૫]

એ પછી ફરમાવે છે કે :

‘આ વાત ગંભીરતાથી વિચારવા જેવી છે કે જે કુર્બે હકને પ્રાપ્ત કરીને તખી (અલે.) ખલ્કની હિલાયતના માટે ખાલિકતા તરફથી (ખલ્કના તરફ પાછા) આવી રહ્યા છે, તે કુર્બે હકની તલાશમાં વલી (હજુ) રબની તરફ જઈ રહ્યા છે। સાહેબે નુજુવતને પોતાનો મકસદ અને કુર્બે રબ હાસિલ થયા હોવા છતાં રહ્યા છેકના માટે મિલતને છોડીને વિયોગને કબૂલ કરી ખલ્કની તરફ (પાછા) આવી રહ્યા છે. વલી માત્ર મજ્હુમ^૧ જેમ ઝિલાલે અસ્મા-

૧ જેવી રીતે જઝમ વાળા અક્ષરનો સંજ્ઞ તેના આમળના માત્ર એક અક્ષર જોડે જ હોય છે તેવી રીતે વલીના સંજ્ઞ માત્ર ખાલિક સ.બે હોય છે, અલ્લહ સબેનો સંજ્ઞ તરી બસ છે એટલે આ કુપમા આપી છે.

એ સિદ્ધાંતને અસલે હેઠળ જાણીને એ તરફ જગળ (આકર્ષિત) થઈ રહ્યા છે અને 'ફના'ની તરફ આગળ વધી રહ્યા છે.

(‘અહંસનુત્તાકવીમ’)

આ પ્રમાણે ફેડાને વિલાયતને ફેડાને નુજુલ્લતના કરતાં અહંસ કહી શકાય નહિ.

અંતિમ વાત એ છે કે ઔલિયાએ કિરામ વધારે ભાગે ફેડાને વિલાયતથી મુશરફ થાય છે. અદ્ય સંખ્યામાં તાલિયો એવા હોય છે કે જે ફેડાને વિલાયત અને ફેડાને નુજુલ્લત બંનેથી મુશરફ થાય છે. એવા ફેડાન અને નિસ્પત્તના હામિલ યુઝુર્મ એવા મરત-બાતા હોય છે કે જે નુજુલ્લત ખતમ ન થતે તો અલ્લાહ તઆલા તેઓને નુજુલ્લતથી મુશરફ કરમાવતે પરંતુ હવે હુઝૂર નબીએ કરીમ અલ્લેહિસ્સલાતો વસ્સલામની બિઅસત અને નુજુલ્લત પછી ફાઈ નબી આવનાર નથી એટલા માટે અલ્લાહ તઆલા એવા ઔલિયા-એ કિરામની પાસે હિમ્મતની ઈસ્લાહનું કામ લેતા રહેશે.

એ જ વાત હઝરત શાહ મુહમ્મદ હિદાયત અલી સાહબ અલ્લેહિર્રહમતે આ રીતે લખી છે કે :

‘જે કે નુજુલ્લત ખતમ થઈ ગઈ છે પરંતુ વિલાયત ખતમ નથી થઈ.’ (‘અહંસનુત્તાકવીમ’)

મુહંતરમ અબ્દુલકાદિરભાઈ ફાતીવાલાએ ‘ઔલિયાએ નકશખંદ’ (‘નકશખંદી ઔલિયા’) શીર્ષકથી અકાબિરીને નકશખંદિયહ મુજદ્દિયિયહ (રહ.)ના હાલાત અને કમાલાત કમવાર સંપાદિત કરીને ‘અંજુમને હિદાયત’ની નિઝરાનીમાં સાત મંથોમાં પ્રગટ કરવાનું આયોજન કર્યું છે. જેની સરપરસ્તીને શર્ફ કેટલાક મુખિલસ અઝીઝને ફાળે ભય છે. જેઓમાં—

હાજી શૈખ ગુલામ મુહમ્મદભાઈ,
અઝીઝે મુહંતરમ ગુલામ મુસ્તાફામિયાં કાપડીઆ,
શૈખ પીર મુહમ્મદભાઈ એડવોકેટ,
જનાબ હાજી મુખ્તાર અહમદ સાહબ એડવોકેટ,
હાજી અબ્દુર્રહમાનભાઈ,

હાજી શેઠ અબ્દુસ્સતારભાઈ ચોકસી,
હાજી અહમ્મદ હમીદભાઈ અ.બાકી (કાપડીઆ)મરહૂમ...વગેરે છે.
તેઓ પૈકી હાજી અહમ્મદ હમીદભાઈ અ. બાકી મરહૂમ તો આ
અંજુમનની રહે રવાં હતા જેમનો ઈન્તેકાલ થઈ ગયો છે. અલ્લાહ
તઆલા મૌસૂફની મગફિરત ફરમાવે અને તેમની કબર પર રેહમતો
નાઝિલ ફરમાવે. (આમીન)

આ 'અંજુમને હિદાયત'ની જ સહાય અને સરપરસ્તીથી હઝરત
શાહ મુહમ્મદ હિદાયતઅલી સાહબ અલયહિર્રહમતની તમામ
કિતાબો ઉપરાંત ખીબા અકાબિરીતની કિતાબોના પણ મુહતરમ
અહમ્મદકાદિરભાઈ ફતીવાલાએ ગુજરાતી ભાષામાં અનુવાદો કરીને
પ્રગટ કર્યા છે. એમની આ 'કાગિરા હરેક રીતે ફાગિલે લિહાજ છે
અને પ્રશંસાને પાત્ર છે.

મુહતરમ મૌસૂફને ઓલિયાએ નકશબંદ(રહ.)ના હાલાત
સંપાદિત કરવામાં જે રુકાવટો અને મુશ્કેલીઓ પેશ આવી તેના
પર ભારે કુનેહ અને નેકસલાહિયનોના કારણે કાબૂ મેળવ્યો.
છેવટે અલ્લાહ તઆલાએ મૌસૂફને એગના મકસદમાં નુસરત (મદદ)
અને કામિયાબી (સફળતા) અતા ફરમાવી.

અલ્લાહ તઆલા મૌસૂફની આ ખિદમતોને કબૂલ ફરમાવે અને
અકાબિરીને નકશબંદિયહના ફેઝાનથી ફેઝયાબ ફરમાવે અને ખલ્ક
ખુદાને ઈસ્તિફાદહ (લાલ લેવા)નો મોકો અતા ફરમાવે. આમીન.

رَبَّنَا اقْبَلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

હે અમારા પરવરદિગાર !

અમારા અમલોને કબૂલ ફરમાવ !

ખેશક તું સાંભળનાર અને જાણનાર છે !

૫, જિલ્લકઅદ, ૧૪૧૦

ખાદિમે દુઆગો,

૩૦, મે (ગુરુવાર), ૧૯૯૦

મુહમ્મદ અબ્દુર્રહીમ મુજદ્દિદી

[મૂળ ઉર્દૂનો ગુજરાતી ભાવઅનુવાદ]

આભાર દર્શન

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حَمْدُكَ وَنِعْمَتُكَ سُبْحَانَكَ

‘નકશબંદી ઓલિયા’ અંચ પહેલાની પ્રસ્તાવનામાં આ અંચમાળા લખવાના હેતુઓ, એની ફઝીલતો, ગુજરાતમાં નકશબંદી સિલસિલાના આગમનનો ઇતિહાસ, ગુજરાતી ભાષામાં નકશબંદી સિલસિલાનું સાહિત્ય વગેરે વિષે વિગતે વાતો લખેલી છે જેનું અહીં પુનરાવર્તન ન કરતાં માત્ર આભાર દર્શન માટે થોડા શબ્દો લખવા પૂરના થશે.

સર્વ પ્રથમ તો હું અલ્લાહ તઆલાનો બેહદ શુક્ર ગુઝારું છું કે તેણે માત્ર પોતાના ફઝલો કરમથી, નબીઓ કરીમ સલ્વલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમના સદ્કા અને તુફીલથી તેમ જ બ્રહ્મજોના વસીલાથી અને મારા પીરો મુરશિદ હઝરત મોહાના શાહ મુહમ્મદ અબ્દુર્રહીમ સાહેબ (દા. બ.)ની તઝરે કરમ અને દુઆથી ગુજ ગુનેહગાર, નાકારહને ‘નકશબંદી ઓલિયા’નો આ ત્રીજો અંચ વાચકોની ખિદમતમાં રજૂ કરવાનું પરમ સૌભાગ્ય અર્પણ કરું. અલ્લાહતઆલા બાકીના અંચો પણ, પોતાની કુદરતે કારિગરથી એ જ પ્રમાણે પૂર્ણ કરાવે અને તેના માટે નમાઝ વગરિયાનો પૂરો ફરમાવે એવી દુઆ કરવા વાચકોથી ગુઝારીશ છે.

જે કુછ હુવા, હુવા કરમસે તેરે,
જે કુછ લી હોગા, તેરે કરમસે હોગા.

ઈન્શાઅલ્લાહ ચોથા કે પાંચમા અંચમાં જેમનો જીવન પરિચય આપવાની ગણતરી છે તે બ્રહ્મજો પૈકી નીચે જણાવેલા ત્રણ બ્રહ્મજો વિષે સુસ વાચકોમાંથી કોઈ પાસે જો કિતાબો કે અન્ય સાહિત્ય હોય તો મને જાણ કરવા નમ્ર ગુઝારીશ છે. હું તેમનો આભારી થઈશ.

- ૧ હંઝરત ખવાબ મુહમ્મદ હનીફ (રહ.)
હંઝરત મુજદ્દિ અદ્દેસાની (રહ.) ના પૌત્ર ખવાબ
અ. અહદ (રહ.)ના ખલીફા
વક્તા : ૧ સફર, હિ.સ. ૧૧૩૩ દફન સ્થળ : બામિયાન
- ૨ હંઝરત ખવાબ મુહમ્મદ ઝકી પારસા (રહ.)
હંઝરત ખવાબ મુહમ્મદ હનીફ (રહ.) ના ખલીફા
વક્તા : હિ.સ. ૧૧૪૩ દફન સ્થળ : ઈમક્રી લાઈફી(અરબસ્તાન)
- ૩ હંઝરત ખવાબ મુહમ્મદ મઝહર હકી હુફે 'અબૂલ મસાકીન'
(રહ.) હંઝરત ખવાબ મુહમ્મદ ઝકી પારસા (રહ.)ના ખલીફા
વક્તા : ૬, ઝીલ કઅદ, હિ. સ. ૧૧૨૬
દફન સ્થળ : મક્કા શરીફ

આ મંથમાળાના લેખન માટે અતિ ઉપયોગી અને આવશ્યક પ્રાચીન અપ્રાપ્ય કિતાબો મેળવી આપવા બદલ અથવા તેમાંથી જરૂરી મેટર મહેનતપૂર્વક નકલ કરીને કે ઝેરાફ કરાવીને મોકલવા બદલ કે નીચેના મહાનુભાવોનો બેહદ આભારી છું.

- ૧ મુહંતરમ ગુલામમુસ્તાલાઈ કાપડી આ સાહબ (સુરત)
- ૨ મુહંતરમ જનાબ ગુલામ બાંકર સુરતી સાહબ (કરાંચી)
- ૩ મુહંતરમ જનાબ ગુલામ મુતઝાબાઈ સુરતી સાહબ (કરાંચી)
- ૪ મુહંતરમ જનાબ મોફેસર ડોકટર મુહમ્મદ મસ્દી અહમદ સાહબ (કરાંચી)
- ૫ હંઝરત પીર સૈયદ વઝીરઅલી સાહબ કાદરી નકશાનંદી (ભુજ-કચ્છ)
- ૬ મુહંતરમ મોસવી મુસુલ્માઈ પટેલ સુરતી નદવી સાહબ (જયપુર)
- ૭ મુહંતરમ સૈયદ ગુલામ મુસ્તાફા સાહબ (રામપુર, મુ.પી.)
- ૮ મુહંતરમ જનાબહાજ દાઉદભાઈ ચાંદીવાલા સાહબ (અમદાવાદ)
- ૯ મુહંતરમ જનાબ હાજ અ. મનીલાઈ સાહબ (વીળપુર)
- ૧૦ જનાબ મો. સબજાદસયન કુરેશી સાહબ (અમદાવાદ)
- ૧૧ જનાબ ઈફતેખાર ઈસ્માઈલ મનીઆર સાહબ (વલસાડ)

૧૨ જનાબ મુહમ્મદસાદિક હાજી અહમદ શેખ સાહબ (વલસાડ)
એમના સહકાર અને સહયોગના કારણે મારા લેખન કાર્યમાં
ધણી આસાની થઈ છે. અલ્લાહ તઆલા સૌ સહાયકોને ખેલતરીન
ખલાથી નવાજે એવી દિલી દુઆ છે. આમીન.

□

આ મંથમાળાના પ્રકાશન અને પ્રસારણમાં તન, મન, ધનથી,
લેખન અને વચનથી, પ્રયત્ન કે પરેશ સહકાર આપનાર સોનો
હું આભારી છું.

મંથના મનમોહક મુદ્રણ માટે 'સુરુચિ' છાપશાળા, ખારડોલીનો
પણ હું અત્યંત કામચી છું.

وَبِئَاتِقَبْلَ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

હે અમારા પરવરદિયાર !

અમારા અમલોને કબૂલ કરમાવા !

ખેરક તું સાંભળનાર અને જાણનાર છે !

૫, રજબ, ૧૪૧૩ નકશબંદી ઓસિયાના આસ્તાનાનો શ્યાન,

૨૨, જન્. ૧૯૯૩

અબ્દુલકાદિર ફાતીવાલા

મોટા ધાંચીવાડ, વલસાડ ૩૯૬ ૦૦૧

‘નકશબંદી ઔલિયા’ ગ્રંથ પહેલા અને બીજા વિશે અવલોકનો અને અભિપ્રાયે.

૧

‘માયાઅલ્લાહ! ઘણી ઉમદા કિતાબ છે. અલ્લાહ આપની ખિદમતોને કબૂલ કરમાવે અને જાઝમે ખૈર અતા કરમાવે. ઘણી મહેનતથી સુજરાતી વાચકો માટે આસાન ઝખાતમાં કિમતી માહિતી ભેગી કરી છે. ટામને અલ્લાહ તઆલા આપના સંશોધનોથી ભરપૂર ફાયદો ઉઠાવવાની તૌફિક અતા કરમાવે અને નબતનો ઝરીયો બનાવે. આમીન!’ (મુળ ઉર્દૂનો અનુવાદ)

—રૈખુલ હદીસ હજ. મૌ. મુહમ્મદ રઝા અજમેરી સાહબ (રહિર)

૨

‘મુરિદા અને તાલિમોને પાતાના સિલસિલાના પીરોના હાલાત બખુવાની તાલાવેલી જાં એ સ્વાભાવિક છે. તેઓની ખ્યાસ “નકશબંદી ઔલિયા” મારફતે જુઝાવી શકાયે. હકીકતમાં આ કિતાબ દરેક મુસ્લિમે સફરમાં સાથે રાખવાથી સફરના એક વકાદાર સાથીનું કામ આપશે.....’

‘કિતાબ શું બલકે નકશબંદી નિરખતોના ઉછાળા મારતો અથાગ સમુદ્ર છે! જે દરેકને દરેક રીતે અતિ ઉપયોગી થશે. ઈન્શા-અલ્લાહ ...’

—હજ. પીર સૈયદ વઝીરઅલી સાહબ, કાઠરી નકશબંદી (ભૂજ-કચ્છ)

૩

‘હવે તસવ્વુફથી ભરપૂર કિમતી ખઝાનો “નકશબંદી ઔલિયા” ગ્રંથ બીજા (સ્વરૂપે) લાઈ જનાળ અબ્દુલકાદિર સાહબ ફાતીવાહાના મારફતે આપણા મુરશિદ પીર શૈખ (દા.બ.)ની નઝરે કરમ અને દુઆનો ફરિશમો—કરામત બહર થયો છે.’

—હઝરત મૌલાના અબ્દુલકુદુસ સાહબ સફી દીવાન (લાજપુર)

[હરિદાસ પીરો મુરશિદ મોલાના શાહ મુહમ્મદ અમદુદ્દીન સાહેબ જયપુરી (દાખ.)ના ખસીફા]

૪

‘નકશખંદી ઔલિયા’ ગ્રંથ ખીન્નતા પાનાં જિલટાવતાં ગયાં તેમ તેમ દિલ આંતરિક અને બાહ્ય ખૂબસૂરતાથી સંમેલિત થતું ગયું. આવી ઈમાન વર્ધક, અમલખેરક, રહ પોષક, લોક બોગ્ય અને લોકોપયોગી ક્રિતાળનો ઈસ્લામી લાયખેરીમાં ઉમેરો-વધારો કરવા બદલ મારી હાર્દિક મુબારકબાદ કબૂલ કરમાવશો. જગા-કુમુદલાહુ કીદારૈત...

‘આપની કલમે આવું ઉમદા અને રચનાત્મક સાહિત્ય સદા ટપકતું રહે એવી મુજ નામીઝની અતરેની ઇચ્છા છે, નેક સલાહ છે...

‘લાઈબ્રેરી’ કેમ તથા ઈસ્લામના બાતિલ ફિર્કાઓ સાહિત્યક્ષેત્રે હરબુદાળ ભરી રહ્યાં છે. ઉરમત ઘણી જ ખૂબી અને તરતી છે. ને એને આરોગ્યવર્ધક ખોરાક પીરસવામાં નહિ આવે તો એ હાનિકર્તા અને જીવલેણ (સાહિત્યિક) વાનગીઓ આરોગવા મજબૂર બનશે. અલ્લાહ તઆલા બચાવે!

‘દિલ ખેચેની અનુભવે છે, પણ “નકશખંદી ઔલિયા” જેવા પ્રકાશનો હાથમાં આવતાં દિલની ખેચેની અને વધાકુળતાને ગ્રાતા વળે છે. અને આવા પ્રકાશનો વખતોવખત બહાર પડતા રહે એવી પ્રબળ ઇચ્છા પણ દિલમાં બજે છે.’

—મુહતરમ મોલાના હસન સાહેબ ભડોકાદવી
(હારુલ ઉલૂમ, કંચારીઆ)

૫

‘પારસનો સ્પર્શ’ સોનું બનાવે છે તેમ છુટ્ટગાંને દીન, ઔલિયાની સુહબત માટીમાંથી માનવતું રૂપાંતર કરે છે. વલીઓની વાતો અને તેમની ચરિત્ર રેખાઓ એ તેમની સુહબત, સંગાથ અને સાંનિધ્યનો બદલ છે. એના વાંચનમાં એક આકર્ષણ છે, દિલોની સફાઈ અને અલ્લાહ તરફ મોહું ફેરવનાર છે, જીવનનાં માર્ગદર્શક ચિહ્નો છે.

મુહંતરમ જનાબ અબ્દુલકાદિર ફાતીવાલા પોતે નકશબંદી મુજદ્દિદી સિલસિલા સાથે સંકળાયેલા છે. હવે તો મજલ પૂરી કરી ખિલાફત અને ઈબ્નઅલી નવાઝવામાં આવ્યા છે. તેમના માટે નકશબંદી યુઝુર્ગોના જીવન ચરિત્રો ભેગાં કરી છપાવવા Love's Labour સમાન છે. લેખકને ખુદાપાક તંદુરસ્તી સાથે લાંબું લેખક જીવન બધે. આમીન.'

-મુહંતરમ જનાબ અબ્દુલકાદિર મીર સાહબ, તંત્રી : 'હિમ્મીદ'
'હિમ્મીદ' સાપ્તાહિક, સુરત તા. ૧૨-૧૦-૧૯૯૧

૬

આ પુસ્તક નકશબંદી યુઝુર્ગોની ઈમાની જિંદગીઓ અને દીન ખાતર કરેલા મુજ્દાહિદાઓ પર પ્રકાશ નાંખે છે. વર્તમાન વિચારધારા અને સાયન્સના વધતા જતા ઝોર નીચે જુદાં જ દરેક જગ્યાએ ઉપયોગ કરેલા લોકો માટે અલ્લાહવાળાઓની જીવન ઝરમરો ઈમાન વર્ધક બનશે. યુઝુર્ગોની જિંદગીઓ, તેમની ઈબ્નાદતો અને તેમનાથી ઝાહિર થયેલી કરામતોનો ઈન્કાર કરનારાઓ વાસ્તવમાં દીનથી, ઈબ્નાદતની મહત્વતાથી એટલા દૂર નીકળી ગયા છે કે તેમને આ વાતો પર ચક્રીન નથી આવતો. પણ એનાથી આપણી અશકિતઓ છતી ધાય છે. મદીરીયલ વર્ડ્સમાં રાચતી જિંદગીના તાણા-વાણા એવા વણાઈ ગયા હોય ત્યારે અલ્લાહવાલા અને યુઝુર્ગોના અહેવાલ ઈમાની જિંદગી બેદાર કરવામાં ખૂબ જ મહત્વનો ભાગ ભજવે છે. અલ્લાહ આપણને એમના જીવનથી પ્રેરણા પ્રાપ્ત કરી ઈમાની જિંદગી બનાવવાની તોફાન આપે. ઉપયોગી અમલ પ્રેરક વાંચન પ્રદાન કરવા બદલ લેખકને અભિનંદન અને દુઆ.

-મુહંતરમ મોલવી કારી રશીદ અહમદ સાહબ અબમેરી (રાંદેર)

'હયાત' માસિક, સુરત, ડિસેમ્બર ૧૯૯૧

૭

'મારી તોતેર વરસની જિંદગીમાં પ્રથમ વાર જ પધારીવશ થયો. તાવના કારણે તથા આધુનિક દવાઓ જેને હું ક્યારેય અડચો

નથી તે લેવાથી આઠ અસરોના કારણે ધણો બેચેન હતો. તા. ૨૧-૬-૬૧ ના રોજ “નકશબંદી ઔલિયા” અંથ ખીન્ને ટપાલથી મળ્યો. વાંચન શરૂ કર્યું. છુટ્ટોગોને દીનના પ્રસંગો વાંચતો ગયો તેમ તેમ મારી ખીમારી દેડે થવા લાગી. તા. ૨૬-૬-૧૯૬૧ ના રોજ પુસ્તકનું વાંચન પૂરું કર્યું અને ખુદના ફઝલથી મારી તમામ ખીમારીઓ દૂર થઈ ગઈ!

‘દીની સાહિત્યના વાચનથી દિલ દિમાગને શાંતિ મળે છે. રહેણી કરણીમાં સંયમ અને વિચાર, વાણી અને વર્તનમાં પવિત્રતા પ્રાપ્ત થાય છે. પરિણામે બરકતો નાઝિલ થાય છે. “નકશબંદી ઔલિયા” અંથના વાચન દ્વારા વાચક જાત અનુભવ કરી શકે છે. વસ્તુ નિરૂપણ બહુ સરળ અને સુંદર રીતે કરવામાં આવેલ છે. જનાબ ફાતીવાલા સાહબ સિદ્ધહસ્ત લેખક અને ભાષાન્તરકાર છે. ગુજરાતનું સાહિત્ય વર્તુળ તેમના માટે શ્રેય લઈ શકે છે. આ ટૂંકા અવલોકનમાં આ અમૂલ્ય પુસ્તકમાં પીરસેલી અલોકિક વાનગીઓને ઈન્સાફ આપવા અસમર્થ છું. ‘નકશબંદી ઔલિયા’ના અંથો ગુજરાતી સાહિત્યની અમૂલ્ય અને અમર કૃતિઓ પુરવાર થશે તેમાં શંકા નથી.

—મુહતરમ વકીલ કાલેખાન છ. પઠાણ સાહેબ, B.A., LL.B.

‘હિલાલ’ પાક્કિ, રાધનપુર (ઉત્તર ગુજરાત) તા. ૨-૮-૧૯૬૨

૮

‘ગુજરાતી ભાષામાં પ્રગટ થતાં ઈસ્લામી પુસ્તકોમાં જનાબ અબ્દુલકાદિર ફાતીવાલા સાહબની સાહિત્ય કૃતિઓ અબ્દેક અને અમર કૃતિઓ સમાન છે. “નકશબંદી ઔલિયા” અંથ ખીન્ને વાંચતા દિલ બાજ બાજ થઈ મથું. તેના એક એક પાના ઉપર નકશબંદી છુટ્ટોગોની ઈસ્તેકામત અને રહાની કમાલાતની ખૂબ દેખાઈ રહી છે.’

—મુહતરમ જનાબ કાસિમ અહમદ અબ્બાસી સાહબ,
તંત્રી : ‘રહમાની કિરણ’ (જૂનાગઢ)

‘જનાબ ફાતીવાલા વિદ્વાન સાહિબે કલમ છે. નકશબંદી સિલસિલાના એક ઈદમ પ્રેમી ફરજંદ છે. દિવસોની અયાગ

મહેનત અને ધગશથી (નકશબંદી) છુઝુર્જોની આ અંથમાળા તેમણે તૈયાર કરી છે. તે યકીનન દાદ અને મુખારકબાદીને પાત્ર છે. જનાબ શતીવાલાએ ગુજરાતી ભાષામાં નકશબંદી સિલ્લ સિલાની આટલી વ્યવસ્થિત અને સંગીન કલમી ખિદમતની પહેલ કરી છે તે યકીનન ધન્યવાદને પાત્ર છે.

‘સરળ મીઠી અને સારી દિલકશ ભાષામાં લખાયેલી આ કિતાબ મુસ્લિમ વાચકને આખેરતની યાદ અપાવે છે. દિલ અને રૂઢને તાજગી બક્ષે છે. ખુદા તઆલા જનાબ શતીવાલાની આ ખિદમતને કબૂલ કરમાવે અને તેમના કલમી રચણથી કોમ વધુ લાભ ઉઠાવે.’

—હઝરત મોલાના અબ્દુલઅહદ કાસિમી તારાપુરી સાહબ
‘તબલીગ’ માસિક, આબુદ નવેમ્બર-૧૯૯૧

૧૦

‘મેમન વેલફેર’ પબ્લિકેશન, મુંબઈમાં તા. ૧-૧૨-૧૯૯૧ થી તા. ૧૫-૨-૧૯૯૨ સુધી સતત વાંચ અંગ્રેજીમાં ટ્રાયીબલ રીતે એના વિદ્વાન માનદ નાંત્રી અને બાણીના સાહિત્યકાર મુહમ્મદ જનાબ આદમ નૂર સાહબે પોતાની આગવી અને અનોખી કવિત્વમય શૈલીમાં ‘નકશબંદી ઔલિયા’ના બંને અંથાનું વિસ્તૃત રસદર્શન અને રસાસ્વાદ ‘આરિફાની સોબત’ શીર્ષકથી ‘મેમન વેલફેર’ના વાચકોને કરાવેલ છે તે બદલ ખૂબ ખૂબ આભાર. રચણ સંકોચના કારણે એ લેખમાળા અત્રે આપી ન શકવાનો ખેદ છે.

૧૧

‘હાઈ અબ્દુલકાદિરની કલમથી ગુજરાતની પ્રબળ પરિચિત છે જ. સૌને વાંચવાને ગમે એવા માહિતીસભર પુસ્તક “નકશબંદી ઔલિયા”એ ખરેખર એક ખોટને પૂરી છે. જેમના છવન આપણા છવનને પથદર્શન કરાવી શકે એવા આ પુસ્તકનું વાચન સૌ કોઈના માટે જરૂરી છે. એની ભાષા સરળ અને પ્રસંગો રસપૂર્ણ હોવાથી એ સૌ કોઈને મમી જશે.’

—‘ખાતૂન’ માસિક, નવાગામ કરારવેલ, (જિ. ભરૂચ)
એપ્રિલ ૧૯૯૧ ☆

હીની તાલીમ સાથે ટેકનિકલ તાલીમ માટેનું અનોખું વિદ્યાલય

જામેઆ હિદાયત

રામગઢ રોડ, જયપુર—દિલ્હી નેશનલ હાઈવે નં. ૮,
બંધ ગ્રેઈટ બહાર, મુ. માનપુર સરવા પોસ્ટ : જય સિંગપુર ખોર,
જયપુર (રાજસ્થાન) પીન ૩૦૩ ૧૧૮

□

પ્રવેશ લાયકાત

ઉચ્ચ અભ્યાસનું પ્રથમ વર્ષ

આ કોર્સ પાંચ વર્ષનો છે; અને એન્જીએટની સમકક્ષ છે. એમાં દાખલ થવા માટે કોઈ જાણીતા મદ્રેસામાં તાલીમ મેળવેલી હોવી જોઈએ. દાખલ થતી વખતે ઉંમર ઓછામાં ઓછી ૧૫ વર્ષ અને વધારેમાં વધારે ૧૭ વર્ષ હોવી જોઈએ. નીચે જણાવેલી કિતાબોની કસોટી લઈને દાખલ કરવામાં આવશે.

- ૧ ફિક્કમાં 'ગુરુલ ઈઆહ'ની કક્ષા સુધી.
- ૨ અદબે અરબીમાં 'અલ કિરાતુલ રાશિદહ' ભાગ-૩ સુધી.
- ૩ નહવમાં 'હિદાયતુલ્નહવ' સુધી.

ઉચ્ચ અભ્યાસનું બીજું વર્ષ

એમાં નીચે જણાવેલી કિતાબોની કસોટી લઈને દાખલ કરવામાં આવશે. દાખલ થતી વખતે ઉંમર ઓછામાં ઓછી ૧૬ વર્ષ અને વધારેમાં વધારે ૧૮ વર્ષ હોવી જોઈએ.

- ૧ ફિક્કમાં કુદરીની કક્ષા સુધી.
- ૨ અદબે અરબીમાં 'મન્સૂરાત'ની કક્ષા સુધી.
- ૩ નહવમાં 'કતરન્નિદા' ની કક્ષા સુધી.
- ૪ અંગ્રેજી ભાષાનું જ્ઞાન દસમા ધોરણની કક્ષા સુધી.

પૂર્વ તૈયારીના અભ્યાસનું પ્રથમ વર્ષ

આ 'કોર્સ' માધ્યમિક શાળાઓમાંથી આવનારા વિદ્યાર્થીઓને 'જામેઆ હિદાયત' ના ઉચ્ચ અભ્યાસક્રમમાં દાખલ થવાને લાયક બનાવવા માટે છે. એમાં દાખલ થવા માટે :

- ૧ માધ્યમિક શાળાનું ધો. ૮ પાસ કરેલું હોવું જોઈએ.
- ૨ ધારણ આડની કક્ષા સુધીનું ઉર્દૂનું જ્ઞાન હોવું જોઈએ.
- ૩ કુરઆને કરીમ ઓછામાં ઓછું નાઝરા (ફિર્યાર શુદ્ધિ સાથે) પઢેલો હોવો જોઈએ.
- ૪ દાખલ થતી વખતે હિંમર ઓછામાં ઓછી ૧૩ વર્ષ અને વધારેમાં વધારે ૧૫ વર્ષ હોવી જોઈએ.
- ૫ કસોટી લઈને પછી દાખલ કરવામાં આવશે.

હિક્કઝ અને કિરાઅત

એમાં દાખલ થવા માટે :

- ૧ કુરઆને કરીમ ઓછામાં ઓછું નાઝરા (ફિર્યાર શુદ્ધિ સાથે) પઢેલો હોવો જોઈએ.
- ૨ કસોટી લઈને દાખલ કરવામાં આવશે.
- ૩ દાખલ થતી વખતે હિંમર ઓછામાં ઓછી ૧૩ વર્ષ અને વધારેમાં વધારે ૧૫ વર્ષ હોવી જોઈએ.

સુચના

- ૧ 'જામેઆ'માં માત્ર ઊકરાઓને જ દાખલ કરવામાં આવે છે.
- ૨ 'જામેઆ'નું શિક્ષણ-૧૫ શબ્દાલ માસથી શરૂ થાય છે.
- ૩ 'જામેઆ' ના છાપેલા ફોર્મમાં અને નકલો કરેલી નારીખ સુધીમાં કરેલી અરજીઓ જ સ્વીકાર્ય છે.
- ૪ 'જામેઆ' માં હવે કોમ્પ્યુટરનો 'કોર્સ' પણ શરૂ થયો છે.
- ૫ સાત વર્ષના ઊકરાને પ્રાથમિક વર્ગમાં પ્રવેશ મળે છે.
- ૬ હોસ્ટેલમાં રહેવું અને જમવું દરેક વિદ્યાર્થી માટે ફરજિયાત છે.
- ૭ હોસ્ટેલમાં રહેવા-જમવાનો ખર્ચ દર માસે ભરવો પડશે.
- ૮ ગરીબ વિદ્યાર્થીઓએ માફી મેળવવા માટે અરજી કરવાની રહેશે.

૯ દરેક વિદ્યાર્થીએ મુનિફાર્મ પહેરવો ફરજિયાત છે.

- ૧૦ 'જામેઆ હિદાયત'નો મૂળ હેતુ દીની તાલીમ તેમ જ ઉર્દૂ, ફારસી અને અરબી ભાષાઓનું શિક્ષણ આપવાનો છે તથા તે માટેનો જ ડીગ્રી કોર્સ છે. પરંતુ વિદ્યાર્થીઓમાં લઘુતા-મંચિ ન બંધાય તેમ જ શિક્ષણ મેળવ્યા પછી આર્થિક રીતે પગભર થઈ શકે તે માટે ગ્રીણ (પેટા) વિષય તરીકે જ રેકિનકલ તાલીમ તેમ જ વિજ્ઞાન, ગણિતશાસ્ત્ર, હિંદી, અંગ્રેજી વગેરે વિષયોનું શિક્ષણ મર્યાદિત કક્ષામાં આપવામાં આવે છે.

મવેશ મેળવવાની વિધિ

- ૧ રજબ માસના અંતમાં નીચેના સરનામે રૂપિયા દસ મની-ઓર્ડરથી મોકલી દાખલ થવા માટેનું અરજી પત્રક અને અવ્યાસક્રમ વગેરેની માહિતી પુસ્તિકા મંગાવો.
- ૨ અરજી પત્રક સંપૂર્ણ બરીને નક્કી કરેલી તારીખ સુધીમાં પરત મોકલો.
- ૩ અરજી પત્રક મળ્યા પછી ઈન્ટરવ્યુ માટે રૂબરૂ બોલાવવામાં આવશે.
- ૪ ઈન્ટરવ્યુ લીધા પછી, ઈન્ટરવ્યુ કમિટી પ્રવેશ માટે નિર્ણય લેશે.

પત્ર વ્યવહાર માટે સરનામું

રજિસ્ટ્રાર 'જામેઆ હિદાયત'

પો. બો. નં. ૨ જયપુર (રાજસ્થાન) ૩૦૨૦૦૧

□

: હઝરત સાહબનું ઘરનું સરનામું :

હઝરત મો. શાહ મુહમ્મદ અબ્દુલ્લીમ સાહબ, મુજદિદી(દા.ખ.)

હાલુકાન સ્ટ્રીટ, ખેઝરેકા રાસ્તા, ઈન્દિરા બજાર,

કુકાન નં. ૮૮ અને ૮૯ વચ્ચેની ગલી, જયપુર-૧

ફોન : ૬૧૨૪૭ (ઘર), ૪૪૨૭૯ (જામેઆ) ૬૬૯૩૫ (ઓફિસ)

આધાર ગ્રંથો

- ૧ 'કુરઆન મજીદ અને ગુજરાતી તરજુમો' (અરબી-ગુજરાતી) ૧૯૭૧
ભાષાંતરકાર : મોહમી અબ્દુર્રહીમ સાદિક સાહબ (રહ.)
પ્રકાશક : સાદિક બુક ડેપો, રાંદેર (સુરત)
- ૨ 'અનવારુલ આરિફીન' (ગુજરાતી લિખ્યંતર) ૧૯૮૫
લેખક : સુફી સૈયદ આબિદમીયાં નકશખંદી મુજદ્દીદી (રહ.)
પ્રકાશક : બહોમ રુકનુદ્દીન, ત્રણ દરવાજા, અમદાવાદ
- ૩ 'અબ્દાલિય્યહ' (ઉર્દૂ અનુવાદ) ૧૯૭૮
લેખક : હઝરત મોહાના યારૂબ અરબી (રહ.)
અનુવાદ : મુહમ્મદ નઝીર રાંઝા નીશાહી નકશખંદી મુજદ્દીદી
પ્રકાશક : ઈસ્લામિક બુક ફાઉન્ડેશન, લાહોર (પાકિસ્તાન)
- ૪ 'અહસનુલ્લખીમ' (ગુજરાતી અનુવાદ) ૧૯૮૦
લેખક : હઝરત મોહાના શાહ મુહમ્મદ હિદાયતઅલી (રહ.)
અનુવાદક : અબ્દુલકાદિર ફાતીવાલા
પ્રકાશક 'અમેઆ હિદાયત', જયપુર, 'અંજુમને હિદાયત' સુરત
- ૫ 'ઈમ્દાદુસ્સુલુક' (ઉર્દૂ) ૧૯૭૩
લેખક : હઝરત મો. સૈયદ અબ્બાસ હુસૈન સાહબ (રહ.)
પ્રકાશક : ઈદારએ મુજદ્દીદીયહ, કરાંચી (પાકિસ્તાન)
- ૬ 'કરામાતે મૂસવિય્યહ' (ઉર્દૂ)
લેખક : મોહાના અબ્દુરશીદ સાહબ લખનવી (રહ.)
પ્રકાશક : હાજી ઈસ્માઈલ મેહતર, સેન્ટ આંદ્રે (રીયુનિયન)
- ૭ 'ખવાજ બાકીબિલ્લાહ ઔર સાહબઅહગાન વ મુદ્દા'
લેખક : મોહાના નસીમ અહમદ ફરીદી અમરોહી
પ્રકાશક : અલ ફુકાન બુક ડેપો, ૩૧ નયા અંકિ, લખનવ
- ૮ 'ગુલશને ગુજરાત' (ગુજરાતી) ૧૯૮૨
લેખક : હઝરત મો. અહમદ અશરફ રાંદેરી સાહબ (રહ.)
પ્રકાશક : દારુલ ઉલૂમ અશરફીય્યહ અરબીય્યહ, રાંદેર

- ૯ 'જવાહરે ઉદ્યયહ' (મૂળ ફારસીનો ઉર્દૂ અનુવાદ)
લેખક : હઝરત શયખ રહિમ અહમદ મુબદ્દી (રહ.)
પ્રકાશક : અલ્લાહવાલેહી કવમી દુકાન, લાહોર (પાકિસ્તાન)
- ૧૦ 'તઝકિરએ નકશખંદિયહ ઐરિયહ' (ઉર્દૂ) ૧૯૮૮
લેખક : જનાબ મુહમ્મદ સાદિક કસરી સાહેબ
પ્રકાશક : જિયાઉલ કુર્આન પબ્લીકેશન્સ, લાહોર (પાકિસ્તાન)
- ૧૧ 'સુબહતુલ મકામાત' (મૂળ ફારસીનો ઉર્દૂ અનુવાદ)
લેખક : મોહાના મુહમ્મદ હાશિમ કરમી (રહ.)
પ્રકાશક : અલ્લાહવાલેહી કવમી દુકાન, લાહોર (પાકિસ્તાન)
- ૧૨ 'નકહાતુલ ઉન્સ' (મૂળ ફારસીનો ઉર્દૂ અનુવાદ ૧૯૫૬)
લેખક : હઝરત મોહાના અબ્દુર્રયાન જમી નકશખંદી (રહ.)
અનુવાદક : મોહાના હાફિઝ સંયદ અહમદઅલી ચિશ્તી નિઝામી
પ્રકાશક : અલ્લાહવાલેહી કવમી દુકાન, લાહોર (પાકિસ્તાન)
- ૧૩ 'સુવેનિર' (સિદ્ધર જુબિલી યાદગાર) ૧૯૬૮
સંપાદકો : અ. કાદિર હાફિઝ નૂરુદ્દિન અને શરફુદ્દિન શરફ
પ્રકાશક : ધી પટની કો-ઓપરેટિવ ક્રેડિટ સોસાયટી લિ., સુરત
- ૧૪ 'મશાઈએ નકશખંદિયહ' (ઉર્દૂ) ૧૯૮૫
લેખક અને પ્રકાશક : હઝરત મોહાના અબ્દુલ મુસ્તફા આઝમી સાહેબ
- ૧૫ 'મિઅયાનુસ્સુલુક' (ગુજરાતી અનુવાદ) ૧૯૮૩
લેખક, અનુવાદક અને પ્રકાશક : નં. ૪ પ્રમાણે
- ૧૬ 'યાદે ઔયામ' (ગુજરાતી અનુવાદ) ૧૯૮૬
લેખક : હઝરત મોહાના હકીમ સંયદ અબ્દુલ હમ્મ હસની (રહ.)
અનુવાદક : અબ્દુલકાદિર શાતીવાલા
પ્રકાશક : 'મજલિસે તહકીકાત વ નસ્રીયાતે ઈસ્લામ,' લખનવ

- ૧૭ 'રસાઇલે નકશાબંદિયહ' (ઉર્દૂ અનુવાદ)
અનુવાદક : પીરઝાદા મુહમ્મદ ઈકબાલ ફારૂકી
પ્રકાશક : 'મકતબએ નબવીયહ', લાહોર (પાકિસ્તાન)
- ૧૮ 'રિસાલએ ઉન્નિયયહ' (ઉર્દૂ અનુવાદ)
લેખક : હઝરત મૌલાના યાકૂબ ચરખી (રહ.)
અનુવાદક અને પ્રકાશક : નં. ૧૭ મમાણે
- ૧૯ 'સીરતે બાકી' (ઉર્દૂ)
લેખક : સિયદ અઝીઝ હસન બકાઈ સાહબ
પ્રકાશક : મકતબા હાફેઝ ફુરકાન, દિલ્લી
- ૨૦ 'સૂરત સોનાની મૂરત' (ગુજરાતી) ૧૯૫૮
લેખક અને પ્રકાશક : હમીદલાલ છત્તારામ દેસાઈ, સૂરત
- ૨૧ 'હઝરાતુલ ફુદસ' ભાગ ૧ અને ૨ (ઉર્દૂ અનુવાદ) ૧૯૮૪
લેખક : હઝરત શયખ બદરુદ્દીન સરહદી (રહ.)
પ્રકાશક : નેશનલ ટ્રિબ્યુનલ ડાઈરેક્શન, ઈસ્લામાબાદ
- ૨૨ 'હાલાતે મશાઈએ નકશાબંદિયહ મુજદ્દિહીયહ' (ઉર્દૂ)
લેખક : હઝરત મૌલાના મુહમ્મદ હસન સાહબ નકશાબંદી
પ્રકાશક : અલ્લાહવાલેહી કવમી ફુકાન, લાહોર (પાકિસ્તાન)

હઝરત ખવાજ અલાઉદ્દીન અત્તાર રહમતુલ્લાહિ અલૈહ

□

દિલ મેરા ખામારાંગ

દેવાને રહેના હય મજબૂ,

દે શિક્ષા મેકે. અલાઉદ્દીન (સદ.)

ખિયાકે વાન્તે

૩૧

હઝરત ખ્વાબ નકશખાંદ (૨૬.) એ ખુચી પરણાવી

હઝરત ખ્વાબ અલાઉદ્દીન અત્તાર (૨૬.) તું મુખારક નામ મુહમ્મદ બિન મુહમ્મદ જુમારી (૨૬.) હતું.

બાળપણથી જ આપને ફકીરી તરફ આકર્ષણ હતું. જ્યારે આપના પિતાનું અવસાન થયું ત્યારે આપે પિતાના વારસામાંથી કાંઈ લીધું નહિ. આપ એક મદ્રેસામાં શિક્ષણ મેળવવા માટે હાખલ થઈ ગયા.

આપ પુખ્ત વયના થયા પરંતુ મદ્રેસામાં શિક્ષણ મેળવવાનું હજુ ચાહુ હતું ત્યારે એક દિવસે હઝરત ખ્વાબ બહાઉદ્દીન નકશખાંદ (૨૬.) કસરે આરિફાંથી તે મદ્રેસામાં તશરીફ લાવ્યા. ખ્વાબ અલાઉદ્દીન (૨૬.) પોતાની ઓરડીમાં ફાટલી તરેલી ચટાઈ ઉપર, એક ઈંટ પર માથું ટેકવી, એક પુસ્તકના અભ્યાસમાં મશગૂલ હતા.

હઝરત ખ્વાબ નકશખાંદ (૨૬.)ની તુરાની શિકલ અને સૂરત જોઈને આપ સન્માન માટે ઊભા થઈ ગયા અને હઝરત ખ્વાબને પોતાની જગાએ બેસાડ્યા.

હઝરત ખ્વાબ (૨૬.)એ આપમાં જુજુગીની નિશાનીઓ નીહાળીને ફરમાવ્યું કે,

‘જો તમે કબૂલ કરો તો મારી દીકરીના નિકાહ તમારી સાથે કરી દઉં.’

હઝરત અલાઉદ્દીન (૨૬.) એ અર્જ કરી કે,

‘એ મારું સૌભાગ્ય છે. પરંતુ મારી પાસે સામાન કાંઈ નથી!’

હઝરતે ફરમાવ્યું,

‘મારી દીકરીના તસીખમાં રિજક મુકરર છે. ગ્રેખના ખજાનામાંથી એ મળતું રહેશે. તમે એની ચિંતા ન કરો.’

અને હઝરત ખ્વાબ નકશખાંદ (૨૬.)એ પોતાની એક માત્ર લાકડવાળી દીકરીના નિકાહ ખ્વાબ અલાઉદ્દીન (૨૬.) જોડે કરી દીધા.^૧

● ૧ ‘તઝકિરએ નકશખાંદિયહ ખૈરિયહ’ : પા. ૫૨૦

‘અઝીનએ મખરિફત’ ખ. ૮૦

કમાલના દરજ્જે પહોંચ્યા

ઝાહેરી ઈદમશી ફારિય થયા પછી હઝરત ખવાળ અલાહિદીન (રહ.) હઝરત ખવાળ નકશખંદ (રહ.)ની ખિદમતમાં હાજર થયા અને આપથી બેઅન કરી.

હઝરત ખવાળ નકશખંદ (રહ.) ની આપ પર નહરેખાસ હતી. મજલિસોમાં પોતાની પાસે બેસાડના. વારંવાર આપની તરફ તવબજુહ ફરમાવતા.

કેટલાક લોકોએ હઝરત ખવાળ નકશખંદ (રહ.) ને એનું કાન્ઝુ પૂછ્યું.

આપે ફરમાવ્યું કે,

‘હું તેમને મારી પાસે એટલા મારે બેસાડું છું કે તેમને વરૂ પાઈ ન જાય. તેમનો નફસ તપી વરૂ હંમેશાં ન-પર છે. એટલે પ્રમેદ પળે હું તેમનો હાથ પાછો રાખું છું.’

હઝરત ખવાળ નકશખંદ (રહ.) ની આજ તવબજુહના કારણે આપ પાસે જરૂરી કમાલના દરજ્જે પહોંચી ગયા.

‘અલાહિદીને માને ખેરાજ લલમે કરી દીધા!’

હઝરત ખવાળ નકશખંદ (રહ.)ની પાસે જિહ્વીમાં જ ધર્મનાં તારિકોની નબીયતના મહાન ખવાળ નકશખંદ (રહ.)ને આંખો દોષી.

હઝરત ખવાળ નકશખંદ (રહ.)ની નબીયતના મહાન ખવાળ નકશખંદ (રહ.)ની

‘અલાહિદીને માને ખેરાજ લલમે કરી દીધા!’

‘ત્યાંબુધી મેં ખુદાને ન આજખ્યા!’

હઝરત ખવાળ નકશખંદ (રહ.)ની આજ તવબજુહના કારણે આપ પાસે જરૂરી કમાલના દરજ્જે પહોંચી ગયા. હઝરત ખવાળ નકશખંદ (રહ.)ની આજ તવબજુહના કારણે આપ પાસે જરૂરી કમાલના દરજ્જે પહોંચી ગયા.

મહાન નકશખંદ (રહ.) હઝરત મોહાતા અમદુદ્દીનમાન ગયા (રહ.) પોતાની મશહર કિતાબ ‘નશહુલ કિન્દ’માં લખે છે કે,

આ કપીરે કેટલાક છુઝુર્ગોથી સાંભળ્યું છે કે, મુહમ્મદીક (સંશોધક) ઉલમાના પેશવા અને અનેક મોટી મોટી કિતાબોના લેખક સૈયદ શરીફ જરજની (૨૬.) હઝરત ખવાળ અલાહિદીન અત્તાર (૨૬.) ના મુરિદ હતા. તેઓ હઝરતના ખાદિમો અને સેવકોથી ખૂબ ચાહત અને ઈષ્ટાસ ધરાવતા હતા.

મૌલાના સૈયદ શરીફ જરજની (૨૬.) ઘણી વાર કહ્યા કરતા હતા કે,

‘જ્યાં સુધી હું શૈખ ઝૈનુદ્દીનઅલી કુલાલ (૨૬.) ની સહખતમાં પહોંચ્યો ન હતો ત્યાં સુધી રક્સ (૪૫) થી મુકિત મેળવી ન હતી અને જ્યાં સુધી ખવાળ અલાહિદીન કુદેસ શિરુફ થી મળ્યો તરિક્કે ત્યાં સુધી ખુદાને ન ઝાળખ્યો.’

હઝરત ખવાળ પારસા (૨૬.) ખૈઅન થયા

હઝરત ખવાળ મુહરમદ પારસા (૨૬.) હઝરત ખવાળ બહાઉદ્દીન નકશખંદ (૨૬.)ના અમળી ખાલીફા હતા. આપનો પરિચય ‘નકશખંદી ઔસિયા’ મધ્ય ખાળમાં પાના નંબર ૨૮૯, ૨૯૦ અને ૨૯૧ ઉપર આવી ગયો છે.

હઝરત ખવાળ બહાઉદ્દીન નકશખંદ (૨૬.) કરમાવતા કે,

‘જે કંઈ પારસા કહે છે, અલ્લાહ નઆલા તે જ પ્રમાણે કરે છે પરંતુ પારસા અલ્લાહ આજ્ઞાની રજા પર છે, અને તેના ખિલાફ કંઈ કહેતા નથી.’

વળી આપ કરમાવતા કે,

‘કુર્બે’ ઈલાહીતા જે મરતખાઓ અને બારગાદે ઈલાહીયા હાસિલ થયા હતા, તે બધાં પારસાએ હાસિલ કર્યા, મારા ઝહૂરથી મકમુદ મુહરમદ (પારસા)નો છે’.

હઝરત ખવાળ નકશખંદ (૨૬.) એમ પણ કરમાવતા હતા કે,

‘જે મને જોવાની આરમુ ધરાવતા હોય, તે ખવાળ મુહરમદ પારસાને જોઈ લે !’

□

હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ પારસા (રહ.) આટલી જાણી કક્ષાના બુઝુર્ગ હોવા છતાં, હઝરત ખવાળ અલાહિદ્દીન નકશબંદ (રહ.) ના ઈન્તેકાલ બાદ, હઝરતના નમામ મુરીદો જયારે હઝરત ખવાળ અલાહિદ્દીન અતાર (રહ.) થી બેઅત થઈ ગયા, ત્યારે આપ પણ તેમનાથી બેઅત થઈ ગયા અને લાંબા સમય સુધી ફેઝ હાસિલ કરતા રહ્યા.

હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ પારસા (રહ.) જેવા જિંચ કક્ષાના બુઝુર્ગ અને હઝરત ખવાળ નકશબંદ (રહ.)ના ખલીફા જેમનાથી બેઅત થઈને ફેઝ હાસિલ કરના હોય તેવા હઝરત ખવાળ અલાહિદ્દીન અતાર (રહ.)ના જિંચ દરબજનો કોઈ શુ અંદાજો લગતી શકે.

હઝરત મોલાના યાફૂઝ ચરખી (રહ.) પણ બેઅત થયા.

હઝરત મોલાના મુહમ્મદ યાફૂઝ ચરખી (રહ.) પણ મહાન બુઝુર્ગ, આલિમ અને અનંક મહાનવી હિતામતા લખક છે. આપે પણ હઝરત ખવાળ ખવા રાત નકશબંદ (રહ.) થી બેઅત થઈ ફેઝ હાસિલ કર્યો હતા અને તત્કાલના મુઅર્રફ થયા હતા છતાં હઝરત ખવાળ અલાહિદ્દીન નકશબંદ (રહ.)ના ઈન્તેકાલ બાદ આપ (રહ.) પણ હઝરત ખવાળ અલાહિદ્દીન અતાર (રહ.) થી બેઅત થઈ ફેઝ હાસિલ કરતા રહ્યા. તો હઝરત ખવાળ અલાહિદ્દીન અતાર (રહ.)ના દરબજો કેટલો બુલંદ હશે.

હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ યાફૂઝ ચરખી (રહ.)ના હાલાત ઈન્શાઅલ્લાહ હવે પછાતા પ્રદરગુમાં વિસ્તારથી લખવામાં આવશે.

કુત્બુલ વકત

હઝરત મોલાના મુહમ્મદ યાફૂઝ ચરખી (રહ.) પાતાની મશહૂર કિતાબ 'અબ્દાલિરયહ'માં લખે છે કે,

'ખવાળ નકશબંદ (રહ.) પછી આપના ખલીફા અલાહિદ્દીન અતાર (રહ.) કુત્બુલ વકત હતા. એ દઅવાની દલીલ એ છે કે

કુતબની જે અલામતો (નિશાનીઓ) હોય છે તે તેમનામાં મોજૂદ હતી. ઉઝલતી (ગોચરણશીલ બુઝુર્ગો) તેમની પાસે આવતા રહેતા હતા, જેની મારા મિત્રોને ખબર હતી...

‘આ ફજીરને (મને) હજરત ખવાળ અલાઉદ્દીન અત્તાર (૨૬.) ના કુળ હોવામાં મુઝવણ હતી. એક દિવસે ફજીરની નમાઝમાં

‘તિલકરુ’ મુલુ ફદલના બઅદલુમ અલા બઅદ.’^૧

આ રમૂલોમાં પણ અમે એકને બીજા પર ફજીલત (એક્સલેન્સ) આપી છે.

ની કિરાઅત કરવાનો સંજોગ થયો. જ્યારે મસ્જિદથી પાછા આવ્યા ત્યારે હજરત ખવાળ અલાઉદ્દીન અત્તાર (૨૬.) એ મને પૂછ્યું કે,

‘કેટલાક અંગિયા (અણી.) ને કેટલાક અંગિયા (અણી.) પર જે ફજીલત હોય છે, તેવું ઓલિયાના સમૂહમાં પણ જોવામાં આવે છે ખરું?’

મેં જવાબ આપ્યો, ‘હાં.’

તેમણે ફરમાવ્યું કે,

‘જો કોઈ આ દરગાહનો ફતવો હશે તો મુન્નારક હશે. અને તમે જે ગુમાન કરો છો તે દુરુસ્ત છે.

અલ્લહુલિલ્લાહિલ્લાહી હદાના લિહાઝા

વમા કુન્ના લ નહતદિય લવલા અન હદાનલ્લાહ.’^૨

અલ્લાહનો લાખ લાખ એકવાન છે જેણે મને આ મકામ સુધી પહોંચાડ્યો. જો અલ્લાહ તઆલા મને ન તો પહોંચાડતે કહી પહોંચી ન શકતે.’^૩

● ૧ પારો : ૩, સૂરએ ‘બકર’, આયત : ૨૫૩

૨ પારો : ૮, સૂરએ ‘અઅરાફ’, આયત : ૪૩

૩ ‘અબ્દાલિસ્મિલ્હ’ : પા. ૨૬, ૨૭,

આવી અનેક કરામતો જાહેર થઈ છે!

હજરત મોસાના મુહમ્મદ મારૂળ ગરબી (૨૬) પોનાની કિતાબ 'અબ્દાલિગ્મ' માં જ લખે છે કે,

સુલતાન મહમૂદ મઝનવી (૨૬) ના સમયમાં હિન્દુસ્તાનથી એક પંડિત હિન્દુસ્તાનના મહારાજાનો સંદેશ લઈને મઝનવી આવ્યો. તે કહેવા લાગ્યો કે,

'હિન્દુસ્તાનના લોકોનો મઝહબ (હિન્દુ ધર્મ) સાચો છે. છે કાઈ એવો શખ્સ જે એ વિષે મારી સાથે વાદ-વિવાદ કરે જેથી ઈસ્લામ તથા હિન્દુ ધર્મ બંનેની હકીકત જાહેર થઈ જાય. અને જે સત્ય હોય તેને કબૂલ કરી લેવામાં આવે.'

સુલતાન મહમૂદ મઝનવી અને તેના તમામ દરબારીઓ, આલિમો, અમીરો, અધિકારીઓ હાજર થયા પરંતુ આ વિષય વિષે હિન્દુસ્તાની પંડિત સાથે વાદ-વિવાદ કરવાની કોઈ એકની પથ્થુ હિંમત ન થઈ.

શીખ અબ્દુલ હસન મઝનવી (૨૬) ઈસ્લામે રખાનાની (અલ્લાહ તરફથી આંતઃપ્રેરણા) થવાથી એ મજલિસમાં હાજર થયા. આપ એ મજલિસમાં હિન્દુસ્તાની પંડિત બેઠે કેટલોક સમય મુઠ્ઠી ચૂપચાપ બેઠી રહ્યા.

કેટલાક સમય પછી પેલા પંડિતે શીખ (૨૬) થી પૂછ્યું,
'મારી ફેર ક્યાં મુઠ્ઠી હતી?'

(અર્થાત : અત્યારે અહીં બેઠાં બેઠાં મારો આત્મા ક્યાં ફરીને આવ્યો તે કહી શકો છો? !)

શીખે ફરમાવ્યું,

'સરાન્દીપ* મુઠ્ઠી.'

તેણે કહ્યું,

'કાઈ નિશાની ખતાવો.'

શીખે કહ્યું,

● ૧ સરાન્દીપ : એક રથજનું નામ છે.

‘સરાન્દીપના એક જામમાં લોકો લીલાં મરચાં પીણુતાં હતા.
અને તેઓની નજીક હાથીઓ હતા.’

પંડિતે કહ્યું,

‘તમે સાચું કહેો છો.’

શેખે ફરમાવ્યું,

‘મને અને તમને તો સાચી વાતની જાણ થઈ ગઈ. હવે
સુલતાન અને ખીજા ફરજારીઓને પણ એ વાત પુરવાર કરી
બતાવવી જોઈએ.’

પરંતુ પંડિત એ કરી ન શક્યો.

શેખ (૨૬.) એ પોતાના પહેરણમાંથી હાથ બહાર કાઢ્યો તો
આપના હાથમાં કેટલાંક લીલાં મરચાં મોજૂદ હતાં.

શેખે પંડિતને કહ્યું કે,

‘એને ખાઓ! હું આ મરચાં સરાન્દીપના લોકોથી માંગીને
લાવ્યો છું.’

પંડિત નવાઈ પામ્યો અને કહ્યું કે,

‘આ પ્રકારનાં કાર્યો કરવાની ગારી મળાલ નથી.’

તે પછી શેખે ફરમાવ્યું કે,

‘તમે આ ભૌતિક જગતમાં (દુનિયામાં) ફેર કરી અને હું
તમારી સાથે રહ્યો. આવો હવે આપણે પરલોકની ફેર કરીએ.’

પંડિતે કહ્યું,

‘મારી એ શક્તિ નથી. એ તો ઇસ્લામથી જ પ્રાપ્ત થાય છે.’

તે પછી એ પંડિત મુસલમાન થઈ ગયો અને હિન્દુસ્તાન
પાછો ફર્યો જેના કારણે હિન્દુસ્તાનમાં ઈસ્લામને ઘણી સફળતા મળી.

□

ઉપરોક્ત બતાવ વર્ણવ્યા પછી હજરત મોલાના મુહમ્મદ
યાકૂબ ચરખી (૨૬.) લખે છે કે,

આ પ્રકારના બતાવો, મહાન મશાઈખોથી, ખાસ કરીને મારા
શેખ કુલ્લુલ વાસિલીન હજરત ખવાળ બહાદિલ હક વહાન અલ
જુખારી (હજરત ખવાળ નકશબંદ ૨૬.) થી અને એમના ખલીફા

હજરત ખવાળ અલાહિદીન અતાર (રહ.) થી અસંખ્ય જાહેર થયા છે. એ જાનાવો મેં અને એમના સમકાલીન લોકોએ જોયા છે. દાખલા તરીકે :

ખવાળ નકશબંદ (રહ.)ની કક્ષા જાણવા માટે ખુખારાના આલિમો હજરતની ખિદમતમાં આવ્યા. મોલાના હમીદુદ્દીન શાશી, જેઓ મહાન આલિમ હતા તેમના પર ખવાળ નકશબંદ (રહ.)એ તવજજુહ કરવાની. તે પછી તેમના ઘૂંટણ પર હાથ મૂકતાં જ તેમની આંખો સામેથી પરદાઓ હટી ગયાં અને આકાશોનું અવલોકન કર્યું જેને આલિમોએ દલીલ વગર સ્વીકારી લીધું.

□

ખવારજુમમાં મુઅનજ્જી (ફિદાના) એક માણસે એક સુત્રી સાથે મુનાજાત કરી પરંતુ એ જ સમયે જ્યારે હજરત ખવાળ અલાહિદીન (રહ.) ની મર્મતિલ્લામાં આવ્યો તો દલીલ કરવા વગર અને આનાકાની કરવા વગર મુત્તી થઈ ગયો.^૧

‘અલ્લાઈયલ્લ’ તરીકે

હજરત ખવાળ અલાહિદીન અતાર (રહ.)નો એક ખાસ તરીકો છે જેને ‘તરીકે અલ્લાઈયલ્લ’ કહેવામાં આવે છે. હજરત મુન્શિદ અફઝેસાની (રહ.) એ પોતાના મકતબના શરફમાં, દફતર અવવલ, મકતૂબ (પત્ર)નાં રહસ્યમાં એ તરીકાની ઘણી પ્રશંસા કરી છે.

આપ કહે છે કે,

‘આપ (હજરત ખવાળ અલાહિદીન અતાર (રહ.) પોતાના લમયતો કુબે ઉરશાદ હતા એટલા માટે આપ પણ આ પ્રકારનો જાજબીદ પ્રાપ્ત કરવા માટે એક તરીકો (પદ્ધતિ) અપનાવ્યો અને એ તરીકો આપના ખાતદાનના ખલીફાઓમાં ‘તરીકે અલ્લાઈયલ્લ’ ના નામથી મશહૂર છે. બેશક એ તરીકો ખૂબ જ ખરકતવાળો છે અને એ તરીકાનો ફોટો અંશ પણ ખીજાઓના વધારે પ્રમાણ કરતાં વધારે હાથદાકારક છે.’^૨

● ૧ ‘અબ્દાલિયલ્લ’ પા. ૨૦-૨૧

૨ ‘તમકિરએ નકશબંદિયલ્લ એદિયલ્લ’ : પા. ૫૨૮

આપ (૨૬.) ની સુહૃતની અસર

કુખારામાં આલિમેની એક જમાઅતમાં 'દીદારે ઈલાહી' વિષે મતભેદ અને વાદ-વિવાદ થયો. તેઓએ બધાંએ સર્વસંમતિથી હઝરત ખવાળ અલાઉદ્દીન અતાર (૨૬.)ને નિર્ણાયક નક્કી કર્યા અને આપની ખિદમતમાં હાજર થઈને વિનંતી કરી કે આ બાબત વિષે આપ નિર્ણય આપો.

એ આલિમેમાંથી કેટલાક આલિમે મુઅતઝિલહ ફિકા તરફ ઢળતા હતા અને 'દીદારે ઈલાહી'ને ઇતકાર કરનાર કરતા હતા. હઝરતે ઇતકાર કરનારા આલિમેને બોલાવ્યા અને ફરમાવ્યું :

‘યહુ દિવસ તમે મુપઆપ બાબુ મારી સુહૃતમાં રહો ! તે પછી હું નિર્ણય જણાવીશ’.

તે આલિમેએ એ પ્રમાણે કર્યું. ત્રીજા દિવસના અંતે તેઓ પર એવી દેશિયત છવાઈ ગઈ કે બેહોશ થઈને જમીન પર આબોટવા લાગ્યા. જ્યારે તેઓ હોશમાં આવ્યા તો ખૂબ જ વિનમ્રતાથી અરજ કરવા લાગ્યા કે,

‘અમે દીદારે ઈલાહી પર ઈમાન ધારીએ છીએ !’

તે પછી તેઓ કદી હઝરત ખવાળ અલાઉદ્દીન અતાર (૨૬.)ની ખિદમતથી અલગ ન થયા.’

આપ (૨૬.) નો કરક

આપ (૨૬.) ના એક મુરીદે એકાંતમાં એક ઓરત પર ખૂરી નજર કરી. તે જ્યારે હઝરતની ખિદમતમાં હાજર થયો ત્યારે બીજી વાતો કરતો રહ્યો પરંતુ પેલી વાતનો ઉલ્લેખ ન કર્યો.

હઝરતે તેના તરફ ચુસ્તથી જોઈને ફરમાવ્યું કે,

‘પેલી વાત કર નહિતર હું પોતે બતાવીશ.’

આ સાંભળીને તે મુરીદ ખૂબ જ હોબીલો પડી ગયો અને પોતાના ખૂબ કાર્ય માટે તોળા કરી.

‘તે હું હું’

હજરત મોલાના મુહમ્મદ યાદુજી ચરખા (૨૬.) પોતાની મસહૂર કિતાબ ‘રિસાલએ ઉન્નિસ્યહ’ માં લખે છે કે,

મેં ખવાળ અલાહિદીન (૨૬.) થી સાંભળ્યું છે. આપ શરમાયા કરતા હતા કે,

હજરત ખવાળ મુહમ્મદગલી હકીમ તિરમિઝી (૨૬.) પોતાની કિતાબોમાં લખે છે કે, બુખારામાં એક મજબૂબ અહિર થશે. તેમને નખીએ કરીગ સલ્લલાહુ અલૈહિ વ સલ્લમની વિલાયતથી આર દાંગ^૧ આલમ પ્રાપ્ત થશે અને તે હું હું^૨

શકામ્તનો મરતખો મળ્યો

હજરત મુહમ્મદ પારસા (૨૬.) લખે છે કે, હજરત ખવાળ અલાહિદીન અત્તાર (૨૬.) પોતાની વક્તવ્યી સાત વરસ પહેલાં હિજરીસન ૭૬૫ ના શાબાન મારાની શરઆતમાં યુગાનિયાથી હજરત ખવાળ ખુઝર્ગ નકશાંદ (૨૬.) ના મઝારે મુબારકની જિયારતના માટે રવાના થયા. આપ બદાર (૧૮) દિવસ પછી બુખારા પહોંચ્યા. (શાબાન અને રમઝાન માસ ત્યાં જ વીનાથી) શબ્દાલ માસની શરઆતમાં પાછા આવ્યા.

રમઝાન ઈદની રાતે આપ (૨૬.) બુખારામાં જ હતા. તે રાતે હજરત ખવાળ નકશાંદ (૨૬.)ના એક દુરવેશ^૩ ખવાળમા નેલુ^૪ કે એક ઘણી મોટી શાનદાર બારગાહ છે. હજરત ખવાળ અલાહિદીન (૨૬.) હજરત ખવાળ નકશાંદ (૨૬.) ની સાથે તે બારગાહની નજ્દ છે. બાબુવા મળ્યું કે એ બારગાહ હજરત રિઝાલન મઆબ સલ્લલાહુ અલૈહિ વસલ્લમની છે.

હજરત ખવાળ નકશાંદ (૨૬.) જિયારતના માટે એ બારગાહમાં દાખલ થયા અને થોડા સમય પછી ત્યાંથી ખૂબ જ ખુશ અને આનંદિત થતાં પાછા આવ્યા.

■ ૧ દાંગ : છ રતીનું વજન ; અને, દિશા, ૧૨૬

૨ ‘રસાઇલે નકશાંદિયહ’ પા. ૧૧૫

૩ શક્ય છે કે એ દુરવેશ ખીજુ^૫ કોઇ નહિ પરંતુ હજરત ખવાળ મુહમ્મદ પારસા (૨૬.) પોતે જ કોઇ

આપે ફરમાવ્યું કે,

‘મને એ કરામત આપવામાં આવી છે કે જે શખ્સ મારી કબરની ચોતરફ (ફરતે) સો-સો ફરસંગ (આશરે ૩૭૫ કિલો-મિટર) ની અંદર દફન થશે, હું અદલાહના હુકમથી તેની શકાઅત કરાશ.

‘અને અલાહિદીનને તેની કબરથી ચારે તરફ ચાલીસ ફરસંગ (આશરે ૧૫૦ કિલોમિટર) સુધી શકાઅતનો મરતબો આપવામાં આવ્યો છે.

‘અને મારા મુહિબ્બો (આહુડો) તેમ જ પૈરવી કરનારાઓને તેઓની કબરોથી એક-એક ફરસંગ (આશરે પાંચા ચાર કિલો-મીટર) સુધી શકાઅત કરવાનો મરતબો મળ્યા છે.’

મૈત વેળાની ખીમારી

રજા મહિનાની ખીજ તારીખે શાનવારના રોજ માથાના દુઃખાવાથી આપ (રહ.) ની મૈત વેળાની ખીમારી શરૂ થઈ.

મૈત વેળાની ખીમારમાં આપ હજરત ખવાળ ખુઝર્ગે ખવાળ ખહાહિદીન નકશનંદ (રહ.) ને ત્યાં (પાતાની પાસે) હાજર નિહાળતા હતા. તેમ જ તેમની સાથે વાતો કરતા હતા અને તેમની વાતોને સાંભળતા હતા.^૧

આખરી વસીયતો

મૈત વેળાની ખીમારમાં આપે ફરમાવ્યું કે, ‘મને એ સિવાય કોઈ વસ્તુનો વિચાર નથી આવતો કે જ્યારે મિત્રો આવશે અને મને ન જોશે તે નિરાશ થશે તેમ જ પાછાં આદ્યા જશે.’

□

આપે ફરમાવ્યું કે

‘રફા, રિવાજો અને આદતોને છોડી દો!

● ૧ ‘મસાઈ એ નકશાનંદિયહ ખેરિયહ’ : પા. ૫૨૬, ૫૩૦

૨ ‘મસાઈ એ નકશાનંદિયહ ખેરિયહ’ : પા. ૫૨૯

૩ ‘હકમુલ હકમ’ આ. ૧, પા. ૫૨૨

લોક પ્રથાથી વિરુદ્ધ કામ કરતા રહો !

આપસમાં સંપ્રેમ રાખો !

હઝરત નામીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલ્લેહિ વસલ્લમની
પધરામણી

બચરીયત (માનવીય) રસ્મો અને આદતોને મિટાવવા માટે,
તેમ જ સુન્નતની આદતો સ્થાપવા માટે યર્થ હતી. દરેક કામોમાં
ઈકતિયાત અને અઝીમત પર અમલ કરો ! છુતુઓની સુહબત
મુન્નતે મુઅક્કિદહ છે. એના પર કાયમ રહો !"

વકાત

રજબ મહિનાની પીસમી તારીએ જુધવારે ઈશાની તમાઝ
બાદ હિપર લગેલી વસાયતો ફરમાવતા ફરમાવતા ગોળ જુલંદ
અવાજે કહમએ તોહફ પઢવો શરૂ કર્યો અને ઈન્તેકાલ ફરમાવ્યો.
ઈન્ના લિલ્લાહિ વ ઈન્ના ઈલ્લેહિ રાજીફત.

હિજરી સન પ્રમાણે ૮૦૨ અને ઈસ્વીતન પ્રમાણે ૧૪૦૦નું
એ વરસ ૬૭.

મઝારે મુબારક

આપ (રહ.) નો મઝારે મુબારક અવિયંટ મશિયાના
હઝરોહસ્તાન રાજ્યમાં, જુબાના પ્રાંતમાં સુન્નાતયા (જરહાતયા)
નામના સ્થળે આવેલો છે.

તારીએ વકાત

નીચેના શબ્દસમૂહોમાંથી આપ (રહ.) ની વકાતની સાથે
હિજરી સન ૮૦૨ ના અદદ તીફળ છે.

‘વલીયુલ્લાહ મખદૂમ’

અથવા

‘મુકર્રએ બારગાઝે બારી ખુદહ’

□

આપ (રહ.) નાં સોનેરી વચનો

જો બંને જગત નાલિબથી અદશ્ય થઈ જાય અને તે બધાંને
ખૂલી જાય તો એ મરેનખો ‘ફતા’ નો છે.

● ૧ ‘હઝરાતુલ કુદૂમ’ આખ ૧, પા ૨૨૨

જો સાલિકની હસ્તી પણ સાલિકથી અલસ થઈ જાય તો એ મરતબો 'ફનાએફના' નો છે.

□

રિયાઝતનો હેતુ એ છે કે શારીરિક સંબંધથી સંપૂર્ણ પણે મુક્ત થઈને આલમે અરવાહ તેમ જ આલમે હકીકતની તરફ સંપૂર્ણ પણે ધ્યાનિત થઈ જાય.

□

તરીકતના મથાઈએ ફરમાવું છે કે,

‘આત્મીકિકુ મઅસ્સઅયે’

તૌફિક કાશિશની સાથે હોય છે.

એ જ પ્રમાણે

☆

મુરશિદથી રહાનિયતની મદદ પણ એ તરફ મુખી થાય છે કે, મુરશિદ મુરશિદના હુકમના પ્રમાણે અગત કરતો નથી.

□

અફલાહવાળાઓની સુહળતમાં આ તરફના અફલે મઆદ વધારે સતેજ થાય છે.

■

સુહળત નુનતે મુઅફિદહ છે. દરરોજ જાયવા એક દિવસના આંતરે ઔલિયાની સુહળતમાં ફાજર થયું જોઈએ. વંત જાહેરી રીતે ધણાં દર રહેતા હોય તો દર મહિને જાયવા ખીલ મહિને પોતાના જાહેરી અને ખાનિની હાજાત પત્ર મારફત લખીને જાગુ કરતા રહેવું જોઈએ.

હઝરતના સાહબઝાદા

હઝરત ખવાબ અલાહિદીન અતાર (૨૬.)ના સાહબઝાદાનું નામ હઝરત ખવાબ હસન અતાર (૨૬.) હતું. આપતા વિલાયતરૂપી વૃક્ષનાં ફળો જળવાન ‘જઝબહ’ ધરાવતા હતા.

● ૧ અફલે મઆદ : દિવ્ય મુદ્દિ

જાનકની સિક્ત વડે ચાહે તેમાં તસરુંક કરતા હતા. જેના પર આન તસરુંક ફરમાવતા તેને આ જહાનના હુજૂર અને શુહરના મકામથી ઉચકાને બેખૂદી અને બેશુકરીના મકામ સુધી પહોંચાડી દેતા હતા. જૈયતે કનાનો જે ઝોક કેટલાયે મુશાહિદા પછી કવચિત થયે છે, તે કેટલાક સાલિકાને ચખાડી દેતા હતા.

તમામ માવરાઈનહર, ખુરાસાનના ઈલાકામાં આપના તસરુંકની દૈશિયત તાલિમો અને આઈશમાં મશહૂર હતી.

જે શખ્સ આપના હાથ પર બોસો દેતો તે હળી પડતો અને તેને જૈયતે બેખૂદીની દોલત હાસિલ થઈ જતી. એક દિવસે સવારે આપ ઘરથી બહાર નીકળ્યા. આપના ઉપર દૈશિયત તાલિમ થઈ. જે શખ્સની નિગાહ આપના ઉપર પડતી તેને બેખૂદીની દૈશિયત થઈ જતી અને હળી પડતો.

ખવાજાનના તરીકા પ્રમાણે ક્યારેક આપ શિક્ષાખાતામાં આવતા. અને બીમારોની બીમારીને (પેતાની ગાલિની શક્તિ વડે) ઉકાળી લેતા.

જ્યારે સફરે મુબારકના ઈરાદાકથી શીરાઝ તસરીક લાવ્યા ત્યારે ત્યાંના એક મોટા આલિમ (મોલાના જલાલુદ્દીન બહાનની) જેજાને આપના તરફ ખૂબ જ સહમાવતા હતી તેઓ બીમાર થઈ ગયા. ખવાજા હુજૂર્મ તેમની પાસે આવ્યા. તે અઝીઝ તો આપની તબબુહથી તંદુરસ્ત થઈ ગયા પરંતુ હજરત ખવાજા બીમાર પડી ગયા. એ જ બીમારીમાં આપનો ઈન્તેકાલ થઈ ગયો.

આપનો ઈન્તેકાલ હિન્દી સન ૮૨૬માં, સેઅવાર અને ફરગાનીની ઈદના દિવસે થતે થયો. આપનો જનાઝો શંરાઝથી મુગાનિયા લાવવામાં આવ્યો અને આપના વાલિદની પાસે દફન કરવામાં આવ્યા.^૧

હઝરત મોલાના મુહમ્મદયાકુખ ચરખી રહમતુલ્લાહિ અલૈહ

□

કરલે શયદા અપના

ઔર અપને રસૂલે પાક (સલ.) કા,

હઝરતે યાકુખ ચરખી

ખાખુદા કે વાસ્તે.

■

જન્મ

આપનો જન્મ ચરખ નામના ગામમાં કિજરી સન ૭૬૨ (ઈસ્વીસન ૧૩૬૦)માં થયો હતો.

અફઘાનિસ્તાનના મઝની પ્રાંતમાં ચરખ આવેલું છે.

આપનો વંશ આ પ્રમાણે છે :

ખ્વાજા યાકૂબ (રહ.)ના પિતા ઉસ્માન, તેમના પિતા મહમૂદ તેમના પિતા મુહમ્મદ તેમના પિતા મહમૂદ અલ મઝનવી બાદમાં ચરખી

આપ (રહ.)ના મહાન પિતા

હઝરત મોલાના યાકૂબ ચરખી (રહ.)એ પોતાની તકસીરમાં કેટલીક જગાએ પોતાના વાસિદ બુઝુર્ગવારનો ઉલ્લેખ કરેલો છે જેનાથી જાણવા મળે છે કે તેઓ ખૂબ અવધાની અને વિદ્વાન હતા. વળી પરહેઝમાર અને મૂતપ્રી હતા. એક દિવસે પઠોશીના ધરથી પાણી લાવ્યા પરંતુ યતીમના બાલામાં હતું એટલે ન પીધું.

નીચેની રૂબારૂ હઝરત મોલાના યાકૂબ ચરખી (રહ.)એ પોતાના વાસિદ પાસે પઠી હતી.

મુઝ રૂઝલે તુ રાહ કે નુમાયદ મારા,

મુઝ મૂદે તુ બંદગી કે શાયદ મારા;

ગર ચિદલઅં હર દો કૌન તાઅત દારીમ,

બે હુદે તુ કાર બર નયાયદ મારા.

આવાર્થ :

તારા ફક્લ વગર કોણ મને રાહ બતાવી શકે ?

તારી બક્ષિશ સિવાય કોણ બંદગીને ક્ષાયક બતાવી શકે ?

લલે ને અનેક ચિદલાઓ તારી ઈબાદતમાં લગાતી રહ,

પરંતુ તારી મહેરબાની વગર એ ફજાદાથી કેવી રીતે થઈ શકે ?

તાલીમ અને તરબિયત

આપ કેટલોક સમય જામિઅ હિરાતમાં અને મિસરમાં તાલીમ હાંસિલ કરી. હઝરત શામ ઝેનુદ્દીન ખ્વાજી (વકાત કિજરી સન

● ૧ 'ગઝકરેઅ નકરાઅ હિંયાહ બેરિયહ' : પા. ૫૩૬

૮૩૩ અથવા ૮૩૪ અથવા ૮૩૮) આપ (૨૬.)ના સહાધ્યાયા (હમદસ) હતી.

આપ (૨૬.)એ હજરત મોલાના ચહાલુદ્દીન સીરામીયા, જેઓ પોતાના જમાનાના મશહૂર આલિમ હતા, તેમનાથી પણ તાલીમ મેળવી.

ફતાવાની ઈબ્તદાત આપ (૨૬.)એ જુખારાના આલિમોથી મેળવી હતી.

હજરત ખવાળ નકશાખંદ (૨૬.)થી મુલાકાત

હજરત ખવાળ બહાઉદ્દીન નકશાખંદ (૨૬.)ની ખિદમતમાં હાજર થયા તે પહેલાં આપને તેમનાથી ઘણી અકીદત અને મુહબ્બત હતી.

જ્યારે જુખારાના આલિમોથી ફતાવાની ઈબ્તદાત મેળવીને પાછા ચરખ જવાનો ઈરાદો કર્યો ત્યારે એક દિવસે હજરત ખવાળ નકશાખંદ (૨૬.)ની ખિદમતમાં હાજર થયા.

આપે ખૂબ જ વિનમ્રતાથી અરજ કરી,
'મારી તરફ પણ તવજ્જુહ કરમાવો.'

હજરત ખવાળએ ફરમાવ્યું,

'હવે તમે (ચરખ) તરફ સફરની તૈયારીમાં છો ત્યારે?'

આપે વિનમ્રતાથી કહ્યું કે,

'હું આપની ખિદમતમાં રહેવા ચાહુ છું.'

હજરત ખવાળએ પૂછ્યું,

'શા મારે?'

આપે કહ્યું કે,

'આપ જુઝૂમ્ છો અને લોકોમાં મકબૂલ છો એટલા મારે'

હજરત ખવાળએ ફરમાવ્યું,

'બીજા એનાથી કોઈ સારી દલીલ?

શકય છે કે આ કોલ શેતાની હોય!'

હજરત મોલાના યાદુળ ચરખી (૨૬) એ કહ્યું કે,

'સહીહ હદીસમાં છે કે :

‘જ્યારે અલ્લાહ તઆલા (કોઈ) બંદાને પોતાનો દોસ્ત બનાવે છે ત્યારે તેની મુહબ્બત પોતાના બંદાઓના દિલોમાં નાંખી દે છે.’
હઝરત ખવાળ મુસ્કુરાયા અને ફરમાવ્યું કે,

‘હૂં અઝીઝી હું!’

હઝરતના આ શબ્દો સાંભળતાં જ મોલાના યાફૂળ (રહ.) ના અંતરમાં ઉથલપાથલ થઈ ગઈ! આપની હાલત બદલાઈ ગઈ! એનું કારણ એ હતું કે આ બનાવથી એક મહિના પહેલાં મોલાના યાફૂળ (રહ.) એ એક ખવાળ જોયા હતા.

ખવાળમાં હઝરત ખવાળ નકશખંદ (રહ.)એ આપને ફરમાવ્યું હતું કે,

‘મુરીદાને અઝીઝાન શવ’

(અર્થાત : અઝીઝાનના મુરિદ થઈ જાઓ!)

હઝરત મોલાના યાફૂળ ચરખી (રહ.) એ ખવાળને બૂલી ગયા હતા. જ્યારે હઝરત ખવાળએ ફરમાવ્યું કે,

‘હૂં અઝીઝી હું.’

ત્યારે એ શબ્દો સાંભળીને એ ખવાળ યાદ આવી ગયો!

તે પછી હઝરત મોલાના યાફૂળ ચરખી (રહ.) એ હઝરત ખવાળ નકશખંદ (રહ.) થી ફરી પાછી વિનંતી કરી કે,

‘મારી તરફ પણ તવજજુહ ફરમાવો!’

હઝરત ખવાળ (રહ.) એ ફરમાવ્યું કે,

‘એક શખ્સે હઝરત અઝીઝાન (રહ.)થી તવજજુહ માંગી તો તેમણે ફરમાવ્યું કે, મને અલ્લાહના સિવાય કંઈ યાદ રહેતું નથી! તમે કોઈ વસ્તુ મારી પાસે રાખો કે જ્યારે તેને જોઈ તો તમે યાદ આવે!’

તે પછી હઝરત ખવાળ નકશખંદ (રહ.)એ મોલાના યાફૂળ (રહ.)ને ફરમાવ્યું કે,

‘તમારી પાસે એવી વસ્તુ નથી કે જે મારી પાસે મૂકી જાઓ. એટલે મારી એક ટોપી લઈ જાઓ. જ્યારે એને જોઈને તમે મને યાદ કરશો ત્યારે મને પામશો.’

તે પછી ફરમાવ્યું કે,

‘આ પ્રવાસમાં મોહાના તાજુદીનને કોલકના જંગલમાં જરૂર મળશે. તેઓ અલાકુતા વધી છે.’

હજરત મોહાના યાદુજી ચરખી (૨૬.)ના દિલમાં વિચાર આવ્યો કે,

‘મારો ઇરાદો બદલ્યો જવાનો છે. પછી ત્યાંથી ખોતાના વનન (ચરખ) જઈશ. બદલ્ય ક્યાં અને કોલકનું જંગલ ક્યાં?’

બુખારાથી રવાનગી

હજરત મોહાના યાદુજી ચરખી (૨૬.) ફરમાવે છે કે,

‘હજરતથી વિદાય લઈને હું બાબ જવા રવાના થયો. સંજોગવશાત ઓરી જરૂરત જીવી થઈ કે મારે કોલકના જંગલમાં જવું પડ્યું. ત્યારે હજરત ખવાળનો ઈન્શાદ મને યાદ આવ્યો. હું ઘણો નવાઈ પામ્યો.

‘મેં અલી’ (કોલકના જંગલમાં) મોહાના તાજુદીનની મુલાકાત લીધી. મોહાનાના મુલાકાત બાદ હજરત ખવાળ તરફ મારી મુહાજરાત ઓર વધી ગઈ. અને હજરત ખવાળની મુલાકાત મારે હું ફરી પાછો બુખારા આવ્યો. મેં ઈરાદો ફરી કે હજરત ખવાળના દરતે મુખારક પર બેસત ફરી લઈ.’

એક મજબૂબથી મુલાકાત

હજરત મોહાના યાદુજી ચરખી (૨૬.) તો લખે છે કે,

‘બુખારામાં એક મજબૂબ હતા. તેમની તરફ મને ઘણી અકા હતી. મેં તેમને રસ્તામાં ખેંચા લેયા.

મેં તેમને પૂછ્યું,

‘શું હું હજરત ખવાળ તકશાઈની ખિદમતમાં બહ?’

તેણે કહ્યું કે,

‘જલદી આવો!’

અને તેણે ઘણી રેખાઓ જમીન પર દેરી.

મેં દિલમાં નક્કી કર્યું કે,

આ રેખાઓ ગણી બેઈએ. બે એ રેખાઓ એકી સંખ્યામાં નીકળે તો મારો વિચાર સાચો હોવાની છતીવ છે.
કારણ કે :

ઈન્ડસ્ટ્રીયલ વિનુન વ યુદિન્ધુલ વિન

અલ્લાહ એક છે અને એકને પસંદ કરે છે.

જ્યારે મેં એ રેખાઓ ગણી તો તે એકી સંખ્યામાં નીકળી !

કલામે ઈલાહીથી ફાલ કાઢ્યો

હઝરત મોહાના યાફુલ ચરખી (૨૬) લખે છે કે,

‘મેં કલામે ઈલાહીથી ફાલ કાઢ્યો તો આ આપન નીકળી :

‘ઉલાઈહલ્લાહીન ફુલ્લાહુ ફબિહુલા હમુકતલિહ.’

એ જ તે લેખ છે જેમને અલ્લાહ તખાલાએ દિલાયત આપી છે; એટલે તું પણ તેઓની દિલાયતોની પેરવી કર.

હઝરત આપની રાહ જોતા હોવા હતા !

આપ આજણ લખે છે કે,

‘બીજા દિવસે ફતહબાગાદમાં, જે આ ફકીરનું નિવાસ સ્થાન હતું, ત્યાં હઝરત યુષ રફુદ્દીન બાખરઝી કુદસ સિદ્દીફત્તા મઝાર તરફ ખ્યાનિત થઈને બેઠા હતા ત્યારે કુબૂસે ઈલાહીને કાસિદ આવી પહોંચ્યો અને મારા દિલમાં બેકશરી પેદા થઈ. તે જ વખતે હું હઝરત ખવાળ (૨૬)ની તરફ ચાલી નીકળ્યો. જ્યારે હું તેમના ઘરે ફરારે આરિફાં પહોંચ્યો ત્યારે હઝરત રસ્ના ઉપર બેઠા રહીને મારી રાહ જોતા હતા !

‘હઝરતે મારી સાથે મુલાકાત કરી અને સાંજની નમાઝ બાદ મુહબતનો શર્હ આપ્યો. હઝરતની હેબત મારા પર એવી છવાઈ થઈ કે વાત કરવાની સક્તિ બાકી ન રહી !

હઝરતે ફરમાવ્યું કે,

● ૧ પારે : ૭, સૂરએ ‘અનનામ,’ રફુન : ૧૦, આયત : ૬૦

‘અલ ઇંમુ ઇંમાને ઇંમુકલબિ ફાલિકલ
ઇંમુનાફિલ ઇંમુદ અબિયાએ વલ મુસલિન
વ ઇંમુલિસાનિ ફાલિક ફુજ્જતુલ્લાહિ
અલ્લા ઇંને આદમ.’

ભાવાર્થ :

ઈંમ એ પ્રદારના છે. પહેલો ઈંમ દિલનો છે અને એ નવાકારક છે અને એ નખીઓ તેમ જ રમુલોનો ઈંમ છે. બીજો ઈંમ જખાનનો છે જે આદમની ઔલાદ પર અસ્લાહની ફુજ્જત છે.

□

હઝરતે આગળ ફરમાવ્યું કે,
‘મને ઉમ્માદ છે કે ઈંમે ખાતિનીતો હિસ્સો નમને માળશે.’
તે પછી આપે ફરમાવ્યું કે,
હલીસમાં આવ્યું છે :

‘ઇંઝા બલસતુમ અહલસે સિદકિ ફજલિસુલુમ
ખિસ્સહકિ ફઈન્નહુમ જવાસિસુલ ફુલુખિ
યહયુલ્લ દી ફુલ્ગિફુમ વ યનઝુરન ઇલાહિમ્મિફુમ.’

ભાવાર્થ :

જ્યારે અહલે નિદક (અસ્લાહવાળાઓ)ની સુહળતમાં બેસો તો સચ્ચાઈની સાથે બેસો કારણ કે તેઓ દિલના બેદો બળે છે, તેઓ તમારા દિલમાં પ્રવેશે છે અને તમારા ઈરાદાઓ અને નિયતોને જુએ છે.

‘આજે રાતે માલૂમ ફરીશ’

હઝરત મોલાના યાદુજી ચરખી (૨૬.) ફરમાવે છે કે,
‘જ્યારે મેં હઝરતથી એવત થવાનો મારો ઈરાદો બદલે ક્યાં તો આપે ફરમાવ્યું કે,

હું પોને કોઈને કબૂલ કરી શકતો નથી. આજે રાતે માફમ કરીશ. જુઓ શું ઈશારો થાય છે? એ અસ્લાહ તમારાની ખારમાહમાં નમને કબૂલ કરી લેવામાં આવે તો હું પણ કબૂલ કરી લઈશ.

એ રાત મારા માટે મારા જીવનમાં સૌથી વિકટ રાત હતી. શું થશે? કબૂલ કરવામાં આવશે કે રદ કરવામાં આવશે?

‘જ્યારે સવાર થઈ તો કબૂલની તમાજ ખાદ્દા હજરતે ફરમાવ્યું કે, ‘મુખારફ ખાદ્દા! કબૂલિયત માટે ઈશારો કરવામાં આવ્યો છે. હું કોઈને કમ કબૂલ કરું છું કારણ કે કોઈ કેવી નિષ્વનથી આવે છે. કોઈ કેવા સમયે આવે છે!’

તે પછી હજરતે પોતાના મશાનખનો સિલસિલો હજરત ખવાબ અબ્દુલ ખાલિક મજદવાની ફરેસ સિરુફ સુધી પચાન ફરમાવ્યો અને ફકીરને (ગરે ‘વરફ અરફ’ માં મશાજૂલ ફરમાવ્યો અને ફરમાવ્યું કે,

‘શકય નામ ત્યાં નથી એકા તંજવા મજવાની કાબજ રાખવું!’

એમાં પંક્તી (મજબૂબની) રેખાઓ તરફ ઈશારો ફરમાવ્યો અને મેં મારી ફરીસ પતાવી પડી!

તે પછી હજરતે ફરમાવ્યું કે,

‘આ પંક્તી સદુનીનો પહેલો રામક છે જે હજરત ખિઝર અસા તખીબાના અફાહરસલામ મારફતે હજરત ખવાબ અબ્દુલ ખાલિક મજદવાની ફરેસ સિરુફ સુધી પહોંચ્યો છે.’

‘તમને જે કંઈ મળ્યું છે તે ખુદાના બંદાઓને પહોંચાડો’ આપ ફરમાવે છે કે,

તે પછી એક મુદ્દન સુધી હું હજરત ખવાબની સુહબતમાં રહ્યો. અહીં સુધી કે હજરતે આ ફકીરને ખુખારાથી વિદાય પવાની પરવાનગી આપી.

આપે ઇશાહ ફરમાવ્યો કે,

‘જે કંઈ મારી પાસેથી તને પહોંચ્યું છે, (તને તું) ખુદના ખંદાઓ સુધી પહોંચ્યા કે જેથી સચ્ચાઈનો સંબંધ બને.’
વિદાય કરતી વેળા તબુ વખત હજરત ફરમાવ્યું કે,
‘તમને તું ખુદને સોંપું છું. અને આ સોંપવામાં ઘણી કિંમતો છે કારણ કે હઠીશમાં અન્યું છે :’

‘ઈન્નલ્લાહ ઈઝસ્તુદિઅ લફ શયઉન હદિઝાફુ’
બાવાર્થ :

જ્યારે અલ્લાહને કોઈ ચીજ માટે પાકારે છે, ત્યારે અલ્લાહના આસા તેની હિજાજ કરે છે.

□

હું ખુખારાથી નીકળીને ‘કશ’ નામના શહેરમાં પહોંચ્યા. ત્યાં કેટલાક દિવસ રોકાયા.

હજરત ખવાળના ઈતેકાલની ખબર મળી

હું કશમાં હતો ત્યારે હજરત ખવાળના ઈતેકાલની ખબર મારા સાંબળવામાં આવી. મારા દિલ પર આ બતાવનો ઘણો રંગ અને સદમાં થયો. મારા પર આ મોટો ખોફ છવાઈ ગયો કે કયાંક દુનિયાની તરફ મારી તબીયતમાં આકર્ષણ થઈ ન જાય ! અને તલબ બાકી ન રહે !

મેં હજરત ખવાળને ખવાળમાં જોયા. આને ઝેદ ખિત હારિસ (રદિ.)નો ઉલ્લેખ કર્યો અને આ આયત પઠી :

‘વમાસુહમ્મહુન ઈલ્લા રસૂલ. કદ ખલત મિન કપિલ-હિરુસુહ અફ ઈમાત અવ ફુતિલન કલખુમ અલ્લા અઅકાબિકુમ.’

બાવાર્થ :

અને મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ એક રસૂલ જ નો છે, આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમના પહેલાં પક્ષ, ઘણાં

■ ૧ ચુરૂં ‘આલિ હિમાન’ આયત : ૧૪૭

રમૂલો થઈ ગયાં છે. ફરી જે આપ સંસ્કૃત્તાઈ અલૈહિં વ સંસ્કૃત વક્ત્રાવ પામે અથવા શીદ થઈ જાય તો શું તમે (ઈસ્લામથી) પાછી પાની કરશો ?

□

જ્યારે भारी આંખો ખૂલી ન્યારે હું ખવાળ સાહેબ (રહ.)ના ઈશારાને સમજી ગયાં કે રહાની તોર પર તે તમામ ફકીરો પર લંગા પ્રત્યે આપ (રહ.) જિંદગીમાં મુતવજ્જેહ (ધ્યાનિત) થયા છે, હવે પણ ઈનાયત કરતા રહેશે.

પરંતુ આપ (રહ.)એ ઝંદ ગિત હારિસ (રહ.)નો જે ઉલ્લેખ કર્યો તેનો અર્થ સમજમાં ન આવ્યો.

■

હજરતની પવિત્ર મુદમતથી મેલકમ થવાથી દિલમાં વિચાર આવ્યો કે વર્તમાનકાળના ખીલન દુરવેશાના સમૂહમાં હાખલ થઈ જાઉં. પછી પાછા મેં હજરત (વવાયમાં) જોયા.

આપ (રહ.) કરનાયતના હાથે :

કાલ ઝંદ હુજુલ હારિસહ. અદીનુ ચાહિદુન.'

ઝંદ ગિત હારિસ (રહ.)એ કહ્યું છે કે, દીન એક જ છે.

□

આ ઈશારાથી હું સમજી ગયાં કે ખીલન દુરવેશાના સમૂહમાં જવાની) ઈજ્જત નથી.

હજરત (ખવાળ નકશાબંદ) રૂફસ સિરુફએ તમામ સાહાયા (રહ.)માંથી ઝંદ ગિત હારિસ (રહ.)નો ઉલ્લેખ એટલા માટે કર્યો કે તેઓ રમૂલ્લાહ સંસ્કૃત્તાઈ અલૈહિં વ સંસ્કૃતના મુંદ ખોલ્યા સાહેબઝાદા હતા. અને હજરતે ખવાજગાન (નકશાબંદી જુઝુગાં) રૂફસહાઈ અસરારુદ્દમ પધ્ધતિ તાલિમોને ફરજંદીમાં કબૂલ કરે છે.

■

ફરી પાછા મેં હજરત (રહ.)ને ખવાજમાં જોયા. મેં પૂછ્યું કે, 'કયામતમાં, હું આપને કઈ વસ્તુથી પામીશ ?'

હઝરત (૨૬.)એ ફરમાવ્યું કે,
'શરીઅત પર અમલ કરવાથી.'

આ બચારતમાં તે બાબતની તરફ દર્શાવે છે જે આપ (૨૬.) મોલાની હયાતીમાં ફરમાવ્યા કરતા હતા કે, મેં ફક્તે ઈલાહીથી જે કંઈ મેળવ્યું છે તે —

- ૧ ફરમાન અને હદીસ પર અમલ કરવાના કારણે તેમ જ એ અમલથી પરિણામ તલબ કરવાના કારણે છે.
- ૨ તકવા અને શરીઅતની હદોની સંબાળ રાખવાના કારણે તેમ જ અઝીમત^૧ પર અમલ કરવાના કારણે છે.
- ૩ અહંસે સુન્નત વસ જમાઅતના તરીકા પર આલવાના કારણે તેમ જ ખિદમતોથી બચવાના કારણે છે.

હઝરત ખવાજ અલાઉદ્દીન અતાર (૨૬)ની ખિદમતમાં આપ (૨૬.) લખે છે કે,

જ્યારે હઝરત ખવાજ નકશબંદ (૨૬.)એ આ ફકીરને (મને) બુખારાથી સફરની પરવાનગી આપી હતી ત્યારે ખવાજ અલાઉદ્દીન અતાર ફક્તે સિરુદ્દની મુતાબિઅત (પરથી) કરવા માટે દર્શાવે કર્યો હતો.

હું બુખારાથી કશ પહોંચ્યો. કશથી હું બદખ્શાં ગયો. ત્યાંથી ચરખ જઈને ઈસ્મ હાસિલ કરવામાં મશગૂલ થવાનો દરોહો હતો. એટલામાં અસ્લાહ તઆલાની ઈનાયતથી અલાઉદ્દીન અતાર (૨૬.) બુખારાથી તશરીફ લાવ્યા. આપે એક સંદેશ વાંચક મારફતે એક પત્ર આ ફકીરના પાસે મોકલ્યો. એ પત્રમાં આપે હઝરત ખવાજ નકશબંદ (૨૬.)ના દર્શાવેની યાદ અપાવી.

હું આપની ખિદમતમાં હાજર થયો. આપની નિગાહે કરમ ફકીરના હાલ પર ખીજ બધાં કરતા વધારે હતી. મેં આપની સુહબતમાં એક મુદત વિતાવી.

- ૧ અઝીમત એને કહે છે કે નંગાં રુખસતે રારઈ (શરીઅતમાં આગેથી દટલાટ) પર અમલ ન હોય બલકે તકલિફે રારઈ પર અમલ હોય.

લોકોને ફેંક પહોંચાડવાનું શરૂ કર્યું.

આખ (૨૬.) ફરમાવે છે કે,

જ્યારે હજરત ખવાળ અલાહીદીન અતાર (૨૬.) નો ઈન્તેકાલ થઈ ગયો ત્યારે હજરત ખવાળ (નકશબંદ) ૨૬. ના હુકમનું પાલન કરવાનો મેં ઈરાદો કર્યો.

હજરત ખવાળ નકશબંદ (૨૬.) એ ફરમાવ્યું હતું કે,

‘જે કંઈ મારી પાંચેથી નને પહોંચ્યું છે, (તેને તું)

મુદાના બંદોઓ નુકી પહોંચાડ કે જેથી સુઆદતનો સમળ થને.’

ધોડા ધોડા સમયે બેખુદી તારી થતી હતી

હજરત મોહાના વાફા અન્ના (૨૬.) ના મહાન ખલીફ હજરત ખવાળ હિન્દુસ્તાન અબ્દાર (૨૬.) ફરમાવે છે કે,

એક દિવસે મોહાના વાફા અન્ના ફરેશ સિરુફએ આ કમીરથી પૂછ્યું કે,

‘તમે ખુદાનામાં રહી ચૂક્યા છો. લોકો કહે છે કે, હજરત એખ બેખુદી ખવાળી, મુદાના ખવાળોની તાળીર ખવાળે છે. અને ખવાળનો બંદો કરે છે! કું આ વાન સાચી છે?’

મેં કહ્યું કે, ‘હાં. આ વાન સાચી છે.’

હજરત મોહાનાએ પોતાના હાથ પોતાની દાંડી પર મુક્યા. તે પછી આપના ઉપર બેખુદી તારી થઈ ગઈ. હમેશાં આપની એ આદત હતી કે ધોડી ધોડી વારે બેખુદી થતી રહેતી હતી.

ધોડા સમય પછી (દોંઝમાં આવીને) માથું ઊંચું કરી આ શેર પદશા :

ચુ શુલાએ આફતાબમ હમહ અ આફતાબ નેઈમ,
ને શખમ ને શખ પરસ્તમ કે હદીએ ખવાળ ગાયમ.

ભાવાર્થ :

હું તો ભગતાવસ્થાનો આહક છું અને જે કંઈ શોધું છું તે ભગતામાં જ શોધું છું.^૧

ન હું રાત છું કે રાતનો આહક છું તો ખ્યાલની વાતો કેવી રીતે કહું!

આપ (૨૬.)નો કરક

હજરતના ખસીફ અને મહાન જુમ્હૂર^૨ હજરત ખવામ નાસીરુદ્દીન ઉર્ગુલાહ અહમદ (૨૬.) રાતે હજરતની ખિદમતમાં સૌથી પ્રથમ હાજર થયા હતા ત્યારેનાં ખતાબ વર્ણવતા દરમારે છે કે :

મેં એક વેપારીયા હજરત મોહાના યાદુજી (૨૬.)ની ઘણી તારીફ સાંભળી એટલે હું ખતર (૨૬) ના ખિદમતમાં હાજર થવા માટે રવાનાં થયા.

પ્રથમ દુ સુમાનયા પહેનયા. ખાતે અને નેલેનયા થઈ ગયા. વાસ દિવસ સુધી હું ખીમાર રહ્યા. ખાતે, અને કમંદરીના કારંજ ત્યાંથી હું જસહી રવાના થઈ શક્યો નહિ. ખીમારીની આ લાંબી મુદત દરમિયાન સુમાનયાના કોશિએ હજરત મોહાના યાદુજી ચરખા (૨૬)ની ધમ્મી વીજ કરી. એના કારંજ હજરતની મુલાકાત માટેની મારી રાજ્યમાં કમી થઈ ગઈ!

છેવટે મેં વિચાર કર્યો કે આટલે દૂરથી પ્રવાસ કરીને આખો છું એટલે એ ઠીક નથી કે હજરત મોહાનાની ખિદમતમાં હાજર ન થાઉં. તે પછી હું હજરત મોહાનાની ખિદમતમાં હાજર થયાં. આપે મારી સાથે ખૂબ જ ખાયાખુ વર્તન કર્યું અને મારી સાથે ઘણી વાતો કરી.

ખીજા દિવસે જ્યારે ફરી પાછો આપની ખિદમતમાં હાજર થયો ત્યારે આપ ખૂબ જ સુસ્મે થયા. હું સમજી ગયા કે આ

● ૧ આફતાબ એટલે કે સૂરજ દિવસનું પ્રવીક છે. અને દિવસ ખચના-૫-૧૩૩ ૩૮૬ છે.

મુસ્સો યુગાનિયાના લોકાથી ગીળત સાંભળવાના કારણે અને નલખમાં કમી થવાના કારણે છે.

હજરતે એનો ખુલાસો તો ન કર્યો પરંતુ એટલું ફરમાવ્યું કે, 'શું એ આસાન છે કે કોઈની મુલાકાત માટે કોઈ શખ્સ એ મહિના પહેલાં આવે અને તેને ન મળે !'

પોતાનું આખું સ્વરૂપ જ બદલી નાંખ્યું !

હજરત ખવાળ અહરાર (૨૬.) આમળ ફરમાવે છે કે :

થોડા સમય પછી આપે ફરી પાછો નરમ અને માયાળુ વર્તીવ કર્યો અને હજરત ખવાળ બહાઉદ્દીન નકશબંદ કુદ્દસ સિદ્દુદ્દીની ખિદમતમાં પોતાની કાજરીની સઆદતનો કિસ્સો બયાન કર્યો.

તે પછી આપે પોતાનો હાથ મારી તરફ લંબાવ્યો અને ફરમાવ્યું કે,

‘આવો ! મારા હાથ પર બેસી જાઓ.’

હજરતની પેશાની પર કોઢના જેવો એક રહેઠાં હાથ હતો તેને જોઈને મારા મનમાં નજરત થઈ. હજરત તરત જ મારા મનની સ્થિતિ જાણી ગયા ! આપે પોતાનો હાથ તરત જ ખેંચી લીધો.

તે પછી હજરતે પોતાનું આખું સ્વરૂપ જ બદલી નાંખ્યું અને એવું હસીત તેમ જ ખૂબચુરો સ્વરૂપ ધારણ કર્યું કે હું મારી જાત પરનો કાબૂ ગુમાવી ગયો. નજીક જ હતું કે હું બેખૂદ થઈને હજરતને વળગી પડું !

પછી ફરી આપે પોતાનો હાથ લંબાવ્યો અને ફરમાવ્યું કે, ‘હજરત ખવાળ બહાઉદ્દીન નકશબંદ કુદ્દસ સિદ્દુદ્દીને મારો હાથ પકડીને ફરમાવ્યું હતું કે,

‘તારો હાથ મારો હાથ છે અને જેણે તારો હાથ પકડ્યો, તેણે બેશક મારો હાથ પકડ્યો !’

મેં નરત જ હજરત મોલાનાનો હાથ પકડી લીધો.’

અનેક ઉમદા કિતાબોના લેખક

હજરત મોલાના ચાકુળ ચરખી (૨૬.) મહાન બુઝુર્ગ, આરિક ખિલાઈ, આલિમ અને મુક્તી હોવા ઉપરાંત અનેક ઉમદા કિતાબોના લેખક છે. આપ(૨૬.)ની કિતાબો અત્યંત આધારભૂત માનવામાં આવે છે.

એ કિતાબોમાંથી કેટલીકનો પરિચય અહીં આપવામાં આવે છે.

૧ 'ઉન્સિયત્ત'

આ કિતાબ હજરત મોલાના ચાકુળ ચરખી (૨૬.)ની મશહર અને લોકપ્રિય કિતાબ છે. આ કિતાબમાં આપે પાતાના પીરો મુરશિદ હજરત ખવાળ બહાઉદ્દીન નકશબંદ (૨૬.)ના મલકુઆત (સોનેરી વચનો) મંથર્ય કર્યાં છે. આ કિતાબ નકશબંદી સિલ્સિલાની બુનિયાદી જાણુકારી માટે જાણીની છે. નકશબંદી સિલ્સિલામાં આ કિતાબને ખૂબ જ એકમિયત-મહત્ત્વ પ્રાપ્ત થયેલું છે. નકશબંદી બુઝુર્ગો પાતાના મુરીદોને એના પર અમલ કરવાની તાકીદ કરતા આવ્યા છે.

એ કિતાબમાંથી કેટલાક અંગ્રેજી અહીં ઉતારું છું.

ચાર તરફ નિસ્ખત

હજરત મોલાના ચાકુળ ચરખી (૨૬.) 'ઉન્સિયત્ત'માં લખે છે કે,

અમારા ખવાળ (નકશબંદ ૨૬.) ને તસલ્લુકમાં ચાર તરફથી નિસ્ખતે હૈઝ મળેલી છે :

- ૧ અમલી તૌર પર હજરત ખવાળ ખિઝર (અલી.) થી. (આ નિસ્ખત હજરત અબ્દુલ ખાલિક ગજ્જવાની રહ. મારફન મળેલી છે.)

૨ બીજા નિસ્ખન હજરત શૈખ (જુનેદ) બગદાદી (૨૬.) થી મળેલી છે. શૈખ જુનેદ બગદાદી ૨૬. થી આ નિસ્ખત હજરત અબૂલ કાસિમ કુરગાની ૨૬. ને મળી હતી. તેમનાથી હજરત શૈખ અબૂ અલી કારમદી ૨૬. ને મળી હતી. અને તેમનાથી આ નિસ્ખન નકશબંદી છુઝ્ગોમાં કમવાર આગળ જતાં હજરત ખવાબ નકશબંદ (૨૬.) ને મળી હતી.)

૩ ત્રીજા નિસ્ખન સુલતાનુલ આરિફીન ખાયાઝીદ ખુસ્તામી (૨૬.) થી મળી હતી જે અમીરુલ મેમિનીન રૈયદના (અબૂ બક) સિદીક રદિ. સુધી પહોંચે છે.

(હજરત અબૂબક સિદીક રદિ. થી આ નિસ્ખન હજરત સલમાન કારમી રદિ. ને મળી હતી. તેમનાથી હજરત કાસિમ રદિ. ને, તેમનાથી આપના તરાત્ત હજરત હિમામ જાફર સાદિક રદિ. ને અને તેમનાથી હજરત ખાયાઝીદ ખુસ્તામી ૨૬. ને મળી હતી. અને તેમનાથી આ નિસ્ખન નકશબંદી છુઝ્ગોમાં કમવાર આગળ જતાં હજરત ખવાબ નકશબંદ (૨૬.) ને મળી હતી.)

૪ ચોથી નિસ્ખન ખાયાઝીદ ખુસ્તામી (૨૬.) થી મળી હતી જે અમીરુલ મેમિનીન હજરત અલી કરમચાદ પદમદા સુધી પહોંચે છે.

(હજરત અમીરુલ મેમિનીન રૈયદના અલી કરમચાદ પદમદાથી આ નિસ્ખન આપના સાલખજાદા રૈયદશુદદા અમીરુલ મેમિનીન હજરત હિમામ રદિ. ને મળી હતી. તેમનાથી આપના પુત્ર હિમામ જાફર સાદિક રદિ. ને, તેમનાથી આપના પુત્ર હિમામ જાફર સાદિક રદિ. ને, તેમનાથી આપના પુત્ર હિમામ જાફર સાદિક રદિ. ને. અને તેમનાથી હજરત ખાયાઝીદ ખુસ્તામી ૨૬. ને મળી હતી. અને તેમનાથી આ નિસ્ખન નકશબંદી છુઝ્ગોમાં કમવાર આગળ જતાં હજરત ખવાબ નકશબંદ ૨૬. ને મળી હતી.)

હઝરત મૌલાના યાકૂબ ચરખી (૨૬.) આગળ લખે છે કે,
એ જ કારણે સૂફીઓ આપને (હઝરત ખ્વાજા નકશબંદ ૨૬. ને)
‘નમકે મશાઈખ’ કહીને પુકારતા હતા.

હમેશા ખાલુઝૂ રહેવાની તાકીદ

આપ (૨૬.) લખે છે કે,

અમારા ખ્વાજા (નકશબંદ ૨૬.) કાયમી પુઝની તલકીન
ફરમાવ્યા કરતા હતા. હરેક સમયે તહારતથી રહેવાનો હુકમ
કરતા હતા કારણ કે હુઝૂરે અકરમ સદ્સલાહ અસંહિ વ સદ્સમે
ફરમાવ્યું છે કે,

‘હા યુવાજિયુ અલ્લહ પુઝુ ઈસ્લા મૂમિન’

મોમિન સિવાય બીજું કોઈ હમેશા ખાલુઝૂ રહી શકતું નથી.

□

અલ્લાહ તઆલાએ ફરમાવ્યું છે કે,

‘વલ્લાહો યુહિબ્બુલ મુતતલિફિરીન’

અને અલ્લાહ તઆલા પાક રહેનારાઓની માફકબાન કરે છે.

□

એનાથી બાકીના મળે છે કે તહારતમાં રહેવું અને પોતાને
પાક રાખવું અલ્લાહની દોસ્તીની નિશાની છે. એનાથી ચઢિયાતી
ખીણ કઈ સઆદત ઈનસાનને દેઈ શકે છે કે પોતે પોતાને
અલ્લાહનો મેહબૂબ બનાવી લે !

હુઝૂર સદ્સલાહ અસંહિ વ સદ્સમે ફરમાવ્યું કે,

જ્યારે કોઈ મોમિન પુઝુ કરે છે.....ત્યારે તેના તમામ
શુનાહો એવી રીતે ધોવાઈ જાય છે જેથી રીતે તેના હાથ-પગ
પાણીથી ધોવાઈ જાય. તે તમામ શુનાહોથી પાક થઈ જાય છે.

□

ખહેરી તહારતથી બાનિની તહારત પ્રાપ્ત થાય છે. દરેક
અંગ ધોતી વખતે કલ્મએ શહાદત પઢવું જોઈએ. મિસ્વાકને
વિના કારણે છાંટી દેવું ન જોઈએ કારણ કે મિસ્વાકનો ઘણો
સવાબ છે.

□

લુચ્છ પૂરે કર્યા પછી (નીચેની દુઆ) પઢવી જોઈએ :

‘અરહદુ અને લાઈલાહ ઈલ્લાહાહુ વ અરહદુ અન્ન મુહમ્મદન અબ્દુલ્લે વ રસૂલુહ. અલ્લા હુમ્મઅલ્લી મિનત્તવાખીન વજઅલ્લી મિનલ મુતતહહિરીન વજઅલ્લી મિનસ્સાલિહીન.’

ભાવાર્થ :

હું ગવાહી આપું છું કે અલ્લાહના સિવાય કોઈ ઈબાદતને લાયક નથી અને ગવાહી આપું છું કે મુહમ્મદ (સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ) અલ્લાહના ખંદા અને તેના રસૂલ છે. હે અલ્લાહ ! તું મને તૌબા કરનારાઓ, પાક સાફ રહેનારાઓ અને નેક લોકો માંથી બનાવી દે !

□

હુમ્મર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમે કરમાલ્લુ કે,
લુચ્છ કર્યા પછી (જે શખ્સ ઉપર લખેલી દુઆ) પઢે તેના પર જખતના આરોથ દરવાજા ખોલી દેવામાં આવે છે. તે જે દરવાજાથી ચાહે દાખલ થાય.

જોબા થઈને લુચ્છના પાણીમાંથી એક ઘૂંટ પી લેવું જોઈએ.
‘અલ્લાહુમ્મ દાવિની બિ દવાઈક વરિફની બિ શક્ષઈક વમ્મિસમની મિનલ વહુનિ વલ અરરાજિ વલ અવબઅ.’

ભાવાર્થ :

હે અલ્લાહ ! તારી દવામાંથી દવા આપ ! અને તારી શીક્ષામાંથી શીક્ષા આપ ! અને મારી હિફાજત કર ખૌફ અને ખીમારાઓ અને બલાઓથી.

કાંસકીનો ઉપયોગ

(લુચ્છ કર્યા) પછી જે રકાત નક્કલ અદા કરે. તે પછી કાંસકીનો ઉપયોગ કરે. જમણાં ભવાંથી શરૂ કરવું જોઈએ.

કેટલાક મુક્તિસરો (તક્સિરે કર્તાઓ)એ કહ્યું છે કે,

‘યા ખની આદમ ખુઝૂ ઝીનતકુમ.’

‘હે આદમની ઔલાદ ! પોતાની ખુબસૂરતીનો ખ્યાલ રાખો !’
આ આયતે ફરીમાંથી મુરાદ કાંસકીનો ઉપયોગ છે.

તહિયુલ પુઝૂ

હુઝૂરે અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમે ફરમાવ્યું છે કે,
હરેક મુસલમાન પુઝૂ કરે. પુઝૂને સહીહ તરીકાથી કરે અર્થાત
તેની ફરજે, સુન્નતો અને ખીબ આદાબ પૂરા કરે. તે પછી જિહા
થઈને બે રકાત નવાફિલ પઢે. અને હુઝૂરે કલ્બથી એની જગા
(વળતર)ની નિયત કરે. તેને યકીનન (ચોક્કસ) જન્નત મળશે.

નમાઝ પછી ત્રણ વખત કહે :

‘અસ્તગદિરુલ્લાહ લાઈલાહ ઈલા હુવલ હુરયુલ કૈયુમુ
વ અતુબુ અસયહે’

નિયતમાં ગુનાહોથી તોખા કરવાનો ઈરાદો રાખે.

રાતે સુવાનો તરીકે

સતી વખતે પાંચ બાવુઝૂ રહેવું જોઈએ.

રમુલ્લે અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમે ફરમાવ્યું,

‘જે શખ્સ રાતે યાએ તે બાવુઝૂ હોય, કપડાં પાકીયા હોય,
તો જમારે તે જગશે ત્યારે અલ્લાહ તઆલા તેના માટે એક
ફરિશ્તો (મુકરર કરશે) જે તેના માટે મગદિરન અને ખલિશની
દુઆ કરશે.’

રમુલ્લે અલ્લાહ રલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમે આગળ ફરમાવ્યું,

‘જે શખ્સ તહારત (પુઝૂ)ની સાથે સુએ છે, તેને (રાતે)

જગનારા અને શખ્સેદારની ઈબાદતનો સવાબ મળે છે.’

કારણ વગર નાપાક હાલતમાં સૂવું ન જોઈએ.

હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમે ફરમાવ્યું છે,

‘રહેમતના ફરિશ્તા એવા ઘરમાં દાખલ થતા નથી,

જ્યાં કોઈ (જનદારની) તસવીર હોય,

જ્યાં ફતરા હોય, અથવા

જ્યાં કોઈ નાપાક હોય.’

સૂતી વખતે કિંજી ૩ મધને સૂએ.

આયતુલ કુસી પટે.

આમનર સૂલ' પટે.

દરેક વખતે પહીને (દમ કરીને) બાને હથેળાઓ પોતાના અંગો પર ધસે.

હુમર નખીએ કરીમ સલ્સલાહુ અલિદિ ૫ સલ્સમે એ જ તરીકા શીખવ્યો છે.

તે પછી ત્રણ વખત કહે : 'અસ્તમફિરુલ્લાહ'

અલ્લાહ તઆલા તમામ ગુનાહોથી બાદેશ અતા ફરમાવશે. તે પછી જમણા હાથની હથેળા (જમણા) ગાલ નીચે મૂકે અને જમણી કરવટ (પડખે) સૂએ.

ત્રણ વખત કહે :

'અહાહુમ્મ ઈન્ની અસ્લમતુ નરસી ઈલેક

ભાવાર્થ :

હે અલ્લાહ !

હું મને પોતાને તારા હવાસે કરું છું અને તારી તરફ જ ધ્યાનિત થાઉં છું અને પોતાના તમામ કામોને તારા જ હવાસે કરું છું. અને પોતાનું માથું તારી સામ ગુઝાઉં છું અને તારી જ તરફ રમખત (પ્રવાહિશ) કરું છું. અને તારાથી જ કરું પુ. અને તારા સિવાય કોઈ મને આશરો આપનાર નથી. હું તારી કિનાબ પર ઈમાન લાઉં છું જે તેં ઉતારી. અને તારા નખી પર ઈમાન લાઉં છું જેને તેં મોકલ્યા.

હે અલ્લાહ !

મને તે સમયે બેદારી (જમતિ) આપ જે તમને વધારે મમી છે. અને હું બેદારીન આ'માલમાં તારી તરફ ઝુકું છું.

હે અલ્લાહ !

■ ૧ સૂરએ 'જફરહ'ની છેલ્લી એ આયતો

૨ મૂળ અરબી દુઆ 'મસનૂન દુઆઓ'ની કિતાબમાં જોઈ શકે
કરી લેવી.

મને તે આ'ભાલ આપ જે તારી નજીક લઈ જાય અને તારા અગાળથી દૂર કરી દે.

હું તારા પછી ખીજને પોતાના ખાલિક સ્વીકારતો નથી. અને તારી યાદથી અધિલ નથી રહેતો.

અને મને ગાફિલોમાંથી ન બનાવ !

□

તે પછી જિંઠે ઈલાહીમાં મશગૂલ રહે અહીં સુધી કે બિંધ આવી જાય, જેવો જમત ધાય કે ફરી પાછો જિંઠમાં મશગૂલ થઈ જાય.

શિક્ષા માટેનું તા'વીઝ

હંઝરત મોલાના યાદુળ ચરખી (૨૬.) લખે છે કે,
અમારા ખવાબ રહમતુલ્લાહિ અલૈહ ફરમાવ્યા કરતા હતા કે,
આ ધૈત (પંડિત)ને તા'વીઝ તરીકે લખીને મરીઝ (ખીમાર)ના
ગળામાં પહેરાવવામાં આવે તો તાંદુરસ્ત થઈ જશે.

તા રૂએ તર બહીકમ અય શરૂએ તરાઝ,
નેહ દાર કુતમ, નેહ રોઝહ દારમ, નેહ નમાઝ,
ચૂં બે તૂ બૂદમ નમાઝે મન જુગલએ કુજબર,
વર બા તૂ બૂદમ કુજબરે મન જુગલહ નમાઝ.^૧

અલ્લાહવાળાની સુહબતમાં રહે!

હંઝરત મોલાના યાદુળ ચરખી (૨૬.) લખે છે કે,
શૈખ અબૂલમુક હરદાની કુદેસ સિરુફુલ અઝીઝના આ શબ્દો
કેટલા જામેઅ (અર્થસભર) છે !

‘અલ્લાહની સુહબત અખિતયાર કરો !

જો અલ્લાહની સુહબત ન મળે તો એવા શખ્સથી સુહબત
અખિતયાર કરો જેને અલ્લાહ તઆલાની સુહબત મળી હોય.’

હંઝરત ખવાબ અબ્દુલ ખાલિક મજદનાની (૨૬.) ફરમાવ્યા
કરતા હતા કે,

● ૧ ‘રસાઈલે નકરાખ-દિઅલ’ : પા. ૬૬

‘નાઆશના’ની સુહૃતથી એવી રીતે ભાગે જેવી રીતે તમે વામ્-સિહથી ભાગે છો!’^૧

અલ્લાહને દિલમાં પુકારો

હઝરત મોહાના (રહ.) ફરમાવે છે કે,

એક દિવસે અમારા ખવાળ (નકશબંદ) કુદેસ સિરુફની મજલિસમાં અરુહાબે સુલૂકમાંથી એક સાહેબે બુલંદ અવાજથી ‘અલ્લાહો’ કહ્યું,

હઝરત ખવાળ ફરમાવવા લાગ્યા કે,

આ શી મફલત છે ?!

‘અલિમ મન અલિમ ફહિમ મન ફહિમ.’

જાણવાવાળો જાણે છે અને સમજવાવાળો સમજે છે.

■

હઝરત મોહાના (રહ.) કહે છે કે,

પુકારે અદહીમાં દિલના કંપનો આંખોથી બહાર ઘટાં નથી અને માથું તેમજ મરદન ઝૂકતાં નથી. કારણ કે આ ઈશારાઓ પણ લોકોને જાણ કરવા માટે હોય છે. અમારા ખવાળ (નકશબંદ) રહ. એ તો આટલી અમથી જુબીમથી પણ રાના ફરમાવ્યું છે.

અમીરુલ મુમિનીન હઝરત ઉમર (ર.દ.)એ એક આદમીને જોયો જે માથું અને મરદન ઝુકાવીને બેઠો હતો.

આપ (ર.દ.)એ ફરમાવ્યું

‘યા રજુલુ ! ફરિઅ ઉનુફ !’

હે અલ્લાહના પાંદા ! પોતાની મરદનને ઊંચી કરી લે !

□

એવી રીતે દેખાવું જોઈએ કે મજલિસનાંથી કાઢીને તેની હાલતની જાણ ન થાય.

કેટલાક અકાબિરે કહ્યું છે કે,

‘અસ્સુફી હુવલ કાહિનુલ ખાફિન’

સફી તે હોય છે જે છુપા પણ હોય અને જાહેર પણ.

- ૧ નાઆશના : નાઆફિક, અલ્લાહને ઓળખતો ન હોય તે, આફિલ ર ‘રસાઈલે નકશબંદિયહ’ : ખા. ૧૦૨

અર્થાત : અંદરમાં (દિલમાં) તો તે અલ્લાહની સાથે મશગૂલ હોય અને બહારમાં તે લોકો સાથે હળતો-લાળતો હોય.

□

હઝરત ખવાળ (નકશબંદ) કુદેસ સિરુફ દરમાવતા હતા કે, મને એક વખતે એ સાહબે બસીરત દાનિશમંદોની મુલાકાતનો મોકો મળ્યો. હું તેઓની મુહબ્બતમાં રહ્યો. તેઓ સાહબે કમાલ હોવા છતાં મને (મારા મકામને) ઓળખી ન શક્યા !

મહલે દિલને જિંદે ખફીની હકીકત વુકૂદે કલ્પીથી જ માખ માય છે. તેઓ એવા મકામ પર પહોંચી જાય છે કે દિલને પણ ખબર નથી થતી કે તે જિંદમાં મશગૂલ છે કે નથી !

અકાબિરમાંથી એકનો કોસ છે કે,

‘ને દિલને બાહ્ય થઈ જાય કે તે જાકિર છે તો બાગી હો કે તે માધિલ છે !’

તહજજુદની નમાઝ અને શાખબેદારીની ફઝીલનો એક દિવસે હઝરત ખવાળ (રહ.)એ ખંદા (હઝરત યાકૂબ ચરખી રહ.)ને દરમાવ્યું કે,

‘સવારની નમાઝથી પહેલાં સળકે પાનિનમાં મશગૂલ થયા કરે ! આ ઈશારો નમાઝે તહજજુદની અદાયગીની તરફ હતા.

અકસર હઝરાતનો ખ્યાલ છે કે નમાઝે તહજજુદ હુજૂર નખીયે કરીમ સલ્વસ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્વમે પર આખી જિંદગી ફર્જ રહી.

હદીસે પાકમાં આવ્યું છે કે, સફરી (તહજજુદ)ના સમયે આ હુમા ઘણી વખત પઢવી જોઈએ :

‘અલ્લાહુમ્મઅકિરલના વહ્મના વતુખ અલયના ઇન્નક અન્નાત્તવાબુર્હીમ.’

નખીયે કરીમ સલ્વસ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્વમે પોતાના સહાબાએ કિરામ (રહ.)ને દરમાવ્યું,

તમારા માટે જરૂરી છે કે રાતે બેઢાર રહો. આ નેક લેઢાને તરીકે છે. અંગિયા (અલે.) અને ઔલિયા (રહ.) શબ્દબેઢાર રહેતા હતા. તમે પણ શબ્દબેઢારીને અપનાવી લો. શબ્દબેઢારીથી અલ્લાહ તઆલાની કુર્બાત અને તેની રહમતની કુર્બાત (નહીકી) માપા થાય છે. એ યુનાહોના કશ્કારાનો સબબ છે. એ યુનાહોથી પાછા ફરવાની નિશાની છે.

□

એક હદીસે પાકમાં આવ્યું છે કે,
'અલ્લાહની રહમતથી નજીકતર થવાનો વખત તો અરબી રાતે છે જ્યારે પરાદ નજીક હોય. માટે એ સમયે પાદે ખુદાવંદોના માટે બેઢાર રહો.'

■

હદીસે પાકમાં છે કે, રશૂલે અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલૈયિ વ સલ્લમ રાતે શબ્દબેઢારીનો ઈરાદો કરતા તો મિસ્વાક કરતા, વુઝૂ કરતા અને પછી આ આયત પઢતા :

‘ઈન્ન ફી ખલિકરસમાવાતિ વલઅર્હી વખિતલાદિલ્લમલિ વલ્લાહારિ... (ઉવટ સુધી)'

તે પછી આ દુઆ પઢવી બેઈએ :

અલ્લાહુમ્મ લકલ હમ્દુ અન્ત ફીલિમસમાવાતિ વલઅર્હી વમન ફીલિન્ વલકલ્હમ્દુ અન્ત નુરુમાવાતિ વલઅર્હી વમન ફીલિન્ વલકલ્હમ્દુ અન્તલ્હકુ વ વઘ્દુલ્હકુ વલિલાલિક હકકુન વ કવલુક હકકુ'વ વલ જન્નતુ હકકુ'વ વનારુ હકકુ'વ વન્નખિરયૂન હકકુ'વ વ મુહમ્મદુન હકકુ'વ વ આલુ મુહમ્મદિન હકકુન અલ્લાહુમ્મ લક અસલમ્તુ વ બિક આમન્તુ વ અલયક તવક્લ્તુ વ ઈલયક અન્તુ વ બિક ખાસમ્તુ વ ઈલયક હાકમ્તુ હમ્દિરલી મા કદ્દમ્તુ વમા અખખરતુ વમા અસરતુ' વમા અઅલન્તુ વમા અન્ત અઅલમુ બિહી મિન્ની અન્તલમુકરિમુ વ અન્તલમુવખિખરુ લાઈલાહ ઈલ્લાલ્લાહ

□

● ૧ પારો : ૪, સૂરએ આલે ઈમરાન, આયત : ૧૯૦

આ દુઆ પછી બાર રકાત નમાઝ અદા કરવી જોઈએ અને છ વખત સલામ કહેવું જોઈએ. (અર્થાત બધાં રકાત પછી સલામ ફરવું જોઈએ)

હઝરત અમીઝાન (અલી રામેતની) રહમતુલ્લાહિ અલૈહે એ કહ્યું છે કે :

‘જ્યારે ત્રણ દિલ ભેગાં થઈ જાય છે તો મોમિન બંદાનું કામ મુકરમલ થઈ જાય છે’ :

- ૧ રાતનું દિલ (રાતનો આખરી સમય)
- ૨ કુઆતનું દિલ (યાસીન શરીફ)
- ૩ મોમિન બંદાનું દિલ (તલ્કીનુદ પઢનાર શખ્સનું દિલ)

□

જો સમય થોડો હોય તો આઠ રકાત પઢો લે.

અથવા ચાર રકાત કે બે રકાત પર સંતાપ માને.

આ નવાફિલ પઢ્યા પછી દુઆ કરે.

તે પછી બાતિની સળકમાં (જિફ કલ્લીમાં) મશગૂલ થઈ જાય અહીં સુધા કે સવાર પ્રગટ થવા લાગે.

સવારની નમાઝ

સવારની નમાઝની સુન્નતો પોતાના ઘરમાં જ અદા કરે.

પહેલી રકાતમાં સૂરએ ‘શાતિહા’ અને ‘ફલ થા ઐયુહલ્-કાફિરન’ પઢે.

બીજી રકાતમાં સૂરએ ‘શાતિહા’ અને ‘ફુદુલ્લાહુ-અહદ’ પઢે.

તે પછી સીતેર વખત (આ પ્રમાણે) પઢે :

‘અસ્તઝિરુલ્લાહલ્લઝી લાઈલાહ ઈલ્લા હુવલ હય્યુલ કય્યુમ વ અતુબુ ઈલયહ’.

□

તે પછી ફરજ નમાઝ અદા કરવા માટે મસ્જિદે જાય, અને રસ્તામાં આ પ્રમાણે કહે :

‘અસ્તગદિરુલ્લાહ મિન જમીઈ અકસિરુલ્લાહ કલ્લં વ
વ ફિઆલન વ ખાતિરન વ નાઝિરા’.

□

મસ્જિદમાં હાજલ થતી વેળા (પ્રથમ) જમજો પગ અંકર
મૂકી પડે;

‘અરસલામુ અલા અહલિલ ખયતિ અલ્લાહુમ્મફતહલિ
અપવાબ રહમતિક’.

ઈશરાકની નમાઝ

સવારની નમાઝ અદા કરવા બાદ પોતાની જગ્યાએ બેસી રહે
અને ખાતિની સળક પડે (અર્થાત્ જિંદે કલ્પીમાં મશગૂલ રહે.)
અહીં સુધી કે સૂરજ નીકળી આવે.

(મકરૂહ સમય પૂરો થયા) પછી બે રકાત (ઈશરાકની) નમાઝ પડે.

ફૂઝૂર નખીયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમે ફરમાવ્યું,

‘જે શખ્સ સવારની નમાઝ બાજમાઅત અદા કરે અને બેસીને
અલ્લાહને યાદ કરે અહીં સુધી કે સૂરજ ઊગી જાય. તે પછી
(મકરૂહ સમય પૂરો થયા બાદ) બે રકાત અદા કરે અને હરિતબારકની
નિમ્નતથી અલ્લાહ તઆલાથી તૌફીક જૈર માંગશે તો તેને હજજ
અને હિમરહનો પૂરેપૂરો અને મુકર્રમલ સવાબ મળશે.’

■

બે રકાત પઢ્યા પછી દસ વખત (આ પ્રમાણે) પડે :

‘હાઈલાહ ઈસ્લલ્લાહુ વહ્દહુ હા શરીફ લહુ લહુલ મુશ્ક
વ લહુલ હમ્દુ વહુવ અલાકુલિલ શયર્ધન કહીર.’

હઝરત મૌલાના યાફૂજ ચરખી (રહ.) લખે છે કે, ‘હઝરત
સૈદ બાખરઝી (રહ.) એ કહ્યારને (મને) આ જિંદે તે વખતે બતાવ્યો
જયારે હું તેમના મઝારે પાક પર મુતવજ્જહ (ખ્યાનિત) બેઠો હતો’.

નમાઝે ચારત

ફૂઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમે ફરમાવ્યું,

‘જે શખ્સ ચારતની બાર રકાત અદા કરશે,

અલ્લાહ તઆલા તેના માટે જન્નતમાં ચાંદીનો મહેલ બનાવશે.

એક રિવાયતમાં આઠ રકાત બયાન કરવામાં આવી છે,
એક રિવાયતમાં છ રકાત બયાન કરવામાં આવી છે.

નમાઝે અવ્વાખીન

મુસ્લિમોએ કહ્યું છે કે, નમાઝે અવ્વાખીન સાંજ (મગરિબ) અને ઈશાની વચ્ચે અદા કરવામાં આવે છે અને છ રકાત પઢવી જરૂરી છે.

મગરિબથી ઈશા મસ્જિદમાં બેસો

બની શકે તો સાંજ (મગરિબ) થી લઈને ઈશા સુધી મસ્જિદમાં બેસો અને બાતિની સળક પઢના રહે કારણ કે એનો યજ્ઞ સવાબ છે. મને મારા ખવાબ (નકશાઈ) ૨૬. એ એ જ તરીકા બતાવ્યો છે.

હલાલ રોઝીની ફઝીલતો

હઝરત ખવાબ (નકશાઈ ૨૬.) ફરમાવે છે કે
મને અમીરે (હઝરત કાયદ અમીરે ફઝાત ૨૬.નો) મુદ ફરમાવ્યું
હતું કે,
જ્યાં સુધી શુક્રો પાક ન હોય, ત્યાં સુધી અસલ મકસદ હાસિલ નહિ થઈ શકે.

સહાબએ કિરામ (રદિ.) એ નગાઝ, રોઝામાં જોટલી વધારે
કાળજી નથી રાખી જેટલી તેઓએ હલાલનો શુક્રો ખાવામાં
કાળજી રાખી હતી.

તેઓ કહ્યા કરતા કે,

હઠીસે પાકમાં છે કે,

‘ઈબાદતના દસ હિસ્સા છે જેમાંથી તવ હિસ્સા હલાલ શુક્રમાની
તલખનું નામ છે.’

નફ્સથી વિરુદ્ધ કામ કરો

એક દિવસે હઝરત ખવાબ (નકશાઈ ૨૬)એ મને ફરમાવ્યું
કે જેમણે તમારી સાથે સંબંધ તોડી નાંખ્યા હોય તેને મળો,

જેણે તમને મેહરમ રાખ્યા હોય, તેને તમે આપતા રહો,
જેણે તમારા પર જુલમ કર્યો હોય, તેને માફ કરો,
આ બધી વાતો નકશાની ખ્યાલિયાત (મનેમ્હાઓ)થી ખિલાફ
છે. એમાં બધા ફાયદાઓ છે.

૨ અબ્દાલિય્યહ

‘અબ્દાલિય્યહ’ પશુ હજરત મોલાના યાદુખ ચરખી (રહ.) ની
મૂળ જ મશહૂર કિતાબ છે. એમાં આપ (રહ.) એ ઓલિયાએ
કિરામતના વિવિધ દરજ્જા વિશે રસિક માહિતી આપેલી છે. આશરે
સાડા પાંચસો વરસ પહેલાં મૂળ કાશ્મીમાં લખાયેલ મજહૂર પ્રાચીન
અને દુર્લભ રિસાલાનું સંશોધન કરીને તેનો ઉર્દૂ અનુવાદ ઈસ્લા-
મિક બુક ડાઉન્ડેશન, લાહોર (પાકિસ્તાન) ઈસ્વીસન ૧૯૭૮માં
પ્રગટ કરેલો છે જેમાંથી કેટલાક અંગ્રેજો મુજરાતી ભાવાનુવાદ
વાચકોની સેવામાં રજૂ કરું છું.

અસ્લાહના દોસ્ત કયામત સુધી થતા રહેશે

શૈખ અબ્દુલહસન બિન ઉસ્માન અલ ગઝનવી, જેઓ
શૈખ અબ્દુલ સઈદ અબ્દુલ ખૈર (રહ.)ના બિરાદરે તરીકત હતા, અને
જેઓ પોતાની કરામતો અને મકામાનના કારણે મશહૂર છે, તેઓ
કિતાબ ‘ફરફુલ મહજૂબ લ અરબાબિલ કુલુબ’માં લખે છે કે,

‘ખુદા તઆલા જલ્લ જલાલુહના કેટલાક એવા દોસ્ત છે
જેઓ મુલકના વાલી છે. તેઓની તાકત અસ્લાહના સિવાય કંઈ
નથી અને તેઓની મુહબ્બત પશુ માન ખુદા તઆલાથી જ છે.

ખુદાના આ દોસ્તો :

આપણાથી અગાઉ પશુ થયાં છે,

અત્યારે પશુ છે; અને

કયામત સુધી થશે.’

ઑલિયાએ કિરામતના દરજ્જાઓ

શૈખ અબ્દુલ હસન ગઝનવી (રહ.) ફરમાવે છે કે :

તે ઑલિયા અસ્લાહ, જેઓ આલમના વાલી છે,

જેઓના પુજૂદની ખરકતથી આસમાનમાંથી વરસાદ વરસે છે.

જેઓના કારણે ધરતી પર વનસ્પતિ ઊગે છે;

(તેઓની સંખ્યા) ચાર હજાર (૪૦૦૦) છે.....

જેઓ અહીં હલ અને અકદ પૈકી છે,

જેઓને દુનિયાની તદખીર (વ્યવસ્થા) સોંપવામાં આવેલી છે,

તેઓની સંખ્યા ત્રણસાં (૩૦૦) છે.

તેઓને 'અખ્યાર' કહેવામાં આવે છે.

એ જ પ્રમાણે :

ચાલીસ (૪૦) અખદલ,

સાત (૭) અખરાર,

પાંચ (૫) અવતાલ,

ત્રણ (૩) નકાળ, અને

એક (૧) કુળ હોય છે,

જેને ગૌસ પશુ કહેવામાં આવે છે.

એ સર્વે ખુદાના ખાસ બંદાઓ છે.

એ સર્વે એક ખીબને લાગતા હોય છે અને તેઓને પોતાના ઉમૂર (કાપો)માં એક ખીબની પરવાનગીની જરૂર હોય છે. એના પર રિવાયત ગવાહ છે અને ઝોલિયા અસ્લાહ પશુ એમાં સંમત છે.

■

હજરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ (રહિ.) હજરત રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્મથી રિવાયત કરે છે કે :

'ખુદા તઆલાના (કેટલાક) ખરગુઝીદલ બંદાઓ એવા છે કે તેઓમાંથી :

ત્રણસોના દિલ હજરત આદમ (અલૈ.)ના દિલ જેવા છે;

ચાલીસના દિલ હજરત મૂસા (અલૈ.)ના દિલ જેવા છે;

સાતના દિલ હજરત ઇસાહીમ (અલૈ.)ના દિલ જેવા છે;

પાંચના દિલ હજરત જિબ્રિલ (અલૈ.)ના દિલ જેવા છે;

ત્રણના દિલ હજરત મીકાઈલ (અલૈ.)ના દિલ જેવા છે;

એકનું દિલ હજરત હસાફીલ (અલૈ.)ના દિલ જેવું છે.'

- ૧ મિસ્કત મહે' મિસ્કત' (મુલ્લા અલીમરી) પ્રકાશક: મહતબા ઉમ્મીદિયલ, મુલતાન (પાકિસ્તાન) જિલ્લ: ૧૨, પાન ૪૬૦ પ્રકરણ: જિલ્લ સમન વસ્ત્રામ વ જિલ્લ હવેસ કરની (રહિ.)માં આ હદીસ આપેલી છે પરંતુ ઘોડો રાખિલ ફેર છે. (હદ્દ અલુખદલ)

જ્યારે

એકનો ઇન્તેકાલ થઈ જાય તો તેન બદલે ત્રણના સમૂહમાંથી
(કોઈ એકને બદલી આપીને) લેવામાં આવે છે;
ત્રણમાંથી એકનો ઇન્તેકાલ થઈ જાય તો તેની જગાએ
પાંચના સમૂહમાંથી એકને લેવામાં આવે છે;
પાંચમાંથી એકનો ઇન્તેકાલ થઈ જાય તો તેની જગાએ
સાતના સમૂહમાંથી એકને લેવામાં આવે છે;
સાતમાંથી એકનો ઇન્તેકાલ થઈ જાય તો તેની જગાએ
આલીસમાંથી એકને લેવામાં આવે છે
આલીસમાંથી એકનો ઇન્તેકાલ થઈ જાય તો તેની જગાએ
ત્રણસોમાંથી એકને લેવામાં આવે છે;
ત્રણસોમાંથી એકનો ઇન્તેકાલ થઈ જાય તો તેની જગાએ-
આમ લેણીમાંથી એકને લેવામાં આવે છે
અને ખુદા તઆલા તેઓની બરકતથી આ ઉત્તમને આદતોથી
મેહરુમ (રક્ષિત) રાખે છે.

મને એમના પુત્રુદનુ અચરસ થકીત છે અને તેઓની
તથે અર્દ (પગવારમાં અમાપ અંતર કાપવાની ચાકા),
પુલ કે હોડી વગર તદા પાર કરી જવું,
હોડીની આખોથી અદરય થઈ જવું...એવી કદામતો મેં
જોઈ છે!

તેઓના નમામ તરીકા સૂફીઓના સાફ દિલ સમાન છે. તેઓ
ઉત્તમતા કોઈ એક ફર્દની સાથે સુહબત રાખે છે.

જ્યારે તેઓ રસુલુલાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમના
જમાનામાં મોજૂદ હતા ત્યારે આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમથી
સુહબત રાખતા હતા. નમાઝે જુરુઆ બાજનાઅત અદા કરતા
અને ઈસ્મે શરીઅત શીખતા હતા. તેઓને રસુલુલાહ સલ્લલ્લાહુ
અલૈહિ વ સલ્લમ અને હઝરત હુઝૈફ ગિન યમાની (ર.દિ.) સિવાય
કોઈ બીજો શપ્થસ બ્રહ્મતો ન હતા.

હઝરત કુઝેફ (૨૬.) રસૂલુલ્લાહ સલ્વલ્લાહુ અલૈહિ વ
આલિહિ વ સલ્લમના રાઝદાન હતા અને આ હઝરત સલ્વલ્લાહ
અલૈહિ વ સલ્લમ માન તેમનાથી જ મુનાફિકા વિશે વાતચીત
કરતા હતા.

આ સૂફીઓના સાત મરનખાઓ છે જેમાંથી સાતમો
(સવૈચ્ચ) મરનખો કુતુબનો છે. તેને 'કુતુબુલ અબ્દાલ' કહે છે.
અને આ સૂફીઓને 'ઉઝલતી' (ગોચાનગીન) કહે છે. અલ્લાહ
વધારે બલુકાર છે.

□

અકાબિરે તરીકતમાંથી શૈખુલ મશાઈખ હઝરત અદાઉદ્દોલ્લાહ
(સમનાની) કુદિસ સિર્ફૂ ફરમાવે છે કે :

મેં આલમે ટ્રેનમાં પાક લોકોની એક જમાઅત જોઈ. મેં
તેમને સલામ કરી જેનો તેમણે ઉમદા ઉત્તર આપ્યો

પછી મેં તેમને પૂછ્યું,
'આપની નિસ્મત શું છે ?'
તેમણે જવાબ આપ્યો,

'અમે સૂફીઓ છીએ અને અમારા સાત દરજ્જાઓ છે :

૧ તાલિખીન ૨ મુરીદીન ૩ સાલિખીન ૪ સાઈરીન

૫ તાહિરીન ૬ વાસિલીન

અને સાતમો દરજ્જો કુતુબનો છે.

એક સમયે (પોતાના જમાનામાં) તે એક જ હોય છે.

તેનું દિલ હઝરત મુહમ્મદુર્રસૂલુલ્લાહ સલ્વલ્લાહુ અલૈહિ વ
સલ્લમના દિલ જેવું છે.

તેને કુતુબુલ ઈરશાદ કહે છે.

કુતુબુલ અબ્દાલનું દિલ હઝરત ઈસાફીલ (અલૈ.) જેવું છે.

આ સૂફીઓને ઈશરતી (ખૂશયાશ) કહેવામાં આવે છે.

તેઓને પત્ની-બાળકો હોય છે,

તેઓ માલમિલકત, જમીનજમીર ધરાવે છે,

તેઓને દુસ્મનો અને મિત્રો હોય છે,
તેઓ અભિયા (અલૈ.) ના ખુલ્લો હોય છે,
તેઓને દાવતે હકનું કામ સોંપવામાં આવેલું હોય છે.
તેઓને અદલાહ બજે છે અથવા તે આદમી બજે છે જેને
ખુદાના દૂરની તાઈદ મહેલી હોય.

તે મુરીદીનના તખકામાંથી હોય છે.
જે કુતુબુલ ઈસ્લામ અથવા તેના ખુલ્લો બહુતો હોય
તે પણ મુરીદીનના તખકામાંથી હોય છે.

નખી સદ્સલાહ અર્દાહે વ અલ્હીની વ સદ્સને ફરમાવ્યું છે,
'ખખર અનિદલાહુ તઆલા અવાલિયાએ તહેત કમાયે
લા ચકિરકદુમ અથરી અય લા ચકિરકદુમ આહદ ઈલા બ
તાઈદુદલાહ'.

ભાવાર્થ :

ખુદા બજે છે કે મારા કમાના નામે અપા ઓલિયા છે
જેઓને મારા શિવાય કોઈ નથી જાનવું મા તે બજે છે
જેઓને ખુદાની તાઈદ હાનિલ હોય.

□

જ્યાં પણ સાચા તાઈંબ નેન, તેમની શિદાયતુ કામ ઉઝડતી
(ગિયાનશીન ઓલિયા) ને સોંપવામાં આવેલું હોય છે.

હકીમે નખી સદ્સલાહ અર્દાહે વ સદ્સને છે કે :

'લા ચક્રીયદલાહુ ખિયદિક વાહિદન ખંદમ મિમ્મા
તલઅત અલૈહિરશમ્સ.'

ભાવાર્થ :

જો ખુદાવંદ નમારા હાથથી શાઈને શિદાયત કરે તો તે
હરેક તે ચીજથી બેહતર છે જેના પર સૂરજ ચમકે.

□

પ્રજ્ઞામાંથી એકનું કથન છે કે :

આસમાનના બે કુતુબ છે; ઉપરનો કુતુબ અને દક્ષિણનો કુતુબ.

એ જ પ્રમાણે, ધરનીના પણ બે કુતુબ છે :

‘કુતુબલ અગ્રહણ’ અને ‘કુતુબલ દિગ્ગ્રહણ’

ઉપરના કુતુબમાં એક કાલ દિવસનો સમય છે.

અગ્રહણ પણ છે અને દિગ્ગ્રહણનો સમય.

પ્રજ્ઞાના કથનમાં કુતુબના કથનને લઈને પણ આવીને.

પરંતુ ધરના કુતુબના કથનમાં કુતુબના કથનને લઈને.

સારની (કથા) થઈ ગઈ છે. આ કથનમાં કુતુબના કથન.

આં દરેક કથનમાં કુતુબના કથનને લઈને.

પરંતુ કુતુબના કથનમાં કુતુબના કથનને લઈને.

કુતુબના કથનમાં કુતુબના કથનને લઈને.

પરંતુ કુતુબના કથનમાં કુતુબના કથનને લઈને.

વ સાદરમે કરવામાં.

પ્રજ્ઞાના કથનમાં કુતુબના કથનને લઈને.

પરંતુ કુતુબના કથનમાં કુતુબના કથનને લઈને.

પરંતુ કુતુબના કથનમાં કુતુબના કથનને લઈને.

પરંતુ કુતુબના કથનમાં કુતુબના કથનને લઈને.

પરંતુ કુતુબના કથનમાં કુતુબના કથનને લઈને.

પરંતુ કુતુબના કથનમાં કુતુબના કથનને લઈને.

પરંતુ કુતુબના કથનમાં કુતુબના કથનને લઈને.

પરંતુ કુતુબના કથનમાં કુતુબના કથનને લઈને.

પરંતુ કુતુબના કથનમાં કુતુબના કથનને લઈને.

પરંતુ કુતુબના કથનમાં કુતુબના કથનને લઈને.

પરંતુ કુતુબના કથનમાં કુતુબના કથનને લઈને.

પરંતુ કુતુબના કથનમાં કુતુબના કથનને લઈને.

પરંતુ કુતુબના કથનમાં કુતુબના કથનને લઈને.

પરંતુ કુતુબના કથનમાં કુતુબના કથનને લઈને.

['મગનથી' કથન થયું]

તેઓ જે બીમાર ન પડે તો મોટા હાથે ઘરે નથી રહેતા. તેઓ હમામમાં પથ્થુ બાંધે છે, ગુસ્સાની હિજરત આપે છે પરંતુ તેમનો 'કુતુબ' પોતાના મકામ પર મોજૂદ છે.

તેની હિંમર લાંબી હોય છે અને ખવાળ ખિઝર (અલૈ.) તેમ જ ખવાળ હિંયાસ (અલૈ.) તે 'કુતુબ' ના મુસાદિબ છે જે જુદા જુદા સમયે પુષ્કળ પ્રમાણમાં એકબીજાથી સુહાગત ધરાવે છે અને નમાઝમાં તેની હકિતદા કરે છે.

ખવાળ ખિઝર અને ખવાળ હિંયાસ (અલૈ.)

અકાબિરમાંથી કોઈનું કથન છે કે ખવાળ ખિઝર અને ખવાળ હિંયાસ અલૈહિમુસ્સલામના વુજૂદથી ઈન્કાર મોટી જહાલત છે કારણ કે તેઓ ઈશ્વરની ઔલયાની સાથે હોય છે. મોટાભાગના મશાઈબ અને હિસમાએ તેઓને જ્નેયાં છે.

આ ફકીર શર્યાતમાં જ્યારે અરખનાં રહેતા હતા ત્યારે ઈસ્મ હાસિલ કરવા માટે સફરનો શોખ પેદા થતો પરંતુ જોના માટે મારી પાસે જરૂરી સાધન-સામગ્રી ન હતી. તે 'અવજૂદ'થી ખવાળ ખિઝર અલૈહિમુસ્સલામને ખવાળમાં લેતા.

તેમણે મને ફરમાવ્યું કે,

'ઈસ્મા હાસિલ કરવા માટે જાઓ તેમ જ જ્યાં અને જ્યારે પથ્થુ કોઈ મુસ્કલી પેશ આવે ત્યારે મને યાદ કરજો.'

મેં એ જ પ્રમાણે કમું અને અનુલવથી મને ચક્રીત (ખાતરી) થઈ ગઈ કે તે ખવાળ રેહમાની હતા.

ખવાળ ખિઝર અને ખવાળ હિંયાસ અલૈહિમુસ્સલામના દસ-દસ માદ અને હિંમરવાન દોસ્ત છે જેમની હિંમર ઘણી લાંબી હોય છે. તેઓ બધાં ખવાળ ખિઝર અલૈહિમુસ્સલામની ખિદમત કરે છે—ખાસ કરીને બીમાર થાય ત્યારે.

ખવાળ હિંયાસ (અલૈ.) ખવાળ ખિઝર (અલૈ.)ના કાકા છે. ખવાળ ખિઝર (અલૈ.)નું કદ લેચું, શરીર ભારી અને માથું ખારીફ છે. તેમની વંશાવળી ત્રણ વાસ્તાથી હિજરત વડે (અલૈ.)થી જઈ મળે છે. એ વંશાવળી આ પ્રમાણે છે :

મલકાન બિન બલમાન બિન સમઆન બિન સામ બિન
નૂઠ (અલે.)^૧

પવાળ ખિઝર (અલે.) પુષ્કળ મુરાકિબ હં કરનાર, ખાવકાર
અને ખાતમકીન (પ્રભાવશાળી), મહા વિદ્વાન અને શરીઅતે
મુસ્તફવી સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમના પેરવી કરનાર છે.
લોકોને તેઓ શરીઅતે મુહર્રમદી સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમની
પેરવી કરવાની તલકીન-હિદાયત કરે છે. દુનિયાના તમામ ખજાના
તેમના પર બહેર છે અને તેઓ મખ્સૂડે ખુદાને ઘણી રોટી-રોજી
પહોંચાડે છે.

રસુલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ આલિહી વ સલ્લમ અને
સહાબએ કિરામ (રદિ.)એ ગઝવએ તખ્ત^૨ માં અસરની તમાજ
ખાદ બે શે'ર (કાવ્ય પંક્તિ) સાંભળ્યા પરંતુ સહાબા (રદિ.)એ
કાઈ આદમીને ન જોયા!

હઝરત મુસ્તફા સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમે ફરમાવ્યું કે,
'એ મારા બાઈ ખિઝર (અલે.) છે જેઓ તમારી પ્રશંસા કરે
છે.' એ બે શે'ર આ પ્રમાણે છે:^૩

ફવારિસે હીજલમ અહામુલ યવમુલ યવમ,
રહાબીને બયન કુદમ ન હઝલ લયલુલ લયલ;

- ૧ 'અબ્દાલિઅયહ' ના ઉર્દૂ બનુવાદે અહીં નીચે પ્રમાણે ફૂટનોંદ
લખી છે : જનાબ સૈયદ શારફ નૌશાદીએ આ વંશાવળી આ
પ્રમાણે લખી છે : બલમાન હફે' હઝરત ખિઝર (અલે.) બિન
મલકાન બિન શલિમ બિન અબિર હફે' હફ (અલે.) બિન
શલિમ બિન અરફખરાફ બિન સામ બિન હઝરત નૂઠ (અલે.)

—'તારીએ અબ્બાસી' કલમી, પાનું ૧૨૧

૨ તખ્ત : એક રચનનું નામ છે.

૩ 'કુતુબુલ ખિતાબ લિ વસલિલ અહબાબ' પાનું ૩૦૩

લેખક : ખવાળ મુહર્રમદ પારસા (રહ.)

સાહબઝાદહ મોલાના મુહર્રમદ હરમાઈલ સાહબ, સન્નવદ નશીન
ખાનકાહ શરીફ અહમદિય્યહ સહદિય્યહ, મૂસા અઈ શરીફ,
જિલ્લા : ડેરા હરમાઈલખાં ઘસેની હસ્ત લિખિત પ્રતમાંથી.

રિઝલે મહારિયે હરયે મકસા બહુમ,
લહી રખબહુમ અન્હાલહુમ અસ્સકલ.

ભાવાર્થ :

આજે લડાયક સિપાહીઓ ઉશ્કેરાયેલા હતા.
દુશ્મનની ફોજ પોતાના જુદામોના હાથે,
તે છીટના જેમ ઘણી પડી, જે ભીડી ન શકે.
તે લડાયક શરવીરા, જેમનો વ્યવસાય જ જંગ છે,
મુઠા તેઓની સાથે છે અને તેઓને મહાન અજબ મળશે.

□

ભુજામાંથી એક ફરમાવે છે કે,

મેં આ બાંને કોર એક કિતાબના પાના પર લખી લીધાં. એક
દિવસે હરજત ખવાબ ખિઝર ખાલ્દાની તબર તેના પર પડી.
તેઓ મુરકરાયા અને ફરમાવ્યાં કે,
'લોકોમાં કેવારીતે વાત સ્પર્શવાની રહે છે'

□

ખવાબ ખિઝર (ખાલ્દા) કેટલીક કબાલતોથી મુશરફ થયા છે :
અબ્દુલ્લાહ, હાન્દાવદ, અને હુસેન હાફુન્નિયત થયા.

મુઠા તઆલનો કોષ છે :

'ફવજહા અબ્દમ મિન હંબાદિના આતથનાહુ
રહમતમ મિન હન્દિના વ અલ્લહનાહુમ
મિલ્લહુન્ના હલમા'

ભાવાર્થ :

એટલે (ત્યાં પહોંચીને) તેમણે અમારા બંદાઓમાંથી
એક બંદાને જોયા જેમને અને પોતાની ખાસ રહમત
(અર્થાત્ મકબૂલિયત) આપી હતી અને અમે તેને
પોતાની પાસેથી એક ખાસ પ્રકારનો હંદમ શીખવ્યો હતો.

□

● ૧ ખારો : ૧૫, સૂરએ 'કહફ', અયત : ૧૫

સહીહ છુખારી શરીરમાં આવ્યું છે કે,
રસલસલાહ સલસલાહુ અલૈહિ વ સલસમે ફરમાવ્યું કે,
'એ બંદાથી મુરાદ ખિઝર (અલૈ.) છે.'

□

- તેઓ અકસર (બહુધા) ખીમાર રહે છે. પોનાનો ઈલાજ પોતે કરે છે.
 - રસલસલાહ સલસલાહુ અલૈહિ વ સલસમથી પહેલાં હર માંચસો વરસ પછી તેમના નવા દાંત સુખારક નીકળતા હતા. અંતિમ નખી સલસલાહુ અલૈહિ વ સલસમ પાદ હર એક સો વીસ વરસ પછી નવા દાંત નીકળે છે.
 - ખિઝર (અલૈ.) એ ઘણી શાદીઓ કરી છે. તેમની પ્રપ્તિ યોલાદ છે પરંતુ હવે શાદી કરતી છોડી દાંતી છે અને 'ઈ' નોલાદ નથી.
 - ખવાબ ખિઝર (અલૈ.) ને તેમનાં ખીયા-યાનો આજખા નથી ('ક તેઓ ખવાબ ખિઝર આજ. છે.)
 - ખવાબ ખિઝર (અલૈ.) ખબરના નામને વરુઓ ખરીદે છે, વેચે છે અને સોદા કરાવે છે.
 - તેઓ મિના અને અરકાતમાં પળુ આવે છે અને મધુર અવાજને પસંદ ફરમાવે છે.
 - અલ્લાહના કલામને સાંભળે છે અને શિમાઅ સાંભળવા બચે છે તેમ જ તેમના પર વજહ (મસ્તી) નારી થઈ બચે છે. તેઓ એક રાત કે તેનાથી વધારે આ હાલતમાં રહે છે.
 - નેક લોકોને મળવા અને જુસ્સાની નમાઝ પઢવા બાંધે છે.
 - યોસિયા અલ્લાહ સંગાથે બેસે છે.
 - દર વરસે બે વખત, ખવાબ ખિઝર (અલૈ.) જ્યાં પળુ ફરમાવે ત્યાં યોસિયા અલ્લાહ હાજર થઈ બચે છે.
- ૧ હજળના મોકા પર અરકાતમાં (જ્યાં ફરમાવે ત્યાં)
૨ રજબના મહિનામાં (જ્યાં ફરમાવે ત્યાં)

- ૦ બુખારાના મશાઈખથી નકલ થયેલું છે કે,
રજખ મહિનાની પહેલી જુમ્આએ ઉઝરત ખવાળ ખિઝર (અલે.) બુખારામાં હોય છે. એટલા જ માટે બુખારાના મશાઈખ એ દિવસે બુખારા અને સમરકંદમાં ઈદ મનાવે છે. એકખીબથી મળે છે અને મુસાફર (ફરતમેળાપ) કરે છે, એ ઉમ્મીદ પર કે ખવાળ ખિઝર (અલે.) ને પામે.
- ૦ વહી ઉતરવા પહેલાં ખવાળ ખિઝર (અલે.) ઉઝરત મુહરમદ મુસ્તફા સલ્વલ્લાહુ અલૈહિ વ આલિહી વ સલ્લમથી મુહરમદ રાખના હતા પરંતુ રસૂલ્લાહ સલ્વલ્લાહુ અલૈહિ વ આલિહી વ સલ્લમ તેમને એળખાના ન હતા.
- ૦ ખવાળ ખિઝર અલૈહિસ્સલામે રસૂલ્લાહ સલ્વલ્લાહુ અલૈહિ વ આલિહી વ સલ્લમથી મોટા પ્રમાણમાં હઠીસો નકલ કરી છે.
તેમથી એક નીચે પ્રમાણે છે :
તેઓ (અર્થાત્ ખવાળ ખિઝર અલે.) રસૂલ્લાહ સલ્વલ્લાહુ અલૈહિ વ આલિહી વ સલ્લમની પામે કોઈ અનભાગીના ઘરમાં હતા. ત્યારે વધ્યાં ચઢાણા (રોદ.) મનગીન, હિદાલ અને દુસ્મનોયાહ કરતાં ખંડેલાં હતા.
રસૂલ્લાહ સલ્વલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ ફરમાવ્યું,
'મા મિમ્મવમિનિલ લ યફલુ સલ્વલ્લાહુ અલ્લા, મુહરમદિન ઈલ્લા નસરુલ્લાહિ કદળહુ વ નૂરહુ.

બાવાઈ :

તથી કોઈ મોગિન ને કહે પરંતુ આ કે બુદાવંદ તેના કલ્મ (દિલ) ને રોશન કરે અને તેને સાચ આપે.
ખવાળ ખિઝર અલૈહિસ્સલામે ફરમાવ્યું કે,
એક વખતે હું અને ખવાળ ઈલ્યાસ (અલે.) શમર્ઘ અલૈહિસ્સલામની પાસે હતા કે દુસ્મનોએ તેમના પર વર્ચસ્વ મેળવ્યું.
શમર્ઘ અલૈહિસ્સલામે પોતાના દોસ્તોથી કહ્યું કે,

‘સલ્લહલાહુ તઆલા અલા મુહમ્મદિન

કહીને દુશ્મનો પર ચઢાઈ કરી દો!’

તેઓએ એક હુમલો કર્યો અને કહ્યું,

‘સલ્લહલાહુ તઆલા અલા મુહમ્મદિન.’

દુશ્મનો હારી ગયા અને હરિયામાં ફૂળી ગયા.

ખવાળ ખિજર અલ્લીહિસ્સલામ આ દુઆને વધારે

પ્રમાણમાં પઢતા હતા :

‘યા હદ્યૂ ચા હધ્યુમુ યા લા ઈલાહ ઈલા અન્ત

અરઅલુક અન તુહયિય ફુલૂખિના િનૂરિ

મઅરિફતિક અબ્દન.’

ભાષાર્થ :

હે જીવંત ! હે (વિશ્વના કારભારને) સંચાલિત

(કાયમ) રાખનાર ! હે (ખુદા) ! તારા સિવાય કોઈ

ઈબાદતને લાયક નથી. તારાથી દુઆ છે કે પોતાના

ગુરે માર્ગિકતાથી અમારા દિલોને હંમેશાં મુનબ્બર રાખ !

બાપી હો કે ખવાળ ખિજર અને ખવાળ ઈશ્યાસ અલ્લીહિસ્સલામ અને તમામ ઔલિયા અલ્લાહ ગાર્હીય અને હાજિર (જેઓ પ્રત્યક્ષ છે કે પરોક્ષ છે તે બધાં) અહલે સુન્નત વ જમાઅત મઝહબ પર છે તેમ જ કિતાબ (કુરઆન શરીફ) અને સુન્નતની પૈરવી કરે છે.

‘સળિબતના અલા ઝાલિક’

ખુદાવંદા ! અમને એના પર ઈસ્તેકામત (અડગતા) આપ !

૩ કુરઆન શરીફનો તાજિક ભાષામાં અનુવાદ

સોવિયેટ રશિયાના તાજિકિસ્તાન રાજ્યની સરહદ અફઘાનિસ્તાનને અડે છે. ૪૦ લાખ કુલ આબાદીના ૯૮ ટકા તાજિક અને હિન્દુકૂશ પૂળના મુસ્લિમો છે. આમ નદી તાજિકિસ્તાન અને અફઘાનિસ્તાનને જુદા પાડે છે. દોશબ્યા એની રાજધાનીનું શહેર છે જેનું રશિયન નામ સ્ટાલિનાબાદ છે.

તાજિકિસ્તાનની ભાષા તાજિક ભાષામાં કુરઆન શરીફનો સૌથી પ્રથમ અનુવાદ આશરે પાંચસો વરસ પહેલાં હંઝરત મોહાના યાફૂળ ચરખી (રહ.) એ કર્યો હતો જેનાથી આપની વિદ્વાતાનો ખ્યાલ આવે છે.

બીજી કિતાબો

હંઝરત મોહાના યાફૂળ ચરખી (રહ.)ની લખેલી બીજી લેખિત કિતાબો નીચે પ્રમાણે છે :

૪ તારસીરે યાફૂળ ચરખી (રહ.)

૫ રિસાલતે નાઈઘ્યહ

૬ શહેરે રૂબાઈએ અબૂ સઈદ અબૂલ ખૈર (રહ.)

૭ શહેરે અરઘાઈલ્લાહ

૮ રિસાલા દરવારએ અરઘાળ વ અલામાતે કયામત

વકાત

હંઝરત મોહાના યાફૂળ ચરખી (રહ.) ની વકાત ૫ અઢવ. ૧૫, સફર હિજરી સન ૮૫૨ મુતાબિક ઈસ્વીસન ૧૪૪૭માં થઈ.

આપ (રહ.)નો મઝારે મુબારક તાજિકિસ્તાનના પાટનગર દોશબ્યા નજીક હલકતૂ (બલખનુ)માં છે. હવે સોવિયેટ સરકારે હલકતૂનું નામ ગુલિસ્તાન રાખ્યું છે.

તારીએ વક્ષત

આપની વક્ષતની સાલ હિજરી સન ૮૫૧ ના અઠઠ નીચેના શબ્દસમૂહોમાંથી મળે છે:

(૧) 'શમ્સુલ હિદાયત'

(૨) 'અબરે રહમત'

આપ (૨૬.)ની એક રૂબાર્થ

હઝરત મોલાના યાદુળ ચરખી (૨૬.) કવચિત શે'ર પાશુ કહેતા હતા. નીચેની રૂબાર્થ આપ (૨૬.)ની છે :

તા હર તલમે જોહરે કાની કાની,

તા અંદા બ ખૂચે વસ્લ બાની બાની;

હીદગુલહ હદીસે મુતલક અબ મન ખશનવ,

હર ચીઝ કે હર ગુસ્તન આની આની.

ભાવાર્થ :

- હંમેશા અલ્લાહ તઆલાની મુહબ્બત અને મા'રફતનાં કિમતી હીરા-મોતીઓ મેળવવાની તલબમાં રહેા.
- જીવનભર અલ્લાહ તઆલાના મિલનની મધુર મેળવવામાં મહેલા રહેા.
- દુકમાં મારી એક વાત ધ્યાનથી સાંભળો :
- જે વસ્તુની શોધમાં માણસ અકસતાથી મહેલા રહે છે તે તેને મળીને જ રહે છે.

હઝરત ખવાજા
નાસિરુદ્દીન ઉબૈદુલ્લાહ
અહરાર
રહમતુલ્લાહિ અલૈહ

□

રોઝે મેહશર કફશ ખરદારી
ઉબૈદુલ્લાહ (રહ.) કી,
કર ઇનાયત શાફઝે
રોઝે જાઝા કે વાસ્તે.

□

નામ, લક્ષ્ય અને મરતબો

આપનું નામ ઉચ્છૃંક્ષાઈ હતું.

નાસિરુદ્દીન આપનો લક્ષ્ય હતો કારણ કે દીને ઈસ્લામને
આપ (૨૯.)ની મુસરે (મદદ) મળી.

અહરારે ખાન આપનો લક્ષ્ય હતો.

અહરારે તારફ પુર્વેનું અફઘનનું રૂપ છે.

આ લક્ષ્યમાં આપની ઘણી તાર્ફ છે કારણકે તુર્કે તેને કહે
છે, કે ઉચ્છૃંક્ષાઈને તેને નામ છે. તેને કાવન રાણે અને ગેરાની
મુલાનીની મુસરે મળે છે.

નામ : આપનું નામ ઉચ્છૃંક્ષાઈ હતું.

આપનું નામ ઉચ્છૃંક્ષાઈ હતું.

નામ : આપનું નામ ઉચ્છૃંક્ષાઈ હતું. મરતબોના હતા.

નામ

આપનું નામ ઉચ્છૃંક્ષાઈ હતું. આપનું નામ ઉચ્છૃંક્ષાઈ હતું.
શરખના પદને આપનું નામ ઉચ્છૃંક્ષાઈ હતું. આપનું નામ ઉચ્છૃંક્ષાઈ હતું.
આપનું નામ ઉચ્છૃંક્ષાઈ હતું. આપનું નામ ઉચ્છૃંક્ષાઈ હતું.
આપનું નામ ઉચ્છૃંક્ષાઈ હતું. આપનું નામ ઉચ્છૃંક્ષાઈ હતું.

આપનું નામ ઉચ્છૃંક્ષાઈ હતું. આપનું નામ ઉચ્છૃંક્ષાઈ હતું.

મરતબો

આપનું નામ ઉચ્છૃંક્ષાઈ હતું. આપનું નામ ઉચ્છૃંક્ષાઈ હતું.
હવે આપનું નામ ઉચ્છૃંક્ષાઈ હતું. આપનું નામ ઉચ્છૃંક્ષાઈ હતું.
મુબારક નોહાદમાં આપનું નામ ઉચ્છૃંક્ષાઈ હતું. આપનું નામ ઉચ્છૃંક્ષાઈ હતું.

આપનું નામ ઉચ્છૃંક્ષાઈ હતું. આપનું નામ ઉચ્છૃંક્ષાઈ હતું.
મોંથી હતા. આપનું નામ ઉચ્છૃંક્ષાઈ હતું. આપનું નામ ઉચ્છૃંક્ષાઈ હતું.

● ૧ 'તખરિકે મરતબો' : પા. ૧૫૩

૨ 'જ્વાળા ઉચ્છૃંક્ષાઈ' : પા. ૭૪

જન્મથી બુદ્ધિની નિશાનીઓ બહુરે થયા માંડી

બાળકને જન્મ આપ્યા પછી માતાના આશીસ દિવસો નિશાસના અર્થાત નાપક લોહી વહેવાના હોય છે એટલે હજરત ખવાબ હિંદુલાહ (રહ.) એ પોતાનો જન્મ થયા પછી આશીસ દિવસ સુધી પોતાની માતાનું દૂધ પીવું નહિ! જ્યારે માતાએ નિશાસથી પાક થઈને ગુસલ કર્યું ત્યારે આપે દૂધ પીવાનું શરૂ કર્યું!

ત્રણ વરસની ઉંમરમાં હુઝૂરે હક હાસિલ!

મહાન નકશાબંદી મુર્શિદહી બુકુર્ચી હજરત મૈયદ રાહ ગુલામઅલી સાહબ દહેલવી (રહ.)ના પલીકા હજરત શેખ રહેક અહમદ સાહબ પોતાની મશહર કિતાબ 'જવાહરે હકીયત' માં લખે છે કે,

આપને (હજરત ખવાબ હિંદુલાહ અહરાર રહ. ને) ત્રણ વરસની ઉંમરમાં હુઝૂરે હક હાસિલ થતા. આપ ફરમાવતા કે, લોકો કૈવી રીતે ગુનાહમાં પડે છે? આપ (આ પ્રશ્નને) એટલા માટે ફરમાવતા હતા કે આપ એવ સનમના હતા કે મારી જેમ બધાંને જ હજરતે હકની હુઝૂરી પોતાના છે.

આપ (રહ.)ના હાદીને બચાવત

હજરત ખવાબ હિંદુલાહ અહરાર (રહ.) ના માનનીય દાદા ખવાબ શહાબુદ્દીન (રહ.) મોટા બુકુર્ચી નામે પોતાના સમયના કુટુંબ હતા. આપને જ્યારે બાળપણે સમય નજીક આવ્યો ત્યારે પોતાના ધોતને અલ વિદાગ કહેવા માટે બોલાવ્યા. ખવાબ હિંદુલાહ (રહ.) ત્યારે ધબ્બાં તાતા હતા. જ્યારે માનનીય દાદાની નજીક ગયા ત્યારે તેમને જોઈને તેમના દાદા તેમની તાઝીમ-સનમાતના માટે ઊભા થઈ ગયા!

તે પછી દાદા સાહબે આપને ગોઠમાં લઈને ફરમાવ્યું કે, 'આ ફરજદના વિષે મને બચારને નબવી સંધિયાકુ અલેહિ વ સલ્વામ છે કે એ 'ધીર આશમગીર' થશે. એનાથી શરીઅત ને તરીકતને રોનક હાસિલ થશે.'

બહેરી ઈસ્મ મેળવવા સમરકંદ ગયા

હઝરત ખવાળ ઉર્બેદુલાહ (૨૬.) ના મામા ખવાળ ઈલાહીમ (૨૬.)ને આપની તાલીમ વિષે ખૂબ કાળજી હતી એટલે આપને બહેરી ઈસ્મ શીખવવા માટે તાસ્કંદથી સમરકંદ લઈ ગયા.

બાતિની શુઝનો આપના ઉપર ભારે પ્રભાવ હોવાથી બહેરી ઈસ્મ હાસિલ કરવામાં રૂકાવટ થઈ.

ખવાળ ફઝલુલાહ અબ્દુલ્લેશી (૨૬.) સમરકંદના ઉચ્ચ કક્ષાના આલિમોમાંના એક હતા.

તેઓ ફરમાવે છે કે,

‘ખવાળ ઉર્બેદુલાહના બાતિની ફગાલની તો મને ખબર નથી પરંતુ જે સીકાયાશુ બહેર ઈસ્મ છે તેમાંથી ઘણું જોણું શીખ્યા છે. એવો દિવસ ભાગ્યે જ હશે કે તેઓએ (ખવાળ ઉર્બેદુલાહે) ‘તકસીરે કાઝી ખેત્રાવી’ વિષે અમારી સમક્ષ કોઈ શુબહ (શક, મુમાન) પેશ કર્યું ન હોય, અને અમે બધા તેને હલ કરવાથી આજિઝ થયા ન હોય!’

બાતિની ફેઝ હાસિલ કરવા સાત વરસ સફર કરી

હઝરત ખવાળ ઉર્બેદુલાહ અહરાર (૨૬.) ૨૨ (બાવીસ) વરસની ઉંમરથી ૨૬ (ઓગણીસ) વરસની ઉંમર સુધી સતત સફર કરતા રહ્યા.

આ સાત વરસની સફરમાં તે સમયના ઘણા હુજુર્ગા અને મશાઈખની ખિદમતમાં હાજર થવાનો મોકો મળ્યો. એની વિમલો નીચે પ્રમાણે છે.

હઝરત મોલાના નિઝામુદ્દીન (૨૬.) ની ખિદમતમાં

હઝરત મોલાના નિઝામુદ્દીન (૨૬.) સમરકંદમાં રહેતા હતા. આપ હઝરત ખવાળ અલાઉદ્દીન અતાર (૨૬.)ના ખલીફા હતા.

હઝરત ખવાળ ઉર્બેદુલાહ (૨૬.) હઝરત મોલાના નિઝામુદ્દીન (૨૬.)ની ખિદમતમાં સર્વ પ્રથમ હાજર થયા તેના એક દિવસ પહેલાં મોલાના નિઝામુદ્દીન (૨૬.) એ મુરાકિબહ પછી ના'રો માર્યો!

લોકોએ કારણ પૂછ્યું તો આપે ફરમાવ્યું કે,
‘પૂર્વ દિશામાંથી એક શખ્સ પ્રગટ થયા છે જેમનું નામ
ઉર્મિદુલ્લાહ અહરાર છે।’

તેણે તમામ ધરતીને પોતાની રુહાનિયતમાં લઈ લીધી છે
તે અજબ જુમુર્ જશ્સ છે।’

□

એક દિવસે હઝરત ખવાળ ઉર્મિદુલ્લાહ (રહ.) હઝરત મૌલાના
નિઝામુદ્દીન (રહ.) ને ત્યાંથી નીકળ્યા ત્યારે એક જુમુર્ પૂછ્યું કે,
‘આ ખૂબશરત જુવાન કોણ છે?।’

મૌલાના (રહ.) એ ફરમાવ્યું કે,
‘એ ખવાળ ઉર્મિદુલ્લાહ અહરાર છે. ટુંકમાં જ દુનિયાના
બાદશાહો એમના દરવાખના મિળાર, બનશે।’

હઝરત સૈયદ કાસિમ તળરેઝી (રહ.)

હઝરત સૈયદ કાસિમ તળરેઝી (રહ.) પણ સમરકંદમાં રહેતા
હતા. હઝરત ખવાળ ઉર્મિદુલ્લાહ અહરાર (રહ.) એમની મુલકબતથી
પણ મુશરફ થયા.

ફેટલોક સમય આપની ખિદમતમાં રહ્યા પછી હઝરત ખવાળ
ઉર્મિદુલ્લાહ અહરાર (રહ.) જુખારો તરફ રવાના થયા.

શૈખ સિરાજુદ્દીન કુલાહ પરમસી (રહ.)

સમરકંદથી જુખારો જતાં રસ્તામાં વાળકની નામનો કરબો
આવે છે. એની નજીક પરમસી નામનું ગામકું છે જે જુખારાથી
આશરે ૨૦ (વીસ) કિલોમિટર દૂર છે.

હઝરત શૈખ સિરાજુદ્દીન કુલાહ (રહ.) અહીં રહેતા હતા.
આપ (રહ.) હઝરત ખવાળ બહાઉદ્દીન નકશાનંદ (રહ.)ના
બહીષા હતા.

હઝરત ખવાળ ઉર્મિદુલ્લાહ અહરાર (રહ.) હઝરત શૈખ
સિરાજુદ્દીન કુલાહ પરમસી (રહ.)ની ખિદમતમાં એક અઠવાડિયું
રહ્યા અને આપથી ફેઝ હાસિલ કર્યો.

હઝરત મોલાના હિસામુદ્દીન શાશી (૨૬.)

હઝરત મોલાના હિસામુદ્દીન શાશી (૨૬.) જુખારામાં રહેતા હતા. આપ હઝરત સૈયદ અમીર હર્રા બિન હઝરત સૈયદ અમીર કુલાલ (૨૬.) ના ખલીફએ અવ્વલ હતા.

જુખારા પહોંચીને હઝરત ખવાળ ઉમેદવાર (૨૬.) એ હઝરત મોલાના હિસામુદ્દીન શાશી (૨૬.)ની ઝિયારત કરી.

હઝરત ખવાળ અલાઉદ્દીન ગજદવાની (૨૬.)

હઝરત ખવાળ અલાઉદ્દીન ગજદવાની (૨૬.) હઝરત ખવાળ બહાઉદ્દીન નકશબંદ (૨૬.)ના ખલીફ હતા.

હઝરત ખવાળ ઉમેદવાર (૨૬.) હઝરત ખવાળ અલાઉદ્દીન ગજદવાની (૨૬.)ની ખિદમતમાં પણ ઘણી વખત હાજર થયા અને દ્વંજ હામિલ કર્યો.

હિરાતમાં ચાર વરસ રોકાયા

હઝરત ખવાળ ઉમેદવાર (૨૬.) ઉલે જુખારાથી પુરાસાન તરફ રવાના થયા અને રાત્રીના રસ્તે હિરાત પહોંચ્યા હિરાતમાં આપ ચાર વરસ રોકાયા.

આ અરસામાં આપ અકબર સૈયદ કાશિમ તખ્તેગી (૨૬.) અને શેખ બહાઉદ્દીન ઉમર કુદિશ શિરદુખાની મુબળતમાં રહ્યા.

કોઈ કોઈ વખત આપ શેખ અબુદ્દીન ખવાની (૨૬.)ની ખિદમતમાં પણ હાજર થતા રહેતા હતા.

હઝરત મોલાના યાકૂબ ચરખી (૨૬.)ને મળવા ઉપડ્યા

હિરાતમાં હઝરત ખવાળ ઉમેદવાર (૨૬.)એ એક સોદાગર પાસે હઝરત મોલાના ખવાળ યાકૂબ ચરખી (૨૬.)ના ખૂબ વખાણ સાંભળ્યા. એટલે હઝરત મોલાના ખવાળ યાકૂબ ચરખી (૨૬.)ને મળવાના ઈરાદાથી આપ હિરાતથી બહારના રસ્તે હિસાર તરફ રવાના થયા.

બદખમાં હઝરત અલાઉદ્દીન અતાર (૨૬.)ના ખલીફ હઝરત મોલાના હિસામુદ્દીન પારસા (૨૬.) રહેતા હતા. એટલે હઝરત

ખવાળ ઉબેદુલ્લાહ અહરાર (રહ.) હઝરત મોલાના હિસામુદ્દીન પારસા (રહ.)ની ખિદમતમાં હાજર થયા.

ત્યાંથી હઝરત ખવાળ અલાહિદ્દીન અતાર (રહ.)ના મજારે મુબારકની જિયારતના માટે સુગાનિયા ગયા.

સુગાનિયાથી હલશૂ, મોલાના થાકૂળ ચરખી (રહ.)ની ખિદમતમાં હાજર થયા.

એ હાજરીનો કિસ્સો ખુદ પોતે જમાન ફરમાવે છે કે, જ્યારે હું સુગાનિયાના પ્રદેશમાં પહોંચ્યો ત્યારે ખીગાર પડયો અને વીસ દિવસ સુધી મેલેરિયાનો તાવ આવતો રહ્યો. આ અરસામાં સુગાનિયાના કેટલાક લોકોએ મોલાના ખવાળ થાકૂળ ચરખી (રહ.)ની ઘણી ગીબત, જદગોઈ અને ખૂરાઈ કરી. ખીગારીના દિવસોમાં આંખી પરેશાન થાતોને સાંભળવાથી ખવાળ ચરખી (રહ.)ની મુલાકાતના ઈરાદામાં ઘણી કમી થઈ ગઈ.

ઉવટે મેં મારા દિલમાં કહ્યું કે, તું આટલા ફરેના પ્રદેશથી સફર કરીને આવ્યો છે, એટલે આ વાત ઠીક નથી કે તું તેમની મુલાકાત ન કરે!

એટલે હું તેમની ખિદમતમાં હાજર થયો.

હઝરત મો. થાકૂળ ચરખી (રહ.) દિલની વાત બાણી ગયા.

હઝરત ખવાળ ઉબેદુલ્લાહ અહરાર (રહ.) આગળ ફરમાવે છે કે, આપે મારી સાથે ખૂબ જ માયાણુ વર્તન કર્યું. અને મારી સાથે ઘણી વાતો કરી.

પરંતુ ખીજ દિવસે ફરી પાછો આપની ખિદમતમાં હાજર થયો ત્યારે આપ ખૂબ જ ગુસ્સે થઈ ગયા. હું સમજી ગયો કે આ ગુસ્સો સુગાનિયાના લોકોથી ગીબત સાંભળવાના કારણે અને તલબમાં કમી થવાના કારણે છે.

હઝરતે એનો ખુલાસો તો ન કર્યો પરંતુ ફરમાવ્યું કે,

‘શું એ આસાન છે કે કોઈ શખ્સ કોઈની મુલાકાત માટે બે મહિના પહેલાં આવે અને તેને ન મળે?’

પોતાનું આખું સ્વરૂપ જ બદલી નાંખ્યું!

હઝરત ખવાળ અહરાર (૨૬.) વળી આગળ ફરમાવે છે કે, થોડા સમય પછી આપે ફરી પાછો નરમ અને માયાળુ વર્તણૂક કર્યો અને હઝરત ખવાળ બહાઉદ્દીન નકશખાંદ કુદિસ સિરુહની ખિદમતમાં પોતાની હાજરીની સલાહનનો કિસ્સો બયાન કર્યો.

તે પછી આપે પોતાનો હાથ મારી તરફ લંબાવ્યો અને ફરમાવ્યું કે,

‘આવો! મારા હાથ પર બેસી જાઓ!’

હઝરત (મોલાના)ની પેશાની પર કાઠના જેવો એક સફેદ હાથ હતો. તેને જોઈને મારા મનમાં નકરત થઈ. હઝરત તરત જ મારા મનની સ્થિતિ જાણી ગયા! આખું પોતાનો હાથ તરત જ ખેંચી લીધો.

તે પછી હઝરતે પોતાનું આખું સ્વરૂપ જ બદલી નાંખ્યું. અને એવું હસીને તેમ જ ખૂબસૂરત સ્વરૂપ ધારણ કર્યું કે જે મારી જાત પરનો કાળૂ ગુમાવી બેઠો. નજીક જ હતું કે જે બેબુદ થઈને હઝરતને વળગી પડ્યું!

પછી ફરી આપે પોતાનો હાથ લંબાવ્યો અને ફરમાવ્યું કે, ‘હઝરત ખવાળ બહાઉદ્દીન નકશખાંદ કુદિસ સિરુહએ મારો હાથ પકડીને ફરમાવ્યું હતું કે,

‘તારો હાથ મારો હાથ છે અને જેણે તારો હાથ પકડ્યો તેણે બેશક મારો હાથ પકડ્યો!’

મેં તરત જ હઝરત મોલાનાનો હાથ પકડી લીધો.’

સ્વરૂપ બદલવાની કરામત આપને પણ મળી હતી

હઝરત ખવાળ ઉગ્રદુલ્લાહ અહરાર (૨૬.)ના મહાન ખલીફા, ‘નકહાતુલ ઇન્સ’ વગેરે અનેક વિખ્યાત કિનાયોના મહા વિદ્વાન લેખક હઝરત મોલાના નુરુદ્દીન અબ્દુર્રહમાન જમી કુદિસ સિરુહ ફરમાવે છે કે,

જ્યારે હઝરત ખવાળ (ઉમૈદુલ્લાહ અહરાર રહ.)એ મોલાના માફૂખ ચરખા કુદિસ સિરુહની માનવીય સૂરત અને લિબાસ બદલવાનો કિસ્સો અને બયાન કર્યાવ્યો (ત્યારે મને નવાઈ લાગી એટલે) હઝરત (તરત જ)એ ખુઝર્મની શિકલમાં મારી સામે આંધ્યા, જેના પ્રયે મને અત્યંત ઉદ્દીપ્ત અને સંબંધ હતો ! તે ખુઝર્મને દુનિયાથી ઈન્તેકાલ કર્યાને થોડા દિવસો વીત્યા હતા !

મારી નજર પડતાં જ હઝરતે તુરંત તે શિકલ બદલી નાંખી ! મને ખ્યાલ આવ્યો કે કદાચ મને જામ થઈ ગયો હશે ! પરંતુ મારા સહમવાસીઓથી પણ સાંભળ્યું કે તેઓએ પણ જોયું હતું.

હઝરત (ખવાળ ઉમૈદુલ્લાહ રહ.)ના સૂરતો અને શિકલો બદલવાના બનાવો ધણા મોટા પ્રમાણમાં બનેલા છે.

મોલાના હાજી મઝરી (રહ.) અને હાકિઝ ઈસ્માઈલ રૂમી (રહ.) જેઓ મોલાના સમ્બદ્ધીન કુદિસ સિરુહના મૂરીદામાંથી છે તેઓ નકલ કરે છે કે અમે હઝરત ખવાળ (ઉમૈદુલ્લાહ અહરાર) કુદિસ સિરુહને મોલાના સમ્બદ્ધીનની સૂરતમાં જોયાં છે !

સ્વરૂપ બદલવાની કરામત આપના પુત્રને પણ મળી હતી

હઝરત ખવાળ ઉમૈદુલ્લાહ અહરાર (રહ.)ના મોટા સાહબ-જાહાનું નામ હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ હતું. આપ આલિમ, આરિફ, સાહબે તસરૂફ અને બાકરામત હતા.

હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ કુદિસ સિરુહની રૂઢી સાહિબા (ફાઈ) નકલ કરે છે કે,

જ્યારે હઝરત ખવાળ (મુહમ્મદ) પર કબ્જની દેશિયત તારી થતી હતી ત્યારે આપ વારંવાર ધરમાંથી બહાર જતા અને બહારથી અંદર આવતા. અંદર-બહાર આંટા મારતા રહેતા. જ્યારે આપ બહારથી ધરમાં તથરીફ લાવતા ત્યારે પોતાની સૂરત બદલીને નવી જ સૂરતમાં ધરમાં આવતા. જો દસ વખત પણ અંદર આવતા તો દરેક વખતે નવી સૂરતમાં આવતા !

● ૧ 'હજરાતુલ કુદસ' સામ : ૧, પાનું : ૨૪૩

હવાલો : 'રુરુલાલ' પાનું ૩૨૦

ધરમાં રહેતી વૃદ્ધ ઔરતો જૈર આદમીની શિક્ષના કારણે જૂલાવામાં પડી જતી અને શેર મચાવવા લાગતી. આપ નવી સરત બદલીને મૂળ સ્વરૂપમાં આવી જતાં અને હસી પડતાં અને આપની કબજાની કૈફિયત જતી રહેતી.^૧

અબ્દાલ પોતાનું સ્વરૂપ બદલી શકે છે

હઝરત મેહબૂબે મુખ્તાની કુત્બે રખાની શૈખ અબ્દુલકાદિર જિલ્લાની (૨૬.)ની કિતાબ 'કુતૂબુલ ગૈબ' ની શર્હ (વિવરણ) ઈમામુલ મુહમ્મીસિન હઝરત શાહ અબ્દુલ હક સાહબ મુહમ્મીસ દહેલી (૨૬.)એ કરેલી છે.

મજહૂર ('કુતૂબુલ ગૈબ') કિતાબમાં હઝરત મેહબૂબે મુખ્તાની (૨૬.)એ અબ્દાલનો ઉલ્લેખ કરેલો છે.

'અબ્દાલ' શબ્દની શર્હ (વિવરણ) કરતાં હઝરત શાહ અબ્દુલ હક સાહબ મુહમ્મીસ દહેલી (૨૬.) ફરમાવે છે કે,

'અબ્દાલને અલ્લાહ તઆલાએ એવી કુવ્વત અર્પણ કરી છે કે તે પોતાની હયાતે જિસ્મ (શારીરિક સ્વરૂપ)ને એક સ્વરૂપમાંથી બીજા સ્વરૂપમાં બદલી શકે છે.'

હઝરત મોલાના રૂમી (૨૬.)એ પણ પોતાની મસ્તવીમાં અબ્દાલને અલ્લાહ તરફથી પોતાના શારીરિક સ્વરૂપને બદલવાની કુવ્વત અર્પણ થયેલી હોવાનું લખ્યું છે.^૨

મોલાના યાકૂબ ચરખી (૨૬.)એ ખિલાફત આપી

હઝરત ખવાળ ઉમેદુલ્લાહ અહરાર (૨૬.) ફરમાવે છે કે, મેં હઝરત મોલાના યાકૂબ ચરખી (૨૬.)નો હાથ પકડી લીધો એટલે આપે હઝરાતે ખવાળજાને નકશખંદિયહના તરીકા પ્રમાણે મને નક્કી અને ઈસ્માતનો શુઆબ જેને વુકૂફે અદદી પણ કહે છે, તે શીખવ્યો અને ફરમાવ્યું કે,

● ૧ 'હઝરાતુલ કદ્દસ' ભાગ : ૧ પાનું ૨૪૫ :

હવાલો : 'નુસ્તાત' પા. ૩૧૯

૨ 'અહસનુત્તાકવીમ' (જુલ્લાતી અનુબાદ) પા. ૪૧, ૪૨

જે કંઈ મને ખ્યાળ નકશખંદ (૨૬.)થી પહોંચ્યું છે તે એ જ છે.

જે તમે જગ્યાહના તરીકાથી તાલિખોની તરખિયત કરો તો તમને ઈખ્તિયાર છે.'

□

અહીં તાલિખોની તરખિયત કરવાની પરવાનગીનો મતલબ ખિલાફત છે.

માત્ર દીવાસળીની જરૂર

બેચ્ચત કરતાંની સાથે જ ખિલાફત પણ આપવાના કારણે હઝરત મોહાના યાફૂજ ચરખી (૨૬.)ના કેટલાક મુરિદાને તવાઈ સાગી. તેઓએ હઝરતને કારણ પૂછ્યું.

હઝરતે ફરમાવ્યું કે,

'તાલિખે મુરશિદની પાસે એવી રીતે આવવું જોઈએ કે બધી વસ્તુઓ નૈમાર હોય, માત્ર ઈન્નઝતની વાર હોય!'

મોહાના જમી (૨૬.) લખે છે કે,

મોહાના ખ્યાળ યાફૂજ ચરખી (૨૬.) ફરમાવતા હતા કે,

'જે તાલિખ કોઈ બુઝૂર્જની મુહબ્બતમાં આવવા ચાહે

તેણે ખ્યાળ ઉમ્મિદુલ્લાહ અહરારની જમ આવવું

જોઈએ કે દીવા, તેલ, દિવેટ બધું જ તયાર હોય,

માત્ર દીવાસળી સળગાવવાની વાર હોય.'

ખ્યાળ નકશખંદ (૨૬.) ની રૂઢાનિયતથી મદદ

ઈમામે રખ્યાની હઝરત મુજદ્દિ અફઝાની (૨૬.) પોતાના એક મકતૂબ (પત્ર)માં લખે છે કે,

કોઈને ઉવૈસી કહેવામાં આવે તો પીરે ઝહિરથી ઈતકાર નથી કારણ કે ઉવૈસી તે શખ્સ છે જેની તરખિયતમાં રૂઢાનીઓનો દખલ છે.

હઝરત ખ્યાળ (ઉમ્મિદુલ્લાહ) અહરાર કુદૈસ સિરુદ્દને પીરે ઝહિર ઉપરાંત હઝરત ખ્યાળ નકશખંદ (૨૬.) ની રૂઢાનિયતથી મદદ મળતી હતી એટલા માટે એમને ઉવૈસી કહેતા હતા.'

● ૧ 'ફરે' લાસાની' ભાગ : ૩, પત્ર : ૧૨૧, પાનું ૩૮૦

ખવાળ નકશખંદ (૨૬.)ના ઇશારો
ખવાળ ઉઝેદુલાહ (૨૬.) તરફ હતો.

ઈમામે રખાની હઝરત મુજદ્દિ અફેસાની (૨૬.) ના ખલીફા હઝરત મોલાના મદરુદીન સરહિંદી (૨૬.) પાતાની મથહૂર કિતાબ હઝરાતુલ કુદ્દસમાં લખે છે કે,

હઝરત ખવાળ ખુશખં (બહાઉદીન નકશખંદ) ૨૬. એ મોલાના ચાકૂળ ચરખી (૨૬.)ને (વિદાય કરતી વેળા) ફરમાવ્યું હતું કે, 'મારી પાસે તમને જે કંઈ મળ્યું છે તે ખુદાના બંદાને પહોંચાડો.'

હઝરત ખવાળ નકશખંદ (૨૬.)ના આ ઇશારામાં હઝરત ખવાળ ઉઝેદુલાહ અહરાર (૨૬.) તરફ ઇશારો હતો કારણ કે ઉઝેદુલાહનો અર્થ ખુદાનો બંદા થાય છે.

મોલાના અબ્દુર્રહમાન જામી (૨૬.) એ હઝરત ખવાળ (ઉઝેદુલાહ) અહરાર કુદ્દસ સિરુહની તારીફમાં કહેલાં (નીચેના) વચ્ચનો મારી વાતવું સમર્થન કરે છે :

‘અમાનતદારે જી ચાકૂળ ચરખી’

તેઓ ચાકૂળ ચરખી (૨૬.) ના અમાનતદાર હતા.

□

હઝરત ખવાળ નકશખંદ (૨૬.)એ હઝરત મોલાના ચાકૂળ ચરખી (૨૬.) ને વિદાય કરતી વેળા એમ પથુ ફરમાવ્યું હતું કે, ‘હું તમને ખુદાના હવાલે કરું છું.’

આ શબ્દોમાં એ વાત તરફ ઇશારો છે કે આ અમાનતને યોગ્ય વ્યક્તિ સુધી પહોંચાડો અને જે અમાનત ખુદાને સોંપવામાં આવે છે તેની હિફાઝત ખુદા કરે છે.’

ધન-દોલતની રેલમછેલ

હઝરત ખવાળ ઉઝેદુલાહ અહરાર (૨૬.) ખવાળ ચાકૂળ ચરખી (૨૬.) ની પાસેથી વિદાય વર્ષને ફરી પાછા હિરાતમાં આવ્યા. લગભગ એક વરસ ત્યાં રહ્યા.

● ૧ ‘હઝરાતુલ કુદ્દસ’ ભાગ : ૧, પાનું ૨૨૦

તે પછી રદ (ઓગણત્રીસ) વરસની ઉંમરે પોતાના વતન તાશકંદ પાછા આવ્યા અને ત્યાં સ્થાયી થયા.

અહીં એક શખ્સ સાથે આપે ભાગીદારીમાં ખેતી કરવા માંડી. બંને જણા માત્ર એક બેડી બળદોથી ખેતીનું કામ કરવા લાગ્યા. તે પછી અલ્લાહ તઆલાએ આપની ખેતીમાં એવી મહા ભારે બરકત આપી કે—

આપ દર વરસે ૮૦૦૦૦ (એંસી હજાર) મધ્ય અનાજની હિચર (ઝકાત) કાઢતા હતા. દરરોજ હજારો ગરીબો આપના દસ્તરખવાન પર ભોજન કરતા હતા.

આપ હરમાવતા હતા કે,

‘મારો તમામ માલ ગરીબો-ફકીરોના માટે છે. એટલા જ માટે એમાં પૈર અને બરકત એટલી થાય છે કે મારા જે ખેતરમાં લોડો એક હજાર મધ્ય અનાજનો અંદાજે લગાવે છે તેમાંથી પંદરસો મધ્ય અનાજ નીકળે છે.’

ઘોડા બાંધવાના ખીલા સોનાના !

આપની પાસે દુ-યત્રી માલ-સામાન પુષ્કળ હતો. ઘોડા બાંધવાના ખીલા સોના કે ચાંદીના બનેલા હતા છતાં તેની સાથે એક બાલ મરાબર પણ સંબંધ ન હતો !

આપ (રહ.) હરમાવતા હતા કે,

‘(સોના-ચાંદીના) આ ખીલા માટી(ના પાત્ર)માં લાળવામાં આવે છે ન કે આરિકના દિલમાં !’^૧

□

આપ શાહી શાનોશૈકતથી રહેતા હતા.

હજરત મોલાના જમી (રહ.) હરમાવે છે કે,

‘યુ’ ફક અંદર લિખાસે શાહી આમદ,

બેહ તદખીરે ઉબેદુલ્લાહા આમદ.

● ૧ ‘મશાઈ’એ નકરાખ‘દિયહ’ પા. ૪૦

૨ ‘જવાહરે કલ્લ્યાહ’ પા. ૭૫

ભાવાર્થ :

ફકીરી જ્યારે શાહી લિખાસમાં આવી,
ત્યારે હંઝરત ખવાળ ઉમૈદુલ્લાહ અહરાર (૨૬.)ની
નદબીરથી આવી.^૧

■

‘મુમુક્ષુ ઝૂલેખા’ નામની પોતાની કિતાબમાં, પોતાના પીર
હંઝરત ખવાળ ઉમૈદુલ્લાહ અહરાર (૨૬.)ની તારીફ કરતા, હંઝરત
મોહાના અબ્દુરરહમાન જમી (૨૬.) લખે છે કે,

અઝાં દાનહ કહુ આદમ ખનાદામ.

એ બુસ્તાને ખાદીરત આમદ બહી દામ
ફઝાલેશ મઝનઅ હરે ઝીરે ફિરત અસ્ત,
કે જાહે રફતને રાહે ખાદીરત અસ્ત.

હરી’ મઝનઅ ફિશાન્દ નુગમે દાન ,
હરે આં આદમ ફુલદ અંખારે ખાનહ.

ભાવાર્થ :

જે દાનપંથી જાણે મને મંજરેન આદમ (નવલ) જન્મનામે
ખાદીરત શીરને નવા જન્મવામાં આવ્યા, તેના મંજરેન જે રહે
પેલી પેલગ છે કે જે જન્મના રક્ષણમાં આવ્યું છે.
તેઓ આ પેલગ (જન્મવા) માં ખીજ રહે છે અને પેલી
ફાનવા (આખિરે)માં જન્મ કરે છે.

માલ મિરોનું કરજ ચૂકવવા માટે છે

એક આલિમ મંજરે ૧ ખવાળ ઉમૈદુલ્લાહ અહરાર (૨૬.)ની
તારીફ સાંભળીને આપની જિવારતા માટે રવાના થયા. જ્યારે
શહેરની નજીક પહોંચ્યા ત્યારે બંધુ કે કોઈ પર પુછવા અનાજ
લાદીને શહેરમાં જઈ રહ્યું છે !

પૂછપરછ કરતાં જાણવા મળ્યું કે એ અનાજ હંઝરત ખવાળ
ઉમૈદુલ્લાહ અહરાર (૨૬.)નું છે ! તે ખૂબ જ નવાઈ પામ્યો. તેને

■ ૧ ‘મસાઈએ નાસબ-દિયુહ’ પા. ૪૮

વિચાર આવ્યો કે, આ તે કેવા ફકીર છે કે આટલા મોટા પ્રમાણમાં કુન્નાદારી અને સામાન છે ?!

હજરતની મુલાકાત કરવા વગર પાછાં ચાલ્યાં જવાનું તેને મન થયું પરંતુ પછી વિચાર કર્યો કે આટલું લાંબુ અંતર કાપીને આવ્યો છું તો મુલાકાત કરવામાં શું વાંધો છે ?!

તે આસિમ ખાનકાદ શરીફમાં પહોંચ્યા તો અચાનક તેમને જાણ આવી ગઈ. તેમણે ખવાબમાં જોયું કે કયામત બરપા છે અને નકસા નકસીની હાલત છે. એ આસિમ એક શખ્સના કરજદાર હતા. તે શખ્સ આસિમથી પોતાનું કરજ માંગે છે. તે (જોગદાર) ચાહેતો હતો કે આસિમ કરજના બદલામાં પોતાના આમાલો તેને આપી દે. તે આસિમ મગન પરેશાની અને ચિંતાની હાલતમાં હતો.

એટલામાં હજરત ખવાબ ઉગ્રેલાદ અહમદ (રહ.) ત્યાં નકરીફ લાવ્યા અને શ્રી બાબ : છે તે બાબીને પોતાના તરફથી આસિમનું તમામ કરજ ચૂકવ દેવા હતા.

એટલામાં આસિમની સાતતા બતાવતી તેણે જોયું કે હજરત ખાનકાદમાં હાજર છે.

હજરત મુસ્કુરાયા અને કરવાનું કે,

‘હું માત્ર એટલા જ મારે રાખું છું કે મિત્રાને કરજથી મુક્તિ અપાવું.’

તે આસિમે હજરતના પગે પકડી લીધાં અને માફી માંગી તેમ જ સિલ્લસિલામાં દાખલ થઈ ગયો.^૧

હુઝૂર (સલ.)ની ક્રિયારત

એક દિવસે ખવાબ ઉગ્રેલાદ અહમદ (રહ.)એ ખવાબમાં હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમની ક્રિયારત કરી.

● ૧ ‘તઝકિરએ નકશાબંદિયહ ખેરિય્હ’ પાનું ૫૨૫, ૫૨૬

તે હજરતે મશાહએ નકશાબંદિયહ મુજદિદીય્હ ‘પાનું ૧૫૭

સરવરે કાએનાત સલ્લલાહુ અલ્લેહિ વ અલ્લમે ફરમાવ્યું કે,
'મને પોતાના ખલા ઉપર ઉપાડીને પેલા પહાડ ઉપર
લઈ ચાલ.''

મેં એ જ પ્રમાણે કહ્યું.^૧

આ જ્વાળામાં, હુઝૂર સલ્લલાહુ અલ્લેહિ વ સલ્લમની શરીઅત
અને સુન્નતોનો સમગ્ર વિધમાં ફેલાવો કરી ને, તેને ઉગ્ર સ્થાને
લઈ જવા માટે હંશારો છે.

બાદશાહને મળવા માટે સમરકંદ મયા

હઝરત જ્વાળા ઉગ્રદુલાહ અહરારે (૨૬.)ના એક ખાદિમનું
નામ મોલાના નાસિરુદીન અનરારી (૨૬.) હતું.

તેઓ ખયાન કરે છે કે,

હઝરતે જ્વાળામાં લેધું હતું કે આપની મદદથી શરીઅતને
તકવીયત (ચકિત) મળશે. આપના મુજારફ દિલમાં વિચાર આવ્યો
કે આ બાળત બાદશાહોની મદદ વગર હાસિલ ન થશે. એટલે
બાદશાહને મળવાના હંરાટે આપ સમરકંદ મયા.

તે વખતે મિરઝા અબ્દુલ્લાહ બિન મિરઝા હંશાહીમ બિન
મિરઝા શાહરુખ બિન અમીર નેમૂર સમરકંદના પ્રદેશનો હાકિમ
હતા. હુ સફરમાં આપની ખિદમતમાં હતા. જ્યારે આપ
સમરકંદ પહોંચ્યા તો મિરઝા અબ્દુલ્લાહનો એક અમીર આપની
ખિદમતમાં આવ્યો.

આપે તેને ફરમાવ્યું કે,

'મારો અહીં આવવાનો હેતુ તમારા મિરઝા સાથે મુલાકાત
કરવાનો છે. જો તમારી મારફતે કામ થઈ જાય તો ધણી
સારી વાત છે.'

તે અમીરે ખૂબ જ બેઅદબી અને ઉદ્વેગથી જવાબ
આપ્યો કે,

● ૧ 'જવાહરે ઉગ્રદુલાહ' પાનું ૭૨

‘અમારો મિરઝા બેપરવાહ જુવાન છે. તેનાથી મુલાકાત કરવું મુશ્કેલ છે. દુરવેશોને આવી વાતોથી (ખાદશાહેને મળવાથી) શું મતલબ?’

આપે ખફા થઈને ફરમાવ્યું કે,

‘મને (અલ્લાહ તઆલા તરફથી) ખાદશાહેની મુલાકાતને કુકમ થયો છે, હું પોતે નથી આવ્યો. જો તમારો મિરઝા પરવાહ નથી કરતો તો ખીજને લાવવામાં આવશે.’

જયારે પેલો અમીર આવ્યો ગયો ત્યારે આપે તેનું નામ શાહીથી તે મકાનની દીવાલ ઉપર લખ્યું અને પોતાના થુંક વડે જૂંસી નાંખ્યું!

તે પછી ફરમાવ્યું કે,

‘આપણું કામ આ ખાદશાહ અને એના અમીરાથી થઈ શકે એમ નથી.’

અને તે જ દિવસે ત્યાંથી રવાના થઈ ગયા.

એક અડવાડિયા પછી પેલો અમીર મરી ગયો.

એક મહિના પછી મુલતાન અબૂ સઈદ મિરઝા ઈબ્ને મુહમ્મદ મીર ઈબ્ને મીર ઈન્શાહ બિન નેગર, તુર્કસ્તાન તરફથી જાહેર થયો અને મિરઝા અબ્દુલ્લાહ પર હુમલો કરીને તેને કતલ કરી દીધો! આ બતાવ હિજરી સન ૮૫૫માં બન્યો.

□

હઝરત ખફા થઈ ને સમરકંદથી પાછા આવ્યા અને મિરઝા અબ્દુલ્લાહ કતલ થયો તે દરમિયાનના બતાવો પણ જાણવા જંગમ છે જે નીચે પ્રમાણે છે.

મુલતાન અબૂ સઈદ વિશે આગાહી

એક દિવસે હઝરતે ઘણાં લોકોનાં નામો કામળની કાપલીએ પર લખ્યા. મુલતાન અબૂ સઈદનું નામ જે કાપલી પર લખ્યું હતું તે કાપલી પોતાની દસ્તાર (પાણી)માં મૂકી દીધી.

દોસ્તોએ પૂછ્યું કે આ કોનું નામ છે જે આપે દસ્તારમાં રાખ્યું છે?

2022-23, 2023-24, 2024-25, 2025-26, 2026-27, 2027-28, 2028-29, 2029-30, 2030-31, 2031-32, 2032-33, 2033-34, 2034-35, 2035-36, 2036-37, 2037-38, 2038-39, 2039-40, 2040-41, 2041-42, 2042-43, 2043-44, 2044-45, 2045-46, 2046-47, 2047-48, 2048-49, 2049-50, 2050-51, 2051-52, 2052-53, 2053-54, 2054-55, 2055-56, 2056-57, 2057-58, 2058-59, 2059-60, 2060-61, 2061-62, 2062-63, 2063-64, 2064-65, 2065-66, 2066-67, 2067-68, 2068-69, 2069-70, 2070-71, 2071-72, 2072-73, 2073-74, 2074-75, 2075-76, 2076-77, 2077-78, 2078-79, 2079-80, 2080-81, 2081-82, 2082-83, 2083-84, 2084-85, 2085-86, 2086-87, 2087-88, 2088-89, 2089-90, 2090-91, 2091-92, 2092-93, 2093-94, 2094-95, 2095-96, 2096-97, 2097-98, 2098-99, 2099-100, 2100-101, 2101-102, 2102-103, 2103-104, 2104-105, 2105-106, 2106-107, 2107-108, 2108-109, 2109-110, 2110-111, 2111-112, 2112-113, 2113-114, 2114-115, 2115-116, 2116-117, 2117-118, 2118-119, 2119-120, 2120-121, 2121-122, 2122-123, 2123-124, 2124-125, 2125-126, 2126-127, 2127-128, 2128-129, 2129-130, 2130-131, 2131-132, 2132-133, 2133-134, 2134-135, 2135-136, 2136-137, 2137-138, 2138-139, 2139-140, 2140-141, 2141-142, 2142-143, 2143-144, 2144-145, 2145-146, 2146-147, 2147-148, 2148-149, 2149-150, 2150-151, 2151-152, 2152-153, 2153-154, 2154-155, 2155-156, 2156-157, 2157-158, 2158-159, 2159-160, 2160-161, 2161-162, 2162-163, 2163-164, 2164-165, 2165-166, 2166-167, 2167-168, 2168-169, 2169-170, 2170-171, 2171-172, 2172-173, 2173-174, 2174-175, 2175-176, 2176-177, 2177-178, 2178-179, 2179-180, 2180-181, 2181-182, 2182-183, 2183-184, 2184-185, 2185-186, 2186-187, 2187-188, 2188-189, 2189-190, 2190-191, 2191-192, 2192-193, 2193-194, 2194-195, 2195-196, 2196-197, 2197-198, 2198-199, 2199-200, 2200-201, 2201-202, 2202-203, 2203-204, 2204-205, 2205-206, 2206-207, 2207-208, 2208-209, 2209-210, 2210-211, 2211-212, 2212-213, 2213-214, 2214-215, 2215-216, 2216-217, 2217-218, 2218-219, 2219-220, 2220-221, 2221-222, 2222-223, 2223-224, 2224-225, 2225-226, 2226-227, 2227-228, 2228-229, 2229-230, 2230-231, 2231-232, 2232-233, 2233-234, 2234-235, 2235-236, 2236-237, 2237-238, 2238-239, 2239-240, 2240-241, 2241-242, 2242-243, 2243-244, 2244-245, 2245-246, 2246-247, 2247-248, 2248-249, 2249-250, 2250-251, 2251-252, 2252-253, 2253-254, 2254-255, 2255-256, 2256-257, 2257-258, 2258-259, 2259-260, 2260-261, 2261-262, 2262-263, 2263-264, 2264-265, 2265-266, 2266-267, 2267-268, 2268-269, 2269-270, 2270-271, 2271-272, 2272-273, 2273-274, 2274-275, 2275-276, 2276-277, 2277-278, 2278-279, 2279-280, 2280-281, 2281-282, 2282-283, 2283-284, 2284-285, 2285-286, 2286-287, 2287-288, 2288-289, 2289-290, 2290-291, 2291-292, 2292-293, 2293-294, 2294-295, 2295-296, 2296-297, 2297-298, 2298-299, 2299-300, 2300-301, 2301-302, 2302-303, 2303-304, 2304-305, 2305-306, 2306-307, 2307-308, 2308-309, 2309-310, 2310-311, 2311-312, 2312-313, 2313-314, 2314-315, 2315-316, 2316-317, 2317-318, 2318-319, 2319-320, 2320-321, 2321-322, 2322-323, 2323-324, 2324-325, 2325-326, 2326-327, 2327-328, 2328-329, 2329-330, 2330-331, 2331-332, 2332-333, 2333-334, 2334-335, 2335-336, 2336-337, 2337-338, 2338-339, 2339-340, 2340-341, 2341-342, 2342-343, 2343-344, 2344-345, 2345-346, 2346-347, 2347-348, 2348-349, 2349-350, 2350-351, 2351-352, 2352-353, 2353-354, 2354-355, 2355-356, 2356-357, 2357-358, 2358-359, 2359-360, 2360-361, 2361-362, 2362-363, 2363-364, 2364-365, 2365-366, 2366-367, 2367-368, 2368-369, 2369-370, 2370-371, 2371-372, 2372-373, 2373-374, 2374-375, 2375-376, 2376-377, 2377-378, 2378-379, 2379-380, 2380-381, 2381-382, 2382-383, 2383-384, 2384-385, 2385-386, 2386-387, 2387-388, 2388-389, 2389-390, 2390-391, 2391-392, 2392-393, 2393-394, 2394-395, 2395-396, 2396-397, 2397-398, 2398-399, 2399-400, 2400-401, 2401-402, 2402-403, 2403-404, 2404-405, 2405-406, 2406-407, 2407-408, 2408-409, 2409-410, 2410-411, 2411-412, 2412-413, 2413-414, 2414-415, 2415-416, 2416-417, 2417-418, 2418-419, 2419-420, 2420-421, 2421-422, 2422-423, 2423-424, 2424-425, 2425-426, 2426-427, 2427-428, 2428-429, 2429-430, 2430-431, 2431-432, 2432-433, 2433-434, 2434-435, 2435-436, 2436-437, 2437-438, 2438-439, 2439-440, 2440-441, 2441-442, 2442-443, 2443-444, 2444-445, 2445-446, 2446-447, 2447-448, 2448-449, 2449-450, 2450-451, 2451-452, 2452-453, 2453-454, 2454-455, 2455-456, 2456-457, 2457-458, 2458-459, 2459-460, 2460-461, 2461-462, 2462-463, 2463-464, 2464-465, 2465-466, 2466-467, 2467-468, 2468-469, 2469-470, 2470-471, 2471-472, 2472-473, 2473-474, 2474-475, 2475-476, 2476-477, 2477-478, 2478-479, 2479-480, 2480-481, 2481-482, 2482-483, 2483-484, 2484-485, 2485-486, 2486-487, 2487-488, 2488-489, 2489-490, 2490-491, 2491-492, 2492-493, 2493-494, 2494-495, 2495-496, 2496-497, 2497-498, 2498-499, 2499-500, 2500-501, 2501-502, 2502-503, 2503-504, 2504-505, 2505-506, 2506-507, 2507-508, 2508-509, 2509-510, 2510-511, 2511-512, 2512-513, 2513-514, 2514-515, 2515-516, 2516-517, 2517-518, 2518-519, 2519-520, 2520-521, 2521-522, 2522-523, 2523-524, 2524-525, 2525-526, 2526-527, 2527-528, 2528-529, 2529-530, 2530-531, 2531-532, 2532-533, 2533-534, 2534-535, 2535-536, 2536-537, 2537-538, 2538-539, 2539-540, 2540-541, 2541-542, 2542-543, 2543-544, 2544-545, 2545-546, 2546-547, 2547-548, 2548-549, 2549-550, 2550-551, 2551-552, 2552-553, 2553-554, 2554-555, 2555-556, 2556-557, 2557-558, 2558-559, 2559-560, 2560-561, 2561-562, 2562-563, 2563-564, 2564-565, 2565-566, 2566-567, 2567-568, 2568-569, 2569-570, 2570-571, 2571-572, 2572-573, 2573-574, 2574-575, 2575-576, 2576-577, 2577-578, 2578-579, 2579-580, 2580-581, 2581-582, 2582-583, 2583-584, 2584-585, 2585-586, 2586-587, 2587-588, 2588-589, 2589-590, 2590-591, 2591-592, 2592-593, 2593-594, 2594-595, 2595-596, 2596-597, 2597-598, 2598-599, 2599-600, 2600-601, 2601-602, 2602-603, 2603-604, 2604-605, 2605-606, 2606-607, 2607-608, 2608-609, 2609-610, 2610-611, 2611-612, 2612-613, 2613-614, 2614-615, 2615-616, 2616-617, 2617-618, 2618-619, 2619-620, 2620-621, 2621-622, 2622-623, 2623-624, 2624-625, 2625-626, 2626-627, 2627-628, 2628-629, 2629-630, 2630-631, 2631-632, 2632-633, 2633-634, 2634-635, 2635-636, 2636-637, 2637-638, 2638-639, 2639-640, 2640-641, 2641-642, 2642-643, 2643-644, 2644-645, 2645-646, 2646-647, 2647-648, 2648-649, 2649-650, 2650-651, 2651-652, 2652-653, 2653-654, 2654-655, 2655-656, 2656-657, 2657-658, 2658-659, 2659-660, 2660-661, 2661-662, 2662-663, 2663-664, 2664-665, 2665-666, 2666-667, 2667-668, 2668-669, 2669-670, 2670-671, 2671-672, 2672-673, 2673-674, 2674-675, 2675-676, 2676-677, 2677-678, 2678-679, 2679-680, 2680-681, 2681-682, 2682-683, 2683-684, 2684-685, 2685-686, 2686-687, 2687-688, 2688-689, 2689-690, 2690-691, 2691-692, 2692-693, 2693-694, 2694-695, 2695-696, 2696-697, 2697-698, 2698-699, 2699-700, 2700-701, 2701-702, 2702-703, 2703-704, 2704-705, 2705-706, 2706-707, 2707-708, 2708-709, 2709-710, 2710-711, 2711-712, 2712-713, 2713-714, 2714-715, 2715-716, 2716-717, 2717-718, 2718-719, 2719-720, 2720-721, 2721-722, 2722-723, 2723-724, 2724-725, 2725-726, 2726-727, 2727-728, 2728-729, 2729-730, 2730-731, 2731-732, 2732-733, 2733-734, 2734-735, 2735-736, 2736-737, 2737-738, 2738-739, 2739-740, 2740-741, 2741-742, 2742-743, 2743-744, 2744-745, 2745-746, 2746-747, 2747-748, 2748-749, 2749-750, 2750-751, 2751-752, 2752-753, 2753-754, 2754-755, 2755-756, 2756-757, 2757-758, 2758-759, 2759-760, 2760-761, 2761-762, 2762-763, 2763-764, 2764-765, 2765-766, 2766-767, 2767-768, 2768-769, 2769-770, 2770-771, 2771-772, 2772-773, 2773-774, 2774-775, 2775-776, 2776-777, 2777-778, 2778-779, 2779-780, 2780-781, 2781-782, 2782-783, 2783-784, 2784-785, 2785-786, 2786-787, 2787-788, 2788-789, 2789-790, 2790-791, 2791-792, 2792-793, 2793-794, 2794-795, 2795-796, 2796-797, 2797-798, 2798-799, 2799-800, 2800-801, 2801-802, 2802-803, 2803-804, 2804-805, 2805-806, 2806-807, 2807-808, 2808-809, 2809-810, 2810-811, 2811-812, 2812-813, 2813-814, 2814-815, 2815-816, 2816-817, 2817-818, 2818-819, 2819-820, 2820-821, 2821-822, 2822-823, 2823-824, 2824-825, 2825-826, 2826-827, 2827-828, 2828-829, 2829-830, 2830-831, 2831-832, 2832-833, 2833-834, 2834-835, 2835-836, 2836-837, 2837-838, 2838-839, 2839-840, 2840-841, 2841-842, 2842-843, 2843-844, 2844-845, 2845-846, 2846-847, 2847-848, 2848-849, 2849-850, 2850-851, 2851-852, 2852-853, 2853-854, 2854-855, 2855-856, 2856-857, 2857-858, 2858-859, 2859-860, 2860-861, 2861-862, 2862-863, 2863-864, 2864-865, 2865-866, 2866-867, 2867-868, 2868-869, 2869-870, 2870-871, 2871-872, 2872-873, 2873-874, 2874-875, 2875-876, 2876-877, 2877-878, 2878-879, 2879-880, 2880-881, 2881-882, 2882-883, 2883-884, 2884-885, 2885-886, 2886-887, 2887-888, 2888-889, 2889-890, 2890-891, 2891-892, 2892-893, 2893-894, 2894-895, 2895-896, 2896-897, 2897-898, 2898-899, 2899-900, 2900-901, 2901-902, 2902-903, 2903-904, 2904-905, 2905-906, 2906-907, 2907-908, 2908-909, 2909-910, 2910-911, 2911-912, 2912-913, 2913-914, 2914-915, 2915-916, 2916-917, 2917-918, 2918-919, 2919-920, 2920-921, 2921-922, 2922-923, 2923-924, 2924-925, 2925-926, 2926-927, 2927-928, 2928-929, 2929-930, 2930-931, 2931-932, 2932-933, 2933-934, 2934-935, 2935-936, 2936-937, 2937-938, 2938-939, 2939-940, 2940-941, 2941-942, 2942-943, 2943-944, 2944-945, 2945-946, 2946-947, 2947-948, 2948-949, 2949-950, 2950-951, 2951-952, 2952-953, 2953-954, 2954-955, 2955-956, 2956-957, 2957-958, 2958-959, 2959-960, 2960-961, 2961-962, 2962-963, 2963-964, 2964-965, 2965-966, 2966-967, 2967-968, 2968-969, 2969-970, 2970-971, 2971-972, 2972-973, 2973-974, 2974-975, 2975-976, 2976-977, 2977-978, 2978-979, 2979-980, 2980-981, 2981-982, 2982-983, 2983-984, 2984-985, 2985-986, 2986-987, 2987-988, 2988-989, 2989-990, 2990-991, 2991-992, 2992-993, 2993-994, 2994-995, 2995-996, 2996-997, 2997-998, 2998-999, 2999-1000, 3000-1001, 3001-1002, 3002-1003, 3003-1004, 3004-1005, 3005-1006, 3006-1007, 3007-1008, 3008-1009, 3009-1010, 3010-1011, 3011-1012, 3012-1013, 3013-1014, 3014-1015, 3015-1016, 3016-1017, 3017-1018, 3018-1019, 3019-1020, 3020-1021, 3021-1022, 3022-1023, 3023-1024, 3024-1025, 3025-1026, 3026-1027, 3027-1028, 3028-1029, 3029-1030, 3030-1031, 3031-1032, 3032-1033, 3033-1034, 3034-1035, 3035-1036, 3036-1037, 3037-1038, 3038-1039, 3039-1040, 3040-1041, 3041-1042, 3042-1043, 3043-1044, 3044-1045, 3045-1046, 3046-1047, 3047-1048, 3048-1049, 3049-1050, 3050-1051, 3051-1052, 3052-1053, 3053-1054, 3054-1055, 3055-1056, 3056-1057, 3057-1058, 3058-1059, 3059-1060, 3060-1061, 3061-1062, 3062-1063, 3063-1064, 3064-1065, 3065-1066, 3066-1067, 3067-1068, 3068-1069, 3069-1070, 3070-1071, 3071-1072, 3072-1073, 3073-1074, 3074-1075, 3075-1076, 3076-1077, 3077-1078, 3078-1079, 3079-1080, 3080-1081, 3081-1082, 3082-1083, 3083-1084, 3084-1085, 3085-1086, 3086-1087, 3087-1088, 3088-1089, 3089-1090, 3090-1091, 3091-1092, 3092-1093, 3093-1094, 3094-1095, 3095-1096, 3096-1097, 3097-1098, 3098-1099, 3099-1100, 3100-1101, 3101-1102, 3102-1103, 3103-1104, 3104-1105, 3105-1106, 3106-1107, 3107-1108, 3108-1109, 3109-1110, 3110-1111, 3111-1112, 3112-1113, 3113-1114, 3114-1115, 3115-1116, 3116-1117, 3117-1118, 3118-1119, 3119-1120, 3120-1121, 3121-1122, 3122-1123, 3123-1124, 3124-1125, 3125-1126, 3126-1127, 3127-1128, 3128-1129, 3129-1130, 3130-1131, 3131-1132, 3132-1133, 3133-1134, 3134-1135, 3135-1136, 3136-1137, 3137-1138, 3138-1139, 3139-1140, 3140-1141, 3141-1142, 3142-1143, 3143-1144, 3144-1145, 3145-1146, 3146-1147, 3147-1148, 3148-1149, 3149-1150, 3150-1151, 3151-1152, 3152-1153, 3153-1154, 3154-1155, 3155-1156, 3156-1157, 3157-1158, 3158-1159, 3159-1160, 3160-1161, 3161-1162, 3162-1163, 3163-1164, 3164-1165, 3165-1166, 3166-1167, 3167-1168, 3168-1169, 3169-1170, 3170-1171, 3171-1172, 3172-1173, 3173-1174, 3174-1175, 3175-1176, 3176-1177, 3177-1178, 3178-1179, 3179-1180, 3180-1181, 3181-1182, 3182-1183, 3183-1184, 3184-1185, 3185-1186, 3186-1187, 3187-1188, 3188-1189, 3189-1190, 3190-1191, 3191-1192, 3192-1193, 3193-1194, 3194-1195, 3195-1196, 3196-1197, 3197-1198, 3198-1199, 3199-1200, 3200-1201, 3201-1202, 3202-1203, 3203-1204, 3204-1205, 3205-1206, 3206-1207, 3207-1208, 3208-1209, 3209-1210, 3210-1211, 3211-1212, 3212-1213, 3213-1214, 3214-1215, 3215-1216, 3216-1217, 3217-1218, 3218-1219, 3219-1220, 3220-1221, 3221-1222, 3222-1223, 3223-1224, 3224-1225, 3225-1226, 3226-1227, 3227-1228, 3228-1229, 3229-1230, 3230-1231, 3231-1232, 3232-1233, 3233-1234, 3234-1235, 3235-1236, 3236-1237, 3237-

બાદશાહે હઝરતના પગે પકડી લીધાં અને ખૂબ જ વિનમ્રતાથી પેશ આવ્યો.

હઝરતે તેની હાલત પર ઘણી તવજ્જુહ કરમાવી અને તેને પોતાની તરફ જઞ્જ (આકર્ષિત) કરી લીધા.

શરીઅતના પ્રચાર માટે બાદશાહે વચન આપ્યું
રવાના થતી વખતે બાદશાહે હઝરતને અરજ કરી કે,
'મારો હિસો સમરકંદ પર ચઢાઈ કરવાનો છે. આપ મારી ફતેહ માટે કુઆ કરો!'

હઝરતે પૂછ્યું કે,

'તમે કઈ નિયમથી ચઢાઈ કરવા ચાહો છો? જો તમારી નિયમ રોશન શરીઅતને તકવિયન (શક્તિ) આપવાની, દીને મનીનને રીવાજ આપવાની અને પ્રમજનોના હિન્તમનની લેાય તો, તમારો આ પ્રયાગ તમારો માટે મુજારફ રહે, અને ફતેહ તમારી થશે.'

તેણે અરજ કરી કે,

'રોશન શરીઅતની તકવિયાતો માટે જ્ઞાન અને દિલથી કોશિશ કરીશ તેમ જ પ્રમજનોના હિન્તમનની પાળ પરની કોશિશ કરીશ.'

હઝરતે કરમાવ્યું કે,

'જ્યારે એમ છે તો શરીઅતની પતાવમાં છો, હિજ્જા પરી થશે!'

કાગડાનું ટોળું આવે ત્યારે હુમલો કરજો

હઝરત ખવાજ (હિજ્જાક અહરાર) રહ્યો. એ મુલતાન મીરઝા અબૂ સઈદને કરમાવ્યું કે,

'જ્યારે હુમલનની સાથે તમારો મુકાબલો શરૂ થાય ત્યારે જ્યાં સુધી તમારી પીઠ પાછળથી કાગડાનું એક ટોળું જાહેર ન થાય ત્યાં સુધી હુમલન પર હુમલો કરશો નહિ.'

જ્યારે બંને લશ્કરો વચ્ચે મુકાબલો શરૂ થયો ત્યારે મીરઝા અબ્દુલ્લાહના લશ્કરે પોતાના ઘોડાઓ આગળ વધાર્યા અને

સુલતાન મીરજા અબૂસઈદના લશ્કરની બાજુની હરોળને નષ્ટ કરીને ડામી બાજુની હરોળ પર હુમલો કરવાનો ઈરાદો કર્યો જ હતો. કે એકાએક કામડાની એક જમાઅત મીરજા સુલતાન અબૂસઈદના લશ્કરની પાછળથી જાહેર થઈ.

સુલતાન અબૂસઈદના લશ્કરે જ્યારે હઝરતની આ બચારતને જોઈ ત્યારે તેમના દિલોમાં હિમ્મત અને શક્તિ પેદા થઈ ગઈ અને એક સાથે મીરજા અબૂદલાહના લશ્કર પર જોરદાર હુમલો કર્યો.

પહેલા જ હુમલામાં મીરજા અબૂદલાહના લશ્કરને હરાવી દીધું. અમીર અબૂદલાહનો ઘોડો કીચડમાં ફસી ગયો. તે જ વખતે તેને પકડીને કતલ કરી દેવામાં આવ્યો.

હઝરત ખવાળ (૨૬.) જંગના મેદાનમાં !

મીર હસન બહાદુર નામના એક અમીર સુલતાન અબૂસઈદના નિકટના માણસ હતા.

તેઓ રિવાયત કરે છે કે :

જ્યારે અમારા સુલતાન અને મીરજા અબૂદલાહમાં મુકાબલો શરૂ થયો ત્યારે હું ત્યાં મોજૂદ હતો.

અમારું લશ્કર આશરે સાત હજારનું હતું અને મીરજા અબૂદલાહની ફોજ ઘણી મોટી અને સાધન સભજ હતી. મીર અબૂદલાહના લશ્કરની શક્તિ અને સરસાઈ પોતાના લશ્કર પર જોઈને સુલતાન અબૂ સઈદ ધણું બેચેન હતા અને તેમના પર ખોશ અને જાય છવાયલા હતા.

એકાએક સુલતાન આચર્યથી બોલી ઊઠ્યા કે,

‘હે હસન બહાદુર ! તું કંઈ જુએ છે ?’

મેં જવાબ આપ્યો કે,

‘હે મારા બાહશાહ ! હું મારી સામે હઝરત ખવાળ

કહેસ સિરુફને ચાલતા જોઈ રહ્યો છું !’

સુલતાને કહ્યું કે,

‘હસન બહાદુર ! હું પણ એ જ જોઈ રહ્યો છું !’

મેં કહ્યું કે,

‘હે મારા બાદશાહ! હવે સંતોષિત રહો, આખરે
જરૂર દુશ્મન પર ફતેહ મેળવીશું.’

મારા મુખમાંથી હજુ આ શબ્દો નીકળતાં જ હતા કે દુશ્મનો
ભાગવા માંડ્યા.

આખા લશ્કરે એ જ વાતને દોહરાવી અને દુશ્મનો પર સખત
હુમલો કર્યો. અરધી ઘડીમાં મીરજા અબ્દુલ્લાહનું લશ્કર હારી
ગયું અને મીરજા અબ્દુલ્લાહને ગિરફતાર કરીને કતલ કરી દેવામાં
આવ્યો.

સમરકંદ ફતેહ થઈ ગયું!

હવાઈ ફોજ

હઝરત ખ્વાજા કુદસ સિરંદુ ફરમાવે છે કે,

જ્યારે મીરજા અબ્દુલ્લાહને કતલ કરવામાં આવ્યો ત્યારે નું
તાશ્કંદમાં હતો અને સમરકંદની તરફ મુતવળત્તેહ (ધ્યાનિત) હતો.

મેં જોયું કે, એક કોમ હવામાંથી જમીન પર ઊતરી, તેણે
મીરજા અબ્દુલ્લાહને ગિરફતાર કરી લીધા અને કતલ કરી દીધા.

મને બાક્ય થઈ ગઈ કે મીરજા અબ્દુલ્લાહ માર્યો ગયો છે
અને તેનું કામ તમામ થઈ ગયું છે.’

બાબરની ચઢાઈ

મીરજા બાબર બિન મીરજા બિલ્લયસ્તઘર બિન મીરજા શાહરુખ
બિન અમીર તૈમૂર એક લાખનું મોટું કૈન્ય લઈને સમરકંદ ઉપર
ચઢાઈ કરવા માટે ખુરાસાનથી રવાના થયો.

સુલતાન મીરજા અબૂ સઈદ હઝરતની ખિદમતમાં હાજર થઈને
અરજ કરી કે,

● ૧ ‘હઝરાતુલ કુદર’ ભાગ ૧, પાનું ૨૩૯, ૨૪૦

[હવાઈ : ‘રુસ્લાવ’ પાનું ૨૯૦]

‘મીરજા બાબરને મુકાબલો કરવાની મારામાં શક્તિ
અને હિંમત નથી. હું શું કરું?’

હઝરતે તેને સાંત્વન આપ્યું કે મલરાવાની જરૂર નથી.

જ્યારે મીરજા બાબર આમ નહીં ઓળંગીને આગળ વધ્યો.
ત્યારે મુલતાન અબૂ સઈદના અમીરોએ તેને સલાહ અને મરવેદો
આપ્યો કે આપણે તુર્કસ્તાન બાગી જઈએ અને ત્યાં કિલ્લામાં
રક્ષણ મેળવીએ. તમામ સામાન પણ ઘેરો ઉપર લાદી દેવામાં આવ્યો.

હઝરતને ખબર પડી તો ઘેરો ફોફલાસને ૧૨ ખડા થયા.
તમામ સામાન ઘેરો ઉપરથી નીચે નાંખ્યો. પોતે મીરજા અબૂસાદની
પાસે ગયા અને કરમાન્યું કે,

‘ક્યાં જાઓ છો? જવાની ખબર મને જરૂર નથી. અહીં જ
કામ ચર્ચ કરો. હું મરવાનહરી તમારો...’

અમીરો મલરાવે ગયા. તેમણે નાના પાનના નાખખાદને
કેળેના કાળા પે, લઝરત ખવાળા અબૂસાદના નાના પાનના કો!

મુલતાન મીરજા અબૂસાદને મલરાવે નાંખ્યાં. અહીં પડી.
તેણે અમીરોની વાત માની તો, અબૂસાદનાં કોઈક કોઈમાં જ
કિલ્લામાં વસ્યાં.

જ્યારે મીરજા બાબરે મલરાવેના કિલ્લા નાંખી પડેલાં ત્યાં
તેનો મિત્રદ સાલાર ખલાસ મલરાવેની ખેંદનાં મરકે થાળી મળ્યાં.
મલરાવેથી કેટલાંક માનુસો એકઠા થઈ આવ્યા અને ખાલીસને
મિલકતાર કરી લીધાં.

મીરજા બાબરે સમરકંદના જૂના કિલ્લામાં દરગો. તેના દુનિકો
ખાલ સામલો અને માલ સામાન ખરીદવા માટે જતા ત્યારે ત્યાં
સમરકંદવાળીઓ તેઓના નાક કાન કાપી નાંખ્યા. આવી બેકેટ
પરિસ્થિતિના કારણે તમામ લોકો કંટાળી ગયું.

ધોડા દિવસે પછી તેમના ઘોડાઓમાં રોમચાળા અને મરજા
ફેલાઈ ગઈ જતા કારણે ધણી ઘોડાઓ મરી ગયા. છેવટે મીરજા
બાબરે મોલાના મુહમ્મદ મઆઈને હઝરતની ખિદમતમાં મોકલ્યાને
મુલેહની દરખાસ્ત કરી.

વાતચીત દરમ્યાન મોલાના મુહમ્મદે કહ્યું કે,

‘અમારો મીરઝા બાબર ધણો સ્વમાની છે અને ભારે હિંમતવાન બાદશાહ છે. જે તરફ પશુ ચલાઈ કરે છે ત્યાંથી જીતવા વગર પાછો આવતો નથી !’

હઝરત ખવાબ (૨૬.)એ વળતો જવાબ આપ્યો કે,

‘હું એના દાદા મીરઝા શાહરુખ (વફાત હિ.સ. ૮૫૦)ના સમયમાં હિરાતમાં હતો. મને તેના કારણે ઘણી સુખ સગવડો મળી હતી. જો શાહરુખનો મારા પર ઉપકાર ન હોત તો બાબર પડી જતે કે મીરઝા બાબરનો શું હાલ થાય છે!’

આખરે હઝરત અકદસના એક ખાસ મુરિદ મોલાના કાસિમ (૨૬.)ની મધ્યસ્થિથી સુલેહ લઈ ગઈ.

જો ફૂજો ન તૂટે તો મારું દિલ તૂટે !

સુલતાન અબૂ સઈદ મીરઝાએ હઝરતના મુબારક હાથ પર પોતાના ગુનાહોની તીખા કરી હતી અને ભવિષ્યમાં દોષ્ટ ગુનાહનું કામ ન કરવાની ખેત્ત કરી હતી.

જૂની ટેવ પ્રમાણે એક દિવસે બાદશાહને શરાબ પીવાની તીવ્ર ઇચ્છા લઈ. જાહેરમાં શરાબ મંગાવે તો લોકો બાથી જાય અને હઝરતના કાને વાત પહોંચી જાય એટલે તેણે પોતાના એક ખાસ નોકરને કહ્યું કે, છૂપી રીતે શરાબ લાવીને રાતે મહેલની પાછળના ભાગમાં જીભો રહેજે, હું મહેલના માળ ઉપર લઈ લઈશ.

હુકમ પ્રમાણે, શરાબ લઈને, નોકર મહેલના પાછળના ભાગમાં જીભો રહ્યો. બાદશાહે પોતાની પાઘડી નીચે લટકાવી. નોકરે શરાબનો ફૂજો પાઘડીના છેડે બાંધી દીધો. બાદશાહે પાઘડી ઉપર ખેંચવાની શરૂ કરી. અચાનક ફૂજો દીવાલ સાથે અથડાયો અને તૂટી ગયો. શરાબ નીચે ઢાળાઈ ગયો. એનાથી બાદશાહને ઘણું દુઃખ થયું.

સ્વારે બાદશાહે હઝરતની ખિદમતમાં હાજર થયો ત્યારે હઝરતે સૌ પ્રથમ શબ્દો આ પ્રમાણે કહ્યા,

ગાતે તમારો ફૂળે તૂટવાનો અવાજ મેં સાંભળ્યો હતો. અને જો ફૂળે ન તૂટે તો મારું દિલ તારાથી તૂટી જતે અને પછી મારી તથા તારી મુલાકાત ન થતે!"

મીરઝા મુલતાન મહમૂદની મનેઝા

સમરકંદના મુલતાન મીરઝા અબૂ સઈદ ૨૫, ૨૬જા, ફિજરીસન ૮૭૩ના રાજ શહીદ થયા ત્યારે એમના અગિયાર પુત્રોમાંથી ચાર પુત્રો જુદા જુદા પ્રદેશોના બાદશાહો હતા :

- ૧ મીરઝા ઉલુલ્લ જેમ કાબુલના બાદશાહ હતા.
- ૨ મીરઝા મુલતાન અહમદ સમરકંદના બાદશાહ હતા.
- ૩ મીરઝા હિમર શેખ અંદળન અને ફરગાનામાં બાદશાહ હતા.
- ૪ મીરઝા મુલતાન મહમૂદ હિન્દાર અને બદખ્શામાં બાદશાહ હતા.

■

એક હદીસ શરીફનો ભાવાર્થ છે કે,

‘નમામ યુનાલ્દીનું મૂળ દુનિયાની સનગળન છે.’

ઉપરાંત, માનુસના લોભ, કાલજ, ખવાલુશી, મનેઝાઓ અને વાસનાઓ દુનિયામાં કદી સંતાપનાં નથી. તેને ગમે એટલું વધારે મળે તો પણ તેનાથી વધારે મેળવવાની ક્ષેત્ર જાગે છે અને પોતાની ઇચ્છાની તૃપ્તિ માટે ગમે તેવાં કાળાં કામો કરતાં પણ અચકાતાં નથી.

□

મીરઝા મુલતાન મહમૂદ હિન્દાર અને બદખ્શાનો બાદશાહ હોવા છતાં તેના લાલચુ મનમાં પોતાના સગા ભાઈ મીરઝા મુલતાન અહમદનું સમરકંદનું રાજ્ય જીતી લેવાની ઇચ્છા જાગી અને તે માટે ચઢાઈ કરવા માટે લશ્કરી તૈયારીઓ કરવા માંડી.

હંઝરત ખવાળ (૨૬.)નો પત્ર

બ્યારે હંઝરત ખવાળ ઉઘેદુલાહ અહરાર (૨૬.)ને તેના ફુટ ધરાદાની બહુ ઘઈ ત્યારે આપ (૨૬.)એ તેને નીચે પ્રમાણે એક પત્ર લખ્યો :

‘આ દરખાસ્ત પણ મારફતે આ ફફીર હજરત મખદૂમઝાદાના સેવકોની ખિદમતમાં બહેર કરે છે કે મહાન ઓલિયાઅલ્લાહે સમરકંદ શહેરને “સુરક્ષિત શહેર” તરીકે યાદ કરમાવેલું છે જેથી સમરકંદને ફતેહ કરવાનો આપનો ઈરાદો યોગ્ય નથી.

‘જ્યારે ખુદાપાકે એનો હુકમ આપ્યો નથી કે હજરત મુહમ્મદુર રઝુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમની શરીઅતમાં એવી કોઈ મૂયના આપેલી નથી તો પછી આપનું પોતાના ભાઈ ઉપર તલવાર ઉડાવવું કેટલા અગે યોગ્ય છે !

‘આ ફફીર આપની ખેર ખવાહી (શુભેચ્છા) માટે કેટલીયે વખત આપની ખિદમતમાં અર્જ કરી ચૂક્યો છે પરંતુ કબૂલિયતની હદે પહોંચી નથી. લોકોની વાતોમાં આપનો આ મુદ્દને ફતેહ કરવાનો ઈરાદો કરવો અને આ ફફીરની દરખાસ્તને કબૂલ ન કરવું એક અજળ વાત માલુમ પડે છે ! મેં આપની બલાઈ માટે દરખાસ્ત કરી છે જ્યારે લોકો પોતાની નહસાનિયત (મનેચ્છાઓ)ની વાતો કરે છે.

‘આપને બળદે હશે કે સમરકંદમાં મહા મુજનોને દીન, ફફીરો અને મિસ્કાનો છે. તેઓને હજુ વધારે રંગ કરવા લાગ્ય નથી. એવું ન થાય કે કોઈના દિલને સદમા પહોંચે. દર્મગંદ દિલની આહ શું કરી શકે છે તે આપ સારી રીતે જાણો છે. ખદાના નેકળાંદઓ અને સામાન્ય રીતે તમામ મુસલમાનોના દિલોને એનાથી તકલીફ થશે. માટે આપ આપના ઈરાદાને દૂર કરો અને કરો !

‘ફફીરની આ વાતને જે નિઃસ્વાર્થબાવે માત્ર સિલ્લાધિયતના કારણે કહી છે તેને માની લો અને જાને લાઈઓ આપસમાં સંપ કરીને એકબીજાની મદદ કરો જેથી ખુદા તઆલા સગી રહે. તે પછી જાને એકદિલ અને એકમત થઈને જે કામો અધૂરાં પડેલાં છે તેને પૂરાં કરો !

‘દુનિયામાં અલ્લાહ તઆલાના એવા બંદાઓ પણ છે જેઓ પર તે પોતાની ઘણી નેઅમતો ઉતારે છે (અલ્લાહ તઆલા) તેઓ

(ઓલિયા)ની સાથે જશ અને લડાઈના ઈરાદાને પોતાની સાથે જંગનો ઈરાદો તથા શુભમ કરવું કરમાવે છે. સિદ્ધાહ નો હદીસમાં એની વિગતો આવેલી છે.

બ પેશે ચશમ ચૂ ખાકસ્તરમ મયાગુસ્તાખ,
કે હસ્ત દર તમે છ આતિશે દરયાયે.

સામાર્થ :

લોકોની નજરમાં જો કે હું રાખ સમાન છું પરંતુ ગુસ્તાખીના ઈરાદાને તું દૂર રાખ કારણ કે આ રાખના નીચે આગ અને પાણીનો એક સાગર મોજૂદ છે.

મુખ્ય અમીરને સંદેશો મોકલ્યો.

હઝરત ખવાળ ઉઘેદુલાહ અહમદ (૨૬.)એ મુલતાન મહમૂદના મુખ્ય અમીરને પણ સંદેશો મોકલ્યા કે,

‘જંગ અને મુખાસિફતના તરીકાથી દૂર રહે! મું તમે જાણતા નથી કે હઝરત આદમી હઝરત અબ્દુલમાલિક (ગવંદવાની) રહ. ના એક ખાદિમ સાથે મુકાબલો કરી શકતા નથી અને જો મુકાબલો કરશે તો પરાજીત થશે. ખાનદાને નકશખંદનો ખાનવાદહ ઘણો કરામતવાળો છે અને અજાહ નઆલા તેઓના દિલના ઈરાદાઓના પ્રમાણે કાપો કરી દે છે. અને આ ખાનવાદહ ખીજ દાઈનો આશિત નથી.’

□

હઝરતના પત્રનો અનાદર અને ચઢાઈ

મુલતાન મહમૂદના મગજ પર સત્તાલાલસા અને પ્રદેશલાલસા સવાર થયેલી હતી. અને જ્યારે માનવીના મગજ ઉપર ઢાઈ લાલસા સવાર થઈ જાય છે ત્યારે તેની મતિ બહુ થઈ જાય છે. મુલતાન મહમૂદે હઝરતના પત્રની દરકાર ન કરી અને મોટું લસ્કર લઈને હિસારથી સમરકંદ તરફ રવાના થઈ ગયો.

● ૧ હદીસના છ પ્રમાણબૂત મંથો : મુખારી સરીફ, મુસ્લિમ સરીફ... વગેરે.

બેશુમાર મુદ્દ સામગ્રી અને અસંખ્ય સૈનિકો, ઘોડાઓ વગેરે તેની સાથે હતા. પોતાના નિયમિત સૈનિકો ઉપરાંત ચાર હજાર તુર્કમાન સૈનિકોને પણ સાથે લીધા. તુર્કમાન એક કોમ છે જે તુર્ક લોકોના કરતાં ઉતરતી કક્ષાની હોવાથી તુર્કમાન કહેવાય છે. સુલતાન મહમૂદની તુલનામાં એના ભાઈ અને સમરકંદના ખાદશાહ મીરજા અહમદની લશ્કરી તાકાત ઉતરતી કક્ષાની હતી. મુકાબલો કરવાની તેનામાં શક્તિ ન હતી. એટલે તેણે ભાગી જવાનો ઇરાદો કર્યો અને તે માટે તેણે હઝરત ખવાન (૨૬.)થી પરવાનગી માંગી.

હઝરતે અહમદસ સમરકંદના મદ્રેસામાં રહેતા હતા.

આપે હરમાલ્યું કે,

‘જો તમે ભાગી જશો તો સમરકંદના તમામ રહેવાશીઓ કેદ થઈ જશે. તમે મહારાઓ નહિ. હું તમારી જવાબદારી લઉં છું. જો હુકમનો હારી ન જાય તો મને કહેજો.’

તે પછી હઝરતે મીરજા સુલતાન અહમદને મદ્રેસાના એક ઓરડામાં રાખ્યા જેનો એક જ દરવાજો હતો. હઝરત તે દરવાજામાં બેસી મથા.

હઝરતના ખાદિમો આપના હુકમથી એક પવનવેગી છિટણી લઈ આવ્યા અને મદ્રેસાના પેલા ઓરડાની સામે તેને બેસાડી.

આપે હરમાલ્યું કે,

‘જો મીરજા સુલતાન મહમૂદ સમરકંદ જતીને એના પર હાથને ફરી સે અને શહેરના જે દરવાજો લડાઈ થાય છે ત્યાંથી શહેરમાં દાખલ થઈ જાય, તો તમે આ છિટણી પર સવાર થઈને ખીજ દરવાજેથી ભાગી જશો.’

આ મુકિત કરીને હઝરતે મીરજા સુલતાન અહમદને સાંત્વન આપ્યું.

સર્વત્ર હઝરત જ હઝરત દેખાતા હતા !

તે પછી હઝરતે મોલાના સેયદ હુસૈન, મોલાના કાસિમ, મીર અબ્દુલ અવ્વલ અને મોલાના જઅફરને જેઓ આપના મહાન

મુરીદા હતા, તેઓને ખોલાવ્યા અને હુકમ આપ્યો કે, તમે અત્યારે જ પેલા હરવાળાના પુરજમાં જઈને મુરાકિબહ કરો.

હઝરતના હુકમ પ્રમાણે તેઓ ત્યાં જઈને મુરાકિબહમાં બેસી ગયા.

મૌલાના કાસિમ (૨૬.)નું બયાન છે કે,

‘મુરાકિબહમાં બેસતાં જ અમે જોયું કે અમે નેસ્ત છીએ અને તમામ હઝરત જ હઝરત છે અને તમામ આલમ આપના પુજૂદે મુબારકથી ભરપૂર છે.’

□

આસ્તાના સમય સુધી લડાઈ ચાલુ રહી. દુશ્મન જીતવાની નજીક હતા. શહેરવાલા હેરાત અને પરેશાન હતા.

અચાનક કબાચાનના રજુ તરફથી એક ભયંકર આંધી ભઠી અંતે મીરજા સુલતાન મહમૂદના લશ્કર અને પડાવમાં ધૂળ અને માટીનું એવું ભારે તોફાન ઉત્પન્ન થયું કે કોઈને આંખ ખોલવાની મજાજ ન રહી!

વટોળ, પાચદળ અને સવારોને જમીન પર પછાડતો, તંબૂઓને ઉખાડતો અને ઉપર અધ્ધર કરીને પછી નીચે અધાળતો.

મીરજા સુલતાન મહમૂદ પોતાના અમીરો અને તુર્કમાનોના વિશાળ ફળીની સાથે એક તળાવના કિનારે હિવાલના પુસ્તા (બંધ) નીચે ઘોડા ઉપર સવાર થઈને બેઠેલા હતા. અચાનક, પુસ્તાનો એક ભાગ ફાટી ગયો જેના બચાવમાં ઘડાડાથી લગભગ ચારસો સૈનિકો અને ઘોડા મરી ગયા! તુર્કમાનોના ઘોડાઓ ભાગવા માંડ્યા. સવારોએ રોકવા ધણી પ્રયત્નો કર્યા પરંતુ રોકી શકાયા નહિ.

આખરે, લશ્કર વેરવિખેર થઈ ગયું અને મીરજા સુલતાન મહમૂદ હારી ગયો.

મીરજા સુલતાન અહમદના લશ્કરે લગભગ પંદર કિલોમિટર સુધી તેમનો પીછો કર્યો અને પુષ્કળ સવારો, ઘોડાઓ વગેરે પકડી લાવ્યા. અઘળાં માલસામાન અને નાણાં પણ હાથ લાગ્યાં.

એક અલ્લાહવાળાની સામે આખું સૈન્ય હારી ગયું!

કરામતની કુવ્વત

હઝરત કરમાવે છે કે,

‘ખુદાએ પદ્મ માન પોતાની ઈનાયતથી કરામતની કુવ્વત આપી છે. જો હું ચાહું તો એક જ ચિહ્નોમાં બાદશાહ બતા. જે ખુદાઈનો દાવેદાર છે, તેને એવો બતાવી દઉં કે ખુદામાં પગે ઝાડ-ઝાંખરામાં દોડતો મારી સમક્ષ આવીને હાજર થઈ જાય પરંતુ આવી કુદરત હોવા છતાં, હું પ્રત્યેક પગે હુકમે ઈલાહીનો ઈન્તેજાર કરતા રહું છું કે તે જો ચાહે તે હુકમ આપે અને તેનો હું અમલ કરું.

આ મકામમાં અદબ જરૂરી છે. અને અદબ એ છે કે, પોતાના ઈરાદાને ખુદાએ પાકનો ઈરાદો બનાવી દે, ન કે તેના ઈરાદાને પોતાના તાબે કરે.’

તો કોઈ પીરને મુરીદ ન મળતે!

હઝરત કરમાવે છે કે,

‘જો હું (માન) પીરી-મુરીદી કરવા ચાહું તો આ જમાનામાં કોઈ પીરને એક આદમી પણ મુરીદીના માટે ન મળતે! પરંતુ મને બીજા કામ માટે હુકમ આપવામાં આવ્યો છે કે મુસલમાનોની ઝાલિમોના ક્રુરમથી હિંદુશત્રુ કરું અને શરીઅતનો પ્રચાર અને પ્રસાર કરું. એટલા જ માટે મેં બાદશાહોને વશમાં ક્યાં છે અને એ અમલ મારફતે મુસલમાનોના મકસદો પૂરા કરવા વાજિબ થયા.’

આ કેવા શૈખ છે કે બાદશાહના હરબારમાં જાય છે!

જે દુરવેશો, ઘણા દુરના સ્થળેથી પ્રવાસ કરીને હઝરતની મુલાકાત માટે ખાનગીમાં આવ્યા. ખાદિમોથી પૂછ્યું કે, હઝરત ખવાબ ક્યાં છે? ખાદિમોએ જણાવ્યું કે, બાદશાહની મુલાકાત માટે ગયા છે.

આ સાંભળીને બંને દુરવેશો ઘણા નવાઈ પાડ્યા. આટલો દુરનો પ્રવાસ કરીને સમય બગાડવા બદલ દુઃખ થયું. તેમણે કહ્યું કે,

● ૧ ‘હકયતુલ કૃદસ’ ભાગ ૧, પાત્ર ૨૪૨

[હવાલો : ‘ઝુરહાત’ પા. ૨૯૦ થી ૨૯૨]

‘આ અજબ શૈખ છે ને બાદશાહોના દરબારમાં જાય છે। જો કે-
‘બિરસલ ફકીરુ અલા બાબિલ અમીર’
[તે ફકીર ધણો જ ખરાબ છે, ને અમીરોના દરવાજે જાય.]

□

આટલું કહીને બંને દુરવેશો ખાનકાહની બહાર નીકળી ગયા.
બન્નું એવું કે એ ચોર બાદશાહની મજલિસમાંથી ભાગી ગયા
હતા. સિપાહીઓ તેઓની તલાશ કરતાં મહોલ્લાઓ અને શરીઓમાં
ફરતા હતા. સંજેભવશાત્ તેઓની નજર આ બે દુરવેશો પર
પડી. એ બંનેને પેલા ભાગેડુ ચોર સમજીને પકડી લીધા અને
દરબારે શાહીમાં લઈ ગયા અને બાદશાહની સમક્ષ હાજર કરીને
કહ્યું કે,

‘આ બંને જેલમાંથી ભાગી ગયેલા ચોર છે. હવે એમને
શી સજા કરવી તે વિષે હુકમ ફરમાવો।’

બાદશાહે હુકમ કર્યો કે શરીઅતના કાનૂન પ્રમાણે એ બંનેના
હાથ કાપી નાંખે.

હજરત ખવાળ બાદશાહની પાસે બેઠેલા હતા.

આપે મુસ્કુરાઈને ફરમાવ્યું કે,

‘આ બંને દુરવેશો છે અને મારી મુલાકાતના માટે ધણે
દુરથી પ્રવાસ કરીને આવ્યા છે. જ્યારે મને ખાનકાહમાં ન
જોયો તો ધણા દુઃખી થઈને ખાનકાહમાંથી બહાર નીકળ્યા ત્યારે
આપના સિપાહીઓએ ચોર સમજીને પકડી લીધા છે.’

તે પછી હજરત ખવાળ જીક્યા અને બંને દુરવેશોને પોતાની
સાથે પોતાની ખાનકાહ પર લાવ્યા.

તે પછી હજરતે તેઓને ફરમાવ્યું કે,

‘હું દરબારે શાહીમાં બેઠેલા જ માટે ગયો હતો કે,
તમને હાથ કાપવાની સજામાંથી છોડાવું.’

વળી હજરતે આમળા ફરમાવ્યું કે,

‘અમીરોના દરવાજે જતાર તે દુરવેશ ખરાબ છે ને લોભ
અને લાલચના કારણે અમીરોના દરવાજે જાય છે. તે દુરવેશ ખરાબ
નથી ને મુસલમાનોની હાજતો પૂરી કરવા માટે અને ઝાલિમેના

જુલમથી છોડાવવા માટે તેમ જ શરીરને પાકને રિવાજ આપવાના માટે જતો હોય.’

બંને દુરવેશોએ પોતાની બદ્ધુમાની બદલ માફી માંગી અને હઝરતથી બેઅત થઈ ગયા.

મધ કે શરાબ ? !

હઝરતનો એક ખાદિમ એક વખતે સમરકંદ જતો હતો. હઝરતે તેને ફરમાવ્યું કે, શુદ્ધ મધના થોડા ડબ્બા મારા માટે ત્યાંથી લાવજો.

સમરકંદ પહોંચીને તે ખાદિમે શુદ્ધ મધ ખરીદીને ડબ્બાઓમાં ભરીને તેને સીલ લગાવી ચુસ્ત બંધ કરી દીધા. પછી પોતાના એક કામ માટે બબ્બરમાં એક કાપડીઆની દુકાને ગયો. ત્યાં એક હસીન ઔરત, જે કાપડીઆની પ્રેમિકા હતી તે આવી. તેણી એક તરફ બેઠીને કાપડીઆની સાથે વાતો કરવા લાગી.

પેલા ખાદિમે બેચશુ વખતે નજરે હરામથી પેલી ઔરતને જોઈ અને પછી નજર ફેરવીને, મધના ડબ્બા ઉપાડીને, તાશકંદ તરફ રવાના થઈ ગયો.

તાશકંદ પહોંચીને હઝરતની ખિદમતમાં હાજર થયો અને મધના ડબ્બા પેશ કર્યા. ડબ્બાઓને જોતાં જ હઝરત ગુસ્સે થઈ ગયા અને ફરમાવ્યું કે,

‘આ ડબ્બાઓમાંથી શરાબની દુર્ગંધ આવે છે !

મેં તને મધ લાવવા માટે કહ્યું હતું અને તું શરાબ લાવ્યો છે ? !’

ખાદિમે કહ્યું,

‘હઝરતો હું મધ જ લાવ્યો છું. એમાં શરાબ નથી.’

હઝરતે ડબ્બા ખોલવા માટે ફરમાવ્યું.

જ્યારે ડબ્બા ખોલવામાં આવ્યા ત્યારે ખરેખર તે શરાબથી ભરેલા હતા !

આ છે ખૂરી નજરની અસર ।

જો ખૂરી નજરના એક યુનાહની આ અસર હોય, તો દરેકજ આપણા અસંખ્ય યુનાહોની આપણા જીવન ઉપર ન જાણે શી અસર થતી હશે ।

‘અબૂ સઈદ શું કામ કરો છો ?’

મોલાના શૈખ અબૂ સઈદ મુજલ્લહ જેઓ મિરઝા શાહ રુખના જમાનામાં ખૂબ જ ખૂબસૂરત કુવાન હતા તેઓ બયાન કરે છે કે :

‘જુવાનીમાં એક દિવસે સંજોગવશાત્ એક ખૂબસૂરત કુવતીની સાથે મારી મુલાકાત થઈ ગઈ. તે મારા ઘરમાં આવી ગઈ. એકાંત હતું । અમે બંને એકલાં હતાં । મારું મન લલચાયું ।

એકાએક મેં હઝરત ખવાળનો ખવાળ સાંભળ્યો ।

‘અબૂ સઈદ ! કે કાશ મી કુની ?’

(અબૂ સઈદ ! શું કામ કરો છો ?)

આ સાંભળીને મારી હાલત બદલાઈ ગઈ. મારા દિલ પર હેખત છવાઈ ગઈ. મારા અંજો મૂળવા લાગ્યા । મેં તરત જ તે કુવતીને ઘરની બહાર મોકલી આપી.

કેટલાક અરસા બાદ હઝરત તસરીફ લાગ્યા. જ્યારે આપની નજર મારા પર પડી ત્યારે ફરમાવવા લાગ્યા કે,

‘જો હક તઆલાની તૌફીક તારી મદદ ન કરતે તો શૈતાન તને બરબાદ કરી દેતો’

અસ્લાહવાળાઓ સાથે નિરખત અને મુહબ્બત રાખવાથી તેઓની રહાની શક્તિ આ રીતે યુનાહોથી બચવામાં પણ મદદરૂપ થાય છે. હે અસ્લાહ ! મુહબ્બત દે પોતાની અને પોતાના નેક બંદાઓની !

ગુલામને આઝાદ કરી પોતે ગુલામ થઈ ગયો ।

હઝરત ખવાળ (૨૬.)ના મુખ્તસોમાંથી એક છુટ્ટુ નકલ કરે છે કે :

સમરકંદમાં મારો એક શુભામ ગાયબ થઈ ગયો। તે શુભામ સિવાય મારી પાસે બીજો કોઈ માણ સામાન કે પૂંછ ન હતાં. ચાર મહિના સુધી તેને શોધવા મારે સતત ભટકતો રહ્યો.

સમરકંદની મારો તરફ કોઈ એવી જગા ન હશે કે જ્યાં હું વારંવાર શોધવા મારે ગયો ન હોઈ. પહોંચે અને રણ પ્રદેશોમાં પણ ઘણા ભટક્યો પરંતુ તેનો કયાંય પતો ન મળ્યો!

આવી પરિસ્થાતિની કાલનમાં હું ભટકતો હતાં કે અચાનક રણ પ્રદેશમાં હજરત પશાબ દુદેસા નાઈટી મુલાકાત થઈ ગઈ. આપની સાથે આપના મુંદો અને આદિઓ પણ હતા. મેં વ્યાકુળતાની કાલનાં હજરતના પોશાકો જોયા પછી લીધી અને ખૂબ જ વિનયપૂર્વક તેમ જ કાકમુદો મારું કાલત ખમાત કરી.

આંખ ફરેનારું છે,

‘હું તો તમારો તમારો મુલાકાત કે તમારો શ્રી ગાયું?’
મેં ખૂબ આનંદ થયા અને પોતાના નામ નોંધાવવા મારે આપ સાથે રહી ગયા મારે આપ પોતાના નામના રહીને પછી ફરેનારું છે.

‘આ તમારું નામ દયામ કિ નમાં રહી તે માંથી કરી છે?’
મેં અત્યંત કંઈ કે, હું તો વારંવાર ત્યાં ત્યાં જ પરંતુ આવી કાંઈ પાછો નાવેના રહી.

આંખ ફરેનારું છે,

‘હવે હમી પાછા ત્યાં જાએ? ત્યાં મળી જશે?’
આટલું ફરેનારને આંખ મોટા તેજ દોઝાવેના.

જ્યારે હું તે ગામની નજીક પહોંચ્યા તો મું જોઈ મું છે, પેલો શુભામ પાણીનો ઘડા બંધીને, સામે મુકાને, શુક્ર-વેરાન સ્થળે દેરાત પરિચાત કિયો છે! તેને જોઈને હું એકદમ ખૂબ પાડી જાણ્યો અને કહ્યું કે,

‘હે શુભામ! તું આટલો સમય ક્યાં રહ્યો?’

તેણે જવાબ આપ્યો કે,

જ્યારે હું આપના ઘરથી નીકળ્યો ત્યારે એક માણસ મને ભરમાવીને ખવારજીમ લઈ ગયો અને ત્યાં મને વેચી દીધો. જે માણસે મને ખરીદ્યો હતો તેના ઘરે આજે મહેમાન આવ્યા. તેણે મને કુકમ આપ્યો કે એક ઘડામાં પાણી ભરી લાવો! હું ખાલી ઘડો લઈને જળાશયના કિનારે પહોંચ્યો અને ઘડો પાણીથી ભરી દીધો. જ્યારે મેં ઘડો પાણીમાંથી બહાર કાઢ્યો ત્યારે મેં પોતાને આ સ્થળે જોયો. હું નકકી તથી કરી શકતો કે આ હાલત હું જગતમાં જોઈ છું કે સ્વપ્નામાં!

હજરત ખવાળ કુદેસ સિરુદ્દની આ કરામત જોઈને મારી હાલત બદલાઈ ગઈ. મેં ગુલામને તો આજાદ કરી દીધો અને હું પોતે હજરત ખવાળ કુદેસ સિરુદ્દનો ગુલામ બની ગયો!

સૂરજ જાળી ગયો!

મોલાનાજાદા ફરકની (૨૬.) મોલાના નિઝામુદ્દીન (૨૬.) ના મુરીદ હતા. પોતાના મુરશિદની વફાત બાદ તેઓ હજરત ખવાળની ખિદમતમાં લાંબો સમય રહ્યા છે.

તેમનું બધાન છે કે :

એક દિવસે હું હજરત ખવાળ (૨૬.) ની સાથે એક ગામ જતો હતો. શિયાળાની ઋતુ હતી. અસરની નમાઝ તો રસ્તામાં પઢી પરંતુ હજુ તે ગામ છ માઈલ (દસ કિલોમિટર) દૂર હતું ત્યારે સૂરજ અસ્ત થવા લાગ્યો. મારા દિલમાં વિચાર આવ્યો કે દિવસ પૂરો થઈ ગયો! રસ્તો ખતરનાક છે! હવા ઠંડી છે! અને અંતર હજુ ઘણું કાપવાનું છે! હવે શું થશે?!

જ્યારે આ વિચારો વારંવાર મારા દિલમાં આવ્યા તો હજરત ખવાળ (૨૬.) એ મારી તરફ પોતાનું પવિત્ર મુખ ફેરવીને ફરમાવ્યું કે,

‘ગુલરાઓ નહિ! શક્ય છે કે આપણે સૂર્યાસ્ત પહેલાં મંઝિલ પર પહોંચી જઈએ.’

આટલું ફરમાવીને આપે લોડાને ઝડપથી દોડાવ્યો. હું પણ આપની પાછળ પાછળ લોડો દોડાવતો હતો. હું ફરી ફરીને

સૂરજના જાળાને પણ જોતો રહેતો હતો પરંતુ તે જમના તેમ ક્ષિતિજ પર થાંભી ગયો હતો। એવું લાગતું હતું કે જાણે સૂરજના જાળામાં ખાલા ઠોડી દેવામાં આવ્યા છે।

બધારે અમે ગામમાં પહોંચ્યા ત્યારે એકાએક સૂરજ એવી રીતે અસ્ત થઈ ગયો કે સૂર્યાસ્ત પછી ક્ષિતિજ પર જે લાલી અને સફેદી દેખાય છે તે પણ દેખાતી ન હતી। અને એવું અંધારું છવાઈ ગયું કે શિકલ અને આકૃતિ દેખાવી પણ અશક્ય થઈ ગઈ।

આ જોઈને મારા પર હેબત છવાઈ ગઈ. મને ખાતરી થઈ ગઈ કે આ સર્વ કંઈ હઝરત ખ્વાજા કુદૈસ સિદ્દીની કરામત છે। હઝરત મોસાના જલાલુદ્દીન રમી (રહ.) એ કદમાવ્યું છે કે :

ઔસિયારા હરત કુહરત અઝ ઈલાહ,
તીરે ગરતા બાબ ગઢાનંદ ઝ રાહ.

માનાથ :

ઔસિયાને અસ્થાદ તઆલાએ એવી શક્તિ આપી છે કે તેઓ કમાનમાંથી છૂટેલા તીરને પણ રસ્તામાંથી પાછું વાળે છે.

□

ઔસિયાને આંતરિક હાલત છીનવી લેવાની પણ શક્તિ છે।

હઝરત ખ્વાજાના એક મુરીદ હવામાં જડતા હતા.

આપે આ ગુસ્તાખી બરેલી બાબત જોઈને તેની તમામ આંતરિક હાલત છીનવી લીધી। તેણે ધણી બિનવણી કરી અને રડ્યો, કબજયો પરંતુ આપે તે હાલત પાછી ન આપી।

તે મુરીદે હઝરતને એકલા જોઈને છરીથી કુમલો કયો. હઝરત તરત જ જમલી સરવાડના સ્વરૂપમાં બહાર થયા. તે મુરીદ હેરાન પરેશાન થઈ ગયો. હઝરતે તેના હાથમાંથી છરી છીનવી લીધી અને પછી અસલી હાલતમાં આવી ગયા.

આપે પૂછ્યું કે,

‘હવે બતાવ। તારી શી વલે કરું??’

તે હજરતનાં ચરણોમાં ણી પડયો. હજરતે તેને માફ કરી દીધો અને જે હાલત છીનવી દીધી હતી તે પાછી આપી દીધી.

નફસના ધોડા અને ફરેબથી કરતા રહ્યો.

એક દિવસે હજરતના કેટલાક ખાદિમો બજારમાં ગયા હતા. તેમાંથી એક ખાદિમ એક ખૂબસૂત સખ્સને જોવા લાગ્યો. તો ખીબાએ તેને મનાઈ કરી,

તેણે જવાબ આપ્યો કે,

‘હું નફસની વાસનાના કારણે બેતો નથી.’

તેઓ જ્યારે બજારથી ખાનકાહ પર પાછા આવ્યા ત્યારે હજરતે ફરમાવ્યું કે,

‘હું હજુ સુધી નફસનાં ધોડા અને ફરેબથી નિર્ભય નથી થયો. તમે ક્યારથી નિર્ભય થઈ ગયા કે નફસની વાસના વગર જુઓ છો?’

પેલો ખાદિમ ખૂબ જ શરમિલા થયો અને પોતાના કાર્યથી પછતાયો.

આપ (૨૬.)ની નસીહતો

પીર કહેણુ છે ?

પીર તે શખ્સ છે જેને કુઝૂર સૈયદે આલમ સલ્વસ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્વમની પસંદ અને નાપસંદનો ખ્યાલ હોય. અર્થાત જે કામને કુઝૂર સલ્વસ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્વમે પસંદ ફરમાવેણુ છે તેના પર અમલ કરતો હોય અને જે કામને કુઝૂર સલ્વસ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્વમે નાપસંદ કરેણુ હોય તેનાથી ધ્રૂંપણુ દૂર રહેતો હોય.

તે પોતે અને તેની તમામ ખવાહિશાત (દખ્ખાઓ) તેનાથી સુમ થઈ ગઈ હોય અને તે એવો આયનો થઈ ગયો હોય જેમાં કુઝૂર સલ્વસ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્વમના અખલાક સિવાય બીજું કંઈ દેખાતું ન હોય.

આ મકામમાં તે સિકાતે નળવી સલ્લસલાહ અલૈહિ વ સલ્લમથી મુત્તસિફ (આબુધિત) હોવાના કારણે અલ્લાહ તઆલાના તસરુફનો મઝહર ખની બમ છે અને તસરુફે ઈલાહીથી અસ્કાબે ઈસ્તેઅદાદના ખાતિનમાં તસરુફ કરે છે.

મુરીદ કેાણુ ?

મુરીદ તે છે કે ઈસલતની આગની તાસીરથી તેની ખ્વાહિશ સખગી ગઈ હોય અને તેની મુરોદોમાંથી કંઈ ખાડી રહ્યું ન હોય. અને પોતાના દિલની ખસીરતથી પીરના આયનામાં મુરોદનો જમાલ જોઈને તેણે તમામ કિબ્લાઓથી મુખ ફેરવી લીધું હોય અને પીરનો જમાલ તેના કિબ્લો થઈ ગયો હોય.

જુમ્આના દિવસે શું હુઆ માંગવી જોઈએ ?

હઝરત (રહ.) દરખાવે છે કે :

અમારી દુરવેશોની એક જમાઅત એક સ્થળે ભેરી હતી. વાતવાતમાં આ હદીસનો ઉલ્લેખ થયો કે,

‘જુમ્આના મુબારક દિવસે એક એવી ધડી હોય છે કે તે વખતે અલ્લાહ તઆલાથી જે કંઈ માંગવામાં આવે છે તે મળે છે!’

જો તે ધડી કાઈને મળે તો અલ્લાહ તઆલાથી શું માંગવું જોઈએ ? દરેકે પોતપોતાના વિચારો રજૂ કર્યા. જ્યારે મારો વારો આવ્યો ત્યારે મેં કહ્યું કે,

‘અરબાબે જમ્ઈયત (અર્થાત અલ્લાહવાળાઓ)ની સુહબત માંગવી જોઈએ કારણકે તેમના હરીયાથી તમામ સમાદતો હાસિલ થઈ બમ છે!’

તો જવાબ આપ કે...

□ જો તને પૂછવામાં આવે કે,

‘તૌહિદ શું છે?’

તો જવાબ આપ કે,

‘તૌહિદની આગાહીથી દિલને આઝાદ કરવું તૌહિદ છે.

- જો તને પૂછવામાં આવે કે,
'વહસ્ત શું છે?'
તો જવાબ આપ કે,
'ત્રિસલાહના પુનૂદના ઈશ્વર અને શુભરથા દિલની મુક્તિ
વહસ્ત છે.'
- જો તને પૂછવામાં આવે કે,
'ઈતિહાસ શું છે?'
તો જવાબ આપ કે,
'અસલાહ તઆલાની હસ્તીમાં ઈસ્તિમરાક (નિમગ્નતા)
ઈતિહાસ છે.'
- જો તને પૂછવામાં આવે કે,
'સઆહત શું છે?'
તો જવાબ આપ કે,
'અસલાહ તઆલાની દીદ (દર્શન)ની સાથે ખુદીયા મુક્તિ
સઆહત છે.'
- જો તને પૂછવામાં આવે કે,
'શિકાવત (બદલખતી) શું છે?'
તો જવાબ આપ કે,
'ખુદીમાં રહેવું અને હકથી દૂર રહેવું શિકાવત છે.'
- જો તને પૂછવામાં આવે કે,
'વસ્લ (મિલન) શું છે?'
તો જવાબ આપ કે,
'પુનૂદે હક તઆલાના નૂરના મુદ્દની સાથે ચોતે પોતાને
બૂલી જવું વસ્લ છે.'
- જો તને પૂછવામાં આવે કે,
'ફસ્લ (વિયોગ, વિખૂટાપણું) શું છે?'
તો જવાબ આપ કે,
'દિલને ત્રિસલાહથી અલગ કરવું ફસ્લ છે.'

□ ને તને પૂછવામાં આવે કે,
‘સૂર (બિપ્રદી) શું છે?’
તો જવાબ આપ કે,

‘એવા હાલનું દિલ પર બહાર થતું કે દિલ તે ચીઝને પોશીદા
(ગુપ્ત) રાખી ન શકે જેને પોશીદા રાખતું એ હાલથી પહેલાં
વાજિબ હતું.’

આયનો

હઝરત ફરમાવે છે કે :

આપણી ઝખાન દિલનો આયનો છે.

દિલ રહનો આયનો છે.

રહ હકીકતે ઈન્સાનીનો આયનો છે.

હકીકતે ઈન્સાની અસ્લાહ તમામનો આયનો છે.

□

જરૂરી કામ ઈસ્તેકામત છે

હહીસ શરીરમાં આવ્યું છે કે,

‘સૂરએ હદે અને વૃદ્ધ પનામાં દાંતો !’

એવું કારણ એ છે કે, એ વસ્તુમાં ઈસ્તેકામતનો હુકમ આવ્યો છે.

ખારી તઆલા ઈસ્લાહ ફરમાવે છે કે,

‘ફસ્તકિમ હમા ઉમીત.’

‘તો તું ઈસ્તેકામત કર નંવા કે તને હુકમ થયો છે.’

■

ઈસ્તેકામત ખૂબ જ દુરવાર છે.

ઈસ્તેકામતનો અર્થ તમામ બાબતોમાં કાયમ, ચક્રમ, દદ,
અચલ, અદલ રહેવું છે.

એટલા જ માટે બુઝૂઓએ ફરમાવ્યું છે કે,

જરૂરી કામ તો ઈસ્તેકામત છે. કારમતો અને ચમત્કારો

બહાર થવાનો કોઈ ભરોસો નથી.

આમાલની અસર નિર્જીવ વસ્તુઓ પર પણ થાય છે

લોકાના આમાલ અને અખલાકની નિર્જીવ વસ્તુઓ પર પણ અસર થતી હોવાની વાત સંશોધકો નજીક એક સાબિત થયેલી હકીકત છે.

હજરત શેખે અકબર મુહમુદ્દીન ઈમને અરબી કુદ્દેસ સિરુદુએ આ બાબતમાં ધણું સંશોધન કર્યું છે.

આમાલની અસર એટલા દરજ્જે છે કે જો એક શખ્સ નમાઝ કે જે ઈબાદતોમાં સૌથી અદ્વિત છે, તે એવી જગ્યાએ પડે કે તે જગ્યા કોઈ અનુચિત કામો અને અખલાકો કરનાર વ્યક્તિઓથી પ્રભાવિત (દૂષિત) થયેલી હોય તો તે નમાઝનો જમાલ અને રોનક તે નમાઝના સમાન નથી જે એવી જગ્યાએ અહા કરવામાં આવે જે અરબાએ જમઈયત (અલ્લાહવાળાઓ)ની બરકતથી પ્રભાવિત થયેલી હોય.

એ જ કારણ છે કે હરમે મકકામાં બેરકાત નમાઝ ગેર હરમમાં ખુલ્લ સકાતોના બરાબર છે.

જે કંઈ કાયદો પહેલેથી તે પોતાના પીરની
બરકતથી સમજવું જોઈએ

હજરતે ફરમાવ્યું કે,

હજરત શેખ કુત્બુદ્દીન હૈદર (૨૬.)નો એક મુરીદ હજરત શેખ શિહાબુદ્દીન સુહરવર્દી (૨૬.)ની ખાનકાહમાં ગયો. તે ખૂબ જ જુઓ હતો. તેણે પોતાના પીરના ત્રામ તરફ મુખ કરીને કહ્યું કે,

‘શૈઅન હિલ્લાહિ કુત્બુદ્દીન હૈદરા’

હજરત શેખ શિહાબુદ્દીન (૨૬.)ને જ્યારે તેની હાલતની જાણ થઈ ત્યારે પોતાના ખાદિમને હુકમ આપ્યો કે તત્કાળ તેની પાસે આવવાનું લઈને જાય.

જ્યારે તે દુરવેશ આવવાનું ખાઈને ફારિજ થયો ત્યારે ફરી પાછું પોતાના પીરના ગામની તરફ મુખ કરીને કહ્યું કે,

‘શુકરન સિદ્ધાસિ કુત્યુદીન હેદર!’

જ્યારે ખાદિમ હઝરત શીખની પાસે ગયો ત્યારે પૂછ્યું કે
‘એ દુરવેશ કેવો છે?’

ખાદિમે અરજ કરી કે,

‘તે નકામો માણસ છે. ખાવાનું તો આપનું ખામ છે પરંતુ
શુક કુત્યુદીન હેદરનો કરે છે!’

હઝરત શીખ શિક્ષાબુદીન સુહરવદી (રહ.)એ કરમાવ્યું કે,

‘મુરીદો તેની પાસે શીખવી જોઈએ. જાહેરી કે ખાતિની
ફાયદો ગમે ત્યાં મળે તો પણ તેને પોતાના પીરની બરકત
સમજવી જોઈએ!’

સાદાતની તાઝીમ

એક દિવસે હઝરત સાદાતે કિરામની તાઝીમ વિશે ઈશાદ
કરમાવતા હતા કે,

‘જો વસ્તીમાં સાદાત (સિધદો) રહેતાં હોય, હું તેમાં ન રહું
કારણ કે તેમની છુજીની અને શર્ક વધારે છે. હું તેમની તાઝીમ
અને તરીકમનો હક અદા કરી શકતો નથી.’

વળી આમણ કરમાવ્યું કે,

‘એક દિવસે ઈમામે આઝમ (હઝરત બખૂ હનીફા) (રહ.)
હર્સની મજલિસમાં કેટલીયે વખત ઊભા થયા! ઠાઈને એનું કારણ
સમજમાં ન આવ્યું.’

હઝરત ઈમામના એક શામિદે એનું કારણ પૂછ્યું.

હઝરત ઈમામ (રહ.)એ કરમાવ્યું કે,

‘સાદાતે અલવીનો એક છોકરો તે છોકરાંઓમાં છે જોઆ
મદરેસાની સહનમાં રમે છે. તે છોકરો જ્યારે આ હર્સની નજીક
આવે છે અને તેના પર મારી નજર પડે છે ત્યારે હું તેની
તાઝીમના માટે ઊભો થઈ જાઉં છું!’

.. આપણે તરીકે અગ્રીમત છે

હજરત કરમાવે છે કે,

દરેક જમાનામાં જૈભી મખ્મૂક તે શખ્સની સુહૃદતામાં રહે છે જે અગ્રીમત પર અમલ કરે છે. એ લોકો રુખ્સતથી દૂર લાગે છે. રુખ્સત પર અમલ કરવું ઝઘડિ કમળોરોનું કામ છે. આપણા ખવાળગાન કુદેસલાહ અરવાઈકુમનો તરીકે અગ્રીમત^૧ છે.

હમેશાં બાબુરૂ રહેવું જોઈ એ

હજરત કરમાવે છે કે,

તરીકતાના આદાબોમાંથી એક એ છે કે હમેશાં બાબુરૂ રહે કારણ કે સતત બાબુરૂ રહેવાથી રિઝકમાં વધારો થાય છે.

અનફાસે નફસિયહ

‘અનફાસે નફસિયહ’ હજરત ખવાળા બિંદુલાઈ અહરાર (૨૬.)ની મશહૂર પુસ્તિકા છે. નફસાની તરીકામાં એને ‘અનોખું’ મહત્ત્વ મળેલું છે. એમાં હજરતે નફસાની તરીકાના મામૂલાત બયાન કરેલા છે. એમાંથી કેટલીક આળનો ટુંકમાં અહીં રજૂ કરી છે.

અલ્લાહની ઈત્તાઅત અને ઈમાદત

અય તાલિએ સાદિક! અલ્લાહ તઆલા તમને બંને જહાનમાં ઈઝજત આપે!

અને અય મુરીદે આશિક! તમારે એ જાગૃતું બેઈએ કે અલ્લાહ તઆલા પોતાના બંદાને માત્ર પોતાના હુક અને કરમથી મુશરફ કરમાવે છે.

હીસે નખવી સલ્લલ્લાલુ અલૈહિ વ સલ્લમ એ વાત પર શકિદે આદિલ છે:

- ૧ અગ્રીમત એને કહે છે કે જેમાં રુખ્સતે શરઈ (અગ્રીમતમાં આવેલી દુરુહાટો) પર અમલ ન હોય બલકે લઝકિફે શરઈ પર અમલ હોય.

‘ગુનાહથી તોળા કરનારો એવો જ થઈ જાય છે કે જાણે તેણે ગુનાહ કર્યો જ નથી!’

એટલે તેને જોઈએ કે પોતાની બધી જ શક્તિઓ એ વાત પર કેન્દ્રિત કરી દે કે પોતાની જિંદગીની એક મિનિટ બદલે એક પળ પણ યાદે ઈલાહિ જલ્લ જીકેહના વજર ન પિતાવે. અને આખી જિંદગી તેની જ ઈતાઅત અને ઈબાદતમાં વકફ કરી દે. અને તેની જ યોદમાં મશગૂલ રહે.

નાજિન્સની મુહબ્બતથી બચો

હઝરત મુરશિદની મુહબ્બતથી મને નસીહત એ જ મળી છે કે નાજિન્સોની મજલિસથી બચવામાં આવે.

યાદ રહે! નાજિન્સ એક એવી જમાઅત છે કે તેમના રસ્તા પર ફોઈ ઈન્સાન પણ ચાલવું પસંદ નથી કરતો. યા નાજિન્સ એવા લોકો છે કે જેઓએ પોતાના ખુદાથી મુખ ફેરવીને દુનિયાને જ પોતાનો કિબ્લો બનાવ્યો છે. એવા લોકોને અહમક-મૂરખ કહેવામાં આવે છે!

બાજમાઅત નમાઝ પઢવાની તાકીદ

નાજિન્સની મુહબ્બતથી દૂર રહેવા પછી ખીજ જે વાત અત્યંત જરૂરી છે તે પાંચ વખતની નમાઝોને સમયપર અદા કરવું છે. દરેક નમાઝ બાજમાઅત અદા કરવી જોઈએ.

હુઝૂર સલ્વલ્લાહુ અલૈહિ ય સલ્લમે બાજમાઅત નમાઝની ઘણી તાકીદ કરમાવી છે અને એ વાત પર ઘણો આમર કર્યો છે:

‘ઇન્ન હીલ્લમાઅતિ રહમહ’

જમાઅતમાં જ રહમતે ખુદાવંદી છે.

□

રાત્રે સૂતા પહેલાં આટલું કરો

નમાઝે ઈશાને બાજમાઅત અદા કરવા પછી ઘરે આવવું જોઈએ. અને ત્યાં સુધી કિબ્લા તરફ મુખ કરીને (જિકમાં) બેસવું જોઈએ જ્યાં સુધી ઊંઘનો ખલ્લો ન યાય.

સુવા પહેલાં :

ત્રણ વખત 'કલ્મએ શહાદત',

ત્રણ વખત 'કુલકુલવાલકુ અહત',

ત્રણ વખત 'કુલ અભિયુગિ રખિલ શલક' અને

ત્રણ વખત 'કુલ અભિયુગિ રખિનનાસ'

પદ્મું ભેઈએ અને હાથની હથેળી પર હમ કરીને શરીરના
અંગો પર એક વખત હાથથી મસક કરવું ભેઈએ.

આ આયતોનો સવાળ તે કબરવાસીઓને પહોંચાડવો ભેઈએ
જેઓ જીવતાઓના કલેખાતે ખેરનો ઈન્તેઝાર કરતા રહે છે. આ
કલેખાતની બરકતોથી તેઓને આરામ મળે છે અને અસ્લાહ
તઆલાની બખ્શિશ તથા રહેમત નાઝિલ થાય છે.

હઝરત રિસાલત મઆળ સલ્વાલાહુ અલૈહિ વ સલ્વામે
ફરમાવ્યું છે કે,

'હરહમ તુરહમ'

(તમે) રહેમ કરો, (તમારા પર) રહેમ કરવામાં આવશે.

અસ્લાહ તઆલા તે જ બંદા પર બખ્શિશ ફરમાવે છે જેનાથી
અસ્લાહની મખ્લૂકને આરામ અને શાંત મળે છે.

(હિપર પ્રમાણે અમલ કર્યા પછી) કિબ્લા તરફ મુખ કરીને
જમણા પડખે સૂઈ જાઓ.

ઊઠવા પછી કરવાનાં કાર્યો

જ્યારે બાજે ત્યારે 'મુખ્હાનલાહ... (ઉવટ મુધી) પટે. ૧

- ૧ મળે બાજે એનથી મુશ્ક નીચેનો કલેયો પઢાવો છે :
'મુખ્હાનલાહિ વલ્લમ્હુલિલાહિ વલ્લમ્હુલિલાહિ ઉલ્લમ્હુલિલાહિ
વલ્લમ્હુલિલાહિ અહમ્મર વલ્લમ્હુલિલાહિ વલ્લમ્હુલિલાહિ મુખ્હાનલાહિ'.

છીને વુઝુ કરે. દરેક અંગને ત્રણ-ચાર વખત ધૂએ. અને દરેક વખતે ‘અલ્લાહિર’ કહેતો જાય. અથવા બીજી મસનૂન કુઆઓ પઢે.

વુઝુ પૂર્ણ કરવા પછી આ હુઆ જરૂર પઢવી જોઈએ :
‘અલ્લાહુમ્મઅલ્લી મિનતત્તવાખીન વજઅલ્લી મિનલ
મુતતલહિરીન વજઅલ્લી મિન ઇન્નાહિલ સાલિહીન.
વજઅલ્લી મિનલ્લગીન લા ખીકુન અલ્લેહિમ વલ્લાહુમ
મહમૂન.’

બાવાઈ :

હે અલ્લાહ ! મને તૌબા કરનારાઓ અને પાક રહેનારાઓ
તેમ જ પોતાના નેક બંદાઓમાંથી બનાવી દે !

અને મને તે સોંપામાં સામિલ કરી દે જેઓ પર ન કોઈ
ખોટ હોય અને ન તેઓ અમગીન થશે.

□

શુકરાનએ વુઝુ

તે પછી શુકરાનએ વુઝુની બે રકાત પઢે.

અલ્લાહ તઆલાએ ફરમાવ્યું છે :

‘જો તમે શુક્ર અથવા કરશે તો હું મારી નેઅમતોમાં
વધારો કરીશ.’

કલમએ બાઝમસ્ત

કલમએ બાઝમસ્ત ત્રણ વખત ખૂબ જ આલેહ ઝારીથી કહે.
અને જેટલું થઈ શકે એટલું પ્રયત્ન અને પ્રુખ્ત બારી તઆલાની
બારગાહમાં કરતો રહે.

(કલમએ બાઝમસ્ત) આ પ્રમાણે કહે :

‘બુહાવંદા ! બ હઝરત તુ બાઝમતમ અબ હરબહી વ
તકસીરે કે બર મન શુખ્તતા અસ્ત અમ્મ હાનિસ્તા યા
નાહાનિસ્તા !’

ભાવાર્થ :

હે અલ્લાહ ! હું તારી બારગાહમાં - હાજર થઈ ગયો છું.
હું તે તમામ કામોથી તૌબા કરું છું જે મેં કર્યા છે અને
તે બધી જોઈને કર્યાં હોય કે અજાણતામાં.

■

તે પછી એક વાર કહે :

‘અરહુદ અન લાઈલાહ ઈલ્લાહુ વહદહુ લા શરીક
લહુ વ અરહુદ અન મુહમ્મદન અપ્પહુ વ રસૂલહુ’

■

અસ્તગદાર

તે પછી ખૂબ જ નિયાતમંદીની સાથે (નીચે પ્રમાણે)
અસ્તગદાર પઢે :

‘અસ્તગદિરુલ્લાહ રૂખી મિન કુલિલ અમ્મિન અઝનપતુહુ
અમદન અવ ખતાઅન સિરન અવ અલાનિયત’વ વ
અતુબુ ઈલૈહિ મિનઝ અમ્મિલ્લી અઅલમુ વ મિનઝ
અમ્મિલ્લી લા અઅલમુ ઈન્ક અન્ત અલ્લામુલ ગુયૂબ.’

ભાવાર્થ :

હું અલ્લાહથી માફી માંગું છું જે મારો પરવરદિગાર છે. દરેક
ગુનાહથી જે મેં બધીજોઈને કર્યાં કે બૂલમાં કર્યાં. છુપાઈને
કર્યાં કે બહારમાં કર્યાં. અને હું તેની બારગાહમાં તૌબા કરું છું
તે ગુનાહથી જેને હું બાંધું છું અને તે ગુનાહથી પણ જેને
હું નથી બાંધતો. (હે અલ્લાહ) બેશક તું જાણે છે.

■

તહેજુદ

તે પછી નમાઝે તહેજુદમાં મશગૂલ થઈને બે રકાતની
નિયતથી છ સલામો સાથે બાર રકાત (નીચે પ્રમાણે) પઢે.

પહેલી રકાત :

એમાં સુરએ ‘ફાતેહા’ પછી ‘આવતુલ ફુરસી’ પઢે.

બીજી રકાત :

એમાં સુરએ 'ફાતેહા' પછી 'આમનરસૂલ' પડે.
(‘આમનરસૂલ’ ત્રીજા પારકમાં સુરએ ‘બકરહ’ના આખિરી
રફઅની બીજી આવત છે.)

ત્રીજી રકાતથી દસમી રકાત સુધી—કુલ આઠ રકાતોમાં
સુરએ ‘ફાતેહા’ પછી સુરએ ‘યાસીન’ની દસ—દસ આવતો
નીચે બતાવ્યા પ્રમાણે પડે :

ત્રીજી રકાત :

એમાં ‘યાસીન’થી ‘અજરિન કરીમ’ સુધી. (આવત
નં. ૧ થી ૧૧) પડે.

ચોથી રકાત :

એમાં ‘ઇન્ના નહનુ તુહયીલ મવતા’થી
‘અજર’વ વહુમ મુહતફ્ફન’ સુધી (આવત નં. ૧૨થી ૨૧) પડે

પાંચમી રકાત :

એમાં ‘વમા લિય હા અઅયુદ્દલર્જી’થી
‘જમીઉલ્લદયના મુહકરૂન’ સુધી (આવત નં. ૨૨થી ૩૨) પડે,
છઠ્ઠી રકાત :

એમાં ‘વ આયતુલ લહુમુલ અર્દુલ મયતત’થી
ફીલ ફુલિકેલ મશહૂન’ સુધી (આવત નં. ૩૩થી ૪૧ સુધી) પડે.
સાતમી રકાત :

એમાં ‘વ બલકના લહુમ મિમ્મિસ્લહી’થી
‘ઇલા રખિખલિમ યન્સિલૂન’ સુધી. (આવત નં. ૪૨થી ૫૧ પડે)

આઠમી રકાત :

એમાં ‘કાલુ આ વયલના’થી ‘અફલમ તફૂનૂ તઅકિલૂન’
સુધી. (આવત નં. ૫૨ થી ૬૨) પડે.

નવમી રકાત :

એમાં ‘હાઝિહી જહન્નમુલ્લતી’થી
‘અફલા ઘરફૂરૂન’ સુધી. (આવત નં. ૬૩થી ૭૩) પડે.

દસમી રકાત :

એમાં 'વત્તાખૂ મિન ફનિલ્લાહિ'થી છેવટ સુધી,
(આયત નં. ૭૪થી ૮૭) પઢે.

અગિયારમી અને બારમી રકાત :

એ બંને રકાતોમાં સૂરએ 'ફાતેહા' પછી ત્રણ-ત્રણ વખત
સૂરએ 'ઈબ્લાસ' (કુલ્લુવલ્લાહુ અહેદ) પઢે.

□

ઉપર બતાવેલો તરીકો સિલસિલએ ખ્વાબજાને નકશબંદિયકના
પીરો મુરશિદ ખ્વાબ યુસુફ અબૂ ઐયૂબ હમ્દાની (૨૬.)એ
અપનાવ્યો હતો.

□

કેટલાંક ખ્વાબજાન હઝરાતે ફરેક રકાતમાં સૂરએ 'યાસીન'
આખી પઢુ પઢી છે.

■

તહજજુદની બાર રકાત પછી એ રકાત નફલ
નમાઝે તહજજુદની (બાર રકાતની) અદાયાગી બાદ બેસીને
એ રકાત નફલ અદા કરવામાં આવે.

એ રીતે બધું મળીને ૧૩ (તેર) રકાતો વસે કારણ કે બેસીને
પઢેલી એ રકાત (જેના રહીને પઢેલી) એક રકાતના મુતાબિક હોય છે.

આ તરીકો એકી સંખ્યામાં રકાતો કાયમ કરવા માટે છે.
અલ્લાહ તઆલાની ઝાત પાક, અનન્ય અને એક છે.

■

(જો ઉપર જણાવેલી સૂરતો ન પઢી શકે તો) કુરઆન મજીદમાંથી
જે સૂરત ચાહે પઢી લે.

■

આ બે રકાત (નફલ) બાદ આયતુલ કુરસી અને એના પછીની
બંને આયતો શામિલ કરીને 'હુમુલ ખાલિફન' સુધી પઢે.

તે પછી ત્રીજા પારહમાં સૂરએ 'બકરહ'ના છેલ્લા રકૂઅની
આયત 'આમનર્રસૂલ'થી શરૂ કરી સૂરએ 'બકરહ'ના અંત સુધી
પઢવું જોઈએ.

હુઆ

તે પછી જા હુઆ પહે :

અહલાહુમ્મઅહુકના હુબબક વ હુબબ મનસુહિબુક વ
હુબબ મા સુકરુબના ઇલેક.

□

અહલાહુમ્મઅસુર મમસરદીન વઅસુર મન્નસર અહલદીન,
અહલાહુમ્મઅસુલ મન અહલદીન વઅસુલ મન અહલ અહલદીન.

□

અહલાહુમ્મઅહુકના મિનલ ઇલ્લતી ફીલ ગુર્બતી વ મિનલ
મુઝિલ્લતી ઇન્દલશૈબિ વ મિનરસકાવતિ ઇન્દલ ખાતિમતિ વ
મિનલ ફઝીઅતિ વવમલ કિલામતિ.

□

અહલાહુમ્મ અશ્શિન ગવાહિરના બિ ખિદમતિક વ
બવાતિનના બિ મહુબ્બતિક વ કુલ્બના બિ મઅરિક્કતિક વ
અરવહના બિ મુશાહ્હતિક વ અસ્સારના બિ મુઆયનતિ
બનાબિ કુફસિક.

□

અહલાહુમ્મ અરિનલ હકકે હકકેવ વઅુકનતિમાઅહુ વ
અરિનલ ખાતિલ ખાતિલવ વઅુકનતિમાઅહુ વલા તકિલ્ના
હલા અનકુસિના વ લાપ્હલા અહદિમિન ખલિકે દુફેત
ઐનિવ વલા અહલ મિન અલિક વ ફુન લના વલિયવ વ
નાસિરવ વ કાફિઅવ વ અવનવ વ મુઇનવ વ અલા
કુલિલ ખૈરિનદલીલવ વ મુલકિકનાવ વ મુઅય્યિદા.

□

અહલાહુમ્મ રખખના આતિના મિમ્મન હુદરના વ મિમ્મન
ગાબ અન્ના વ કુલ્લ મુઅમિનિવ વ મુઅમિનતિન ફિદારૈનિ
હસનતૈ યા વાસિઅલ મઅકિરતિ.

□

અલ્લાહુમ્મ અરિનલ અરયાઅ કમા હિય અલ્લાહુમ્મ
સહિહલ અલૈના ઝિજ્ઝિક વ ચરિસર અલૈના ઝિકરમિક યા
અકરમલ અકરમીન વ યા અરહમરહીમીન.

□

અલ્લાહુમ્મ તુબ અલૈના હતા નતુબ હલૈક વઅસિન્ના
હતા હા નહીક વ હુખિમલ હલૈનતાઆતિ વ કરિહ હલૈનલ
ખલીઆતિ યિ ફદલિક વ કરમિક યા અરહમરહીમીન.

□

... વ સલ્લલ્લાહુ અલા ખૈરિ ખલિકહી મુહમ્મદિં વ
આલિકહી વ અરહામિકહી અલ્મમ્મીન

□

હુઆનો લાવાઈ

હે અલ્લાહ! અમને પોતાની મુહબ્બત આપ અને દરેક તે
સખ્સની મુહબ્બત આપ જેને તું વ્હાલા રાખે છે અને દરેક તે
મીઠી મુહબ્બત આપ જે તારી ખાસ્તાઈમાં ફરીબ કરી દે.

□

હે અલ્લાહ! જે માયુસ દીને ઈસ્લામની મદદ કરે છે તેની
તું મદદ કર અને તે માયુસની પણ મદદ કર જે દીનદાર લોકોની
મદદ કરે છે.

□

હે અલ્લાહ! ગુર્બતમાં ખીમારીથી અમારી હિફાઝત કરમાવ
અને છુદોપામાં ઝિલ્લતથી બચાવ અને ખાતિયા (મોત) વખતે
બદ્દખતીથી મેહફૂઝ રાખ અને કિયામતના દિવસે રુસ્વા ન કર.

□

હે અલ્લાહ! અમારા બહેરી અગોને પોતાની ખિદમત અને
ઈબાદતથી મુઝબન (આશ્ચર્ય) કરમાવ. અમારા ખાતિન (દિલો)
ને પોતાની મુહબ્બતથી સરસાર કરી દે. અમારા દિલોને પોતાની
મારિકત અતા કરમાવ. અમારી રહેને પોતાના સુચાહિદા

(દર્શન)ની ક્ષિત્તિ આપ. અને અમારા અસરારને પોતાની પવિત્ર જનાબમાં મુઆઈના (નિરીક્ષણ)થી સરકરાજ ફરમાવ.

હે અલ્લાહ! અમારા પર હકને રોશન કરી દે. અને તેની ઈતિબાઅ (અનુસરણ)ની તૌફીક આપ અને અમને બાતિલ ને ખાનિલ દેખાડી આપ અને તેનાથી બચાવ. અને અમને પોતાના નફસો પર ન છોડ અને એક પળના માટે પણ પોતાની મખ્લૂકમાંથી કોઈને સાંપ નહિ બદકે એનાથી ઓછા સમય માટે પણ (કોઈ મખ્લૂકના હવાલે ન કરે). તું જ અમારા માટે વહી (દોસ્ત), નાસિર (મદદગાર), હાદિઝ (રક્ષક) અને મુઈન તેમ જ મદદગાર થઈ જા અને દરેક નેહી પર અમારી રહેનુમાઈ અને તક્લીફ તથા તાઈદ ફરમાવ.

હે અલ્લાહ! તું અમારો પરવરદિગાર છે. અમને દરેક તે વસ્તુ અતા ફરમાવ જે અમારી સામે છે અને અમારાથી ગાયબ છે અને દરેક મોમિન મર્દ તથા ઔરતને દુનિયા અને આખિરતમાં ભલાઈ ઈનાયત ફરમાવ, હે વસીઅ (વિશ્વાળ) બખ્શિશ કરવાવાળા!

હે અલ્લાહ! અમને દરેક વસ્તુની અસલિયત બતાવી દે. જેથી કે તે છે.

હે અલ્લાહ! અમારા પર આસાની ફરમાવ. પોતાની બખ્શિશ અને દેનથી તેમ જ પોતાના કરમે ખાસથી અમારી તંગીને આસાનીથી બદલી દે.

હે બધાં મહેરબાનોથી વધારે મહેરબાન! અને
હે બધાં રહેમ કરનારાઓથી વધારે રહેમ ફરમાવનાર!

હે અલ્લાહ! અમારા પર ખાસ નજરે કરમ ફરમાવ કે જેથી અમે તારી બારગાહમાં સાચી તૌના કરીએ. અને અમારી એવી ક્ષિત્તિ ફરમાવ કે ફરી પાછાં ગુનાહ ન કરીએ. અને અમને

ઈતાચત અને બંદીની મુદ્દખત અતા કરમાવ. અને પોતાના ફઝલો કરમથી દરેક પ્રકારના ગુનાહોથી નફરત આપ.

હે બધાં રહેમ કરનારાઓથી વધારે રહેમ કરનારા!

□

અને દુરુદો સલામં મોકલ પોતાની મખલુકમાં સૌથી શ્રેષ્ઠ રસૂલ મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ પર અને લેમની આલેખાક તેમ જ તમામ સહાબા. (રદિ) પર.

□

તહબજુદ અને નફલ નમાઝનો ઇસાલે સવાબ

આ તેરે રકાત (તહબજુદ અને નફલ નમાઝનો) સવાબ તમામ બોલિયાંએ કિરામની રહોને અને પોતાના માતા-પિતા તેમ જ હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમની તમામ ઉમ્મતને બખ્શ. અલ્લાહ તઆલા દરેક રકાતના બદલામાં દસ રકાતનો સવાબ આપશે.

અલ્લાહની રહેમતતો એક રકાતના બદલામાં સાતસો રકાતનો સવાબ અતા કરમાવે છે.

તહબજુદ પછી વગાઈકે પડે

એ પછી (તહબજુદ પછી) તે વગાઈકે કે કલેમાત પડે ને તેણે પોતાના પીરા મુરશિદથી શીખ્યા છે.

એ સમય ઝોછો હોય તો...

ને સમય ઝોછો હોય તો (તહબજુદની બાર રકાતના બદલે) છ રકાત યા ચાર રકાત યા ઝોછામાં ઝોછી બે રકાત નવાહિદે તહબજુદ અદા કરી શકે છે.

તહબજુદની કઝા

ને ખુદા ન કરે ને કાઈ મજબૂરીના કારણે (તહબજુદ) અદા કરી શક્યા ન હોય, તો તે જ દિવસે ખવાલના સમય પહેલાં એની કઝા કરી લે...

કહ્યા પછુ એવી જ રીતે પદવામાં આવશે જેવી રીતે અસલ સમયમાં પદવામાં આવે છે.

જે ઊઠી ન શકવાનો ખતરો હોય તો...

જે સફરમાં ખતરો હોય કે, મળરુકે (તહજજુદના સમયે) ઊઠી શકશે નહિ તો રાતના પહેલાં હિસ્સામાં (તહજજુદ) અદા કરી શકે છે.

જે ઊંધનો ગલખો હોય તો...

(જે તહજજુદ અદા કર્યા પછી) સુબહે સાદિકનો સમય થઈ ગયો હોય, અને હજુ ઊંધનો 'ગલખો' હોય તો ગઈલતને દૂર કરવા માટે જમણા હાથ પર તકિયદ કરીને, કિણ્દાર સઈ ભય. તે પછી તાજુ' વુજૂ કરીને ફજરની નમાઝ અદા કરે.

ફજરની સુન્નતો અને દુઆ

સવારની સુન્નતો ઘરમાં અદા કરે અને પહેલી રાશની ચાચ ત્યારે આ દુઆ ૪૧ (એકતાલીસ) વખત પઢે :

'યા રહમાનો યા રહીમો યા હુથ્થો યા કય્યૂમો
યા બહીઉર્રસમાવાતિ; વલઅઈ યા અલજલાલિ
વલ હકરામિ યા લાઘલાહ ઈલ્લા અન્ત અરઅલુક
અન સુહુયિય કદબી બિનૂરી મઅરિક્તિક અબદન.
યા અલ્લાહો ! યા અલ્લાહો ! યા અલ્લાહો !

ભાવાર્થ :

હે મોટા મહેરબાન ! હે રહેમ કરમાવનાર ! હે જિન્દા !
હે (તમામ કાએનાતને) કાએમ રાખનાર ! હે તમામ આસમાનો
અને જમીનને પેદા કરનારા ! હે જલાલ અને કરામતવાળા ! હે
(તે જાત કે) તારા સિવાય કોઈ મા'બૂદ (ઈબાદતને લાયક) નથી !
હું તારી બરગાહમાં સવાલ કરું છું કે મારા દિલને પોતાના
નૂરે મારિક્તયા હમેશાના માટે જિંદગી બખ્શી દે !

હે અલ્લાહ ! હે અલ્લાહ ! હે અલ્લાહ !

ફજરથી ઇશરાક સુધી ઝિક્રમાં મશગૂલ રહો ।

ઉપરની દુઆ પઢવા પછી મસ્જિદમાં બેઠીને બે (રકાત) ફર્જ ખાજમાખત અદા કરે.

તે પછી પોતાની બગાએ બેઠાં બેઠાં કિબ્લા઼ ઝિક્રમાં મશગૂલ થઈ જાય. પોતાના પીરો મુરશિદનો તસવ્વુર (કલ્પના) રાખે.

તસવ્વુરે શૈખ અને ઝિક્રનો આ સિલસિલો સુરોદ્ધમ સુધી ચાલુ રહેશે. સૂરજ સાલા બરાબર ઉપર આવી જાય ત્યારે બે રકાત ઇશરાક અદા કરે.

ઈશરાકની દરેક રકાતમાં સૂરએ ‘ફાતેહા’ પછી સૂરએ ‘ઈખ્લાસ’ પાંચ વખત પઢે. એનો સવાબ એટલો હશે કે જાણે એકસો ગુલામ ખરીદીને આઝાદ કરી દીધાં !

એક બીજા કોણ પ્રમાણે એક હજ-ઉત્રહ (અને) એક મહિનાનો સવાબ મળશે ।

તે પછી બે રકાત નમાઝે ઈસ્તેખારહ અદા કરે, એની પહેલી રકાતમાં :

સૂરએ ‘ફાતેહા’ પછી ‘ફુલયા ઐયુહલ કાફિરૂન’ પઢે. બીજી રકાતમાં :

સૂરએ ‘ફાતેહા’ પછી ‘સૂરએ ઈખ્લાસ’ એક વાર પઢે.

અલ્લાહ તઆલાથી નેહાનો તલબગાર રહે. અને તેનાથી ખૈરની તૌફીક તલબ કરે. અલ્લાહ તઆલા તેની આંખો અને દિલને નેહાઓની તરફ ખેલી દેશે. અને બે કોઈ ગલતી થઈ જશે તો નેહાઓ લખનાર (ફરિસ્તો) ગુનાહો લખનાર (ફરિસ્તા)ને ઈજ્જત આપશે નહિ કે તેને લખે, એ હિમ્મીદ પર કે કદાચ આ તકસીર કે ગુનાહથી તૌબા કરે. એ દરમિયાન પસ્તાવો કરતો રહે અને અધ્ધાહથી રુબૂઆ કરતો રહે !

આસ્તની નમાઝ

ઉપર લખેલા માંજૂલાત પછી પોતાના દીની અને દુન્યવી કામોમાં પ્રવૃત થઈ જાય. પરંતુ દરેક જગે દિલમાં અસ્વાહની યાદ રહે. આ પોતાના પીરો મુરશિદનો તસલ્લુર રહે.

જ્યારે સૂરજ એક લાલા નેટલો ફરી પાછો ઉપર આવે ત્યારે આસ્તની આર રકાત નમાઝ (નીચે પ્રમાણે) અદા કરે. પહેલી રકાતમાં :

સૂરએ 'શાતિહા' પછી 'બરકાતિલ વ ફુલાહા' પઢે. બીજી રકાતમાં :

સૂરએ 'શાતિહા' પછી 'બલદૈલી ઈયા મગ્થા' પઢે. ત્રીજી રકાતમાં :

સૂરએ 'શાતિહા' પછી 'વફુહા' પઢે. અને ચોથી રકાતમાં :

સૂરએ 'શાતિહા' પછી 'અલમ નરરહ' પઢે.

□

જો ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે ન પડે તો દરેક રકાતમાં સૂરએ 'શાતિહા' પછી ત્રણ ત્રણ વખત સૂરએ 'ઈબ્રાહમ' પઢે.

□

જો વધારે ઓક (ભગન) હોય તો બાર રકાત પઢી લે.

□

હઝરત મોલાના યાફૂબ ચરખી (રહ.) એ પોતાના 'રિસાલએ ઉન્સિયહ' માં લખ્યું છે કે :

હુજૂર નખીએ કરીમ સલ્વલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્વમે ફરમાવ્યું છે કે, જે સુખ્સ આસ્તની બાર રકાત અદા કરે છે, અસ્વાહ તઆલા બન્નતમાં તેના માટે એક મહેલ સોના અને ચાંદીનો બંધાવે છે.^૧

□

● ૧ 'મિસ્ત્રાત' અને 'હુખને માન્ક' બાબ : સંજાતુદ્ દોહા

ચાસ્તની તમાજ અદા કરવા પછી સજદામાં માથું મૂકીને સાત વખત 'અલ વહહાબો' કહે. જેથી રૈરાની મુહુબ્બત યા રૈરિયતની આલાઈશ જે કંઈ દિલમાં મૌજૂદ હોય તે સાફ થઈ જાય, દિલ પાક-સાફ થઈ જાય.

જેવું પુચ્છૂ તૂટે કે તરત જલ્દી તાજુ* પુચ્છૂ કરી લે.

બીજી તવાઈલ પશુ અદા કરે અને દુઆ કરે.

આ તમામ તરીકતના આદાબ છે.

હમેશા બાવુચૂ રહેવાથી રિઝકમાં વધારો થાય છે.

નમાઝે ઝોહર

- ઝોહરની નમાઝનો સમય થાય ત્યારે તેને બાજમાઅત અદા કરે.
- ત્રણ વખત કસ્મએ બાઝગરત (આગળ આવી ગયું છે તે પ્રમાણે) પડે.

- ૭૦ (સીતેર) વખત 'અસ્તગદ્દિદુલ્લાહ મિન કુદિલ ઝમ્મિન...' (આગળ આવી ગયું છે તે પ્રમાણે) છેવટ સુધી પડે. અને (નાયેની) હદીસે નખવી (સલ્સલાતુ અશ્દિલિ ય સલ્સલમ) પર અગલ કરે : 'મારા દિલ પર નૂરાની પરદા આવી જાય છે એટલે હું પશુ સીતેર વખત અસ્તગદ્દાર કહું 'હ.'

એ જ પ્રમાણે ઈશાની તમાઝ સુધી કુચૂલ-તદામા વાતાયા બચેલો રહે અને તે કામોમાં મશગૂલ રહે જે જાઈઝ છે અને તેનો અજર અલ્લાહ તઆલાથી હાસિલ કરવાનો ઉમ્મીદવાર રહે.

ઈરશાદે ખુદાવંદી છે :

'અલ્લાહ તઆલા નેઝી કરનારાઓનો અજર નકામો નથી કરતો.'

વક્ષાત

હઝરત ખવાળ નાસિરુદ્દીન ઉર્મીદુલાહ અહરાર (૨૬.)ની વક્ષાતની તારીખમાં થોડો મતફેર છે પરંતુ મોટા ભાગની કિનાબોમાં આપની વક્ષાત ૨૯, રખીલિલ અવ્વલ, ૮૯૫ હિજરીસન મુનાબિક ૧૪૯૦ ઈસ્વીસનમાં શનિવારના દિવસે સાંજે ઈશા પહેલાં થઈ હોવાનો ઉલ્લેખ છે.

- ૧ 'રશાઈલે નક્સખ-દિવ્યહ' : પાનું ૧૨૦ થી ૧૪૪ (દંઝાવીને)

જ્યારે આપના આસોચવાસ ધીમા પડવા લાગ્યા ત્યારે મકાનમાં ઘણી મીથુનતીએ સળગાવવામાં આવી. એનાથી મકાન ખૂબ જ રોશન થઈ ગયું. એવામાં અચાનક એવામાં આવ્યું કે આપના બે પવિત્ર ભવાં (અખ) ના વચમાંથી એક નૂર ચમકતી પીજળાની જેમ પ્રગટ થયું. એના ઝળહળાટના કારણે મીથુનતીઓની રોશની પણ ઝાંખી પડી ગઈ. હાજરજનોએ એ નૂર ને જોયું.

તે પછી આપનો ઈન્તેકાલ થઈ ગયો.

આપનો મઝારે મુખ્યારક સમરકંદ (રશિયા)માં છે.

તારીખે વક્ષાત

- ૧ નીચે લખેલાં ત્રણ શબ્દ-સમૂહોમાંથી આપ (૨૬.)ની વક્ષાતના હિજરીસન ૮૬૫ ના અઠ્ઠ મળે છે.

‘મુરશિદે આરિક’

□

‘જૂદે શાહે તસવુફ’

□

‘તાજે મલિકે ઇસ્કાન’

- ૨ હઝરતના મહાન ખલીફા અને અનેક કિતાબોના વિદ્વાન લેખક હઝરત મોહાના અબ્દુર્રહમાન ‘જામી’ (૨૬.)એ હઝરતના વિસાલની તારીખના કત્બા નીચે પ્રમાણે કહેલાં છે :

બ હરત સહ વ નવહ વ પંજ હર શમે શંખા,

કશીદ ખવાજએ દુન્યા વ દી ઉઘૈદુલ્લાહ.

કે બુદ સુખેમહ ફોતે અહમદે મુરસલ,

શરામે સાફી ઐશે અખ્દ ઝ બમે અબલ.

□

હઝરત મૌલાના 'જમી' (૨૬.)

હઝરત મૌલાના અબ્દુર્રહમાન જમી (૨૬.) હઝરત ખવાળ ઉઝેદુલાહ અહરાર (૨૬.) ના ખલીફા હતા. આપ ઊંચી કક્ષાના આલિમ, લેખક અને કવિ હતા. આપ ઈશ્કે નખી સદ્સદલાહ અલૈહિ વ સદ્સમતા મતવાલા હતા.

આપ (૨૬.)ના પૂર્વજો

હઝરત મૌલાના અબ્દુર્રહમાન જમી (૨૬.) હઝરત ઈમામ મુહમ્મદ શૈયાની ઈબ્ને હસન (૨૬.)ની ઔલાદમાંથી હતા.

હઝરત ઈમામ મુહમ્મદ શૈયાની (૨૬.) હઝરત ઈમામે આઝમ અબ્દુલ્લીકા નુઅમાન ઈબ્ને સાબિત (૨૬.) ના જલીલુલ કદર શાગિર્દ હતા. આપે બાળપણમાં માત્ર સાત જ દિવસમાં આપું કુઆને શરીફ (ફરજ માંહે) કરી લીધું હતું!

હઝરત ઈમામ શાફઈ (૨૬.) હઝરત ઈમામ મુહમ્મદ શૈયાની (૨૬.)ના શાગિર્દ હતા.

હઝરત ઈમામ શાફઈ (૨૬.) હરમાવે છે કે,

‘ઈમામ મુહમ્મદ (૨૬.) અમને અમારી હુદિ અને સમજ પ્રમાણે વાતો કરતા હતા. જો (તેઓ) પોતાની હુદિ અને કામતા પ્રમાણે વાતો કરે તો અમે સમજી ન શકીએ!’

□

હઝરત ખવાળ નિઝામુદ્દીન ઓલિયા દહેલવી (૨૬.) ‘સાફતુલ કુલૂબ’ (કિતાબમાં) હરમાવે છે કે,

‘ઈમામ શાફઈ (૨૬.) ઈમામ મુહમ્મદ (૨૬.)ના ઘોડાની રિકાબ પકડી ચાલતા હતા. તેઓ કહેતા હતા કે :
‘જો હું કહું કે કુઆન ઈમામ મુહમ્મદ શૈયાની ઈબ્ને હુસૈન (૨૬.)ની સુગત (શબ્દ કોષ)માં નાજિલ થયો છે તો મુબાલિગહ (અત્તુકિત) ન થશે કારણ કે આપના કલામ—વાણી માં એવી જ ફસાહત હતી.’

□

ઈમામ હુસૈરી (રહ.) 'ખુલ્લએ શહેં જામિઅ કપીર' કિતાબમાં લખે છે કે :

‘જ્યારે ઈમામ મુહમ્મદ (રહ.) એ કિતાબ લખી અને તેની ખ્યાતિ થઈ તો રૂમમાં એક નસરાની આલિમે તે વાંચી. કિતાબ વાંચીને તે પોતાના કેટલાયે સાથીઓ સહિત ઇસ્લામથી મુશર્ફ થયો.

તેને પૂછવામાં આવ્યું કે,

‘તને કઈ વાતે પ્રભાવિત કર્યો?’

તેણે જવાબ આપ્યો કે,

‘જો આ કિતાબનો લેખક પેગમ્બરીનો દાવો કરતે અને મોઅજિઝક રૂપે આ કિતાબને રજૂ કરતે તો કોઈ શખ્સ આવી કિતાબ લખવા શક્તિમાન ન થઈ શકતે. અને જ્યાં માટે વાજિબ થઈ જતે કે એની નુખુલ્લત પર ઈમાન લાવે. તો જ્યારે આવો આલિમ ફાઝિલ શખ્સ હોને મુહમ્મદી સલ્વલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્વમનો તાબેદાર હોય, તો શંકા વિના એ મુઝહબ પરકક છે.’

ઈમામ મુહમ્મદ શેયાની (રહ.) હિજરી સન ૧૮૧ માં વફાત પામ્યા.

ઈન્ના લિલ્લાહિ વ ઈન્ના ઇલૈહિ રાજિઉન.

હઝરત મો. જમી (રહ.)નો જન્મ

આવા મહાન ઈમામના વંશમાં ર૭મી શાબાન, હિજરીસન ૮૧૭ મુતાબિક બીજી નવેમ્બર, ઈસવીસન ૧૪૧૪ના દિવસે હઝરત મોહાના અખ્દુરુદ્દમાન જમી (રહ.)નો જન્મ થયો હતો.

આપનો જન્મ હિરાત રાજ્યના, ‘જામ’ ઈલાકાના, ખરજરદ નામના ગામમાં થયો હતો. આપના વાલિદ મોહાના નિઝામુદ્દીન અહમદ દસ્તી ઈબ્ને શમ્સુદ્દીન મુહમ્મદ હિજરત કરીને અહીં આવી આવ્યા હતા.

‘જામી’ તખલ્લુસ રાખવાનું કારણ

પોતાનું તખલ્લુસ ‘જામી’ રાખવાનું કારણ દર્શાવતા હંઝરત મોહાના (૨૬.) પોતે ફરમાવે છે કે,

“હું “જામ” (ના ઈલાકા)માં વૈદ થયો અને મારી કલમમાંથી જે કંઈ લખાયું અવતરણ પામ્યું છે તે શૈખુલ ઈસ્લામના જામ (ખાલા)નો માત્ર એક ઘૂંટ છે.

આ બે કારણોથી મેં મારા અસ્મારમાં માટે તખલ્લુસ “જામી” રાખ્યું છે.”

□

શિક્ષણ અને ફેળવણી

હંઝરત મોહાના જામી (૨૬.) એ બાલિમ (પુખ્ત) થવા પહેલાં જ કુઆન શરીફ હિફઝ કરી લીધું હતું, અને ઈદમે જાહિરનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન મેળવી લીધું હતું.

ઈદમે બાતિન અને ખિલાફત

હંઝરત મોહાના જામી (૨૬.)એ મુખ્યત્વે હંઝરત ખવાળ ઉબૈદુલ્લાહ અહરાર (૨૬.)ની ખિદમતમાં રહીને ઈદમે બાતિન હાંસિલ કર્યો હતો અને ઉચ્ચ મકામે મેળવ્યા હતા.

હંઝરત ખવાળ ઉબૈદુલ્લાહ અહરાર (૨૬.)એ આપને ખિલાફતથી પણ નવાજ્યા હતા.

હંઝરત ખવાળ ઉબૈદુલ્લાહ (૨૬.)ની પ્રશંસા

હંઝરત મોહાના જામી (૨૬.) એ પોતાની વિખ્યાત કિતાબ ‘યુસુફ ખુલેખા’ માં હંઝરત ખવાળ ઉબૈદુલ્લાહ અહરાર (૨૬.)ની ઘણી પ્રશંસા લખેલી છે જેમાંથી થોડાંક શરને લાવાઈ નીચે પ્રમાણે છે :

— અમારા ખવાળ (ઉબૈદુલ્લાહ અહરાર) ૨૬. ના જેવો નાદિર નકશ કોઈ નકશખંદ (ખુજુર્) બનાવ્યો નથી.

— જ્યારે ફકીરી શાહી સિખાસમાં બલ્લામર થઈ ત્યારે મારા (ખવાળ) ઉબૈદુલ્લાહના સ્વરૂપમાં થઈ.

- મોટામાં મોટા ખાદશાહ પણ (હજરત ખવાબના બાતિની ખજાનામાંથી) કાઢી પ્રાપ્ત કરે છે.
- એવો કોણ હશે જેને આપની દુરવેશીની ખબર ન હોય!
- સરદારીની ચાદર આપના ચરણોમાં વીંટાયેલી છે.
- જેને આપની મહેરબાનીથી ફકીરી પ્રાપ્ત થઈ તેની જોદ્દી અચકન (શેરવાની) બની ગઈ.
- આપની તજરમાં દુનિયા એ આખિરતની ખેતી છે. અને આપ આ ખેતીથી આખિરતનું કામ લે છે.
- (હજરત) ખવાબના મકામની છુલંદી સુધી ખધાલ અને કલ્પના પણ પહોંચી શકતાં નથી. અને એને વાણી કે લખાણમાં ખયાન કરી શકાતા નથી.
- જ્યારે આપ આંખો બંધ કરીને મુરાકિબામાં ખેસે છે ત્યારે બંને જહાંનથી આંખો બંધ કરી લે છે.
- આપ યદે ઈલાહીમાં પોતાની હસ્તીને બૂલી જાય છે.
- તે લોડા ખુશ કિસ્મત છે જેઓ ખવાબ (રહ.)ની આક પર માથું મૂકીને અને દિલોબનથી આપના સિકારબંદથી બંધાયેલા છે તેમ જ આપની ફેઝ રસાનીથી માલામાલ છે. તથા આપના સાયામાં નૂર મહલુ કરી રહ્યા છે.
- ઈલાહી! આપનો સાયો દુનિયામાં કાયમ રહે કે જેથી જમાનાની આંખો રોશન રહે.
- ફરિશ્તાસીરત ખવાબ અહરારની ઉંમર આકાશના પરિભ્રમણથી પણ વધારે ઘાઘો અર્થાત્ આપ હંમેશાં અમર રહો.

બીજા પીરોથી ફેઝ

હજરત મૌલાના જમી (રહ.)એ હજરત ખવાબ ઉબૈદુલ્લાહ અહરાર (રહ.) ઉપરાંત બીજા પણ અનેક બુઝૂર્ગોથી ફેઝ હાસિલ કર્યો હતો જેમાંથી કેટલાકનાં નામો નીચે પ્રમાણે છે :

- ૧ ખવાબ સઅદુદ્દીન કાશગરી (રહ.)
- ૨ ખવાબ મુહમ્મદ પારસા (રહ.)

- ૩ મોલાના રૂખરુદ્દીન લુરિસ્તાની (૨૬.)
- ૪ ખવાળ બુહાનુદ્દીન અબૂનસર પારસા (૨૬.)
- ૫ શેખ બહાઉદ્દીન ઉમર (૨૬.)
- ૬ ખવાળ શમ્સુદ્દીન મુહમ્મદ ફરુઈ (૨૬.)

□

હજરત મોલાના જમી (૨૬.)ના પ્રવાસો

હજરત મોલાના અબ્દુર્રહમાન જમી (૨૬.)એ બાતિની ઈસ્મ હાસિલ કરવા માટે ઘણાં ભાંખા અને મુશ્કેલ પ્રવાસો ખેડ્યા હતા જેની ટૂંકમાં માહિતી નીચે પ્રમાણે છે :

- સૌ પ્રથમ આપ હિરાનથી સમરકંદ તરફ લઈ ગયા અને ત્યાં હજરત ખવાળ ઉર્મીદુષ્ટાહ અહરાર (૨૬.)ની ખિદમતમાં ભાંખા સમય રહી ફેઝ હાસિલ કર્યા અને હજરત ખવાળની ખિલાફતથી મુશરફ થયા.
- સમરકંદથી આપ હિન્નજ તરફ લઈ ગયા.
- હિન્નજથી આપ નીશાપૂર, બુસ્તામ અને રાખ્યારના બુઝર્ગાની જિયારત કરીને બગદાદ પહોંચ્યા.
- બગદાદમાં હજરત ગૌમુલ આઝમ સિદ્દીકી આબુલકાદિર છલાની (૨૬.) અને ખીજા બુઝર્ગાના મઝારોની જિયારત કરી.
- ત્યાંથી આપ કરબલા ગયા અને હંગામ ખર્ચન અલ્લહિસ્સલામ તથા ખીજા શર્હિદાના મઝારોની જિયારત કરી.
- કરબલાથી આપ મદીના મુનવ્વરા ગયા. રોજાએ રહેને મકબૂલ સફલત્તાહ અલ્લહિ વ સથમ અને હજરત શિદ્દાકે અકબર (રદિ.) તેમ જ હજરત ઉમર કાકક (રદિ.)ની દરગાહે મુઅજ્જમાં હાજરી આપી.
- મદીના મુનવ્વરાથી આપ તમજ ગયા. ત્યાં હજરત અલી કર્મલ્લાહો વજહદ્દીનો મઝાર બનેલો છે.
- ફરી પાછા આપને ઈસ્કે મહેબૂબે રાખુલ આઝમીન અલ્લહિસ્સલાતા વસ્સલામે બેતાબ કર્યા એટલે આપ ફરી પાછા મદીના મુનવ્વરા પહોંચ્યા.

- મદીના મુનવ્વરાથી ફરી પાછા મક્કા મુઅજ્જમા પહોંચ્યા, અને હજજ કરી.
- મક્કા મુઅજ્જમાથી ફરી પાછા આપ મદીના મુનવ્વરા ગયા.
- ત્યાંથી આપ શામ, રુમ, હલખ અને હમિસ્ક તશરીફ લઈ ગયા.
- તે પછી પુરાસાત પાછાં આવ્યા.

આ લાંબા પ્રવાસમાં બેશુમાર ઔલિયા અને અકતાબની સુહાગતમાં રૂહાની દરબતની તરફકા મેળવી.

ઇસ્કે નખી સલ્લસ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ

હજરત મૌલાના અબ્દુર્રહમાન જમી (રહ.)ને કુબૂરે અકદસ સલ્લસ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમથી બેપનાહ ઈસ્ક હતો.

‘યુસુફ ગુલેખા’ નામની આપની કિતાબ ખૂબ જ મશહૂર છે. એ કિતાબની શરૂઆતમાં ‘ઇસ્કે નખી’ સલ્લસ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમની શાહીમાં કલમ રૂખાડીને ઉમદા નઅત લખેલી છે જે વિશ્વની ઉત્તમોત્તમ નઅતોગાંતી એક ગણાય છે.

એ નઅત વિશે એક રસદાયક બનાવ ‘હજાઈલે ફરફ શરીફ’ માં લખેલો છે જે નીચે પ્રમાણે છે :

મૌલાના જમી (રહ.) આ નઅત લખ્યા બાદ જ્યારે હજજના માટે તશરીફ લઈ ગયા ત્યારે તેમનો ઈરાદો હતો કે રોઝાએ અકદસ સલ્લસ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમની પાસે બિસા રહીને આ નજમ (નઅત) પઢીશ.

જ્યારે હજજ પૂરી થયા પછી મદીના મુનવ્વરાની કાજરીને ઈરાદો કર્યો ત્યારે મક્કાના અમીર (ગવર્નર) ને ખવાબમાં કુબૂરે અકદસ સલ્લસ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમની ઝિયારત થઈ.

કુબૂરે અકદસ સલ્લસ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમે ખવાબમાં અમીરને કુકમ ફરમાવ્યો કે,

‘તેને (જમીને) મદીના આવવા ન દેશો.’

મક્કાના અમીરે, મદીના જવા માટે હજરત મૌલાના જમી (રહ.) ને મનાઈ કરી દીધી. પરંતુ તેમના પર જઝ્બ અને શૌક

એટલા પ્રમાણમાં ગણિત હોતો કે તેઓ છુપાઈને મદીના મુનવ્વરાની તરફ ચાલી નીકળ્યા.

મકકાના અમીરે ફરી પાછો ખવાળ ભેગો.

હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમે ફરમાવું,

‘તે આવી રહ્યો છે. તેને અહીં આવવા ન દો !’

અમીરે માથુંસો દોડાવ્યા. તેમને રસ્તામાં પકડી લેવામાં આવ્યા. તેમના પર સખ્તી કરી અને જેલખાનામાં પૂરી દીધા.

અમીરે ત્રીજી વખત ખવાળ ભેગો.

હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમે ફરમાવું કે,

‘એ કોઈ મુજરિમ અપરાધી નથી ! જલ્દે એણે કેટલાક અસ્ખર રચ્યા છે જેને અહીં આપાને મારી કળર પાસે જિલા રહીને પઢવાનો તેનો ઈરાદો છે. બે એવું ઘણું તો કળરમાંથી મુસાફરોના માટે હાથ બહાર નીકળશે. તેનાથી ફીતનો ઘણો.’

તે પછી હઝરત મૌલાના જામી (૨૬.)ને જેલમાંથી મુક્ત કરવામાં આવ્યા અને ખૂબ જ માન સન્માન કરવામાં આવ્યું.

□

સૈયદ અહમદ (કપ્પીર) રિફાઈ મશહૂર બુઝૂર્ગ અકાબિર સુધિયહમાંથી છે. તેમનો કિસ્સો મશહૂર છે કે જ્યારે હિજરીસન ૫૫૫ (પાંચસો પંચાવન) માં આપ હિયારનના માટે (મદીના મુનવ્વરા) માં હાજર થયા અને કળરે અત્તર નજીક જિલા ઘઈને બે શએર પઢ્યા ત્યારે (હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમે) હાથ મુળારક બહાર નીકળ્યો અને આપે (સૈયદ અહમદ રિફાઈ (૨૬.) એ) હાથને ચૂમ્યો.

નઅતના થોડાંક શોર

હઝરત મૌલાના જામી (૨૬.)ની એ ઈશક આમીઝ મશહૂર નઅતના માત્ર થોડાંક શોર અહીં નમૂના અને બરકતરૂપે લખ્યા છે.

● ૧ ‘ફાઈલિ ફુરફ શરીફ’ પા. ૧૫૬, ૧૧૦

‘ફાઈલિ આ’માલ’ પા. ૧૦૪૭, ૧૦૪૮

અ- મહજૂરી બર આમદ જાને આલમ,
તરહહમ્ યા નબિયલ્લાહ તરહહમ્.

આપની જુદાઈથી જગતનું દરેક રજકણુ મૃતપ્રાય થઈ ગયું છે. હે રસૂલે ખુદા! સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ! નિમાઢે કરમ કરમાઓ! હે ખત્મુલ મુરસલીન! સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ! રહેમ કરમાઓ!

ખિરૂં આવરુ સર અઝ બહેં યમાની,
કે રૂએ તુસ્ત સુખે ચિંદગાની,

આપનું મુખારક માથું યમાની ચાદરોના કકનમાંથી બહાર કાઢો, કારણ કે આપનું નરાની મુખ અમારી જિંદગીનું પ્રભાત છે.

શબે અ-ફહે મારા રોઝ ગઈ,
અ-રૂયત રોઝે મા ફીરોઝ ગઈ.

અમારી ગમનાક રાતને દિવસ બનાવી દો અને પોતાનાં જમાલે જહાં-આરાથી અમારા દિવસને ફીરોઝમંદો અને કાનિયાખી અપેશ કરી દો.

અ-ફજરહ પાએ દર સહને હરમ નેહ,
બ-ફકેં ખાકે રહ-બોસાં કદમ નેહ.

ફુજરએ શરીફ અર્થાત ગુરબદે ખિઝરાથી બહાર આવીને સહને હરમમાં તશરીફ કરમાઓ, રાહે મુખારકની ધૂળને ચૂમનારાઓના માથે આપના પવિત્ર ચરણા મૂકો.

ખિ-હેહ દસ્તી અ-પા ઉફતાહગાં રા,
બુકુન દિલ્લહારિએ દિલ્લ દાહગાં રા.

આજિઝોની દસ્તાગીરી, બે-કસોંની મદદ કરમાવો અને મુખિલસ આશિકોની દિલ્લ-બોઈ અને દિલ્લદારી કરો.

અચેં ગકેં દયાંએ ગુનાહમ્,
ફતાહહ ખુશ્ક-લબ બર ખાક રા હમ.

જો કે અમે ગુનાહોના સાગરમાં માથાથી પણ સુધી દુબેલા છીએ, પરંતુ આપના મુખારક રસ્તામાં તરસ્યા અને સૂકાં હોંથોં સાથે પડેલાં છીએ.

તૂ અગ્નિ રહમતી આં બેહ કે ગાહે,
કુની બર હાલે લખ-ખુશ્કાં નિગાહે.

આપ રહેમતના વાદળ છો, તરસ્યા હોંથોં પર એક નિગાહે કરમ નાંખવું આપની શાનને અનુરૂપ છે. ^૧

મોલાના જામી (૨૬.)ની કિતાબો

સામ મિરઝાએ 'તોહફાએ સામી' માં મોલાના જામી (૨૬.)ની કિતાબોની સંખ્યા ૪૬ બતાવી છે.

'મિર્ઝાતુલ ખ્યાલ'ના લેખક શેર ખાને આપની કિતાબોની સંખ્યા ૯૯ (નવવાહું) લખી છે.

એ કિતાબો પૈકી 'નફહાતુલ ઉન્સ', 'યસુફ ઝુલેખા', 'બહારિસ્તાન'... વગેરે ખૂબ જ પ્રખ્યાત કિતાબો છે અને દુનિયાની ઘણી ભાષાઓમાં એના અનુવાદો પણ થયા છે.

'નકશખંદી ઓલિયા' મંથ પહેલા, ખીજ અને ત્રીજામાં 'નફહાતુલ ઉન્સ'ના ઉર્દૂ અનુવાદમાંથી પુષ્કળ અવતરણો ટાંકવામાં આવ્યાં છે જે સુદ વાચકોની નજરોથી ગુઝ્યાં હશે.

વફાત

હઝરત મોલાના જામી (૨૬.) આ દાની દુનિયામાં ૮૧ (એકચાંસી) વરસ વીતાવીને ૧૮મી મુહર્રમ, હિજરીસન ૮૯૮માં જુઆના દિવસે અજાતના સમયે અમર જગત તરફ ફર્ય કરી ગયા.

ઈન્ના લિલ્લાહિ વ ઈન્ના ઇલ્લિહિ રાજિઉન.

• ૧ 'ફઝાઈસે ફુઝદ શરીફ' પા. ૧૬૧ થી ૧૬૬

'ફઝાઈસે આ'માલ' પા. ૧૦૪૯ થી ૧૦૫૪

આપના જનાઝામાં શહે વક્ત સુલતાન કુસૈન મિરઝા પણ સામેલ થયા અને આપના જનાઝાને ખાંધ આપી.

તારીખે વફાત

મોલાના જમી (૨૬.)ની તારીખે વફાત બહુ કહેવામાં આવી છે જેમાંથી એક આ પ્રમાણે છે :

‘વ મન હખલહૂ કાન આમિના’

મઝારે મુબારક

હઝરત મોલાના જમી (૨૬.)નો મઝારે હિરાતમાં છે. હિરાત પહેલાં ઈરાનની કુકુમતમાં હતું પરંતુ હવે અફઘાનિસ્તાનની સલ્તનતમાં સામેલ છે.

સુલતાન કુસૈન મિરઝાના વઘીરતું નામ અમીર શેરઅલી હતું. તે મહા વિદ્વાન અને લેખક હતો. હઝરત મોલાના જમી (૨૬.)નો અફીદતમંદ હતો. તેણે મઝારે મુબારક પર સુંદર ઈમારત નિર્માણ કરાવી. વિશાળ સહેન અને દોઝ પણ તૈયાર કરાવ્યા.

મોલાના જમી (૨૬.)ના સંતાનો

હઝરત મોલાના જમી (૨૬.)ના નીચે પ્રમાણે ચાર સાહબઝાદા-ઓ હતા :

- ૧ પહેલો પુત્ર માત્ર એક દિવસ જીવંત રહ્યો.
- ૨ બીજા પુત્રનું નામ સફીયુદ્દીન હતું તે એક વરસ જીવીને વફાત પામ્યો હતો.
- ૩ ત્રીજો પુત્ર જિયાઉદ્દીન યુસુફના નામે ઓળખાયો.
- ૪ ચોથો પુત્ર પણ હિજરીસન ૮૯૧માં પૈદા થયો. તેનું નામ ખવાબ ઝહીદુદ્દીન ઈસા હતું તે માત્ર ૪૦ (ચાલીસ) દિવસ જીવાત રહ્યો.

હઝરત મોલાના જમી (૨૬.)એ ‘યુસુફ ઝુલેખા’માં જે ‘પંદનામા’ લખેલું છે તે ત્રીજા ફરજંદ જિયાઉદ્દીન યુસુફના સારે છે. જ્યારે

તેની ઉંમર સાત વરસની હતી અને મૌલાનાની ઉંમર ૭૦ (સીતેર) વરસની હતી.

એ બાળુવા નથી મળ્યું કે જિયાઉદ્દીન યુઝુફી ઓલાદનો સિલસિલો ચાલ્યો કે નહિ.

ઓલાદનો સિલસિલો ભલે ચાલ્યો હોય કે ન ચાલ્યો હોય, પરંતુ હઝરત મૌલાના જમી (૨૬.)નું નામ ઈદમ અને જુઝુગીના કારણે રહેલી દુનિયા સુધી જીવન રહેશે.

‘ઝીક’ કહે છે કે :

રહતા હે નામ ઈદમસે જિંદા જહાંમે ‘ઝીક’,
ઓલાદસે તો ને, યાદી હો પુરત, ચાર પુરત.
અને જીવંત તો દુનિયા પગ રતા યઈ જનારી છે.
બકા બકાએ ખુદાને વ મુઝક મુઝકે ખુદા.
અલ્લાહ બસ, ખાદી હવસ.’^૧

ચુરતના બે મશહૂર નકશાખાંની ‘જુઝુગી’

ચુરતના બે મશહૂર નકશાખાંની ‘જુઝુગી’

૧. હઝરત ખવાળ દાના સાદગ (૨૬.) જેઓ હઝરત ખવાળ દીવાના સાદગ (૨૬.)ના નામે પણ પ્રખ્યાત છે.
૨. હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ હકકાર (૨૬.)
જાને રશિયામાં જુખારો નજકના ગામેમાં જન્મ્યા હતા.
જાને સમકાલીન હતા.
જાને ફેક જુખારોથી ચુરત નકશીક શાન્સા હતા.
જાનેએ હઝરત ખવાળ હિન્દુસ્તાહ અહરાર (૨૬.) તેમ જ હઝરત મૌલાના અબ્દુર્રહમાન જમી (૨૬.)થી બાનિની ફેઝ હાસિલ કર્યાંના ઉરસેએ પણ કિતાબોમાં મળે છે.

ઉપરોક્ત કારણોથી એ જાને જુઝુગીનો ફેક જીવન પરિચય અને આપવો ખુબ જ મુનાસિબ લાગે છે.

● ૧ ‘હયાતે જમી’ લેખક : મુલામ સ્વગીર ‘નામી’ (લાહોર)

હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ દેહદાર (૨૬.)

‘પટની સુવેનિર’માં લખ્યું છે કે,

‘આપ, મૌલાના અબ્દુર્રમાન જામી (૨૬.)ના શાગિર્દ અને ખલીફા ખવાળ મુહમ્મદ દેહદાર (૨૬.)ના ફરજાંદ હતા અને બુખારામાં આવેલ દેહદાર ગામના સ્વીશ હોવાથી એ જ ઉપનામે મશહૂર થયા.

આપને ખવાળ ઉમૈદુલ્લાહ અહરાર (૨૬.)થી સિદ્ધસિલએ નકશાઈયહમાં ઈન્ગઝત અને ખિલાફત મળી હતી.’

‘યાદે ઐયામ’ અને ‘ગુલશને મુજર્રાત’ કિતાબોમાં લખ્યું છે કે,

‘ખવાળ મુહમ્મદ દેહદારી, ખવાળ જમાલુદ્દીન ખવારઝમી (ખવાળ દાના સાદગ) (૨૬.)ના સમકાલીન હતા અને મૌલાના અબ્દુર્રમાન જામી (૨૬.)ના કેળવણી નામકા હતા.’

સુરતમાં આગમન

હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ દેહદાર (૨૬.) પ્રખર આક્ષિત્ર (વિદ્વાન) અને સેખક હતા.

સુરત આવ્યા પછી આપ, સોફિયેન ઈસ્લામ અને તેના મુખારફ હુકમોના પાલન માટે આદેશ અને ઉપદેશ આપતા રહ્યા.

રાજા તાનસેનનો ઈસ્લામ સ્વીકાર

હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ દેહદાર (૨૬.)ના ઉપદેશ, પચિત્ર આચરણ અને ઉચ્ચ અખલાકથી પ્રભાવિત થઈને સુરત નજીક આવેલા કામાનગર (કામરેજ)ના ઉસ્તા રાજા તાનસેને ઈસ્લામનો સ્વીકાર કર્યો. ઈસ્લામમાં આવ્યા પછી બખ્તવાર નામ આપાયા.

● ૧ ‘પટની સુવેનિર’ પા. ૧૪૬

૨ ‘યાદે ઐયામ’ પા. ૧૩૬

‘ગુલશને મુજર્રાત’ પા. ૨૪ (હવાલો : ‘તારીખ સુફિયાએ અવશત’

રાજા તાનસેન ઉર્ફે બખ્ત્યારે ખવાળ સાહેબ માટે એક મોટા ઘુમ્મટ પથ્થુ બનાવ્યો હતો. પરંતુ ખવાળ સાહેબ પહેલાં જ બખ્ત્યારનો ઈન્તેકાલ થયો એટલે એ ગુરબદ નીચે તેમને દફનાવાયા હતા.

હુઝૂર (સલ.)નો બાલ મુબારક

હઝરત ખવાળ સાહેબ પાસે હુઝૂર સલ્લલ્લાલ્હુ અલૈહિ વ સલ્લમનો બાલ મુબારક હતો. જ્યારે આ ફાતી જગતમાંથી ફર્યનો સમય આવ્યો ત્યારે આપના ખાદિમાંએ આ મુબારક બાલ માટે આશ્ર માંગી.

આપ (૨૬.) એ ફરમાવ્યું કે,

‘મારા ઈન્તેકાલ પછી મને ગુસલ આપી કબર પહેરાવ્યા બાદ એ બાલ મુબારક મારી પાસે લાવજો.

તે વખતે એ બાલ મુબારક જે શખ્સ તરફ જાય તે એના હકદાર થશે.

આપના ઈન્તેકાલ પછી સમના મુજબ એ બાલ મુબારક આપના સમક્ષ લાવવામાં આવ્યો. ત્યારે ત્યાં મુરત શહેરની સઘળી જ ખુઝૂર્મ હસ્તીઓ અને માનવંત શખ્સીયતો ત્યાં હાજર હતી.

સૈયદ મુહમ્મદ અલ-એદરસ સાહેબ પથ્થુ ત્યાં હાજર હતા. દરેકની ખવાહિશ હતી કે, આ અમ્રામ્ય (નાયાબ), અન્નેડ અને અમૂલ્ય તોહફો તેને મળે.

પરંતુ એ દરમિયાન આપની જમણી આંખ બિધડી, અલ્લાહને દેખનારે એ આંખની કાકી ચારે બાજુએ ફરી અને છેવટે એ મુબારક બાલ કબ્બીમાંથી નીકળીને આપની જ આંખમાં જઈ રહ્યો, અને એ બાલ પ્રવેશતાં જ આંખ બંધ થઈ ગઈ. ત્યાં હાજર રહેલાં સામે આ હકીકત નહરે નિહાળી.

‘સકરનામાએ હિબ્જ’ કિતાબમાં એના લેખક લખે છે કે,
 ‘મોલાના ખૈરુદ્દીન સાહેબે મને ફરમાવ્યું હતું કે :
 “આ છુઝુર્ગ (હઝરત ખવાબ દેહદાર રહ.) પાસે આ
 હઝરત નખી સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમતા બાલ
 મુબારક હતા. આપે વક્ત પ્રસંગે વસીયા કરી હતી
 કે, મને કબરમાં મૂકો ત્યારે આ બાલ મારી આંખમાં
 મૂકી દેજો, અને તે મુજબ અમલ થયો હતો.”
 વળી મોલાના મોસદ્દે ફરમાવ્યું હતું કે,
 “એ છુઝુર્ગના મઝારની ઝિયારત મારે બાએ,
 કરજી કે, ત્યારે આ હઝરત સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ
 સલ્લમતા શરીરનો એક અંશ (બાલ મુબારક)
 ફરન છે. હું ત્યાં ગયો ત્યારે બહુ બ મલાવિત થયો હતો.”

‘નકશાતુલ ઉન્સ’ ઉપર હાશીયો

‘સકરનામાએ હિબ્જ’ ના લેખક લખે છે કે,
 ‘હઝરત મોલાના અબ્દુર્રહમાન બની રહની કિતાબ
 “નકશાતુલ ઉન્સ” ઉપર આરે (હઝરત ખવાબ
 મુહમ્મદ દેહદાર રહ.) હાશીયો (૧૮નોટ અથવા
 વિવરણ) લખ્યો છે જે મક્કા શરીફમાં મારા
 બેવામાં આવ્યો હતો.’

ખતેશલ

હઝરત ખવાબ મુહમ્મદ દેહદાર (રહ.) ૧૬, મુહર્રમ, હિજરીસન
 ૧૦૧૬ (ઈસવીસન ૧૬૦૭)માં વક્ત શરૂઆત.

હિજરીસન ૧૦૧૬ ના અદદ “મુદ્દ ખુદ” શબ્દથી મળે છે.

આપનો મઝારે મુબારક સુરતના હરીથુરા વિસ્તારમાં આવેલા
 સૈયદ સૈયદ હસનજી સાહેબ રહ.ના ટેકરા પાસે છે.

આપ (રહ.)ની કબરની પાસે દશિરો જે કબરો છે તે આપના
 ખલીફા સૈયદ હુસૈન સાહેબ (રહ.) અને સૈયદ મુબારક સાહેબ
 (રહ.)ની છે.

હઝરત ખવાળ દાના સાહબ (૨૬.)

આપનું મૂળ નામ સૈયદ જમાલુદ્દીન (૨૬.) હતું પરંતુ ખવાળ દાના સાહબ કે ખવાળ દીવાના સાહબ (૨૬.) તરીકે મશહૂર છે.

આપનું વતન તુર્કસ્તાનનું ગુન્જુક નામનું ગામ છે જે ખવારજુમ શહેરની બહાર ખાર માઈલ (આશરે વીસ કિલોમીટર) દૂર આવેલું છે.^૧

‘મુબસને મુબશાવ’ ના કર્તા લખે છે કે,

‘આપની પેદાઈશ એક અથવા ત્રણ (ગામમાં) જે લુખાશ પાસે છે ત્યાં થઈ હતી.’^૨

પિતા રાહીદ થયા

આપના પિતાનું નામ સૈયદ ખવાળ તાદશાબ પદાપાશ હતું. આપના દાદાનું નામ સૈયદ ખંદેમાનગ હતું.

હઝરત ખવાળ દાના સાહબ (૨૬.) બહાર માત્ર બાર જ મહિનાના હતા ત્યારે, શાહે ખવાળ નેના ના પદાપાશ જમાનામાં, આપના પિતા રાહીદ થયા હતા. જાન ત્રણ વર્ષ પિતાના હાથે આપના માથા ઉપરથી પડી ગયો હતો.

પિતાએ ખવાળમાં મુશના આપી

હઝરત ખવાળ દાના સાહબ (૨૬.)ના પાંચ વર્ષના પહેલાં સૈયદ ખવાળ તાદશાબ ને પિતા (૨૬.) ને પોતાના મુન્દેદ ખવાળ નામના પંચમ વર્ષ ઉકે ખવાળ પાતાને જવાબનાં તાહીદ હુકમાની કે,

‘મારો કુળની પદવરનેક પગરને કરવેદ’

□

હઝરત ખવાળ સૈયદ દાના અબ્દારે (૨૬.)ને પાંચ વર્ષના પાંચમ વર્ષના આજ (૨૬.)ને જવાબનાં જે જ મુશના મુશના આપા.^૩

● ૧ ‘પટની મુશનિર’ પા. ૧૪૦

૨ ‘મુબસને મુબશાવ’ પા. ૧૦

૩ ‘મુબસને મુબશાવ’ પા. ૧૦

હરણી આપને દૂધ પાતી હતી !

‘ગુલશને ગુજરાત’માં છે કે,

ખવાબમાંથી જાણીને હરણત ખવાબ હસન અતા આપની તલાશમાં નીકળ્યા. ઘણા શોધ્યા ત્યારે એક ખૂંપડીમાંથી મળ્યા. આપે અસ્લાહનો શુક અદા કર્યો અને આપને ખાવરાના જંગલમાં લઈ જઈ એક તળાવ પાસે રાખ્યા.

ખવાબ હસન અતા (રહ.) ને ચિંતા થઈ કે આપ માસુમ બાળક છે એમને દૂધ પીવાડવા માટે કોઈ દાઈ (દૂધ માતા) તલાશ કરું. ઘણી તલાશ કરી પરંતુ કોઈ દાઈ ન મળી.

ખવાબ હસન અતા (રહ.) એ કુઆ કરી કે,

‘હે અસ્લાહ! આ માસુમ બાળક માટે દૂધનો બંદોબસ્ત કર ! મેં તો દાઈ શોધી પરંતુ મળી નથી. હું લાચાર મજબૂર છું.’

આપ કુઆ કરીને જ્યારે બાળક પાસે જતા હતા ત્યારે આપે દૂરથી જોયું કે કોઈ માણી આપની પાસે જીવું છે. આપ જલ્દી જલ્દી ચાલીને પાસે ગયા. જોયું તો એક હરણી આપને દૂધ પાતી હતી !

ખવાબ હસન અતા (રહ.) એ અસ્લાહનો શુક અદા કર્યો કે તેણે કુઆ કબૂલ કરી.

એ હરણી દરરોજ સવાર સાંજ સમયપર આપીને દૂધ પાઈને ચાલી જતી.’

એ જ ખવાબ બાબા (હસન અતા) (રહ.)એ આપને નકશબંદી તરીકા હિપર ઈસ્લામી તાલીમ આપી હતી.

ગેબધી બંદોબસ્ત

હરણત ખવાબ હસન અતા (રહ.)નો ઈતેકાલનો સમય નજીક આવ્યો ત્યારે હરણત ખવાબ દાના સાહબ (રહ.)ની ઉમર માત્ર બાર વર્ષની હતી. હરણત ખવાબ હસન અતા (રહ.)એ

● ૧ ‘ગુલશને ગુજરાત’ પા. ૨૦

પોતાની વકાત પહેલાં ધણી નસીહતો. કરી પછી બે રકાત નમાઝ પઢી અને સિજદામાં હતા ત્યારે જ ઈન્તેકાલ થયો.

ઈન્ના લિલ્લાહિ વ ઈન્ના હૈલિ રાજિઉન.

કુમળી વયમાં આ અણુધાર્યો પ્રસંગ બનવાથી આપ હેરાન પરેશાન અને વિચારમગ્ન દશામાં હતા કે કદન દશન કેવી રીતે કરું? એટલામાં આપે જોયું કે એક નૂરાની જમાઅત કિબ્લા તરફથી આવી રહી છે! એ જોઈ આપ ખુશ થયા. આપ સમજી ગયા કે એ ફરિશ્તાઓની જમાઅત છે.

એ નૂરાની જમાઅત ખવાળ હસત અતા (૨૬.)ની લાશ પાસે આવી. આપને તળાવના પાણીથી ચુસલ આપ્યું. કદન પહેરાવ્યું. જનાઝો તૈયાર કર્યો. જનાઝાની નમાઝ પઢી અને દશન કર્યા. તે પછી ખવાળ દાના સાહબ (૨૬.)ને દિલાસો આપીને એ નૂરાની જમાઅત ચાલી ગઈ!

પિતાએ ફરી પાછી ખવાળમાં સૂચના આપી

હઝરત ખવાળ હસન અતા (૨૬.)ની વકાત બાદ હઝરત ખવાળ દાના સાહબ (૨૬.)નું જીવન જંગલના બચાનક વાતાવરણમાં વિકાળ ખૂનખાર પશુઓની વચ્ચે વિતી રહ્યું હતું. ફોજો અને કંદમૂળ હિપર જીવન નિર્વાહ ચલાવી અદલાહની ઈબાદતમાં દિવસો વીતાવી રહ્યા હતા.

એક દિવસે આપના વાલિદ ખુઝૂર્જવારે તે સમયના મહાન દુરવેશ ખવાળ મુહમ્મદ સાહબ (૨૬.)ને ખવાળમાં કરમાવ્યું કે, 'મારા ફરજાંદની તાલીમ હજી અધૂરી છે. એને વધુ તાલીમ માટે હું આપને સોપું છું.'

આ કુકમ સાંભળી સૈયદ મુહમ્મદ (૨૬.) ખવાળ દાના સાહબ (૨૬.)ની તલાશમાં નીકળ્યા. શોધતાં શોધતાં ખુરાસાનના જંગલમાં ગયા. ત્યાં આપને હરણના ટોળામાં જોયા. સૈયદ મુહમ્મદ (૨૬.)ને જોઈને હરણો નાસવા માંડ્યા. ખવાળ દાના સાહબ (૨૬.) પણ હરણો સાથે નાસી ગયા.

ધણુ દિવસો સુધી એ ક્રમ ચાલ્યો. જ્યારે સૈયદ મુહમ્મદ (રહ.) આપની પાસે જતા ત્યારે તેઓ હરણો સાથે નાસી જતાં ।

એક દિવસે સૈયદ મુહમ્મદ (રહ.)એ વિનંતી કરીને મુહમ્મતથી આગ્રહ કરીને તેમને રોક્યા અને કહ્યું કે, 'આપ મને જોળખતા નથી પરંતુ હું ઠાઈ અન્નપર્યો માણુસ નથી. આપના વાલિદ (રહ.)એ ખવાબમાં મને આપની સોંપણી કરી છે અને આપની તાલીમનો હુકમ કર્યો છે.'

આ સાંભળી આપ રોકાઈ ગયા. ખવાબ સૈયદ મુહમ્મદ (રહ.) તેમને પોતાની સાથે લઈ ગયા અને છ વર્ષ સુધી પોતાની સાથે રાખી સંપૂર્ણ તાલીમ આપી.

આ હકીકતનો વિગતવાર અહેવાલ આપના ફરજંદ ખવાબ કાસિમ સાહેબે 'મનાકિબુલ અખિયાર' કિતાબમાં આપેલો છે.

જંગલી જાનવરો પશુ ઝિક્ર કરતાં

હઝરત ખવાબ દાના સાહેબ (રહ.)ની તાલીમ પુરી થતા સૈયદ મુહમ્મદ (રહ.) પોતાના દેશ આદ્યા ગયા. તે પછી ખવાબ દાના સાહેબ (રહ.) જંગલમાં એકલા રહેતા અને અક્ષાહની ઈબાદત કરતા હતા.

આપ (રહ.)ની ઈબાદતનો તરીકો એ હતો કે આપ એક કુંડળામાં બેસતા અને આપની ફરતે વર્તુળ કરીને જંગલી જાનવરો બેસી જતાં. જ્યારે આપ 'અક્ષાહો, અક્ષાહો'ના ઝિક્ર કરતાં ત્યારે જંગલી જાનવરો પશુ આપની નકલ કરતાં અને એ રીતે પૂરું જંગલ 'અક્ષાહો, અક્ષાહો'ના ઝિક્રથી ગૂંછ બેસતું !

કાયાપલટ

આપને જંગલમાં એકાંત ગમતું હતું. આપ શહેર અને વસ્તીથી દૂર રહેતા હતા. એક વાર બાબા ચોપાલ ત્યાં આવ્યા. બાબા ચોપાલને જોઈને આપે નાસવાનો ઈરાદો કર્યો.

બાબાએ કહ્યું કે,

ઈન્સાન, ઈન્સાથી ભાજે છે !

આ સાંભળી આપ થોભી ગયા.

એટલામાં એક દુરવેશ બાબા જોયાં મળજૂબ ટુર્કસ્તાની (૨૬.) ત્યાં આવી પહોંચ્યા. ત્રણેએ એકબીજા સાથે મુલાકાત કરી. બાબા ચોપાલ (૨૬.)એ પોતાની બગલમાંથી ત્રીસ ગરમ ગરમ રોટલીઓ કાઢી. તેમાંથી એક રોટલીના ત્રીસ ભાગો કર્યા. તેમાંથી એક ટુકડો હંઝરત ખવાળ દાના સાહેબ (૨૬.)ને આપ્યો. એક ટુકડો બાબા જોયાં મળજૂબ ટુર્કસ્તાનીને આપ્યો અને એક ટુકડો પોતે ખાધો.

બાબા ચોપાલ (૨૬.)એ આપેલો રોટલીનો ટુકડો ખાતાં જ હંઝરત ખવાળ દાના સાહેબ (૨૬.)ની આંતરિક હાલતમાં ભારે પરિવર્તન થઈ ગયું. જંગલનો એકાંતવાસ છોડીને હવે આપ શહેરમાં રહેવા લાગ્યા. ત્યાં જ ઈબાદત અને રિયાઝતમાં મશગૂલ રહ્યા.

બાદશાહે પોતાની પુત્રી પરણાવી

થોડા અરસા પછી ખવાળ દાના સાહેબ (૨૬.) ખુરાસાનથી બદખ્યા આવ્યા ગયા. ત્યાં ખવાળ અબ્દુલ હાદીના મહેમાન રહ્યા. અને મોલાના સર્ઈદ ટુર્કસ્તાનીથી ગાહેરી તથા બાતિની ઈદમ મેળવ્યો.

બદખ્યોના બાદશાહ પીર મુહમ્મદ ખાન આપનો મુરીદ થયો અને પોતાની શાહઝાદીની શાદી આપની સાથે કરી આપી.^૧

‘ગુલશને ગુજરાત’ માં જણાવ્યા પ્રમાણે બાદશાહની બહેન સાથે આપની શાદી થઈ.^૨

● ૧ ‘૧૯-મી સુવેનિર’ પાનું ૧૫૦

૨ ‘ગુલશને ગુજરાત’ પાનું ૨૨

હિન્દુસ્તાનમાં આગમન

થોડા અરસા પછી બદખ્શી વિદાય થઈ કન્દહાર અને સિંધ થઈ આપ આમા આવ્યા. બદખ્શના બાદશાહનાં પુત્રી (કે બહેન ?) અર્થાત આપના પુત્રીત પત્ની પણ આ પ્રવાસમાં આપની સાથે હતાં.

થોડા વખત આમામાં થોભી આપ ગુજરાત તરફ રવાના થયા. રસ્તામાં થોડા દિવસ પુરહાનપુરમાં રહ્યા.

તે સમયે મોગલ શહેનશાહ અકબરનો પુત્ર દાનિયાલ પુરહાનપુરનો ગવર્નર હતો. દાનિયાલ આપના વ્યક્તિત્વથી અત્યંત પ્રભાવિત થયો અને આપનો મુરીદ બન્યો.

મરેસો પુત્ર જીવતો થયો !

થોડાંક દિવસો જ વીત્યા હશે કે દાનિયાલના વહાલા પુત્ર તેમરનો અચાનક ઈન્તેકાલ થઈ ગયો. દાનિયાલને હઝરત પ્રત્યે બેહદ અકીદત હતી. તેજે પોતાના પુત્રની લાશ લાવીને હઝરતની ગોદમાં મૂકી દીધી અને રડવા લાગ્યો.

હઝરતે અલ્લાહ જરફે શાનુહના દરગાહમાં દાનિયાલના પુત્રના નવજીવન માટે દુઆ કરાવી અને લાશ ઉપર પોતાનો હાથ ફેરવ્યો. અલ્લાહની શાન જુઓ કે હઝરતની દુઆ મકબૂલ થઈ અને શાહજાદાને નવું જીવન મળ્યું! તે જીવતો થઈ ગયો. દાનિયાલનું દુઃખ ખુશીમાં બદલાઈ ગયું.

સુબહાનલ્લાહ! આવી શાનવાળાઓની શાનમાં હઝરત મોલાના રૂખી (રહ.)એ કરમાવ્યું છે કે:

આં દુઆ શેએ કે ને ચું હર દુઆસ્ત,

એ શેખની દુઆ સામાન્ય દુઆઓ જેવી નથી,

ફાનીસ્ત વ અફતએ લી અફતે ખુદાસ્ત,

તે ફના-બકાથી મુશરફ છે અને તેનું કહેવું પ્રદાનું કહેવું છે.

અકમહો અબરસ એ બાશદ મુદ્દલ્નીઝ,

જન્માંધ અને કોલી તો શું બલકે મુદ્દાઓ પણ,

ઝિન્દા ગર્દદ અઝ ફસને આં અઝીઝ.

એ ખાસ બંદાના દમ કરવાથી જીવતા થઈ જાય છે.

વડોદરામાં આગમન

પુરહાનપુરથી રવાના થઈ આપ વડોદરા આવ્યા. વડોદરામાં મોલાના નગીર બદખ્શી (૨૬.)એ આપની સેવામાં હાજર થઈ વડોદરામાં થોભવા આમ્રહ કર્યો. તેમના આમ્રહને માન આપી આપ થોડા દિવસ વડોદરામાં રોકાયા.

વડોદરામાં ડાકુઓએ આપને બધો સસ્સામાન લૂંટી લીધો. હજરત નારાઝ થવાને બદલે ખુશ થયા કે, ચાલો, અલ્લાહને શુક છે, અમાનત અમાનતવાળાઓને મળી મળી !

સુરતમાં પધરામણી અને સ્વાગત

અલ્લાહનો કુકમ થતાં, હજરત વડોદરાથી વિદાય થઈ સુરત પધાર્યા.

સુરત તે વખતે મોટું બંદર હતું. દેશ-વિદેશ સાથેના વેપારી માલ ભરેલાં વહાણોની આવ-જા અહીંથી થતી રહેતી. હજરત પધવા માટે મક્કા મુઅઝઝમા પહોં જવા માટે સુરત બંદરથી વહાણમાં સવાર થવું પડતું હતું જેના કારણે સુરત તે વખતે ‘બાબુલ મક્કા’ અર્થાત ‘મક્કાનું પ્રવેશદ્વાર’ કહેવાતું હતું.

હજરતના સત્કાર અને સ્વાગત માટે કિલ્લેદાર કુલીજખાન આવ્યા અને આપને સંપૂર્ણ માન-પાન સાથે શહેરમાં લાવ્યા.

કુલીજખાન

‘સુરત સોનાની મૂરત’ ના કર્તા હાથે છે કે,

‘અકબર (બાદશાહ) ચુનંદા સરદારો સાથે વડોદરાથી નીકળી ૧૧મી જાન્યુઆરી ૧૫૭૩ના દિવસે (સુરતના) કિલ્લા પાસે આવી રહ્યો. તેણે ચોતાની છાવણીને ઘેરા દરમિયાન કિલ્લામાંના ગોળાથી સુરક્ષિત રાખવા ગોળીતળાવ ખસેડી. તે સાથે કિલ્લામાંથી ચલ્હું પણ ફરકે નહિ કે અંદર કશો પુરવઠો પહોંચે નહિ એના કડક બંદોબસ્ત કર્યો.

તા. ૨૬-૨-૧૫૭૩ના દિવસે કિલ્લાનું આખું ઘરકર શહેનશાહને તાબે થયું. અકબરે કુલીજખાનને સુરતનો હકિમ નીમ્યો અને ૮ મી માસે બાદશાહી સવારી અમદાવાદ તરફ કૃત્ય કરી ગઈ. ૧

□

લુકી બાપામાં સિંહને 'કુલીજ' કહે છે. આપ 'કુલીજખાન અંદળની'ના નામે જાણીતા હતા. આપનું આખું નામ મુઘા મુહમ્મદ કુલીજખાન હતું. આપ જાહેરી અને ખાતિની બંને ઈસ્મના યાતા હતા. શીખવા શીખવવામાં મશગૂલ રહેતા હતા. આપ લાહોરમાં હતા ત્યારે એક દારૂઘ ઉલૂમમાં બંધને દરરોજ ફિક્ક, હંદીસ શરીફ અને તકસીરનો દર્સ આપતા હતા. મતલબજે શસ્ત્ર અને શાસ્ત્ર બંનેમાં આપ નિપુણ હતા.

આપ હજરત ખવાજ બાકી ખિલાહ (૨૬.)ના ખિરાદરે નિરૂપતી (સાળા) હતા.

હજરત મુજદિદ અલ્લેસાની (૨૬.)ના મકતુબાત શરીફ (પત્ર-સંગ્રહ)માં આપના નામે ચાર પત્રો છે. 'મકતુબાત શરીફ'ના ખંડ-૧માં પત્ર નં. ૨૪, ૭૬ અને ૧૪૧ તથા ખંડ-૨માં પત્ર નં. ૩૨ આપના નામે લખેલા છે.

એસી કરતાં વધારે વરસની ઉંમરે બહાંગીરના સમયમાં હિજરી સન ૧૦૨૩માં આપનો ઈન્તેકાલ થયો હતો.

□

બાદશાહે જંગી નઝરાલું મોકલ્યું

શાહઝાદા દાનિયાલનો મરણ પામેલો પુત્ર હજરત ખવાજ દાના સાહબ (૨૬.)ની દુઆથી ફરી પાછો જીવતા થયાની વાત બાદશાહે અકબરે જાણી ત્યારે તે પણ હજરતને અકીદતમંદ થઈ ગયો.

હજરતના સુરતમાં આવમન બાદ શહેનશાહ અકબરે હજરતના મારે એક લાખ રૂપિયાની જંગી રકમ નઝરાલું તરીકે ભેટ મોકલી. (ચારસો વરસ પહેલાંના એક લાખ રૂપિયા આજના હિસાબે તો ન જાણે કેટલા કરોડ કે અબજ રૂપિયા થાય !)

● ૧ 'સુરત સોનાની મૂરત' પાનું ૧૫ અને ૧૬

સુરતના હાકેમ અબ્દુર્રમાન તેહરાની પછુ આપના મુરીદ બન્યા હતા.

સુરતમાં ખાનકાહ બનાવી

સુરતમાં સ્થાયી થયા પછી હઝરતે અહીં એક ખાનકાહ બનાવવાની શરૂઆત કરી. કારીગરો દિવસભર જે ચણતરનું કામ કરતા હતા તે રાતના સમયે આપ તોડી નાંખતા હતા. આપના એક મુરીદે એનું કારણ પૂછ્યું.

આપે કરમાવ્યું કે,

‘અહલાહના બંદાઓની રોઝી ચાલુ રહે તે માટે હું એ પ્રમાણે કરું છું.’

વફાત

સુરતથી ફરી પાછા આપ (૨૬.) છુરહાનપુર ગયા, ત્યાં કેટલાક દિવસો રહિને આપ ફરી પાછાં સુરત આવ્યા ત્યારે ખીમાર પડ્યા. એક દિવસ એવા બેઠેશ થઈ ગયા કે બધાં રડવા લાગ્યા. બચારે હોશમાં આવ્યા ત્યારે આપે સુરએ ‘યાસીન’ પઢી. તે પછી કદમએ તૈયિયા પઢતાં પઢતાં ઈન્તેકાલ થયો. ઈન્ના શિલ્લાહિ વ ઈન્ના ઈલ્લિહિ, રાજિઉન.

આપની વફાત ૫, સફર, હિજરી સન ૧૦૧૬ મુતાબિક ઈસ્વી સન ૧૬૦૭ માં એકસો ચાલીસ વરસની ઉંમરે થઈ.

સુરતમાં ‘બેડેખાંના ચકલા’ વિસ્તારમાં આપે બનાવેલ ખાનકાહમાં જ આપને દફન કરવામાં આવ્યા.

અદભુત બનાવ

આપ (૨૬.)ને દફન કરવા બાદ ધોધમાર વરસાદ પડ્યો. આપ (૨૬.)ની કબર ધોવાઈ ગઈ અને તેનું નામ-નિશાન બાકી ન રહ્યું. બધાં લોકો પરેશાન થઈ ગયા.

હઝરતે પોતાના પુત્રને ખવાળમાં કરમાવ્યું કે,
‘મારી કબર ફલાણી જગા પર છે.’

સવારમાં શોધ કરી તો કબર મળી પરંતુ કબરમાં આપની લાશ મુબારક ન હતી ! આ જોઈ લોકો વધુ પરેશાન થયા.

હઝરતે ખવાબમાં પોતાના ફરજાંદને ફરી પાછું ફરમાવ્યું કે,
'પરેશાન ન થાઓ ! ગદ્દ કાલે મારી લાશને ખાનજો કા'બા પાસે
છઈ જવામાં આવી હતી એટલે હું કબરમાં ન હતો ! હવે કબરમાં
ફરી પાછો આવી ગયો છું.'

સવારમાં આપ(રહ.)ની કબર જ્યારે જોધવામાં આવી ત્યારે
આપ (રહ.)ની લાશ તેમાં મેળૂદ હતી અને કફન પર એક ધબ્બો
પણ ન હતો ! અત્તર વગેરે છાંટી આપની કબરને બંધ
કરવામાં આવી.

ઇસ અઝે' મુકદ્દસ પે ન ફિતરતકો હો કયુ' નાઝ,
અંગળાઈયાં લેતા હય યહાં અશે' પુર અનવાર.

અકસીરસે બળહ કર ન હો કયુ' ખાક યહાંકી,
ઇસ ખાક કે પરદેમે' હય છેક પચકરે અસશાર.

હઝરતના સાહબજાદાઓ

હઝરતના બે સાહબજાદાઓ હતા

'પટની સુવેનિર' અનુસાર તેમના નામો નીચે પ્રમાણે હતા:

૧ ખવાબ મુહમ્મદ કાસિમ (રહ.)

૨ ખવાબ અબૂલ હસન (રહ.)^૧

'ગુલશને ગુજરાત' અનુસાર તેમનાં નામો નીચે પ્રમાણે હતા:

૧ ખવાબ સઈદ મુહમ્મદ હાશિમ (રહ.)

૨ ખવાબ અનવારુલ હસન (રહ.)^૨

● ૧ 'પટની સુવેનિર' પાનું ૧૫૦, ૧૫૧

૨ 'ગુલશને ગુજરાત' પાનું ૨૩

હઝરત (૨૬.)ના ગાદીનશીની

હઝરતના ઈન્તેકાલ બાદ આપ (૨૬.)ના ફરજંદ ખવાળ મુહમ્મદ કાસિમ આપના ગાદીનશીન થયા. ત્રણ વરસ બાદ હિજરી સન ૧૦૧૯ મુતાબિક ઈસ્વી સન ૧૬૧૦માં આપ વફાત પામ્યા.

ખવાળ મુહમ્મદ કાસિમની વફાત બાદ હઝરતના બીજા ફરજંદ ખવાળ અબૂલ હસન સજ્જાદનશીન થયા. આશરે પાંચીસ વરસ સુધી ગાદીનશીન રહ્યા બાદ હિજરી સન ૧૦૫૪ મુતાબિક ઈસ્વી સન ૧૬૪૪ માં તેમનો ઈન્તેકાલ થયો. હઝરત (૨૬.)ના મજારની પશ્ચિમ બાજુએ આપને દફનાવવામાં આવ્યા.

તેમના સમયમાં પાટણના ફોજદાર અબ્દુલ્લાહ ખાને આપની ખાનકાહ પાસે જ ભમે મસ્જિદ બનાવી અને રોઝા ઉપર ગુમ્બદ પણ બંધાવ્યો.

ખવાળ સાહેબની ખાનકાહ પાસે જે મીનારા છે તે અંદાજે એકસો ફૂટ ઊંચો છે. મસ્જિદના પાંચકામ સાથે જ તેની પચ્ચ તા'મીર થઈ હતી, પરંતુ વાવાઝોડાના કારણે તુકસાન પાસેલ હોવાથી હિજરી સન ૧૩૦૦ મુતાબિક ઈસ્વી સન ૧૮૮૨માં ગુલામખાખા ખાને નવેસરથી રીપેર કરાવ્યો હતો.

એ મીનારાની બાજુમાં જ થોડેક અંતરે મીર મા'સૂમ અમી ખાન સાહેબનો મહેલ હતો.

ખવાળ અબૂલ હસન સાહેબની વફાત પછી તેમના પુત્ર ખવાળ સૈયદ મુહમ્મદ ગાદીએ આવ્યા. આશરે ચોવીસ વરસ ગાદીનશીન રહ્યા બાદ હિજરી સન ૧૦૭૮ મુતાબિક ઈસ્વી સન ૧૬૬૭માં આપનો ઈન્તેકાલ થયો.

એ જ દરગાહ શરીફમાં ગુમ્બદ નીચે આપને દફન કરવામાં આવ્યા.

તે પછી તેમના ફરજંદ નૂરુલ હસન સાહેબ ગાદીનશીન થયા. આશરે ૫૫૨ વરસ સુધી ઇસ્લામના પ્રકાશિત ૪'થે લેકિને દોરવણી આપતા રહ્યા અને હિજરી સન ૧૧૨૬ મુતાબિક ઈસ્વી સન ૧૭૧૪ માં આપ ઈન્તેકાલ ફરમાવી ગયા.

ગુમ્બદની પશ્ચિમ દિશાએ બારાદરીમાં આપને દફન કરવામાં આવ્યા.

□

ખવાબ નૂરુલહસન સાહેબના બે ફરજંદો હતા :

૧ ખવાબ ફૈઝુલ હસન સાહેબ

૨ ખવાબ નૂરુલ આ'લા સાહેબ

બંને રેકી, મોટા ફરજંદ ખવાબ ફૈઝુલહસન સાહેબ આપના ગાદીનશીન થયા.

આપ મહાન આલિમ અને ફાજિલ હતા. આપે અનેક કિતાબો પાઠ્ય લખેલી છે.

સંતાનમાં આપને માત્ર એક સાહેબગાદી જ હતી.

આશરે ૨૫ વરસ ગાદીનશીન રહ્યા બાદ હિજરી સન ૧૧૫૧ મુતાબિક ઇસ્વી સન ૧૭૩૮ માં ઈન્તેકાલ ફરમાવી ગયા.

□

આપના ઈન્તેકાલ બાદ આપના નાના ભાઈ ખવાબ નૂરુલઆ'લા સાહેબ ગાદીનશીન થયા. આશરે તેર વરસ ગાદીનશીન રહ્યા બાદ હિજરી સન ૧૧૬૪ મુતાબિક ઈસ્વી સન ૧૭૫૦ માં ઈન્તેકાલ ફરમાવી ગયા. એમના સંતાનોમાં પુરુષ ઓલાદ ન હતી.

હઝરતની બનશીની કાઝી કુટુંબને મળી

ખવાબ નૂરુલઆ'લા સાહેબને 'કોઈ પુત્ર ન હોવાથી આપે પોતાના દામાદ (જમાઇ) હાફિઝ અબૂલ હસન બિન કાઝી શરફુદ્દીન હિફે' સૈયદ વલીકુલ્લાહ ખાનસાહેબને હિજરી સન ૧૧૫૯ મુતાબિક ઈસ્વી સન ૧૭૪૬ માં પોતાના બનશીન બનાવી શહેરના આગેવાનો સમક્ષ સદરૂ વકફને તથા એ સંબંધી તમામ હસ્તાવેજોને સોંપી દીધા હતા.

હાકિમ અબૂલ હસન સાહેબ, ખવાબ ફૈઝુલ્હસન સાહેબના નવાસા પણ થતા હતા. જેમનો આ તરફથી સિલ્લસિલો બાદશાહ ફિરોઝશાહ સાથે અને વાલિદ તરફનો સંબંધ સૈયદ યાહયા તિરમિઝી સાહેબને મળે છે.

આ રીતે ખવાબ દાના સાહેબની સજ્જનલક્ષ્મીની સુરતના કાઝી સાહેબના કુટુંબને પ્રાપ્ત થઈ હતી.

□

☆

હઝરત ખવાન મુહમ્મદ આહિદ વખ્શી રહમતુલ્લાહિ અલૈહ

■

ઝાહિદો તકવા કર ધનાયત
મુઝકો અપને ફઝલસે,
ખવાનએ આહિદ મુહમ્મદ (રહ.)
બે-રિયાકે વાસ્તે.

■

જન્મ

હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ આહિદ (૨૬.)નો મુખ્યત્વે જન્મ વખત નામના કસ્બામાં ૧૪, શવ્વાલ, હિજરી સન ૮૫૨ મુતાબિક ૧૨, ડિસેમ્બર, ઇસ્વી સન ૧૪૪૮ના દિવસે થયો હતો. વખતમાં જન્મેલા હોવાથી આપ (૨૬.) 'વખશી' કહેવાયા.

વખશ એક કસ્બો છે જે બુખારામાં આવેલા હિસાર નામના પ્રાંતમાં આવેલો છે. અને બુખારા શરીફ રશિયાના ઉઝબેકિસ્તાન રાજ્યમાં આવેલું પ્રખ્યાત શહેર છે.

હઝરત મો. યાકૂબ ચરખી (૨૬.)ના નવાસા

હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ આહિદ વખશી (૨૬.) હઝરત મોહાના યાકૂબ ચરખી (૨૬.)ના નવાસા હતા. આપે ઝિક્રની તલકીન હઝરત મોહાના યાકૂબ ચરખી (૨૬.)ના કોઈક ખલીફાથી હાસિલ કરી હતી. અને એકાંતવાસમાં ઝિક્ર, રિયાઝત અને મુન્નહિદામાં મશગૂલ રહેતા હતા.

હઝરત ખવાળ ઉમૈદુલ્લાહ અહરાર (૨૬.)ની ખિદમતમાં

જયારે હઝરત ખવાળ ઉમૈદુલ્લાહ અહરાર (૨૬.)ના ફેઝાન અને રૂશ્દો હિદાયતની ખ્યાતિ ખવાળ મુહમ્મદ આહિદ વખશી (૨૬.)એ સાંભળી ત્યારે આપે હઝરતની ખિદમતમાં હાજર થવાનો ઈરાદો કર્યો અને વખશથી સમરકંદ તરફ રવાના થયા. સમરકંદ પહોંચીને હઝરતની ખાનકાહથી ગણુ કોસ (દસ કિલોમિટર) દૂર વાનસર નામના સ્થળે મુકામ કર્યો. અને હઝરતને મળવા જવા માટે આપે નવાં વસ્ત્રો પહેર્યાં.

ખીજ તરફ હઝરત ખવાળ ઉમૈદુલ્લાહ અહરાર (૨૬.)ને કર્શ મારફતે જાણુ થઈ કે મોહાના મુહમ્મદ આહિદ વખશી આપની મુલાકાત માટે આવ્યા છે. વળી એ પણ જાણુ થઈ કે મોહાના આહિદ ઉચ્ચ મકામાત ધરાવે છે.

હઝરત ખવાળ ઉમૈદુલ્લાહ અહરાર (૨૬.)ના દિલમાં હઝરત મોહાના મુહમ્મદ આહિદ (૨૬.)નું સ્વાગત કરવાનો વિચાર ઉદ્ભવ્યો. શરબપોર અને સખત ગરમીનો સમય હતો. આપે

સવારીના જીટ તૈયાર કરાવીને મંજાવ્યો અને તેના પર સવાર થઈ ગયા, અને મુરીદાની સાથે આપ રવાના થયા. દોઈને એ ખબર ન હતી કે ક્યાં જઈ રહ્યા છીએ.

હઝરતે જીટની લગામ છોડી દીધી કે જેથી તે પોતાની ઇચ્છા થાય ત્યાં જઈ શકે. જ્યારે વાનસર પહોંચ્યા ત્યારે મૌલાના અહિંદ મુહમ્મદ વખ્શી (રહ.)ના ઉતારા સામે આવીને જીટ ખુદ-ખ-ખુદ થોભી ગયો. હઝરત ખવાળ (રહ.) જીટ ઉપરથી નીચે જીતરી ગયા.

જેવી હઝરત મૌલાના મુહમ્મદ અહિંદ (રહ.)ને જાણ્યું થઈ કે હઝરત ખવાળ ઉમૈદુલ્લાહ અહરાર (રહ.) જતે અહીં તથરીફ લાવ્યા છે તો આપ સામે દોડી મયા અને આપના ચરણો ચૂમી લીધાં તેમ જ આપનું સ્વાગત કર્યું.

એક જ મુલાકાતમાં ખિલાફત અર્પણ કરી

હઝરત ખવાળ (રહ.) અને હઝરત મૌલાના મુહમ્મદ અહિંદ (રહ.) તે પછી એકાંતમાં ચાલ્યા ગયા. મૌલાનાએ પોતાના વારિદાલ, મુઆમલાત અને મકામાતને હઝરતની સામે પેશ કર્યા અને બેઅતની ખવાલિશ જાહેર કરી.

હઝરત ખવાળ (રહ.)એ હઝરત મૌલાનાને બેઅત કર્યા અને તરીકએ આલિયહ નકશબંદિયહની, નેઅમત મૌલાનાને અતા કરમાવી તેમ જ પોતાની કામિલ નવજજુહ અને તસરુફથી તે જ મજલિસમાં મૌલાનાને કમાલ અને તકમીલના મર્તબાએ પહોંચાડી દીધા તથા ખિલાફત અર્પણ કરીને રૂખ્સત કર્યાં !

માત્ર દીવો પેટાવવાની જરૂર હતી

હઝરત ખવાળ ઉમૈદુલ્લાહ અહરાર (રહ.)એ હઝરત મૌલાના મુહમ્મદ અહિંદ વખ્શી (રહ.)ને એક જ મુલાકાતમાં ખિલાફત આપવાના કારણે હઝરતની સાથે આવેલા આપના મુરીદા પૈકી કેટલાંકના દિલોમાં ઈર્ષ્યા થઈ કે અમે વરસોથી હઝરતની ખિદમત કરીએ છીએ પરંતુ હઝરતે અમારા હાલ પર તવજજુહ ન કરમાવી અને એમને એક જ મુલાકાતમાં ખિલાફત આપી દીધી !

હઝરત ખવાળએ તે લોકોને ફરમાવ્યું કે,

‘મોલાના મુહમ્મદ અહિંદ ચિરામ, તેણે અને દિવેટ તૈયાર કરીને મારી પાસે આવ્યા હતા. મેં માત્ર દિવેટને પેટાળીને તેમને રૂપચત કરી દીધા છે.’

હઝરત મોલાના મુહમ્મદ અહિંદ (૨૬.)નો કશ્ક

જ્યારે હઝરત ખવાળ ઉર્બેદુલ્લાહ અહરાર (૨૬.)ને જાણ થઈ કે હિસારનો ખાદશાહ સુલતાન મહમૂદ મીરઝા સમરકંદ પર ચઢાઈ કરવાનો કુદ્દ ઈરાદો ધરાવે છે ત્યારે આપે તેને એક પત્ર લખ્યો અને આ ઈરાદાથી અટકી જવા જણાવ્યું. પરંતુ તેણે હઝરતના હુકમનો અનાદર કર્યો અને મોટું લશ્કર લઈને સમરકંદ પર ચઢાઈ કરવા માટે રવાના થઈ ગયો. એની વિગતો ખાતા ૧૧૨ થી ૧૧૬ ઉપર આવી ગઈ છે.

જ્યારે હઝરત મોલાના મુહમ્મદ અહિંદ વખશી (૨૬.)ને આ ખબતની જાણ થઈ ત્યારે આપના પર ઝેરત નારી થઈ અને તેના પરાજય માટે આપ મુતવજજેહ થયા. આપને કશ્ક મારફતે જાણ થઈ ગઈ કે હઝરત ખવાળની ખાતિની તલવારે મીરઝા સુલતાન મહમૂદને પરાજિત કરી દીધા.

હઝરત મોલાનાથી આ કશ્કની વાત ખેંછખિતયાર જાહેર થઈ ગઈ. ધીરે ધીરે આ વાત વખશના હાકિમના કાને પહોંચી. તે સુલતાન મહમૂદનો દોસ્ત હતો. આ વાત સાંભળીને તે હઝરત મોલાના પર ખેંછદ ગુસ્સે થઈ ગયો અને ધમકી આપી. વળી એક પત્રમાં હઝરત મોલાનાની શિકાયત લખીને સુલતાન મહમૂદની પાસે માણસ મોકલ્યો. તકદીરની વાત છે કે સંદેશવાહકનું એ પત્ર લઈને પહોંચ્યું અને સુલતાન મહમૂદનું પરાજિત થવું બંને એક જ સમયે બનાવ બન્યાં અને હઝરત મોલાના મુહમ્મદ અહિંદ વખશી (૨૬.)ના કશ્કની સમ્માઈ સંપૂર્ણ રીતે સાબિત થઈ ગઈ.

વફાત

હઝરત મોલાના મુહમ્મદ અહિંદ (૨૬.)ની વફાત ૧, રખીલિલ અવ્વલ, હિજરી સન ૯૪૬ મુતાબિક ઈસ્વી સન ૧૫૨૯ના દિવસે વખશમાં થઈ.

ઈન્ના લિલ્લાહિ વ ઈન્ના ઈલ્લિહિ રાજિઉન,
આપનો મઝારે મુબારક વખ્શમાં જ છે.

તારીખે વફાત

આપ (રહ.)ની વફાતની સાથે હિજરી સન ૧૩૩૬ ના અદદ
નીચેની ઈબારતોમાંથી મળે છે :

‘સમ્બાદત નિશાન’

‘ફૈઝે ઇલાહી’

‘ફૈઝે વલી’

‘પીર ખવાજા મુહમ્મદ આહિદ’ (રહ.)

હઝરત ખવાળા દુરવેશ મુહમ્મદ

રહમતુલ્લાહિ અલૈહ

કર મુઝે દુરવેશ અપને દરકા
ઔર દિલરેશ લી,
ખવાળા દુરવેશ મુહમ્મદ (રહ.)
ખા ખુદા કે વાસ્તે.

જન્મ

આપનો મુબારક જન્મ ૧૬, શવ્વાલ, હિજરી સન ૮૪૬ મુતાબિક ૬, ફેબ્રુઆરી, ઈસ્વી સન ૧૪૪૪ ના રોજ થયો હતો.^૧

ખિલાફત

આપ (૨૭.)ને પોતાના મામા હઝરત મોલાના મુહમ્મદ ઝાહિદ વખ્શી (૨૭.) તરફથી હાજરત અને ખિલાફત મળી હતી.

બેચબાન થવા પહેલાં પંદર વરસ સુધી ઝાહિદ અને રિયાઝતમાં મશગુલ રહેતા હતા. એકાંતવાસ અને મોશાનશીનીની હાલતમાં ખાધા પીધા વગર વેરાન જગામાં સમય વીતાવતા હતા.

એક દિવસે હઝરત ખિત્રદ અલમ્મલિસ્તાલામ હાજર થયા અને ફરમાવ્યું કે હું સત્તર અને અંતિમ મેળવવાની હજી હોય તો (આપના મામા) ખવાલ મુહમ્મદ ઝાહિદની ખિદમતમાં હાજર થઈને કદમખોતી કરો! તેણે અને સત્તર અને અંતિમ શીખવશે.

આ સાંભળીને આપ (૨૭.) નજર ખવાલ મુહમ્મદ ઝાહિદ (૨૭.)ની બરકતવાની ખિદમતના હાજર થયા અને આપથી બચબાન થયા. અને આપ (૨૭.)ની ખિદમતમાં રહી તકમીલ (પરિપૂર્ણતા)ના દરજ્જે પહોંચ્યા ત્યાં આપની ખિલાફત મેળવી.

હઝરત ખવાલ મુહમ્મદ ઝાહિદ (૨૭.)ના હાજરતા પછી આપ તેમના જનશીન થયા.

ખાતિની હાલાત છુપાવતા હતા

આપ અન્યત્ર પરદેશવાર અને મુન્તાઝી હતા. અત્રીમત અને હાકીયાત પર અમલ કરતા હતા આપની નિરુબા ખૂબ જ સહીદ અને મેહરૂજ હતા. કરામાતે ઝાહિદ અને તમદ્દકાતે ખાતિન ધરાવતા હતા પરંતુ પોતાની હાલતને છુપાવવા માટે ખાસ કામચંદ રાખતા હતા.

● ૧ 'તઝકિએ નકશાબંદિયાહ બેદિયહ' પાનું ૫૮૫

પોતાના મર્ત્યાને છુપાવવા માટે આપ મદરેસામાં ખાળકાને કુર્આન શરીફની તાલીમ આપતા હતા. એટલે લોકો આપને સામાન્ય મુલ્યા અને મુદરિસ સમજતા હતા. આ મહાન નકશખંદો સિલસિલાના છુત્તુઓએ જાહેરી ઈદમ શીખવા-શીખવવાના કાર્યને પોતાના ખાતિનની ગુપ્તતા માટે બેહતરીન પરદા તરીકે અપનાવેલો છે.

હઝરત ખવાળા દુરવેશ મુહમ્મદ (૨૬.) પણ પોતાની ઝાતને એ જ પરદામાં છુપાવતા રહેતા હતા.

આપ (૨૬.) ની ખ્યાલિતુ' કારણ

એક દિવસે સંજ્ઞેતવશાત એક તુક' દુરવેશ આપના શહેરમાં આવ્યા. તે દુરવેશે ફરમાવ્યું કે,

‘અહીં એક મરદ ખુદાની સુખધ આવે છે.’

પછી આપે હઝરત મોહાના દુરવેશ મુહમ્મદ (૨૬.) તરફ ઈશારો કર્યો.

□

હઝરત મોહાના દુરવેશ મુહમ્મદ (૨૬.)ના સાહબઝાદા અને જાનશીન હઝરત ખવાળગી અમકંગી (૨૬.) પોતાના વાલિદની ખ્યાલિત યવાનું કારણ દર્શાવતા ફરમાવે છે કે,

‘એક દિવસે આપની રૂબરૂ એક દુરવેશ શૈખ નુરુદ્દીન ખવાદી (૨૬.)ના કમાલાતની વાત કરી. વાલિદ છુત્તુર્ગવારે મારી તરફ મુખાલિખ થઈને ફરમાવ્યું કે,

‘બેટા! એ શૈખ ધણું મહાન હોવાનું જણાય છે. તેઓ જ્યારે આ તરફથી પસાર થશે ત્યારે હું પણ તેઓની મુખારક મુહબ્બતમાં જઈશ.’

આપ (૨૬.)ના ઈરશાદના થોડા દિવસો પછી શૈખ નુરુદ્દીન (૨૬.) અમકના તશરીફ લાવ્યા. મારા વાલિદ (૨૬.)એ જ્યારે શૈખના આવવાના સમાચાર સાંભળ્યા ત્યારે ફરમાવ્યું કે,

‘આજે દહીં અને મલાઈ વધારે તૈયાર કરો! કાલે હું ઈન્શાઅલ્લાહ શૈખની મુલાકાત માટે જઈશ.’

આપના હુકમ પ્રમાણે કરવામાં આવ્યું. આપ સવારે પહેરેલાં કપડે જ ઊડ્યા અને તેમના માટે તૈયાર કરાવેલી વસ્તુઓ લઈને શૈખની મુલાકાતના માટે રવાના થયા. હું પણ તે વખતે આપની સાથે હતો. અમે જ્યારે ત્યાં પહોંચ્યા ત્યારે જનાબ શૈખ ટોપી અને કુર્તો પહેરીને બેતકલ્લુક બેઠેલા હતા. મારા વાલિદ સાહેબને બેતાં જ તેઓ ઊડ્યા અને વાલિદને બેટ્યા. ધણીં લાંબા સમય સુધી બગલગીર રહ્યા.

તે પછી અદબપૂર્વક દો-ઝાનૂ (નમાઝમાં બેસે તે રીત) બેસીને મુરાકિબ થઈ ગયા. મારા વાલિદ પણ બેસી રહ્યા. જ્યારે મુરાકિબાથી કારગ થયા ત્યારે મારા વાલિદ સાહેબે જવા માટે ઈન્જલત માંગી. શૈખ સાહેબે ઢેટલાક કદમ સાથે આશીને પછી વાલિદ સાહેબને રૂખસત કર્યાં.

વાલિદ સાહેબના રૂખસત થયા પછી શૈખ સાહેબે લોકોને કહ્યું કે,

'તરીકનના તાલિબો આ યુરગની પાંચે ધણાં આવતા રહેના હશે!'

લોકોએ કહ્યું કે એ તો કોઈ શૈખ નથી બલકે એક ગુલા છે અને ઊકરાઓને પદાવવામાં મથામૂલ રહે છે!

આ સાંભળીને શૈખ નુરુદ્દીન (રહ.)એ ફરમાવ્યું કે,

'મુખ્તાનલાહ! અમી'ના લોકો કેવા આંધળા અને મુદ્દાંદિલના છે કે આવા દુરવેશે કામિલ અને મુકમિલથી પણ કાયદો અને ફેઝ હાસિલ કરનાં નથી?'

જ્યારે હઝરત શૈખ નુરુદ્દીન (રહ.)નો આ ઈરશાદ મથાફર થયો ત્યારે ચોનરફથી તાલિબોને તરીકન હઝરતની ખિદમતમાં હાજર થવા લાગ્યા અને કમાલાત હાસિલ કરવા લાગ્યા.

પરંતુ આપ હમેશાં પોતાની જોશાનશીની અને ગુપ્તતાની સિદ્ધિને યાદ કરતા રહેતા હતા તેમ જ મખ્લૂકે ખુદાની વધારે આવ-અથી દિલ્લગ થતા હતા.

નિસ્ખત ખેંચી લીધી

હઝરત શૈખ હુસૈન પ્રવારખી (૨૬.) મચહૂર બુખુર્ગ હતા. તેઓ જ્યાં જતાં ત્યાં કોઈ પણ દુરવેશથી મુલાકાત થતી ત્યારે આપ તેની નિસ્ખત ખેંચી લેતા હતા.

જ્યારે હઝરત મોલાના દુરવેશ મુહમ્મદ (૨૬.)ના ઈલાકામાં તેઓ આવ્યા ત્યારે મશાઈખ તેમની મુલાકાત માટે ગયા. હઝરત મોલાના દુરવેશ મુહમ્મદ (૨૬.)એ ફરમાવ્યું કે, મારે પણ શૈખ હુસૈનની મુલાકાત માટે જવું જોઈએ.

આ પ્રમાણે ફરમાવીને આપે શૈખ હુસૈન (૨૬.)ની નિસ્ખત પોતાના ખાતિનમાં ખેંચી લીધી. પેલી તરફ શૈખ હુસૈન પોતાને નિસ્ખતથી ખાલી થઈ ગયેલા પામી જઈને દેરાન અને પરદશાન થયા. તેઓ ખેંચેન અને બેહિસ્મત થઈ ગયા.

જ્યારે હઝરત મોલાના દુરવેશ (૨૬.) શૈખ હુસૈન (૨૬.)ની મુલાકાતે જવા માટે સવાર થયા ત્યારે શૈખ હુસૈનને પોતાની નિસ્ખતની સુગંધ આવી. જેવી રીતે હઝરત પાકુળ (અલે.)ને તે જ વખતે હઝરત યુસુફ (અલે.)ના ખમીશની સુગંધ આવી હતી. જ્યારે હઝરત યુસુફ (અલે.)નું ખમીશ મિસરથી રવાના થયું હતું!

શૈખ હુસૈન તરત જ ઊંટ ઉપર સવાર થયા અને જે તરફથી પોતાની નિસ્ખતની સુગંધ આવતી હતી તે તરફ રવાના થયા. જેમ જેમ આપ હઝરત મોલાના દુરવેશ મુહમ્મદ (૨૬.)થી નજીક થતાં જતાં હતા તેમ તેમ એમની નિસ્ખતની સુગંધ વધારે તીવ્ર થતી જતી હતી.

જ્યારે રસ્તામાં બંનેની મુલાકાત થઈ ત્યારે એ ખૂસ્ખૂ ખમ થઈ ગઈ. તે જ વખતે શૈખ હુસૈન બણી ગયા કે તેમની નિસ્ખતને હઝરત મોલાના દુરવેશ મુહમ્મદ (૨૬.)એ પોતાના તસરુકથી છીનવી લીધી છે.

શૈખ હુસૈન (૨૬.)એ ખૂબ જ વિનમ્રતા અને આજિઝી સાથે આજવલરી વાણીમાં અરજ કરી કે,

‘મને ખબર ન હતી કે આ મુદ્દનો સંબંધ આપની સાથે છે. હવે હું પાછો આવ્યો બહુ હું.’

હંઝરત મોલાના દુરવેશ મુહમ્મદ (રહ.)ને હંઝરત શેખ હુસૈન (રહ.)ની કાકલુદીબરી વાણીથી દયા આપી અને તે જ વખતે શેખની નિસ્ખતની પાછી આપી દીધી જેને તે જ વખતે પોતાના ખાતિનને નિસ્ખતથી પરિપૂર્ણ જોયું. આજે હંઝરત મોલાના દુરવેશ મુહમ્મદ (રહ.)નો આભાર માન્યો અને તે જ વખતે જિંદ ઉપર સવાર થઈને બારેબાર પોતાના વતનની તરફ ખાછા ચાલ્યા ગયા અને પોતાના ઉતારે પશુ ન ગયા.

વફાત

૧૬, મુહર્રમ, ફિકરી સન ૯૭૦ મુતાબિક ઈસ્વીસન ૧૫૬૨ના જુમેરાત (શુરવાર)ના દિવસે આપની વફાત થઈ.

ઈન્ના લિલ્લાહિ વ ઈન્ના ઈલૈહિ રાજિઉન.

આપનો મઝારે મુબારક મૈાને ઈસકંદર (માવરાઉનહર, ટુર્કસ્તાન)માં છે.

આપની વફાતના ફિકરીસન ૯૭૦ ના અઠઠ નીચેની ઈબારતોમાં મળે છે :

‘મસ્તે ઈશક’ અથવા ‘શીખે ઓલિયા ખૂદ’

હઝરત ખવાળ

મુહમ્મદ મુકતદા અમકંગી

રહમતુલ્લાહિ અલૈહ

□

ખસક્તેં ઔર ખુલ્ક દે

અપને હખીખે પાક કા,

ખવાળ અમકંગી મુહમ્મદ (૨૬.)

ખા રઝા કે વારતે.

□

જન્મ

આપનું મુખારક નામ મુહમ્મદ મુકતદા છે. આપ મેળે અમકનાના રહેવાશી છે જે સમરકંદ અને બુખારાની નજીક એક મામ છે. એ મામની નિસ્ખતના કારણે આપ અમકંગી કહેવાયા. આપ હઝરત ખવાળા ફુરવેશ મુહમ્મદ (રહ.)ના સાહબઝાદા છે. આપનો જન્મ હિજરી સન ૯૧૮ મુતાબિક ઈસ્વી સન ૧૫૧૨માં થયો હતો.^૧

વાલિદના જનશીન

આપની જાહેરી તથા ખાતિની તાલીમ અને તબિયત આપના વાલિદે બુખુર્ગવાર હઝરત ખવાળા ફુરવેશ મુહમ્મદ (રહ.)એ કરી હતી. અને એમનાથી જ આપને ખિલાફત મળી હતી.

વાલિદના ઈન્તેકાલ બાદ આપ જનશીન થયા અને ત્રીસ વરસ સુધી મસનદે ખિલાફત અને મશીખિયતને રોતક બખ્શી.

હઝરત ખવાળા નકશાબંધ (રહ.)ના તરીકાના સુસ્ત પાખંદ

આપ હઝરત ખવાળાએ ખવાળખાન ખવાળા બહાઉદ્દીન નકશાબંધ (રહ.)ના અસલ તરીકાની સુસ્ત રીતે પાખંદી કરતા હતા અને આ તરીકામાં જે કેટલીક નવી વાતો પેદા થઈ ગઈ હતી તેનાથી પરહેઝ કરતા હતા. હઝરત ખવાળા નકશાબંધ (રહ.)ના ખિલકુલ કદમ-બ-કદમ ચાલતા હતા.

આપ ખૂબ જ આબિદ, ઝાહિદ અને સાફબે કરામાત બુખુર્ગ હતા. પોતાના હાલતને હુપાવવા માટે ઘણી કોશિશ કરતા હતા. પોતાના સમયમાં તરીકતના તાલિમો માટે કેન્દ્ર સમાન હતા. આલિમો, શાહિલો, અમીરો, ફકીરો ફૈઝ હાસિલ કરવા માટે આપની ખિદમતે અકદસમાં હાજર થયા કરતા હતા. બલકે બાદશાહો અને સુલતાનો પણ આપના આસ્તાનાએ આલિયાની ખાકને પોતાની આંખોનો સુરમો બનાવતા હતા. તુરાનનો બાદશાહ અબ્દુલ્લાહખાન તો આપનો ઘણો જ અકીદતમંદ અને મુરીદ હતો.

● ૧ 'તઝકિરએ નકશાબંધિયાહ ખેરિયહ' પાનું ૫૮૬-૫૮૭

મહેમાનનવાઝી

મહેમાનોની ખિદમત આપ પોતે જાતે જ કરતા હતાં. જ્યારે આપ વૃદ્ધ થઈ ગયા ત્યારે આપના મુખારક હાથ કાંપતા હતા છતાં આપ પોતે મહેમાનોના માટે દસ્તરખવાન બિછાવતા હતા અને ભોજન વગેરે ખીરસતા હતા. મોટા ભાગે આપ મહેમાનોની સવારી, ઘોડા, સામાન અને નોકર-ચાકરની ખબરગીરી પણ પોતે જ કરમાવતા હતા.

બાદશાહને ખવાળ

તુરાનનો બાદશાહ અબ્દુલ્લાહ ખાન હજરત ખવાળ અમકંઝી (૨૬.)ને ઓળખતો ન હતો ત્યારની વાત છે. એક દિવસે તેણે ખવાળમાં જોયું કે એક અગ્રીમુરશાન તંબૂ લાગેલો છે અને તેમાં હજરત રિસ્લાલનપનાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ તસરીફ રહેમા છે. એક છુત્રુર્ગ બારગાહના દરવાજા પર હાથમાં અસા (છડી) લઈને ઊભા છે. લોકોની અરજીઓ અને દરખાસ્તો આં હજરત સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમની દુબૂરમાં પેશ કરે છે અને તેના જવાબ આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમની પાનેચી લાવીને લોકોને આપે છે.

આં હજરત સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમે એક તલવાર એ છુત્રુર્ગ સાથે મોકલી. એ છુત્રુર્ગે તલવાર લાવીને બાદશાહની કમરે બાંધી દીધી. તેમ જ એમની હાલત પર ધાણી મહેરબાની અને તવજ્જુહ કરમાવી. એ પછી બાદશાહની આંખો ખૂલી ગઈ.

બાદશાહે એ છુત્રુર્ગનો દેખાવ મનમાં બરાબર યાદ રાખ્યો અને એ છુત્રુર્ગની શોધખોળ તથા તલવાર કરવા લાગ્યા. પોતાના દરબારીઓ અને નિકટના સાથીઓથી પણ એ છુત્રુર્ગના દેખાવનું વર્ણન કર્યું અને ટાઈને એમના વિશે માહિતી હોય તો જણાવવા માટે કહ્યું પરંતુ કંઈ જાણવા ન મળ્યું.

એક દિવસે બાદશાહનો એક દરબારી કંઈક કામ અંગે અમકંઝા ગયો. હજરતની તારીફ સાંભળીને તે આપની ખિદમતમાં હાજર થયો અને મુલાકાત કરી. બાદશાહે ખવાળમાં જોયેલા

પ્રમુખને જે વર્ણન કર્યું હતું તેની સાથે હઝરતનો દેખાવ બિલકુલ મળતો આવતો હોવાનું તેને તરત જ મેહસૂસ થયું.

અમકનાથી પાછાં ફરીને તે હરખારીએ બાદશાહને હઝરતની વાત કરી બાદશાહ આ સાંભળીને ઘણો જ ખુશ થઈ ગયો. અને બાદશાહ પોતે હઝરતની મુલાકાતના માટે રવાના થયા. જ્યારે બાદશાહે હઝરતના દીદાર કર્યા ત્યારે તેને ખાતરી થઈ ગઈ કે ખવાબમાં જે પ્રમુખને જોયા હતા તે હઝરત જ છે.

બાદશાહે ખૂબ જ વિનમ્રતાપૂર્વક નઝરાણું પેથ કર્યું અને તેને કબૂલ કરવા માટે હઝરતને વિનંતી કરી. હઝરતે નઝરાણું કબૂલ કરવા માટે ઈન્કાર કર્યો અને હરમાબ્યું કે,

‘ફકીરીની મીઠાશ નામુરાહી અને કિનાઅતમાં છે.’
બાદશાહે કહ્યું કે,

‘અતીહલાહ વ અતીહરસૂલ વ બિલીલ અમ્મિ મિન્કુમ’
[કુકુમ માનો અસ્લાહનો અને તેના રસૂલ સદ્અસ્લાહ અલીહ વ સદ્અમનો અને હાકિમેનો.]

‘આ આપત શરીફ પર અમલ હરમાવો અને હું જે કંઈ હઝરતની ખિદમતમાં પેથ કરું છું તેને કબૂલ હરમાવો.’

આ સાંભળીને હઝરતે મજબૂર થઈ ને નઝરાણું કબૂલ હરમાવ્યું. તે પછી બાદશાહ દરરોજ સવારે ખૂબ જ નિયાઝમંદી અને વિનમ્રતાપૂર્વક હઝરતની ખિદમતમાં નિયમિત હાજરી આપતો.

હઝરતની તબબજુહથી મુદ્દમાં વિજય

માવરાઉન્નહરના બાદશાહ પીરમુહમ્મદ ખાને પચાસ હજાર સવારો સાથે સમરકંદ પર ચઢાઈ કરી. સમરકંદના બાદશાહ બાકી મુહમ્મદ ખાન પાસે માન ચાર હજાર પાયદળ હતું. બાકી મુહમ્મદ ખાને હઝરત ખવાબ અમકંગી (૨૭.) ને મદદ માટે યાચના કરી.

હઝરત ખતે પીરમુહમ્મદ ખાનની વાસે તશરીફ લઈ ગયા અને તેને નસીહતો કરી કે,

‘તમે ઘસકર પાછું ખેંચી લો! મુસલમાનોએ આપસમાં જંગ કરવું નાખઈએ છે!’

પીરમુહમ્મદ ખાનના મગજમાં પોતાની ભારે જોરાવર ફોજ તેમ જ વિપુલ ખજાનાનો ધમક ભરેલો હતો એટલે તેણે હઝરતની નસીહત માની નહિ. હઝરત ગઝનનાક હાલતમાં પાછાં આવ્યા અને બાકી મુહમ્મદ ખાનને ફરમાવ્યું કે,

‘હે ફરજંદ ! ફોજ ઓછી હોવાનો કંઈ પશુ ખ્યાલ ન કરો. બહાદુર શેરની જેમ દુશ્મન પર હુમલો કરી દો! માવરાઉનન-હરની સલતનત તમે મુગારક યાઓ!’

આટલું ફરમાવીને વહાલથી તેની પીડ ઉપર હાથ ફેરવ્યો અને પોતાની પવિત્ર તલવાર તેની કમરમાં બાંધી. બાકી મુહમ્મદ ખાન આપની દુઆ લઈને રવાના થયો.

આ તરફ હઝરત દુરવેશોની એક જમાઅત લઈને શહેરની સીમા પર આવેલી એક પુરાની મસ્જિદમાં ગયા અને ત્યાં કિબ્લાફ થઈ મુરાદિયા અને મુતવજ્જેહ થઈને બેઠાં. થોડા થોડા સમયે શિર ઊડાવીને પૂછતાં કે,

‘શું ખબર છે?’

ખબારે એ ખબર મળી કે પીર મુહમ્મદ ખાન હારી ગયો છે અને બાકી મુહમ્મદ ખાનની જીત થઈ છે ત્યારે આપ મુરાદિયા-માંથી ઊઠ્યા અને પોતાના રહેઠાણ પર પાછા આવ્યા.

કાંટાં વિના ફૂલો ન મળે

હઝરતના એક દુરવેશ બયાન કરે છે કે :

એક રાતે હઝરત ક્યાંક તશરીફ લઈ જતા હતા. ધણું ખાદિમો આપની સાથે હતા જેમાં હું પણ સામેલ હતો. હું ઉધાડા પગે ચાલતો હતો. મારા પગમાં એક કાંટો ભેંકાયો. એની વેદનાથી હું બેચેન થઈ ગયો. મને વિચાર આવ્યો કે, હઝરત મને પગમાં ઈનાયત ફરમાવતે તો કેવું સાડું થાત !

હજરત કશ્કથી મારા વિચારો બાણી ગયા. આપે કરમાવ્યું કે
'હે ભાઈ! જ્યાં સુધી પગમાં કાંટા ભોકાતા નથી ત્યાં સુધી
ફલ હાથમાં આવતા નથી!'

બુઝુર્ગોની કસોટી કરવી ન જોઈએ

એક દિવસે ત્રણ તાલિમે ઈશ્મ હજરતની પાસે આવ્યા. ત્રણે
બાણીએ પોતપોતાના મનમાં એક-એક ઇચ્છા કરી હતી.

એકે મનમાં એવી ઇચ્છા કરી હતી કે જો હજરત અમુક પ્રકારની
વાનગીઓ ભોજનમાં પીરસે તો બેશક આપ કરામતવાળા છે.

બીજાએ મનમાં એવી ઇચ્છા કરી હતી કે જો હજરત અમુક
પ્રકારનાં ફળો મને આપે તો આપ સાદબે અઝમત છે.

ત્રીજાએ પોતાના મનમાં એવી ઇચ્છા કરી હતી કે જો હજરત
ફલાણા હસીન છોકરાને મજલિસમાં હાજર કરે તો બેશક આપ
કરામતવાળા છે.

હજરતે પહેલા તાલિમે કશ્કની ઇચ્છા પ્રમાણેની વાનગીઓ
ભોજનમાં પીરસી.

બીજાને તેની ઇચ્છા પ્રમાણેનાં ફળો આપ્યાં. અને
ત્રીજાને કરમાવ્યું કે,

દુરવેશોએ જે કંઈ હાલાત અને કમાલાત હાસિલ કર્યા છે તે
શરીઅતની પાળદાથી હાસિલ કર્યા છે. એટલે દુરવેશોથી શરીઅતની
વિરુદ્ધ નહીં કાંઈ કામ થઈ શકતું નથી.'

તે પછી ત્રણેને નસીહતરૂપે કરમાવ્યું કે,

'ભાઈ કામની નિષ્વત કરીને પણ, કસોટીના હેતુથી બુઝુર્ગોની
ખિદમતમાં જવું ન જોઈએ. બાણી વખતે બુઝુર્ગો (એ વાંતા
કશ્કથી બાણી જવા છતાં) તેના તરફ ધ્યાન આપનાં નથી એટલે
કસોટી કરવા માટે આવનાર (એવું સમજે છે કે બુઝુર્ગને તેના
વિચારોની કંઈ બાણી થઈ નથી) જેના કારણે તે બદલે'તિકાદીને
શિકાર થઈ જાય છે અને તે બુઝુર્ગની મુહબ્બતની બરકતોથી
મેહકમ કરી દેવામાં આવે છે.'

વળી આગળ ફરમાયું કે,

‘અલાહવાળાઓની નજીક કરામતનો કોઈ ભરોસો નથી. અલાહવાળાઓ પાસે માત્ર અલાહના મારે બધું ભેઈએ કે નેથી તેમના ફેરે બાતિનીમાંથી ક’ઈક હિસ્સો મળી શકે.’

પોતાના ઈતેકાલની આગાહી

હઝરતે પોતાના ઈતેકાલના કેટલાક દિવસો પહેલાં એક પત્ર પોતાના ખલીફાએ અકમલ હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ બાદી (૨૬.)ને લખ્યો હતો. એમાં આપે નીચેના બે કૃત્ર લખ્યા હતા.

અમાં તા અમાં મર્જ ચાહ આયદમ,

ન દાનમ કનૂં તા એ પેશ આયદમ.

ગુદાઈ મળાદા મરા અકં મુદા,

કિમર હરએ પેશ આયદમ શાયદમ.

ભાવાર્થ :

મને પ્રયેક પળે મૌત ચાહ આવે છે.

ખખર નથી હવે શું બાબત પેશ આવે છે.

હું ચાહું છું કે હરદમ મને વસ્તે-ખુદા રહે,

ભલે પછી જે ક’ઈ યવાનું હોય તે યાય.

□

આ પત્ર હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ બાદી જિલ્લાહ (૨૬.)ને પહોંચ્યા પછી થોડાં જ વખતમાં આપને હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ અમકંગી (૨૬.)ના ઈતેકાલની ખબર પણ પહોંચી!

તારીએ વફાત અને મઝારે મુબારક

આપનો ઈતેકાલ ૨૨, શબાન, હિજરી સન ૧૦૦૮ મુતાબિક ઈસ્વીસન ૧૬૦૦માં લગ્નલગ ૯૦ (નેવું) વરસની ઉંમરે થયો હતો.

ઈન્ના લિલ્લાહિ વ ઈન્ના ઈલિયિહિ રાજિલિન.

આપનો મઝારે મુબારક અમકનામાં છે જે ‘સમરકંદ’ અને ખુખારા નજીક છે.

આપ (૨૬.)ના ઈતેહસાના હિબરી સન ૧૦૦૮ના અદદ
નીચેની ઈબારતોમાંથી મળે છે :

‘શૈએ અમાન’ અથવા ‘શૈએમહમૂદ’

□

હંઝરતનો આપણા ઉપર એહસાન

ભારત-પાકિસ્તાન ઉપખંડ ઉપર હંઝરત ખવાન મુહમ્મદ
મુકતદા અમકંઝી (૨૬.)નો મોટો એહસાન છે કે આપે પોતાના
ખલીફાએ આગમ હંઝરત ખવાન મુહમ્મદ બાહાનિસ્લાહ (૨૬.)ને
અહીં મોકલ્યા કે જેથી રહનિયતની ખ્યાલી આ સરઝમીન પણ
હિન્દુશખંદી સિલસિલાના કુશલ અને બરકતથી ફેલ મેળવે. અહાહ
તથાહા આપ (૨૬.)ને જગતે ઊંચી નવાઝે. આમીન !

હ. ખવાળ બાકીબિલાહ(૨૬.)

હઝરત ખવાળ

મુહમ્મદ બાકીબિલાહ

રહમતુલ્લાહિ અલૈહ

□

ફાની યો બાકી મનાઝિલ

કર મુઝે કામિલ નસીબ,

ફાની ફીલ્લાહ બાકી બિલ્લાહ

મુકતદા કે વાસ્તે.

□

હઝરતનાં માતા -પિતા

હઝરતના વાલિદ છુઝુર્ગવારનું નામ કાઝી અબ્દુસસલામ ખિલજી સમરકંદી કુરેશી હતું. આપ આલિમ બાઅમલ અને વજીરો હાલવાળા છુઝુર્ગ હતા. આપ સમરકંદી કાબુલ આવ્યા હતા. અને કાબુલમાં જ શાદી કરી હતી.

હઝરતની વાલિદા (માતા) નો વંશ હઝરત શૈખ ઉમર યાગસ્તાની (રહ.) સુધી પહોંચે છે. હઝરત શૈખ ઉમર યાગસ્તાની (રહ.) હઝરત ખવાળ ઉમિદુલ્લાહ અહરાર (રહ.) ના નાના હતા. હઝરતના નાની અમ્મા સાહિબા ખાનદાને સાદાતમાંથી હતા.^૧

હઝરતનો જન્મ

હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ બાઝી બિલ્લાહ (રહ.) નો જન્મ ૧૫, ઝિલ હજ્જ, હિજરી સત ૯૭૧ મુતાબિક ૧૫ જુલાઈ, ઈસ્વી સત ૧૫૬૪ના રોજ અફઘાનિસ્તાનના પાટનગર કાબુલમાં થયો હતો.^૨ આપના મુબારક જન્મ પહેલાં આપની વાલિદાને ઘણી બથારતો થઈ હતી. તેમાંથી નમૂનારૂપે માત્ર એક બથારત આવી આપી છે.

આપના જન્મ પહેલાં આપની વાલિદા માજિદાએ ખવાળમાં જોયું કે સૂરજ આકાશમાંથી જીતરીને એમની એદમાં આવી ગયો છે.

એક છુઝુર્ગે એ ખવાળની તાબીર એ બતાવી કે તમારે ત્યાં એક ફરજંદ પેદા થશે જેની રોશની સૂરજની રોશનીની જેમ આખા વિશ્વમાં ફેલાઈ જશે !

પુત્રનાં લક્ષણો પારણામાં

બાળપણથી જ છુઝુર્ગી, હિંમત, એકલપ્રિયતા અને એકાંત પ્રીતિની નિશાનીઓ હઝરતમાં જાહેર થતી હતી.

બાલાએ સરશઝ હોશ મંદી,
મી તાફત સિતારએ ખુલંદી.

[બાળપણથી જ આપના કપાળે મહાનતાના તારણો ઝબૂકતા હતા.]

● ૧ 'હઝરાતુલ કુદસ' ભાગ ૧, પાનું ૨૬૫

૨ 'તઝકિરએ નકરાબ' હિસ્સા બેરિમ્મહ' પાનું ૧૦૦

બાળપણમાં આપ કેટલીક વેળા આપો-આપો દિવસ એકલતાના એકાંતમાં પીતાવી દેતા હતા.

બાંહેરી ઇંદમની તાલીમ

પાંચ વસરની ઇંદમે હઝરતને મહોલ્લાના મકતબમાં દાખલ કરવામાં આવ્યા. આપના ઉસ્તાદ આપને જે સબક આપતા તે આપ બીજા બધાં સાથીઓના કરતાં પહેલાં યાદ કરીને પોતાના ઉસ્તાદને સંભળાવી દેતા હતા.

માન આઠ વસરની નાનકડી ઇંદમમાં તો આપે કુઆન શરીફ હિફઝ (માહે) કરી લીધું અને ખૂબ ઓછાં સમયમાં નમાઝ, રોઝા વગેરેના જરૂરી મસાઈલ યાદ કરી લીધાં.

કુઆન શરીફ વગેરેની તાલીમ હાસિલ કર્યા પછી આપ અરબી તાલીમ મેળવવામાં પ્રવૃત્ત થયા.

દસ વસરની ઇંદમમાં તો માધ્યમિક કક્ષાની દીની તાલીમ આપે હાસિલ કરી લીધી.

તે પછી હઝરતે બાંહેરી ઇંદમની ઉચ્ચ તાલીમ, કાબુલના તે વખતના મશહૂર અને મહાન આદિમ મોલાના સાદિક હલવાઈથી લીધી.

મોલાના સાદિક હલવાઈનું વતન સમરકંદ હતું. જ્યારે તેઓ હિજરી સન ૯૭૮માં હજજથી વાપસ આવ્યા ત્યારે શહેનશાહ અકબરનો નાનોભાઈ મિરઝા હકીમ કાબુલનો હાકીમ હતા. મિરઝા હકીમે મોલાના સાદિક હલવાઈને વિનંતી કરી કે તેઓ કેટલોક સમય કાબુલ તરફથી લાવીને તેમને અને ત્યાંના લોકોને પોતાના ઈંમી ફેઝથી લાલ લેવાનો મોકો આપે.

એટલે આપ મિરઝા હકીમની ફરમાઈશથી કેટલોક સમય કાબુલમાં શિક્ષણ આપતા રહ્યા. એ જ સમયમાં હઝરત ખવાળખાણીબિલાહ (૨૬.)એ પણ તેમનાથી તાલીમ હાસિલ કરી.

મોલાના સાદિક હલવાઈ (૨૬.) ધણું મોટા આલિમ, કાજિલ અને મધુરભાષી શાએર પણ હતા. તેમના ભાઈ મુલ્લાઅલી સમરકંદી (૨૬.) પણ ધણું મોટા આલિમ અને મુહંદિસ હતા.

મોલાના સાદિક હલવાઈ હિન્દુસ્તાન પણ આવ્યા હતા. થોડો સમય ઈસ્મ અને ફઝલ, જ્ઞાન અને વિદ્યાનો ખજાનો લાંટવાને વાપસ વતન તશરીફ લઈ ગયા હતા. આપની વક્ષત હિજરી સન ૯૮૧માં થઈ હતી.^૧

થોડો સમય કાબુલમાં રહીને જ્યારે મોલાના સાદિક હલવાઈ (૨૬.) પોતાના વતન વાપસ તશરીફ લઈ ગયા ત્યારે હઝરત ખવાબ ખાફી બિલ્લાહ (૨૬.) પણ આપની જોડે કાબુલથી માવરાહિન્નહર આવ્યા ગયા.

પોતાની તેજસ્વિતા અને પ્રચાપ બુદ્ધિમતાના કારણે હઝરતે પોતાના સમકાલીનોમાં અનોખું સ્થાન પ્રાપ્ત કરી લીધું. સમગ્ર માવરાહિન્નહરના પ્રદેશમાં આપના ઈસ્મ અને ફઝલની ખ્યાતિ ફેલાઈ ગઈ. દરેક સ્થળે ઈસ્મી મેહફિલોમાં ઈસ્મી એ'તિબારથી આપનું નામ ઇઝ્જત અને આદરથી લેવાતું થયું.

દિલના આયનામાં મેહબૂબના દર્શન કરવા જોઈએ

એક વેળા હઝરત ખાફીબિલ્લાહ (૨૬.) એક વેરાન મસ્જિદમાં બેસીને તિરાંતે એક દરસી કિતાબ (પાઠ્ય પુસ્તક) વાંચવામાં મગ્ન હતા. અચાનક એક મજબૂબ ત્યાં આવી પહોંચ્યા.

હઝરતને સંબોધીને, એક ખાસ અંદાજમાં, મજબૂબે નીચેના શે'ર કહ્યો :

હર કંઝો હિફાયા ન તવાં હીદ ખુદારા,

આઈનએ દિલ ખીં કે કિતાબે બેહ અઝીં નીસ્ત.

● ૧ 'તઝકિરએ નકશબંદિયહ બૈરિયહ' પાનું ૬૦૦, ૬૦૧

ભાવાર્થ :

કંઝ અને હિંદાયા (દરસી કિતાબો)માં અલ્લાહના દીદાર થઈ શકતા નથી. અલ્લાહના દીદાર કરવા હોય તો દિલના આયનામાં અવલોકન કરે કારણ કે દિલના કરતાં બેહતર ખીણ કોઈ કિતાબ નથી.

□

મજબૂબના શેરની આપના દિલ પર ભારે અસર થઈ. આપને એવું મેહસુસ થયું કે જાણે કોઈ આપના દિલને ખુરશી રહ્યું છે અને જાહેરી ઊલૂમના નકશો નિમાર પર રૂકાની કુચ્છાન અને બાતિની ફઝીલતનો પ્રભાવ પથરાઈ રહ્યો છે.

આપ દારુલ ઉલૂમમાં તસરીફ લઈ ગયા. પોતાની તમામ કિતાબો પોતાના સાથીઓમાં વહેંચી દીધી અને પેલા મજબૂબને જંગલ જંગલ શોધતા રહ્યા પરંતુ મજબૂબનો કયાંય પત્તો ન લાગ્યો. તસલ્લુકનો શોખ દિલમાં પેદા થવાની આ શરૂઆત હતી. તે પછી દિન પ્રતિ દિન આપના દિલમાં આ વાત દબ થતી ગઈ કે :

‘ઐશે કુન્યા કર નહીં’ સકતા હમારે દિલકો શાહ,
દિલકી સોઝિશકો બુઆયેંગે કિસી કામિલસે હમ.’

આપ (૨૬.) ઉવેસી હતા

હઝરત ઈમામે રખ્યાની મુજદ્દિ અરફેસાની શેખ અહમદ સરહિંદી (૨૬.) પોતાના એક મુબારક પત્રમાં લખે છે કે :
‘કોઈને ઉવેસી કહેવામાં આવે તો પીરે આહિરથી

ઈતકાર નથી કારણ કે ઉવેસી તે શખ્સ છે કે

જેની તર્બિયતમાં રૂકાનીઓનો દખલ છે.’

□

હઝરત ખવાળ બાકી બિલાહ (૨૬.) પણ ઉવેસી હતા અથોત આપની બાતિની તર્બિયત હઝરત રિસાલત મઆય સલ્લલ્લાહુ

● ૧ ‘સીરતે બાકી’ ખાનું ૧૮

૨ ‘ફરે’ લાસ્યાની’ બાગ : ૩, પૃ : ૧૨૧, ખાનું ૩૮૦

અલૈહિ વ સલ્લમ અને હઝરત ખવાળ બહાઉદીન (રહ.)ની રહાનિયતથી થઈ હતી.^૧

□

એક દુરવેશ બયાન કરે છે કે :

‘આમે [હઝરત ખવાળ બાકી બિલ્લાહ (રહ.) એ] ખુદ પોતાની અબાને મુબારકથી ફરમાવ્યું છે કે,

‘એક દિવસે મહાન મશાઈખની કિતાબોમાંથી એક કિતાબનું હું અવલોકન કરતો હતો ત્યારે માથા પર તજવ્લી થઈ! અને હું ખેબુદ થઈ ગયો. આ ખેબુદીની હાલતમાં હઝરત ખવાળ ખુસુર્ ખવાળ બહાઉદીન (રહ.) ની રહાનિયતની કશિશે ઝિકની તલકીન કરી તથા જાગ્રતાના ઈલ્કાથી મને સરફરાઝ ફરમાવ્યો’^૨

સુરશિદની તલાશ

હિપર જણવ્યા પ્રમાણે હઝરત ખવાળ બાકી બિલ્લાહ (રહ.) ઉર્વસી હતા છતાં આપને બહેરમાં પશુ ઠાઈ કામિલ શૈખની તલાશ હતી.

ફાથી પ્રથમ આપ ખવાળ ઉમૈદુલ્લાહની ખિદમતમાં હાજર થયા.

ખવાળ ઉમૈદુલ્લાહ (રહ.) મોલાના સુતુલ્લાહના ખલીફા હતા.

મોલાના સુતુલ્લાહ મોલાન ખવાળગી વહીદી (રહ.)ના ખલીફા હતા.

■

ખવાળ ઉમૈદુલ્લાહ (રહ.)ની ખિદમતમાં કેટલોક સમય રહ્યા પછી આપ સમરકંદ તશરીફ લઈ ગયા અને ત્યાં હઝરત ઈફતેખાર શૈખ (રહ.)ની ખિદમતમાં હાજર થયા.

હઝરત શૈખ ઈફતેખાર સમરકંદી (રહ.) હઝરત ખવાળ અહમદ બસવી (રહ.)ના સિલસિલાના અકાબિરો પૈકી હતા. હઝરત

● ૧ ‘તઝકિરએ ખવાળ બાકી બિલ્લાહ (રહ.)’ પાનું ૧૧

૨ ‘સુતુલ્લાહ મકામાત’ પાનું ૭

ખવાળ અહમદ ખસવી (૨૬.) હજરત ખવાળ ધૂતુક હસ્તાની (૨૬.)ના ખલીફા હતા.^૧

□

હજરત શેખ ઈફતેખાર (૨૬.)ની ખિદમતમાં ટેટલોક સમય રહ્યા બાદ આપ બદખ તશરીર લઈ ગયા અને ત્યાં હજરત અમીર અબ્દુલ્લાહ બદખી (૨૬.)ની ખિદમતમાં હાજર થયા. હજરત પોતે હરમાવે છે કે,

‘તેમનાથી મુસાદો કરતાં જ તે બાતિની નેઅમન તસીબ થઈ કે તેની બરકતો, ઉમ્મીદ છે કે, કયામત આવના મુધી ખાકી રહેશે.’^૨

■

તે પછી હજરત બદખથી હિન્દુસ્તાન તશરીફ લાવ્યા.

દીનની દોલત બેઈ એ

હિન્દુસ્તાનમાં હજરતના મિત્રા અને સ્નેહીઓ શાહી દરબારમાં અને સરકારી કચેરીઓમાં તથા હોજમાં ઉચ્ચ અધિકારીઓ હતા અને પૈસાપાત તથા વગ ધરાવનારા હતા. તેઓની ઇચ્છા હતી કે હજરત પણ કોઈ ઉચ્ચ હોદ્દા પર નિયુક્ત થઈ જાય !

પરંતુ હજરતની ખવાહિશ એમ ન હતી કે દુનિયાની દોલત કાસિસ કરે. બદલે આપની દિલ્લી નમુન્ના તો દીનની દોલત અને અહલે ચક્રીનની પૂંછ પ્રાપ્ત કરવાની હતી. એ જ આપ દિલ્લી આહતા હતા અને એના મારે જ કાશિસ કરના રહેતા હતા એટલે આપના મિત્રા અને સ્નેહીઓની સમજવટ કંઈ કામ ન આવી.

એ કયા પગા હશે જે ચાકતા જ નથી !

હજરતના મુખ્તિસામાંથી એક દુરવેશ બયાન કરે છે કે :

હજરત સાલકો અને મજબૂબોની તલાશમાં એટલી મહેનત અને મશગ્ગલ હોવાના હતા કે એનાથી વધારે માનવીય શક્તિ શક્ય નથી.

● ૧ જુઓ ‘નકગળ’દી ઔલિયા’ ૩૪ થી બીજા પાનું ૪૨

૨ ‘તઝકિરેએ ખવાળ ખાકી બિલાહ’ (૨૬.) પાનું ૧૨

લાહોરમાં વર્ષા ઋતુમાં કાદવ, કીચડ અને પાણીના કારણે ચાલવું ફરવું પણ મુશ્કેલ થઈ જતું હતું છતાં આપ વેરાન સ્થળો, કચ્છસ્તાનો, અને બયાબાનોમાં સાહમે દિલ્હી તલાશમાં ફર્યા કરતા હતા.

એક દિવસે મૈત્રીલાલે મને ખુબી થઈ કે હું પણ પ્રવાસ અને પરિભ્રમણમાં આપની સાથે શરીક થઈ જઈ. આપે ધણી ના પાડી છતાં હું ન માન્યો. કેટલીય ગલી-કૂચીઓમાં હું આપની સાથે ભમતો રહ્યો. કાદવ-કીચડના કારણે આખરે હું ઘાફી ગયો. પગમાં દુઃખાવો થવા માંડ્યો પરંતુ શરમ અને અદબના કારણે બેઠી ન શક્યો. હઝરત મારી પરિસ્થિતિ જાણી ગયા. આપે પોને મને છૂટા પડવાની પરવાનગી આપી. હું સમજી ગયો કે હઝરત આ ભૌતિક પગો વડે નહિ પરંતુ કોઈ બીજા જ પગો વડે આ રખડાટ અને પરિભ્રમ કરી રહ્યા છે. એ કયા પગો હશે જે યાકતાં જ નથી.

મજબૂબની દુઆ

હઝરતના દોસ્તોમાંથી એક દુરવેશ બયાન કરે છે કે :

લાહોરની આસપાસના વિસ્તારમાં એક કચ્છસ્તાનની નજીક એક મજબૂબ આરિક રહેતા હતા. હઝરત તેમની પાછળ પડ્યા. તે હઝરતને મારી મારીને બગાડતા હતા. કેટલીક વખતે આપને બેતાં જ ક્યાંક આવ્યા જતા હતા. પરંતુ આટલા તિરસ્કાર અને નકરત છતાં હઝરત તેનો પીછો છોડતા ન હતા.

છેવટે એક દિવસે બહેરમાં હીવાના દેખાતા પરંતુ હકીકતમાં અકલમંદ અને આરિક એવા તે છુઝર્ગનું ખૂને ઉલ્લટ, પ્રેમભાવના, ઉલ્લસાઈ જોડી અને ખુશ થઈને તેણે હઝરતને પાસે બોલાવ્યા અને હઝરતની મુરદા પૂરી થાય તે માટે આપને દુઆઓ આપી. તેની દુઆઓથી આપને ધણી લાભો થયા.

ખુદ હઝરતે ફરમાવ્યું છે કે,

‘જેકે મેં’ એવી મુશ્કેલ રિયાઝતો કરી નથી જેવી કે

કેટલાક અલ્લાહવાળાઓએ કરી છે પરંતુ બેહદ ઈન્તેઝાર

અને દિલમાં ભારે બેકરારી, ગમ, અકસોસ, દુઃખો અને એવા આવાતો બરદાસ્ત કર્યા છે કે તેમાં કેટલીયે રિયાઝતોનો સમાવેશ થઈ જાય છે.^૧

માતાની દુઆ

હઝરત હરમાવે છે કે,

જ્યારે મારી વાલિદા માજિદા અત્યંત બેકરારી, બેદારી અને મારી નાતવાની તથા બેઝારીના ગણ્યાને જોતી ત્યારે દિલમાં ખૂબ જ દુઃખી અને વ્યથિત થતી તથા બારમાહે ઈલાહીમાં વિનમ્રતા અને આજિઝી તેમ જ રુદન અને અશ્રુવહન કરતાં કરતાં દુઆ કરતી કે,

‘અમ પરવરદિમાર! મારા આ હરઝંદને, જે તારી તલબમાં ખર્ચાયા વિમુખ થઈ ગયો છે, અને દુનિયાયા હાય ધોઈ બેઠો છે, તેને કામિયાબ કર અથવા તું મને જ જીકારી લે કારણ કે હું એની નાકામી અને બેઆરામીને જોઈ શકતી નથી.’

□

આગળ જતાં હઝરતને જે જવહરંત કામિયાબી મળી તેમાં આપની વાલિદાની આ દર્દભરી દુઆની પણ બરકત છે.

કાશ્મીર પહોંચ્યા

હિજરી સન ૯૯૯માં હઝરત કાશ્મીર પહોંચ્યા. ત્યાં હઝરત ખાળા વાલી નકશબંદી (૨૬.)ની ખિદમતમાં હાજર થયા અને એમની નઝરની બરકતોથી માલમાલ થયા. હઝરત આપની ખિદમતમાં લગભગ બે વરસ સુધી રહ્યા.

૧૫, સફર, હિજરી સન ૧૦૦૧ ના રોજ હઝરત શેખ ખાળા વાલી નકશબંદી (૨૬.)નો ઈન્તેકાલ થયો ત્યાર પછી હઝરતની નિસ્ખતે નકશબંદીયહમાં કુબત પૈદા થઈ ગઈ.

● ૧ ‘સુબહુલ મકામાત’ પાનું ૮

દિલ્હી તરારીક સાબ્યા

હાજરત શાહ વલીઉલ્લાહ મુહમ્મિદ દહેલી (૨૬.) પોતાની કિતાબ 'અનકાસુલ આરિફીન'માં લખે છે કે,

'હાજરત ખવાજા મુહમ્મદ બાકી જિલ્લાહ (૨૬.) મુશ્શિદની તલાશ માટે દિલ્હી પશ્ચિમ તરારીક સાબ્યા અને હાજરત શુખ અબ્દુલ અઝીઝ (૨૬.) ની ખાનકાદમાં તેમના સાધનગ્રાન્થ શુખ કુન્ઘુલ આલમ (૨૬.)ની ખાસ રચના.

તે સમયે શુખ કુન્ઘુલ આલમ (૨૬.)ને કમ્પી એ જામુવા મળ્યું કે હાજરત ખવાજા બાકી જિલ્લાહ (૨૬.)ને દહાની કેઝ જુખારાના મશાઈખયા હાસિલ થશે એટલે શુખ કુન્ઘુલ આલમ (૨૬.)એ હાજરત ખવાજા બાકી જિલ્લાહ (૨૬.)ને કમ્પી વાન જશ્વાની અને આપને જુખારા રવાના કર્યાં.

હુઝૂર (સલ.)ની સિક્કાનમાંથી હિરસો

હદીસ શરીફમાં વારિદ થયેલું છે કે,

'અલ ઉલમાએ વરસતુલ અંબિયા'

[આલિમો અંબિયાના વારસદારો છે.]

આ હદીસ શરીફ અનુસાર ઉલમાએ હક અર્થાન આરિફો અને અલ્લાહવાળાએને, હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમની કામિલ ઈતંબા, પરિપૂર્ણ અનુસરણ કરવાના કારણે, આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમની પાકીજા સિક્કાનામાંથી, વારસાદારે અમુક અંશ મળે છે.

હાજરત ખવાજા બાકી જિલ્લાહ (૨૬.) પશ્ચિમ એ નેઅમતયા મુશ્શરફ દોવાની હકીકત નીચેના બે બનાવોમાંથી જાહેર થાય છે. આ બંને બનાવો આપ ફરી પાછા જુખારા જવા માટે રવાના થયા તે પહેલાંના છે.

હેબતનાક અવાજ .

એક દિવસે હંઝરત લાહેરની એક મસ્જિદમાં ફર્જ નમાઝ અદા કરવા માટે તથરીફ લઈ ગયા. નમાઝ દરમિયાન આપના સીનામાંથી એક હેબતનાક અવાજ સંભળાયો જેનાથી તમામ નમાઝી હેરાન અને પરેશાન થઈ ગયા.

ઈમામના સલામ ફેરવતાં જ આપ અત્યંત યુપકીદી સાથે મસ્જિદમાંથી બહાર નીકળી ગયા. અને તે દિવસ પછી બે-ત્રણ સાધીઓને ભેગાં કરી ઘરે જ જમાગાત કરીને નમાઝ અદા કરી લેતા હતા.

□

રિવાયત છે કે, નમાઝમાં ફુજૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમના સિનાએ અનવરમાંથી એક એવો જોશ ઊડતો હતો કે તેનો અવાજ એક માર્બલ (લગભગ દોઢ કિલોમીટર) પહોંચતો હતો.

આગળ-પાછળ બંને તરફ જોઈ શકતા હતા.

ફુજૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમના ફર્માઈલમાંથી એક એ પણ છે કે આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ જેવી રીતે સામે જોઈ શકતા હતા બિલકુલ તેવી જ રીતે પાછળની પણ દરેક વસ્તુ આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમને દેખાતી હતી.

હંઝરત પ્વાળ બાકી બિલાઈ (૨૬.)ને એ નેઅમત પણ મળી હતી. એક યુઝુર્ગનું બયાન છે કે,

“જેઓ આપની પાછળ નમાઝ પઢવા કરતા હતા તેઓમાંથી એક હું પણ હતો. એક દિવસે નમાઝ દરમિયાન મેં જોયું કે હંઝરત પ્વાળનું રુખ મુબારક કિબ્લા તરફ પણ છે અને અમારી તરફ પણ છે તેમ જ અમને જુએ છે !

“આ જોઈને મારા સરીરમાં કંપારી આવી ગઈ. મૂજતાં મૂજતાં ઘણી મુસ્કીલીથી મેં નમાઝ પુરી કરી અને મેં જો કંઈ જોયું હતું તે બધું આપની ખિદમતમાં અરજ કરું.”

‘આપે મુસ્કુરાઈને ફરમાવ્યું કે, આ બનાવની ડાઈને વાત કરશો નહિ!’

જો કે આપને આવા ઉચ્ચ હાલાત અને કમાલાત હાસિલ હતા અને તાલિયાને હક આપની ખિદમતમાં હાજર થઈને બેઘત કરવા માટે દરખાસ્ત કરતાં હતાં પરંતુ આપ ડાઈને બેઘત કરતાં ન હતા!

આપને તો હજુ એનાથી બે ઉચ્ચતર મકામાત અને કમાલાત હાસિલ કરવા હતા એટલે આપ જુખારા શરીફ તરફ રવાના થયા.

ખવાબમાં બશારતો

ઈમામે રખ્યાની હજરત મુજહિદ અલ્ફેસાની (રહ.)ના ખલીફા, હજરત મોલાના બદરુદ્દીન સરહિદી (રહ.), ‘હજરાતુલ કુદસ’ કિતાબમાં લખે છે કે,

મેં હજરત ખવાબ મુહમ્મદ સિદ્દિક બદખ્શી કુદેસ સિરુદ્દી સાંખળ્યું છે કે :

હજરત ખવાબ (બાફી બિલ્લાહ) રહ. ને બે મુશ્કિલ મસ્અલા આ રસ્તામાં પેશ આવ્યા હતા જો ડાઈરીત હલ થતાં ન હતા હજરત ખવાબ ઉમ્દુલ્લાહ અહરાર (રહ.) ને આપે ખવાબમાં જોયા. આપે ખવાબમાં ફરમાવ્યું કે,

‘જે શખ્સ આ મસ્અલાઓને હલ કરી દેશે તે જ તમારા અહેરી પીર છે.’

હજરત ખવાબ અહરાર (રહ.)ની આ બશારતના કારણે આપને જ્યારે ડાઈ જુઝૂમની ખબર મળતી ત્યારે તરત જ તેમની મુલાકાત માટે પહોંચી જતા હતા. હિન્દુસ્તાનના મોટાભાગના મશાઈખથી આ જ કારણે મુલાકાત થઈ. પરંતુ પેલા બે મસ્અલાનો હલ કયાંય ન મળ્યો એટલે આપ બદખ્શ અને જુખારાની તરફ રવાના થયા.

રસ્તામાં મોલાના સેરગાની (૨૬.)ની મુલાકાત કરી અને પેલા બંને મસ્મલાનો ઉકેલ પૂછ્યો.

મોલાનાએ ફરમાવ્યું કે,

‘આ બંને વાતો અંતમાં હાસિલ થાય છે.’

હજરત ખવાળ બાકી બિલાહ (૨૬.) મોલાનાથી વિદાય થઈને આગળ રવાના થયા.

એક રાતે આપે હજરત ખવાળ ઉમૈદુલ્લાહ અહરાર (૨૬.)ની ફરી પાછી ખવાળમાં ઝિયારત કરી.

હજરત ખવાળ અહરાર (૨૬.)એ ખવાળમાં ફરમાવ્યું કે,
‘મોલાના ખવાળગી અમકંગી કુદેસ સિરુફની પાસે બચે!’

આપ અમકના તરફ આગળ વધ્યા.

એક રાતે ખુદ હજરત મોલાના ખવાળગી અમકંગી (૨૬.) આપના ખવાળમાં તશરીફ લાવ્યા અને ફરમાવ્યું કે,

‘હે ફરજંદ ! મારી આંખો તમારા ઈન્તેઝારમાં લાગેલી છે.’

ખવાળમાંથી બહારીને હજરતે આ શેર ફરમાવ્યો :

મન શુઝરતમ જ મમ આસૂદહ કે નાગાહ જ મકીન,
આલમ આશૂમ નિગાહે સરરા હમ બ ગિરફત.

ભાવાર્થ : હું મમગીન અને દુખી થઈને જઈ રહ્યો હતો કે અચાનક જગત પર વશીકરણ કરનાર આંખોએ મને જકડી લીધો.

વગર પૂછ્યે પ્રશ્નોના જવાબો મળી ગયા !

આ તરફ હજરત મોલાના ખવાળગી અમકંગી (૨૬.)ને કશ્કથી ભય થઈ જઈ કે ખવાળ મુહમ્મદ બાકીબિલાહ આપની પાસે આવી રહ્યા છે. એટલે હજરત મોલાના આપનું સ્વાગત કરવા માટે પોતે સામે ગયા. રસ્તામાં મુલાકાત થઈ.

હજરત મોલાનાએ વગર પૂછ્યે જ આપના બંને મસ્મલાના હલ બતાવી દીધાં અને આપ પર ખૂબ શકંત અને મહેરબાની ફરમાવી.

ત્રણ જ દિવસમાં ખિલાફતથી નવાજ્યા

હઝરત મોલાના આપને પોતાના નિવાસસ્થાને લઈ ગયા. અને પોતાના મુરીદોથી ફરમાવ્યું કે, ખવાબના માટે શરદીનો ઈન્તેઝામ કરે.

આપે અરજ કરી કે,

‘હું શરદીનો ઈન્તેઝામ પોતાની સાથે જ રાખું છું.’

હઝરત મોલાનાએ ફરમાવ્યું કે,

‘હું પહેલાંથી જાણું છું કે તમે દરેક ચીજ સાથે રાખો છો.

ચિરામ મેળવીને, દિવેટ તૈયાર કરીને લાવ્યા છો.

ખજા રોશન કરીને લાવ્યા છો.’

હઝરતે આપને ઈઝાન કર્યાં. આપને જે અહવાલ અને મકામાત હાસિલ હતા તે હઝરતે સાંભળ્યા અને ધણું પસંદ ફરમાવ્યા.

હઝરતે આપને ત્રણ રાત-દિવસ પોતાની પાસે રાખ્યા. આ મુદતમાં આપ બિલકુલ એકાંતવાસમાં મશગૂલ રહ્યા. પછી હઝરતે આપને ખિલાફતથી નવાજ્યા.

હિન્દુસ્તાન જવાનો આદેશ

તે પછી હઝરતે આપને હિન્દુસ્તાન જવાનો આદેશ આપ્યો. હઝરત ખવાબએ વિનય અને વિનમ્રતાથી હિન્દુસ્તાન જવા માટે ઉઝર પેશ કર્યો. તો હઝરતે આપને ઈસ્તિખારહ કરવાનો કુકમ કર્યો આપે ઈસ્તેખારહ કર્યો તો જોયું કે :

એક સુંદર પોપટ ઝાડની ડાળી ઉપર બેઠો છે. દિશમાં વિચાર કર્યો કે જો આ પોપટ ડાળી ઉપરથી ઊડીને મારા હાથ ઉપર આવીને બેસી જાય તો મારા માટે આ સફરમાં ઘણી કામિયાબીઓ જાહેર થશે.

આ વિચાર આવતાં જ. પોપટ કાળી ઉપરથી જીક્યો અને હઝરત ખવાળના હાથ ઉપર બેસી ગયો. હઝરત ખવાળએ પોતાનું મુખારક થુંક પોપટના મોઢામાં નાંખ્યું. પેલા પોપટ હઝરત ખવાળના મુખારક મુખમાં શકર (ખાંડ) નાંખી.

બીજા દિવસે હઝરત ખવાળએ પોતાના ઈસ્તેખારહની વિગતો હઝરત ખવાળગી અમકંગી (૨૬.)ને અરજ કરી.

આપ (૨૬.) એ ફરમાવ્યું કે,

‘પોપટ હિન્દુસ્તાનનું પક્ષી છે અને હિન્દુસ્તાનમાં તમારા હાથને બરકતથી એક છુટ્ટું જાહેર થશે અને તેનાથી તમને પણ લાભ થશે.’

(હઝરતનો આ ઈશારો ઈમામે રખ્યાની હઝરત મુજદ્દિ અહ્મદસાની રહ. તરફ હતો.)

□

હઝરતની આ તા’બીર સાંભળીને આપ હિન્દુસ્તાનજવા માટે સંમત થઈ ગયા અને હિન્દુસ્તાનના રજુ પ્રદેશના તરફયાઓ માટે રહેમતના વાલજ બનીને આપ હિન્દુસ્તાન તરફ રવાના થઈ ગયા.

શકાઅતનો વાયદો કયો

જ્યારે હઝરત ખવાળએ મોલાના ખવાળગી અમકંગી (૨૬.)થી રુખસત થઈને પહેલી મંજિલ પર ઉતારો કર્યો ત્યારે હઝરત મોલાના ખવાળગી અમકંગી (૨૬.) આપની તલાશમાં તે મંજિલ પર તથરીક લાવ્યા.

હઝરત મોલાનાએ હઝરત ખવાળને ફરમાવ્યું કે,

‘મને વાયદો કરો કે જો કયાઅતના દિવસે અહાહ તઆલા તમને કુર્બાનો દરજ્જો અતા કરે તો મારી શકાઅત કરશો!’

હઝરત ખવાળએ વિનંતનાથી અરજ કરી કે,

‘હઝરત! એ ખવાહિશ તો આ ફકીરની (મારી) છે!’

હઝરત મોલાનાએ ફરમાવ્યું કે,

‘ચાલો! આપણે બંને જણા એકબીજાને આ પ્રમાણે વાયદો કરીએ!’

છેવટે બંને છુઝુર્જોએ એકબીબને શકાયતનો વાપદો કર્યો. તે પછી હઝરત મૌલાના અમકંગી (૨૬.)એ હઝરત ખવાબને રૂખ્સત કર્યા અને પોતે અમકના વાપસ તશરીફ લઈ ગયા.^૧

સૌથી મોટો કમાલ કયો ?

હઝરત ખવાબ બાકી ખિલાહ (૨૬.) હિંદુસ્તાન તરફ પાછા ફરતી વેળા રસ્તામાં પોતાના જન્મ સ્થળ કાશુલમાં રોકાયા. ત્યાંથી આપ પેશાવર તશરીફ લાવ્યા.

અહીં આપે એક દુરવેશને જોયો જે ખાણી ઉપર ચાલતો હતો અને હવામાં ઊડતો હતો !

તેની સાથે મુલાકાત કરીને હઝરતે કરમાવ્યું કે,

‘તકયાની ખવાદિનોથી ખિલાહ કરવું અને હુકમ ઈલાહીની પાળંદીમાં લાગેલા રહેવું સૌથી મોટો કમાલ છે ! એમાં આપે કેટલા પ્રમાણમાં કાજ મેળવ્યા છે ?’

દુરવેશે કહ્યું કે,

‘એ તો અલ્લાખનો કરન છે, તેને ચાહે તેને આપે. ખુદા આપને પોતાના મકસદોમાં ખાસ દુન્યની કામિયાબી આપે. આપે મારા દિલની માં ખાસી નાંખી છે અને મને હિદાયતનું નર દેખાડ્યું છે.’

તે પછી તે દુરવેશ હઝરતથી બેઅન થઈ ગયો. તે દુરવેશની સાથે બીબ પાગ ધનાં મુસલમાનો હઝરતના ચિલસિલામાં દાખલ થયા.^૨

ફના કેને કહે છે ?

હઝરત પેશાવરથી સફર કરતાં કરતાં લાહોર તશરીફ લાવ્યા. લાહોરમાં એક આખું વરસ આપ ધોમ્યા.

એક દિવસ એક દુરવેશ આપની ખિદમતમાં હાજર થયો.

તેણે હઝરતને પૂછ્યું કે,

‘ફના કેને કહે છે ?’

■ ૧ ‘મકશતુલ કુદસ’ ભાગ ૧, પાનું ૨૭૧

૨ ‘સારતે બાકી’ પાનું ૪૧

હઝરતે ફરમાવ્યું કે,

‘તમને અમલી જવાબ જોઈએ કે હાંસી?’

તેણે કહ્યું કે,

‘હું આલિમ બાઅમલ બનવા આહું છું.’

હઝરતે ફરમાવ્યું કે,

‘ઝેરતે ઈલાહીથી આદમી પાણી પાણી થઈ જાય છે. એ પણ્ય ફનાનો એક મરતબો છે. પરંતુ એ વાત દરેક શખ્સને કહેવા જોવી નથી!’

હઝરતે આટલું ફરમાવીને જ્યારે તેની તરફ નજર કરી ત્યારે તેનું શરીર બિલકુલ પાણી પાણી થઈ ગયું હતું!’

દુનિયા આપના ઠર પર આડુ મારતી હતી!

લાહોરમાં રહેતા હતા ત્યારે એક ખાદિમા હઝરતની ખિદમતમાં આવી અને અરજ કરી કે,

‘હઝરત! મને પરવાનગી આપો કે હું દરરોજ સવારે હઝરતના ઘરે હાજર થઈને આડુ આપતી રહું.’

હઝરતે ફરમાવ્યું કે,

‘મને એ વાત પસંદ નથી કે મારા ઘરે કોઈ ઝેર મહરમ ઓરત આવે.’

તે ઓરત નિરાશ થઈને પાછી ચાલી ગઈ.

થોડા દિવસો પછી એ જ ખાદિમા ફરી પાછી હઝરતના મકાન પર આવી. તેણીએ જોયું કે એક ખૂબસૂરત ઓરત શોભા-શયુગાર કરીને હઝરતનું ઘર સાફ કરી રહી છે! પરંતુ તેના ચહેરા પર અણગમતની નિશાનીઓ દેખાતી હતી. એવું જણાતું હતું કે જાણે તે સખત મુસીબતમાં ફસાયેલી છે અને ઘણી જ જબરદસ્તીથી આ ખિદમત તેની પાસે સેવામાં આવી રહી છે.

ખાદિમાએ હઝરતથી અરજ કરી કે,

‘હું આટલા અરસાથી હઝરતની કનીઝ છું. દરેક ખિદમત માટે તૈયાર છું. મેં જ્યારે આડુ મારવા માટે તમન્ના જાહેર કરી

ત્યારે હઝરતે મને ના પાડી અને આજે હઝરત આ અબલ્લી
ઔરત પાસે પોતાનું ઘર સાફ કરાવે છે !

હઝરતે ફરમાયું કે,

‘ભોતીભાલી ઔરત ! તું જે ઔરતને જોઈ રહી છે તે હકીકતમાં
ઔરત નથી બલકે દુનિયા છે જે મને બહેકાવવા માટે એક
ખૂબસૂરત ઔરતની શિક્ષમાં આવી છે અને મેં તેને ઝાડુ મારવામાં
લગાવી દીધી છે કે જેથી તે હજીર અને ઝલીલ થઈ જાય !’

મજઝૂમે બાતિની અમાનત સોંપી

લાહોરના એક મશહૂર બાગમાં એક મજઝૂમ રહેતા હતા.
તેઓ કોઈની સાથે વાતચીત કરતા ન હતા કે મળતા પશુ ન
હતા. તેમનું નામ સાંભળીને લોકો દૂર દૂરથી તેમને મળવા માટે
આવતા હતા પરંતુ નિરાશ થઈને પાછાં જતા હતા.

હઝરત ખવાબ બાખીમિસ્લાહ(રહ.)ને કશ્શ મારફતે જણાવવા
મળ્યું કે તે મજઝૂમ કમાલવાળો છે. હઝરત તેમની ખિદમતમાં
હાજર થયા. મજઝૂમ હઝરતના સ્વામત માટે બિશ્વા યાર્થ ગયા. શરીર
ફરતે કપડું લંબ્દીને ઢાંકી દીધું અને ખૂબ જ મુદ્દમતથી પેતાના
મુકામ પર લઈ જઈને હઝરતને ખેસાડ્યા. મોડ સુધી હઝરતની
સાથે વાતો કરતા રહ્યા.

છેવટે મજઝૂમે હઝરતને કહ્યું કે,

‘ખવાબ ! તમારી અમાનત મુદ્દતોથી મારી પાસે મહેરૂમ છે.
આજે તે અમાનત હું તમને સોંપું છું !’

આટલું કહીને મજઝૂમ બેઠ્યા. ચુસલ કબૂ. સ્વચ્છ સુધક
પોશાક પહેર્યો અને તે પછી હઝરતને સીનાથી લગાવ્યા અને
મુદ્દતોથી પોતાના દિલમાં સાચવેલી બાતિની અમાનત હઝરતના
દિલમાં નાંખી દીધી !

તે પછી કહ્યું કે,

‘ખવાબ ! આજે અલ્લાહે મને મારી જવાબદારીમાંથી મુક્ત
કર્યો. હવે તમારી એક જવાબદારી છે. હું દુનિયાથી ગઈ છું.

● ૧ ‘સીરતે બાખી’ પાનું ૪૨

આપ મારા કદન-દદન કરજો આરી. જનાઝાની નમાઝ પણ આપ જ પઢાવજો !'

આટલું કહીને મજબૂબ જમીન પર સૂઈ ગયા અને કલેમો પઢીને આ દુનિયાથી કૂચ કરી ગયા. ઈન્ના લિલ્લાહિ વ ઈન્ના હિલ્લેહિ રાજિઉન.

હઝરતે કદન-દદનની વ્યવસ્થા કરી અને જનાઝાની નમાઝ પણ પઢાવી.^૧

કુળે વક્ત

લાહોરમાં એક દુરવેશે ખવાળ જોયો કે એક અખલક ઘોડા ઉપર સવાર થઈને એક છુઝૂનું જુલસ નીકળેલું છે. મોટી સંખ્યામાં ઘોડા પાછળ પાછળ ચાલી રહ્યા છે અને કહેવામાં આવી રહ્યું છે કે :

‘આ છુઝૂનું કુળે વક્ત છે’

પેલો દુરવેશ ખવાળ જોયા બાદ હઝરતની ખિદમતમાં હાજર થયો, અને બેઅત કરવા માટે દરખવાસ્ત પેશ કરી.

હઝરતે ઉઝર પેશ કરતાં ફરમાવ્યું કે,

‘ભાઈ! હું એ કામિલ કયાં? !’

પેલો દુરવેશ બિચારો મસ્જિદમાં આવીને ખૂબ રડ્યો. દુરવેશોના મજમામાં તેણે દઈ ભરેલા અવાજમાં કહ્યું કે,

‘આ કેવી નાજા અદા છે કે પહેલાં તો (ખવાળમાં આવીને) મારું દિલ મોહી લીધું અને જ્યારે હું દરે માર પર હાજર થયો ત્યારે આ ઉઝર પેશ કરવામાં આવી રહ્યો છે અને પોતાની મહેદિલમાંથી હડસેલવામાં આવી રહ્યો છે! હવે હું શું કરું અને કયાં જઈ? !’

દુરવેશે પોતાની વાત કંઈક એવા અંદાજથી બયાન કરી કે હાજર જનો પણ રડવા લાગ્યા. દુરવેશોના રડવાનો અવાજ હઝરત ખવાળ (૨૬.)ના કાને પહોંચ્યો.

આપે પૂછપરછ કરી કે,

‘આ રકવાનો અવાજ કેવો છે?’

આપથી અરજ કરવામાં આવી કે એના સખબ આપ જ છે. હજરત આ સાંભળીને મુસ્કુરાયા અને પેલા દુરવેશને બોલાવીને બેઝત કરી લીધો.

દિલ કુછ ઈસ સૂરતસે તડપા

કે ઉનકો ખ્યાર આ હી ખયા’

દિલ્લીમાં જવા માટે જેબી ઈશારો

લાહોરમાં હજરતના એક વરસના રોકાણ દરમિયાન ત્યાંના તમામ ઓલિમો આપના કમાલાતે ઈલ્મી અને કુશળને ખાતિનીના પ્રશંસક અને અપીદનમંદ થઈ ગયા.

તે પછી હજરત પવાબ દુરવેશ અમકંગી (રક.) ના જેબી ઈશારા પ્રમાણે આપ લાહોરથી દિલ્લી જવા માટે રવાના થયા.

જ્યારે આપ સરહિંદ શરીફની હદમાં પહોંચ્યા ત્યારે એ શહેરની ફરતે ચોમેર સરજ સમાન રાશની દેખાતી હતી ! આ જોઈને હજરતને નવાઈ લાગી !

જેબથી અવાજ આવ્યો કે,

‘આપના મુરશિદે કામિસે જે મર્દની બશારત હરમારી છે, તે મર્દ આ જ સરજમીનમાં, અસ્લાહ અસ્લાહ કરવામાં મશગૂલ છે પરંતુ અઝલી હરમાન મુજબ, તેને દિલ્લીમાં આપની મુસાહિબતમાં દાખલ કરવામાં આવશે એટલે વધારે તલાશ કરવાની જરૂરત નથી.’^૧

દિલ્લીમાં ફીરાઝશાહી કિલ્લામાં ઉતારો

તે સમયે પણ દિલ્લીને આખા હિન્દુસ્તાનમાં કેન્દ્રીય મહત્ત્વ મળેલું હતું. ઓલિયાએ ફિરામનું પણ એ રહેકાણું હતું.

● ૧ ‘પવાબ ખાશિબિસ્લાહ (રક.) ઓર સાહબઝાદમાન વ ખુલ્ફા’ પાનું ૧૬

૨ ‘મુશ્શરફઅબશાર’ પાનું ૪૭૪

‘તઝકિરએ નકશબંદિયે અલિયે’ પાનું ૧૦૯

દિલ્હીમાં જમતા નદીના કિનારે ફીરોઝશાહી કિલ્લો આવેલો છે. એ ખૂબ જ રમણીય અને "મનોહર" સ્થળ છે. કિલ્લામાં શાહી મંસ્જિદ પણ શાનદાર છે.

હજરતે દિલ્હી આવીને એ ફીરોઝશાહી કિલ્લામાં મુકામ કર્યો અને જીવનના અંત સુધી અહીં જ રહ્યા.

ચોમેરથી લોકો આવવા માંડ્યા

હજરતના દિલ્હી પહોંચ્યાં જ રહાની વર્તુળોમાં આપની ખ્યાતિ ફેલાઈ ગઈ અને દૂર દુરથી હકના તાલિયો આપની પાસે રહેો હિદાયતના માટે હાજર થવા લાગ્યા.

શાહી દરબારના કેટલાયે દરબારીઓ અને અમીરો પણ હજરતના અકીદતમંદ થઈ ગયા.

શીખ ફરીદ ખુખારી,
અબ્દુરહીમ ખાન-ખાનાન,
મિર્ઝા ફુલીજ ખાન,
સદર જહાન

...વગેરે જિયા કલાના અમીરો અને વિદ્વાનો હજરતના અકીદતમંદ અને નિયાઝમંદ હતા.

આ તમામ અમીરો મારફતે, અકબર પાદશાહની અણુઈસ્લામી વિચારસરણીના પ્રભાવને દૂર કરવા માટે હજરત કેશિશ ફરમાવતા હતા. હજરતે આ અમીરોને લખેલા પત્રોમાં સુન્નત અને શરીઅતે નખવી સલ્લસલાકુ અલ્લેહિ વસલ્લમની પાખંદોની વારંવાર નસીહતો ફરમાવી છે અને એમને પોતાની ઈસ્લામ પ્રત્યેની જવાબદારીઓની ચેતવણીઓ આપી છે.

ઉલમા અને સાદાતનો એહતિરામ

હજરત ઉલમા અને સાદાતનો ઘણો એહતિરામ કરતા હતા. શરીઅતની બાબતોમાં આપ પરહેઝગાર ઉલમા અને ફુકહાનો સંપર્ક કરતા હતા કતવા પૂછનારાઓને પણ આપ એ ઉલમા અને ફુકહાની પાસે જ મોકલતા હતા.

તમામ દુરવેશોને હઝરત શરીઅતની પાખંદીની નસીહત ફરમાવતા હતા બદકે મુરીદ કરવા કરતાં વધારે ભાર આપ શરીઅતના પ્રસાર અને અમલીકરણ પર આપતા હતા.

ઘણાં આમદ અને ધાંમી કસોટી પછી જ આપ મુરીદ બનાવતા હતા.

જેમનો ઇતેબર હતો તે આવ્યા

હઝરતને આપના પીરો મુરશિદ હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ અમકંગી (રહ.) એ ફરમાવ્યું હતું કે,

‘આ અહ્દેસાની’માં એક મહાન બંદાએ ખાસ થતાર છે. ખુમ્મરો તેમની ખબર આપતા આવ્યા છે. તે પીર ખુશકિસ્મત છે, જેમને આવા મુરીદ મળે!’

હઝરત પોતાના મુરશિદના આ ઇરશાદ અનુસાર અને ખાતિની ઈશારા પ્રમાણે એ બંદાએ ખાસની શોધમાં હિન્દુસ્તાન તશરીફ લાગ્યા હતા અને દિલ્હીમાં નિવાસ કર્યો હતો.

હઝરતની કરામતો અને ઈબાદતોની વિપુલતાની ખ્યાતિ દિલ્હીમાં ફેલાઈ ગઈ. આપની આસપાસ હઝરો તુલના જમા થઈ ગયા પરંતુ જેની શોધ માટે આવ્યા હતા તે હજુ સુધી આપને મળ્યા નહિ.

હઝરત મુજહિદ અહ્દેસાની^૨ (રહ.)એ સમયે ફિજરી સન ૧૦૦૮ (ઈસવી સન ૧૫૯૯) હજળતા ઈરાદે સરહિન્દ શરીફથી દિલ્હી તશરીફ લાગ્યા. આપ હઝરત ખવાળની ખ્યાતિ સાંભળીને હઝરત ખવાળની ગિદમતમાં હાજર થયા, અને નકશબંદી સિલસિલામાં ઐઝત કરવા માટે દરખાસ્ત કરી.

હઝરત ખવાળ તરે ખાતિનથી ભાણી ગયા કે હું જેની શોધમાં આવ્યો છું તે આ જ છે. એટલે હઝરત ખવાળએ વિલંબ કર્યા વિના ઐઝતની દરખાસ્ત કબૂલ કરીને આપને ઐઝત કરી લીધા.^૩

- ૧ અહ્દે સાની : અહ્દે એટલે હાલ, સની એટલે બીબ. અહ્દે હાની એટલે ફિજરીસનના બીબ ખાલર વરસ અર્થાત ફિજરીસન ૧૦૦૦થી ૨૦૦૦ ને સમય થાયો

૨ આપનું મૂળ નામ હઝરત રોખ અહમદ ફરૂકી સરહિંદી (રહ) છે.

૩ ‘એઅય.રુસ્સુલુલ’ પાનું ૪૦૧, ૪૦૨

શૈખ અહમદ સૂર્ય છે...

હઝરત ખવાળખે આપને થોડાક દિવસ તવજ્જુહે મુબારકમાં રાખીને નકશખદિયહ તરીકાની ઈજાજત (ખિલાફત) અતા કરમાવી અને લોકોને બેઅત કરવાથી પોતાનો હાથ ખેંચી લીધો.

પોતાના તમામ ખુશ્કા અને મુરીદોને હિદાયત કરમાવી કે તમે મિયાં શૈખ અહમદની પાસે જાઓ અને ફેજાને ખાતિન મહશ્વ કરો. એમની સુહળતમાં રહો. હવે આવા શખ્સની સામે મારા માટે બેઅત કરવું યોગ્ય નથી. હિન્દુસ્તાનમાં આવવાનો મારો હેતુ એમની તબિયત હતી.

હઝરત ખવાળના કેટલાક ખાદિમો અને ખલીફાઓએ કંઈક ઈન્કાર કર્યો કે આપને છોડીને અમે એમની ખિદમતમાં જવાને યોગ્ય નથી સમજતા.

એના જવાબમાં હઝરત (૨૬.)એ કરમાવ્યું કે,

‘શૈખ અહમદ સૂર્ય છે અને આપણે તારાઓની જેમ એમની રોશનીમાં ઝાંખા પડી ગયા છીએ.’

સુખ્દાનદલાહ !

શૈખ હોય તો આવા હોય !

મુરીદ હોય તો આવા હોય !

હઝરત મુજહિદ અલ્ફેસાની (૨૬.)ના હાલાત ‘નકશખદી ઓલિયા’ ગ્રંથ યોધામાં ઈન્શાઅદલાહ વિસ્તારથી લખવામાં આવશે.

અઠિયારાને પોતાના જેવો બનાવી દીધો !

‘તક્સીર અઝીઝી’ માં મોહાના શાહ અબ્દુલ અઝીઝ સાહબ (મુહમ્મિસ હહેલી) રહ. કરમાવે છે કે,

હઝરત બાખીખિલાહ (૨૬.)ની ખિદમતમાં એક ભડિયારો રહેતો હતો. એક દિવસે આપ (૨૬.) તેની ખિદમતથી ખુશ થઈ ગયા.

આપે તેને કરમાવ્યું કે,

‘તું કંઈ માંગ કે હું તે પ્રમાણે તારા માટે કુઆ કરું.’

ભડિયારાએ કહ્યું કે

● ૧ ‘મેઅબુરુસુલ્ક’ પાનું ૪૦૨

‘એવી હિંમત અને દુઆ કરમાવો કે હું તમારા જેવો થઈ જાઉં.’

હઝરત તેને હજારોમાં લઈ ગયા અને દુઆ તેમ જ તવજજુહ કરમાવી. થોડી જ વારમાં ભડિયારાના શરીર, રૂપ, રંગ, લિપાસ અને કુખે વિલાયત પણ હઝરત ખવાળ બાકીબિસ્લાહ (રહ.)ના જેવા થઈ ગયા!

ખવાળએ બેનકસ

હઝરત ખવાળ બાકીબિસ્લાહ (રહ.)એ (એક દિવસે) પોતાના તમામ મુરદોથી કરમાવ્યું કે,

‘ખુદાએ એકથી એક ચઢિયાતા (પીરો) પૈસા કર્યા છે (માટે) નમે મારા કરનાં બેઠતર પીરને શોધી લો!’

આપના લાખાં મુરદો કહેવા લાગ્યા કે,

‘આપને ઊઠીને અમે કયાંય પણ જઈશું નહિ.’

‘દેહલાક મળ્યાં ગયા ખરા પરંતુ તપાસ કર્યા પછી પાછા આવી ગયા અને કહ્યું કે,

‘આપના જેવા (પીરો) ‘યુઝર્ગ’ (અમને) ન મળ્યા.’

હઝરત ખવાળ બાકીબિસ્લાહ (રહ.)ની કમાલે બેનકસી તેમ જ કરમાવના આ પુરાવો છે. જેમની એક જ તવજજુહથી ભડિયારો આપનો હમશકલ બની જાય, અને કુખે હકમાં પણ એ જ કમાલ પર પહોંચી જાય, તેમ જ હઝરત મુજદિદ અફઝીસાની (રહ.) જેવા (મહાન ‘યુઝર્ગ’) જેમના ખસીફા દોય, તેમનું આ પ્રમાણે કરમાવવું એ બેનકસીની સચોટ દલીલ છે.

એટલા જ માટે આપને ‘ખવાળએ બેનકસ’ પણ કહેવામાં આવે છે.’

વિનમ્રતા

હઝરત ખવાળમાં વિનમ્રતા અને સદ્ગુણ એટલા દરજ્જે પ્રાપ્ત હતા કે જો કોઈ નાલિખથી કોઈ જુલ થઈ જતી તો આપ (રહ.) કરમાવતા કે,

● ‘મિઅશારુસસુલક’ પાઠ ૧૦૯, ૧૧૦

‘એ બિચારો ફરી શું કરે! એ તો મારી જ બદસિદ્ધી (ફુર્ચ)ની અસર છે જે તેનામાં જાહેર થઈ છે!’

□

જ્યારે કોઈ તાલિમ આપની ખિદમતમાં હાજર થઈને બેઝત કરવા અરજ કરતો ત્યારે આપ ઘણું ઉઝર કરતા અને ફરમાવતા કે,

‘હું ક્યાં એને લાયક છું! તમે મારા વિશે જે અનુમાન કરો’ છે તેને લાયક હું નથી! તમે કોઈ બીજા જગાએ જાઓ! જે કોઈ રહબર મને તો મને પણ જાણ કરજો, જેથી હું પણ તેમની ખિદમતમાં હાજરીનો શર્હ હાંસલ કરું!’

પરંતુ સાચા અકાદતમંદ તાલિમો આપતા મુબારક આસ્તાનાને છોડતા ન હતા અને મંજિરે મકમુદ સુધી પહોંચી જતા હતા.

એક પુરાસાની જુવાનનો બનાવ

એક પુરાસાની જુવાન હઝરત ખવાળ ફુતુહીન બખ્તિયાર કાફી (૨૬.)ના મઝારે મુબારકનો મુબતવર હતો અને હઝરત ખવાળ ફુતુહીન બખ્તિયાર કાફી (૨૬.)ની રહાનિયતથી એક એવા પીર કામિલની ઇચ્છા રાખતા હતા કે જે આ દુનિયામાં હયાત હોય.

જ્યારે હઝરત ખવાળ ખાફીખિલાહ (૨૬.) દિલ્લી તશરીફ લાવ્યા ત્યારે પેલા પુરાસાની જુવાનને ખવાળમાં બતાવવામાં આવ્યું કે નકશબંદી તરીકાના એક જુઝુર્ગ હવે દિલ્લી શહેરમાં આવ્યા છે, તમે તેમની ખિદમતને જરૂરી સમજો.

હુકમ પ્રમાણે પેલો પુરાસાની જુવાન હઝરત ખવાળ ખાફીખિલાહ (૨૬.)ની ખિદમતમાં પહોંચ્યો અને પોતાનો ખવાળ બયાન કરીને બેઝતની ફરખાસ્ત કરી.

હઝરતે ફરમાવ્યું કે,

‘હું પોતાને એના લાયક નથી સમજતો. ખવાળમાં તમને જે જુઝુર્ગ વિશે જણાવવામાં આવ્યું છે તે કોઈ બીજા હશે.

આ પ્રમાણે હઝરતે વિનમ્રતાથી ઘણા ઉઝર પેશ કર્યા તો પેલો જુવાન પાછો ચાલ્યો ગયો.

ખીજ રાતે ફરી પાશુ ખવાળમાં તેને કહેવામાં આવ્યું કે,
'ખીરે કામિલ તેજ છુકું છે જેમની ખિદમતમાં તમે હાજર
થયા અને તેમની વિનમ્રતા તમે જોઈ.'

ખીજ દિવસે તે જુવાન હંઝરત ખવાળના આસ્તાના પર
એવો આવ્યો કે પાછો ન ગયો અને કબૂલિયતનો શર્હ
હાસિલ કર્યો.

ખવાળ હિસામુદ્દીન (૨૬.)નો બનાવ

હંઝરત ખવાળ હિસામુદ્દીન (૨૬.) હંઝરત ખવાળ બાકીમિલાહ
(૨૬.)ના મહાન ખલીફા હતા. એમના હાલાત ઈન્શાઅલાહ
આગળ ખલીફાઓના હાલાતમાં સખવામાં આવશે.

મૌલાના કુમ્હી કહે છે કે, ખવાળ હિસામુદ્દીન અહમદ
(૨૬.)ની જગ્યાનયા સાંભળ્યું છે કે :

મને મણુ હંઝરતે શરૂમાં એ જ પ્રમાણે રરમાન્યું હતું. ખૂબ જ
મારપૂર્વ ઈતકાર કરી દયાના કારણે મેં એને ખિલાફે અદળ
માન્યું કે વધારે આમરડ કરું અને યોગી રહું.

હું આમા ચાંચા ગયો. હું ન્યાં જઈને દેરાન પરેશાન હતો
કે શું કંલાજ કરું !

મારા દિલમાં વિચારો આવતા હતા કે,

'હંઝરત ખવાળના આસ્તાના પર જઈને ફરી પાછો બેઅન
માટે અરજ કરું અને કહું કે મેં આપના હુકમ અનુસાર શોધ
કરી પરંતુ મને ખીજ કોઈ શખ્સ એવા ન મળ્યા જે અખે
દિલનો મલમ પેશ કરતા હોય !'

એ જ જમાનામાં હું એક રસ્તા પરથી પસાર થઈ રહ્યો
હતો કે શેખ સાદી શીરાઝી (૨૬.)નો આ જોઈ ગયો તેણે મારા
કાને પકડ્યો :

તૂ ખવાહી આસ્તીં અદ્દશાં
 વ ખવાહી દામન અંદર કશ,
 મગસ હરગિલ ન ખવાહદ રક્ત
 અલ દુક્કાને હલવાઈ !

ભાવાર્થ :

તને ગમે એટલો ધકકો મારવામાં આવે તોપણ દામન છોડવું ન જોઈએ ! માંખીને ગમે એટલી હાંકવામાં આવે તો પણ હલવાઈની દુકાનથી હટતી નથી !

□

આ શેર સાંભળીને આતિશે શોક ફરી પાછો ભડકી જીડવો. તરત જ હું દિલ્હી પહોંચ્યો અને હજરતની ખિદમતમાં મારી વીતક કહી.

છેવટે હજરતે મને બેઅન કરી લીધા.

સહનશીલતા અને ધૈર્ય

મોલાના કરમી (૨૬.) ('ઝુબ્બુલ મકામાન' માં) લખે છે કે, મેં હજરતની સહનશીલતા તેમ જ ધૈર્યના જે બતાવેા એમના મુરીદા પાસે સાંભળ્યા છે, તે બધાં જ લખવા આરંભ્યું તો, અનેક મંથામાં પણ સમાય ન શકે. માત્ર નમૂના તરીકે બે બતાવેા લખું છું.

□

એક જુવાન હજરતની પડોશમાં રહેતો હતો. તે હંમેશાં નકામા બેહુદા કામો કરતો રહેતો હતો. જાત જાતની શરારતો પણ તે કરતો રહેતો હતો. હજરત તેની આ અયોગ્ય હરકતોને સહન કરી લેતા હતા.

હજરતના ખલીફા હજરત ખવાળ હિસામુદ્દીન (૨૬.)એ શહેરના કોટવાલને આ બાબતની વાત કરી. કોટવાલે તે બદમાશને ગિરફતાર કરીને જેલમાં પૂરી દીધો.

જ્યારે હંડરતને આ બાબતની જાણ થઈ ત્યારે ખ્યાલ
હિસામુદ્દીનને બોલાવીને આ વિષે પોતાની નારાજગી દર્શાવી.
ખ્યાલ હિસામુદ્દીને કહ્યું કે,

‘હંડરત! એ તો ખૂબ જ શક્તિ અને તોફાની શખ્સ છે.
તેની શરારતો હદથી વધી ગઈ હતી.’

આ સાંભળીને હંડરતે કંડી આડ બરીને ફરમાવ્યું કે,
‘હાં બાઈ! તમે પોતાને નેક, સાલેહ અને સાહેબે ખેર
સમજો છો એટલે તમને એ શખ્સ શક્તિ, શરારતી અને તોફાની
દેખાય છે. હું તો પોતાને કોઈ રીતે તેના કરતાં ચંદિયાતો કે
ઉચ્ચતર સમજતો નથી! હું કઈ રીતે તેને નુકસાન કરવા
તૈયાર થાઉં!’

તે પછી હંડરતે કોશિશ કરીને તે જુવાનને જોડખાનામાંથી
છોડાવ્યો. તે જુવાન આપની દયા અને માયાથી પ્રભાવિત થઈને
સાલેહ અને નેક ઈન્સાન બની ગયો.

૧૨

વિનમ્રતા અને પોતાને નિમ્ન અને કચ્છરવાર સમજવાનો
એટલો ગલ્લો હતો કે પોતાને સામાન્ય લોકો કરતાં કોઈ રીતે
ચંદિયાતો કે ઉચ્ચતર સમજતા ન હતા. એટલા માટે ‘અમ્મ બિલ
મઅરફ’ નેક કામેનો કુકમ કરવામાં સખ્તી કરતા ન હતા.
નરમી, માયા, ઈશારા અને ઉદાહરણથી નેક કામનો કુકમ
ફરમાવતા હતા. એનાથી આપની વાત સામેની વ્યક્તિના દિલમાં
બેડે જીતરી જતી હતી.

કોઈની ગીબત કે કોઈની ટીકા આપની મુઆરક મજલિસમાં
કરી શકાતી ન હતી. કોઈ મુસલમાનને અપમાનીત કે નીચા
પાડવાનો વિચાર પણ આપની હાજરીમાં, કોઈના દિલમાં આવતો;
તો આપ તરત જ તે મુસલમાનની તારીફ અને તોસિફ ખયાન
કરવાનું શરૂ દેતા હતા.

હઝરતની સહનશીલતાનો બીજો અદ્ભુત બનાવ !

ઔલાતા કરમી 'કુબ્દતુલ મકામાત' માં લખે છે કે :

હું એક મસ્જિદમાં બેઠેલો હતો. બે કુરવેશોને આપસમાં વાતો કરતા મેં સાંભળ્યા તેમાંથી એકે બીજાને કહ્યું કે,

‘મેં મારી આખી જિંદગીમાં એક અદ્ભુત સહનશીલ સ્વભાવના ઈન્સાનને જોયા છે. હું માત્રું છું કે એમના જેવા સહનશીલ અને દૈર્ઘવાન તેમ જ બેનહસ ઈન્સાન આ જમાનામાં કદાચ જ હશે.’

તે પછી તેણે હઝરત ખવાબ બાહાબિલાહ (રહ.)નું મુબારક નામ લીધું અને આ બનાવ બયાન કર્યો કે :

હું હઝરત કુત્બુદ્દીન બખ્તિયાર કાફી (રહ.)ની દરગાહ પર હાજર હતો. ત્યાં ખબર મળી કે હઝરત ખવાબ બાહાબિલાહ (રહ.) તશરીફ લાવી રહ્યા છે. આ સાંભળીને દરગાહના ખાદિમોએ મજારની નજીક એક જગાએ એક તખ્ત બિછાવ્યો અને તેના ઉપર ગાલીચો પાથરીને તકિયો મૂકી દીધો.

હઝરત ખવાબ (રહ.)ના આવવાની ખબર સાંભળીને તેમના સ્વાગત અને સન્માન માટે આ વ્યવસ્થા થઈ રહી હતી ત્યારે ત્યાંથી એક મલંગ પસાર થયા. તેણે તખ્ત અને ગાલીચો પાથરેલો જોઈને પૂછ્યું કે,

‘આ શું થઈ રહ્યું છે ? કોના સ્વાગતની તૈયારીઓ થઈ રહી છે ?’

ખાદિમોએ હઝરતનું નામ લઈને બતાવ્યું કે તેમના સ્વાગતની તૈયારી થઈ રહી છે. આ સાંભળતાં જ તે મલંગ ગુસ્સે થઈ ગયો. તે હઝરત ખવાબ વિશે અયોગ્ય અને બેદુદ્દા શબ્દો બકરા લાગ્યે. એટલામાં જ હઝરત ખવાબ (રહ.) ત્યાં તશરીફ લાવ્યા.

હઝરતને જોઈને મલંગ વધારે ગુસ્સે થયો અને પોતાની મર્યાદા વટાવી ગયો. હઝરત ખવાબની સામે જઈને ગુસ્તાખી કરવા લાગ્યો.

ઉદ્ધતાઈથી તેણે હઝરતને કહ્યું કે,

‘હે રખસા! શું તું એના લાયક છે કે તારા માટે ખર્ચા તખ્ત અને ગાલીચે પાવરવામાં આવે?’

હઝરતની સાથે આપના અસંખ્ય મુરીદો પાણુ હતા. તેમને મલંગની આ ગુસ્તાખીથી ધણો આધાન લાગ્યો. મલંગને મારપીટ કરીને ત્યાંથી બગાડવાની ઇચ્છા તેઓને થઈ. હઝરત પરિસ્થિતિ પામી ગયા. આપે મુરીદો તરફ ઠપકાભરેલી નજર નાંખી અને એવું કામ કરવાથી તેઓને રોકયા.

તે પછી હઝરતે મલંગને વિનમ્રતાથી કહ્યું કે,

‘ભાઈ! તમે સારા માણસ છો અને હું તો ખરેખર એના લાયક નથી. પણ હું શું કરું, આ બધી વ્યવસ્થા મારી જાણુ વજર થઈ છે, અને એની ગિલકુલ ખળર નથી. મને માર કરો અને મારા કારણે નકામું આપનું મનજ ખરાબ ન કરો!’

હઝરત આ પ્રમાણે દરમાવતા બતા હતા અને તે મલંગની પેશાની પરથી પસીનો છૂછતા બતા હતા. તે પછી આપે કેટલાક નાણાં ઉછીના લઈને ઉદ્ધત અને ગુસ્તાખ મલંગને બક્ષિશ આપ્યા!

આ બનાવનું વર્ણન કરનાર દુરવેશ કહે છે કે,

‘એ વખતે હઝરતના ચહેરા પર કે આપના બોલવામાં ઠાઈ ફેરફાર મેં જોયો નહિ. એ વખતે મને જણવા મળ્યું કે આવા પવિત્ર આત્માઓ પણ આ જગતમાં મોજૂદ છે!’

એક લાખ રૂપિયાની ભેટનો અસ્વીકાર

અબ્દુરહીમ ખાનખાનાન દુરવેશોથી અને ખાસ કરીને હઝરતથી ખૂબ જ અપ્રીક્ષિત ધરાવતો હતો. જ્યારે તેણે સાંભળ્યું કે હઝરતનો હજીજ માટે હિજ્જતના સફરનો ઈરાદો છે તો એક લાખ રૂપિયાની મોટી રકમ પ્રવાસ ખર્ચ માટે આપની ખિદમતમાં પેશ કરી! (હાલમાં હિજરીસન ૧૪૧૩-ઈસવીસન ૧૯૯૨ માં પણ એક લાખ રૂપિયા ધણી મોટી રકમ ગણાય તો આજથી આશરે ચારસો વરસ પહેલાં તો એ રકમ કેટલી મોટી ગણાતી હશે!)

ખાનખાનાને અરજ કરી કે,

‘હજરત ! આ ભેટને કબૂલ કરીને મારા પર એહસાન કરમાવો !
આ સાંભળીને હજરતે પોતાનો ચહેરો ફેરવી લીધો અને
કરમાવ્યું કે,

‘મારા હજબ માટે જવાનો મતલબ એ હરગિઝ નથી કે હું’
મુસલમાનોના આટલા રૂપિયા સંકોચ વિના વેડફી નાંખું’ !

આપે એ રકમ કબૂલ નહિ કરી અને પાછી આપી દીધી !

રોટી, કપડાં, મકાન

હજરત ખવાળ ખાણી ખિલાહ (૨૬.)ના રોટી, કપડાં કે
મકાનમાં કોઈ તકલ્લુફ અને બંધનો ન હતાં. જે કેટલાયે દિવસો
સુધી એક વાણજાવતી વાનગી આપતી સમક્ષ આવતી રહી તો,
એ કરમાવ્યું નહિ કે, આ વાનગી સિવાય કોઈ બીજી વાનગી
લાવવામાં આવે ! બસ, જે કંઈ હાજર કરવામાં આવતું તે ખાઈ લેતા

બાદન શરીર પર કપડાં મેલાં થઈ જતાં તો એમ કરમાવતા
ન હતા કે, બીજાં કપડાં લાવો ! એ જ કપડાંમાં દિવસો વીતાવી
દેતા હતા !

મકાન અને રહેઠાણ સાંકડું અને અંધારિયું હતું ! તે જજરિત
થઈ જતું તો તેની દુરુસ્તી માટે કોઈ ખાસ કાળજી લેતા ન હતા.

તકવો અને ષરહેઝમારી

હલાલ રોઝીનો ખૂબ ખ્યાલ રાખતા હતા.

આ વાતની ખાસ તાકીદ કરી રાખી હતી કે, પકાવનાર
બાબુજી હોવા જોઈએ, બલ્કે ઝિક્ક-ફિક્ક કરનારા હોવા જોઈએ
અને પકાવતી વખતે દુનિયાની વાતોમાં મશગૂલ ન રહેવા જોઈએ.

આપ કરમાવ્યા કરતા હતા કે,

‘જે લોકો અલ્લાહના ધ્યાન વગર અને કાળજી વગર ખાવામાં
આવે છે, તેને ખાવાથી એક એવો ધુમાડો ઉત્પન્ન થાય છે કે
જે ફેંજના પ્રવાહને અટકાવી દે છે !’

તમામ મુરીદાને પણ આ વાતની તાલીફ કરેલા હતા કે તેઓ ખાવા-પીવામાં કાળજી રાખે. જે લોકો આ બાબતમાં નિષ્કાળજી રાખતા હતા તેઓ પોતે મેહસૂસ કરતા હતા કે એનાથી તેમના દિલોને કેટલું ગ્રંથસાન થઈ રહ્યું છે !

ખાતિની સફાર્થ

હઝરતની નિસ્ખત 'લતીફ' (અતિ પવિત્ર અને કામળ તથા સુલક્ષિત હતી એટલા માટે આપની ચીવટ અને કાળજી પણ કાણી વધારે હતી. આયનાને જુઓ ! તેની સપાટી અત્યંત સ્વચ્છ હોવાના કારણે એક ઉચ્છવાસનો ધમ્મો પણ તેના ઉપર દેખાઈ આવે છે.

હઝરતની કલ્મની સફાર્થ-સ્વચ્છતા એટલી કક્ષાની હતી કે, હઝરતની સેવામાં હાજર રહેલાં શખ્સોના દિલોમાં જે જગ્યાત અને વિચારો આવતા હતા, તેનાં પ્રતિબિંબો પણ હઝરતના કલ્મ પર પડતાં હતાં ! એટલા જ માટે આપ નમાઝની જમાઅતમાં, પોતાની પાસે, પોતાના ઢળવણી પામેલા ખાસ મુરીદાને જોવા રાખતા હતા, કે કયાંક એવું ન બને કે દોઈ અજાણ્યો માણસ આપની પાસે જોવો થઈ જાય, અને તેની ગદહત અને તેના દિલના વસવસાઓ, આપના પવિત્ર કલ્મમાં પ્રતિબિંબિત થાય !

એક દિવસનો બનાવ છે. એક દુરવેશને કામળાની જરૂરત હતી. તે દુરવેશ નમાઝમાં હતો. તેના દિલમાં વિચાર આવ્યો કે, હું કામળો માંગીશ. એના વિચારનું પ્રતિબિંબ હઝરતના કલ્મ પર પડ્યું ! નમાઝ પૂરી થયા પછી હઝરતે ફરમાવ્યું કે,

'જેને કામળાની જરૂરત હોય, તેને કામળો આપી દેવામાં આવે !'

મઅમૂલાત

આપના શરીરની નાજુકતા, નબળાઈ, વ્યાધિ છતાં આપ હમેશાં બાતુઝૂ રહેતા હતા. આપને હમેશા ઈબાદતમાં અપરાધનો ભાવ રહેતો. ઈશાની નમાઝ બાદ હજારોમાં તશરીફ લઈ જતા હતા અને કેટલોક સમય મુરાકિબ થઈને બેસતા હતા. જ્યારે

શરીરના અંગોમાં થાક જણાતો ત્યારે બિંદીને ફરી પાછું તાઝું
પુખૂ કરતા હતા. અને બે રકાત પછીને ફરી પાછા હુજરામાં
દાખલ થઈ જતા.

ફરી પાછો થાક જણાતો ત્યારે ફરી પાછાં તાઝું પુખૂ કરતા
અને બે રકાત પછીને ફરી પાછા હુજરામાં દાખલ થઈ જતા.
છણી રાતો આવી જ રીતે વીતાવી દેતા.

તવજીવુહની તા'સીર

હંઝરત મુજદ્દિ અઃદેસાની (૨૬.)એ રમઝાન મહિનામાં એક
ખાદિમની સાથે, રાતના સમયે, હંઝરત ખવાળ સાહબ (૨૬.)ની
ખિદમતમાં શાલુદહ મોકલ્યો. પેલો ખાદિમ ગિયારે સદિ બોલો
માણસ હતો. હંઝરતના ઘરના માણસો અથવા ખાદિમોમાંથી
કોઈને જખાડવાના બદલે તે ખાદિમ હંઝરતના ખાસ હુજરાના
દરવાજો ગયો અને સાંકળ ખખડાવી. હંઝરત ખવાળને બીજા કોઈને
જખાડવાનું યોગ્ય ન લાગ્યું એટલે પોતે જ દરવાજા આગળ
તથરીક લાવ્યા.

ખાદિમનાં હાથમાંથી શાલુદો લઈને હંઝરતે પૂછ્યું કે,
"તારું નામ શું છે?"

ખાદિમે જવાબ આપ્યો કે,
'મને લોકો 'ખાખા' કહે છે.'
હંઝરત ખવાળએ ફરમાવ્યું કે,

'તમે શયમ અહમદના ખાદિમ છો એટલે અમારા પણ
'ખાખા' જ છે!'

જ્યારે તે ખાદિમ પાછો ગયો ત્યારે મુકર અને નિસ્ખતના
જખખાએ તેને ઘેરી લીધો. પડતો આખડતો જેમ તેમ તે ખાદિમ
હંઝરત મુજદ્દિ (૨૬.)ની ખિદમતમાં પહોંચ્યો.

હંઝરતે પૂછ્યું કે,
"શી ખાખત છે?"
તેણે કહ્યું કે,

‘હરેક દિશામાં, હરેક વૃક્ષ અને પથ્થરમાં, જમીન અને આસમાનમાં એક તૂટે ખેરંગ, ખેચાયત અને ખેનિહાયત દેખાય છે । એનું વર્ણન હું કરી શકું તેમ નથી ।’

હઝરતે ફરમાવ્યું કે,

‘મોક્કસ હઝરત ખવાળ (રહ.) એની સામે આવ્યા ધાગે છે, અને એ આફતાખે હિદાયતની અદના ઝલક આ અદપ રજકણ પર પડી ગઈ લાગે છે, જેના કારણે આ રજકણ ઝળખી જાયું છે ।’

ખીજ દિવસે હઝરત મુજદ્દિ (રહ.)એ તે ખાદિમને હઝરત ખવાળ (રહ.)ની ખિદમતમાં મોકલ્યો. હઝરત ખવાળએ તેને જોઈને સ્મિત કર્યું જે ખૂબ જ અર્થપૂર્ણ હતું.

□

‘મુખ્દલુલ મકામાલ’ કિતાબના કતાં મોલાના કશ્મી (રહ.)એ આ ખનાવ લખ્યા પછી એક ફેફઆવર શેર લખ્યો છે :

ખરોઝે હશ્ર શહીદાં ચૂં ખૂનખહા તલ્ખાંદ,
તખરસુમે કુન વ ખામોશ કુન અખાન હમહ.

ભાવાર્થ :

હશ્રના દિવસે જ્યારે શહીદો ખૂનખહા-રક્તમૂલ્ય માંજે ત્યારે તખરસુમ કરે અને ખામોશ થઈ જાયો ।

તવજુહની તાસીરને ખીજે અફ્લુત ખનાવ

હઝરત મીર મુહમ્મદ નુઅમાન (રહ.) ખયાન કરે છે કે :
મારી બાળકીની એક હાયા હતી. મેં તેને ઘણી વખત કહ્યું કે, હઝરત ખવાળ (રહ.)થી ખેચન થઈ જા. તોણી ઈન્કાર કરતી હતી. એક દિવસે મેં તેની જોદમાં મારી બાળકીને સોંપીને હઝરત ખવાળ (રહ.)ની ખિદમતમાં મોકલી. હઝરત ખવાળ (રહ.)એ હજુ દુધ પીતી મારી તાની બાળકીને જોદમાં લઈને પોતાની બુઝુર્ગાના શકકકતોથી નવાઝી. બાળકીએ હઝરત ખવાળ (રહ.)ની મુબારક દાહી ખેંચી. તોણીના હાથમાં હઝરત ખવાળ (રહ.)ની મુબારક દાહીનો એક વાળ આવી ગયો !

હંઝરતે કરમાવ્યું કે,

‘મીરની બાળકીએ મારી પાસેથી ચાદળીરી લઈ લીધી !’

સંજ્ઞેગવથાત તે જ દિવસોમાં હંઝરત (૨૬.)એ ઈન્તેકાલ કરમાવ્યો અને પેલો મુબારક વાળ હંજુ સુધી અમારી પાસે હંઝરતની ચાદળીરી તરીકે મોજૂદ છે.

□

પેલી દાયા ધરે પાછી આવી. થોડો સમય પસાર થયો ન હશે કે તે દાયા પર ‘રક્તગી’ (આત્મ નિયંત્રણ ગુમાવી દેવાના) આસાર બહેર થયા અને ખેલોશ થઈને ઢળા પડી. લણ્યાં લાંબા સમય પછી હોશમાં આવી !

તેને પૂછવામાં આવ્યું કે,

‘તે શું જોયું ?’

તેણીએ કહ્યું કે,

‘થોડાં થોડાં સમયે મારી સમક્ષ હંઝરત ખવાળ અજબ સ્વરૂપમાં દેખાતા હતા ! અને હું પોતાના દિલને ‘અલ્લાહ ! અલ્લાહ !’ કરનારું અનુભવતી હતી !’

મીર મુહર્રમદ ગુઅમાન (૨૬.) કહેતા હતા કે,

મેં હંઝરત ખવાળને આ બનાવ કબો. તેઓ તબસ્તુમ-સમિત કરવા લાગ્યા અને તે દાવાને ઝિક્રની તાલીમ કરમાવી.’

મોલાના કશ્મી (૨૬.) લખે છે કે,

‘તે ઔરત હાલમાં ફીરઝાબાદ (દિલ્લી) માં રહે છે અને ઔરતોમાં સાહબે અહવાલ છે. અને પેલી બાળકી જોણે મુબારક વાળ પોતાની ચુટકીમાં લઈ લીધા હતા, તે હવે જુવાન થઈ ગઈ છે અને આ લખનારની (અર્થાત મોલાના કશ્મીની) પત્ની છે. ખવાળ સાહબ (૨૬.)ની નઝરની બરકતથી તેણી સાહબે ઈફત અને હુજૂર છે. તેણીને હંઝરત મુજદ્દિ અહ્મદસાની (૨૬.)એ ‘નિસાએ ઝાકિરાત’ ઝિક્ર કરનારી ઔરતોની સરદાર બનાવી છે.’

● ૧ ‘ખવાળ ખાણીબિલાહ ઔર સાહબ અદમાન વ ખુલફા’ પાનું ૨૭

હજરત ખવાબ સાહેબ (રહ.)ની તાલીમની ખુશસિયત શરૂકત અને કરમના કારણે હજરત ખવાબ સાહેબ (રહ.)નો દસ્તૂર હતો કે જે કોઈને જિંદગી તલ્લીન કરમાવતા ત્યારે તાલીમના સમય દરમિયાન જ પોતાની હિંમત અને તવજ્જુહને તે તાલિમના શામિલે હાલ રાખતા હતા અને તે જ પહે તાલિમની દિલની ગ્યાન બોલતી-આકિર થઈ જતી હતી તથા 'હુઝૂર અને જઝબહ' તેને હાસિલ થઈ જતા હતા!

હજરત મુજહિદ અલ્ફેસ્તાની (રહ.)એ એક વખતે પોતાની મળસિસમાં મોલાના કસ્મી (રહ.)થી ઈરાદ કરમાવ્યો કે, 'તાલીમના સમય જ દિલ બોલતુ-આકિર થઈ જવું અને સરઆનથી જ જઝબહ હાસિલ થઈ જવો હજરત ખવાબ (રહ.)ની ખુશસિયતમાંથી છે.'

મોલાના કસ્મી (રહ.)એ હજરત મુજહિદ અલ્ફેસ્તાની (રહ.)થી પૂછ્યું કે,

'શું નકશાનંદી સિલ્સિલાના આ પહેલાં થઈ ગયેલાં અઘાબિરાના મઅમુલમાં ફિક ને હતી?'

ફરમાવ્યું કે,

'હતી, પરંતુ સરઆનમાં જ આ હિમ્મિયતની સાધ ન હતી.' અને એ પછુ ફરમાવ્યું કે,

'મેં હજરત ખવાબ (રહ.)થી આ તાલીમનો રાત્ર પૂછ્યો હતો તો હજરત ખવાબ (રહ.)એ ફરમાવ્યું હતું કે,

'પહેલાં ગમાનાની સરખામણીમાં આ ગમાનામાં અહલે ઈરાદત (તાલિમો)ની હિંમતોમાં કમતોરી અને નખળાઈ આવી ગઈ છે, અને આ દોરના તાલિમોના હોસલા ટૂંકા રસ્તો ચાહે છે, એટલા માટે શરૂકતની ભાવનાએ મને એ વાત પર આમાદ કર્યો છે કે મુજહિદા વગર અને ખૂબ વધારે કાશિશો વગર, મંજિલેમકસદ સુધી પહોંચાડી દેવામાં આવે!'

જ્યારે હજરત મુજહિદ અલ્ફેસ્તાની (રહ.) પોતાના પીરો મુરશિદની આ ખુશસિયત પ્રયાન કરમાવી ચૂક્યા ત્યારે એક ડંડી

આહ જરી અને મુશ્કિલના હકમાં જા હુજા પોતાની જાણને
મુજારકથી માંગી :

‘જગદુલ્લાદુ અનિતાલિખીન ખેરુલ જગા.’

ગ્રેષ્મ અને સાર્વજનિક પ્રભાવ

દામરન ખવાળ સાદબ (રૂઢી)ને જોતાં જ એક ખાસ રાખવાડ
દોડેલા લપટે બધાને જાણાડોડા છે મુખ્યત્વે સાં દોષ ત્યાં આપને
જોઈએ, જોડો જોડો વ જુડો દોષ તેવો થઈ જતો હોતો! આપને
જોતાં જ જાણેસીતી રાખવાડ રૂઢી પડે હોતો, હોતો અને હોસ
મરે જમો જોડો, દોષા રૂઢી રૂઢીને જોઈએ બધા સાદ આતી
જોતો હોતો.

2013年7月1日，公司召开2013年第一次临时股东大会，审议通过了《关于公司首次公开发行股票募集资金投资项目可行性分析报告的议案》，并授权董事会全权办理本次发行募集资金投资项目可行性分析相关事宜。

[illegible]

● 2014.12.11 2015.12.11

1. 1945-46-47-48-49-50-51-52-53-54-55-56-57-58-59-60-61-62-63-64-65-66-67-68-69-70-71-72-73-74-75-76-77-78-79-80-81-82-83-84-85-86-87-88-89-90-91-92-93-94-95-96-97-98-99-100-101-102-103-104-105-106-107-108-109-110-111-112-113-114-115-116-117-118-119-120-121-122-123-124-125-126-127-128-129-130-131-132-133-134-135-136-137-138-139-140-141-142-143-144-145-146-147-148-149-150-151-152-153-154-155-156-157-158-159-160-161-162-163-164-165-166-167-168-169-170-171-172-173-174-175-176-177-178-179-180-181-182-183-184-185-186-187-188-189-190-191-192-193-194-195-196-197-198-199-200-201-202-203-204-205-206-207-208-209-210-211-212-213-214-215-216-217-218-219-220-221-222-223-224-225-226-227-228-229-230-231-232-233-234-235-236-237-238-239-240-241-242-243-244-245-246-247-248-249-250-251-252-253-254-255-256-257-258-259-260-261-262-263-264-265-266-267-268-269-270-271-272-273-274-275-276-277-278-279-280-281-282-283-284-285-286-287-288-289-290-291-292-293-294-295-296-297-298-299-300-301-302-303-304-305-306-307-308-309-310-311-312-313-314-315-316-317-318-319-320-321-322-323-324-325-326-327-328-329-330-331-332-333-334-335-336-337-338-339-340-341-342-343-344-345-346-347-348-349-350-351-352-353-354-355-356-357-358-359-360-361-362-363-364-365-366-367-368-369-370-371-372-373-374-375-376-377-378-379-380-381-382-383-384-385-386-387-388-389-390-391-392-393-394-395-396-397-398-399-400-401-402-403-404-405-406-407-408-409-410-411-412-413-414-415-416-417-418-419-420-421-422-423-424-425-426-427-428-429-430-431-432-433-434-435-436-437-438-439-440-441-442-443-444-445-446-447-448-449-450-451-452-453-454-455-456-457-458-459-460-461-462-463-464-465-466-467-468-469-470-471-472-473-474-475-476-477-478-479-480-481-482-483-484-485-486-487-488-489-490-491-492-493-494-495-496-497-498-499-500-501-502-503-504-505-506-507-508-509-510-511-512-513-514-515-516-517-518-519-520-521-522-523-524-525-526-527-528-529-530-531-532-533-534-535-536-537-538-539-540-541-542-543-544-545-546-547-548-549-550-551-552-553-554-555-556-557-558-559-560-561-562-563-564-565-566-567-568-569-570-571-572-573-574-575-576-577-578-579-580-581-582-583-584-585-586-587-588-589-590-591-592-593-594-595-596-597-598-599-600-601-602-603-604-605-606-607-608-609-610-611-612-613-614-615-616-617-618-619-620-621-622-623-624-625-626-627-628-629-630-631-632-633-634-635-636-637-638-639-640-641-642-643-644-645-646-647-648-649-650-651-652-653-654-655-656-657-658-659-660-661-662-663-664-665-666-667-668-669-670-671-672-673-674-675-676-677-678-679-680-681-682-683-684-685-686-687-688-689-690-691-692-693-694-695-696-697-698-699-700-701-702-703-704-705-706-707-708-709-710-711-712-713-714-715-716-717-718-719-720-721-722-723-724-725-726-727-728-729-730-731-732-733-734-735-736-737-738-739-740-741-742-743-744-745-746-747-748-749-750-751-752-753-754-755-756-757-758-759-760-761-762-763-764-765-766-767-768-769-770-771-772-773-774-775-776-777-778-779-780-781-782-783-784-785-786-787-788-789-790-791-792-793-794-795-796-797-798-799-800-801-802-803-804-805-806-807-808-809-810-811-812-813-814-815-816-817-818-819-820-821-822-823-824-825-826-827-828-829-830-831-832-833-834-835-836-837-838-839-840-841-842-843-844-845-846-847-848-849-850-851-852-853-854-855-856-857-858-859-860-861-862-863-864-865-866-867-868-869-870-871-872-873-874-875-876-877-878-879-880-881-882-883-884-885-886-887-888-889-890-891-892-893-894-895-896-897-898-899-900-901-902-903-904-905-906-907-908-909-910-911-912-913-914-915-916-917-918-919-920-921-922-923-924-925-926-927-928-929-930-931-932-933-934-935-936-937-938-939-940-941-942-943-944-945-946-947-948-949-950-951-952-953-954-955-956-957-958-959-960-961-962-963-964-965-966-967-968-969-970-971-972-973-974-975-976-977-978-979-980-981-982-983-984-985-986-987-988-989-990-991-992-993-994-995-996-997-998-999-1000-1001-1002-1003-1004-1005-1006-1007-1008-1009-1010-1011-1012-1013-1014-1015-1016-1017-1018-1019-1020-1021-1022-1023-1024-1025-1026-1027-1028-1029-1030-1031-1032-1033-1034-1035-1036-1037-1038-1039-1040-1041-1042-1043-1044-1045-1046-1047-1048-1049-1050-1051-1052-1053-1054-1055-1056-1057-1058-1059-1060-1061-1062-1063-1

अ. श्रीगुरुना. उ. ५२. ५२. ५२.

અને જો:- નો કમ્પ આર પરનનો કોડે. કો.કા.કા.કા.કા.
કિંમત (કિંમત) કાલ કિંમત, ની કિંમત કિંમત નીમ પડી મંચ.

સાંઠે રૂટ જિંચી દીવાલ અને વળા નીચે પથ્થરો! બાળકની વિસાત જ શી હતી! તેના કાનેમાંથી લોહી વહેવા માંડ્યું. તેના બચવાની હિમ્મત બાકી ન રહી.

હોઝરાની મા બેકરાર થઈને હોઝરા ખવાબ (રહ.)ની ખિદમતમાં રડતી અને તડપતી આવી તથા દુઆના માટે અરજ કરી કે, મારો છોકરો બચી બચ.

હોઝરા ખવાબ (રહ.) ની આદત હતી કે પોતાની તબજજુહ અને તસરુફને અત્યંત ગુપ્ત રાખતા હતા. એટલા માટે આપે તિબ્બ (તબીબી શાસ્ત્ર)ની એક કિતાબ મંગાવી અને તેમાં જોઈને ફરમાવ્યું કે,

‘એવું જણાય છે કે આ છોકરો મરશે નહિ!’

ત્યાં જોયો હોઝરા હતાં તેઓને નવાઈ લાગી કે તિબ્બની કઈ કિતાબમાં આ બાબત લખેલી છે ?!

તે પછી હોઝરા ખવાબ (રહ.) થોડો સમય ખામોશ રહ્યા.

અદલાહ તઆલાના ફતલવા ત છોકરો જે મૃત્યુની સમીપ પહોંચી ગયો હતા તે સારો થઈ ગયો!

હોઝરાના ગુસ્સાની અસર

એક અલિમ અને ખેમુરવ્યત સિપાહી હોઝરાના પડોશીને સતાવ્યા કરતો હતો. હોઝરા ખવાબ (રહ.) તેના જુરમાને જોઈને બેકરાર અને ખેચેત થઈ ગયા. તેને નસીહત કરી પરંતુ સિપાહીએ પોતાની ખદબખતીના કારણે નસીહત માની નહિ.

હોઝરા ખવાબ (રહ.) મઝઝૂમ પડોશીના કારણે ગુસ્સે થઈ ગયા અને તે અલિમને ફરમાવ્યું કે,

‘જો! આ લોકો, ખવાબજાન છુત્રુર્વારોની છત્તછાયામાં રહે છે, અને તેઓ ઘણાં જ ટ્રેસમંદ છે. ખબરદાર! સાવચેત રહેજો!’

બસ, માત્ર બે-ત્રણ દિવસો જ ચીંથ્યા હતા કે તે અલિમ એક આરોપમાં પકડાયો અને કતલ થઈ ગયો!

આપની નજરની અસર

હઝરતની નજરમાં એવી તાસીર હતી કે આપની નજર જોના પર પડી જતી તે ઘાયલ પંખીની જેમ તડફવા માંડતો હતો. જો હોશમાં રહેતો તો આંસુઓ વહાવતો રહેતો નહિતર બેહોશ થઈ જતો. તેને દુનિયાનું કે દુન્યવી ચીજોનું કંઈ ભાન રહેતું ન હતું.

એક દિવસે જુસ્સાની નમાઝ પઢવા માટે હઝરત મસ્જિદે ગયા. બધારે ખતીબ ખુબો પઢવા માટે મિસ્મર પર ચઢ્યા તો આકસ્મિક રીતે તેના ચહેરા પર હઝરતની નજર પડી અર્ધ, અને નજરથી નજર મળી ગઈ. બસ, ખતીબ તે જ પળે કલેજું પકડીને, બેકાર થઈને, મિસ્મર પરથી નીચે ઢળી પડ્યા. તે પછી તેમનામાં ખુબો પડવાની શકિત ન રહી અને ખીબ ખતીબે ખુબો પડ્યો અને આપે નમાઝ પઢાવી.

વધુને વધુ મેળવવાની તલબ

જો કે આરબથી અને સુધી, માતાં માતાં આખી મુશ્કાત હાશાન આપ પર વારંદે ગયા પરંતુ આપની જુલંદ હિંમતે કોઈ હાલ કે કમ્પ પર દિનાબ ના કરી, અને કરાલ છતાં આપ હમેશાં આગેતી અને દિલ્લોતરી તેમ જ નાયાશન અલ્પપ્રાપ્તિનો હિંમત કરેના હતા.

આપની નીચેની રૂબારૂથી જાહેર પાય છે, મચરિફતોનો આપો સાગરે મટમટાવી ગયા છતાં આપના હોઠોં દેવા નરસ્યા હતા!

હર રાહે ખુદા મુશ્કાત અહમ બાઈદ બૂદ,

તા જા' બાકીસ્ત હર તલબ બાઈદ બૂદ.

હયો હયો અગર બકામત રેઝ-દ,

ગુમ બાઈદ કહ વ ખુશક લબ બાઈદ બૂદ.

બાવાઈ:

રાહે ખુદામાં હવનના આખરી શાસ સુધી અદ્યપર્યંક વધુ ને વધુ મેળવવાની તલબ રાખીને કાર્યમાં મડલા રહેતું લેઈએ.

અગર નને સાગરના સાગર પિવાડી દેવામાં આવે તો ફાગ નારે નારા હોઠોં ચૂકા—નરસ્યા જ રાખવા લેઈએ.

અનવાર અને કુચૂઆતનો ષોધ વહેતો હતો !

હઝરત ખવાળ સાહબ (રહ.)ના જલીલુલ કદર ખલીફા શૈખ તાજુદ્દીન સંલવી (રહ.) બયાન કરે છે કે,

એક દિવસે આપ એક અજબ ફેશિયતની સાથે નદી કિનારે તશરીફ લઈ ગયા. પહેરણના બંધન ખુલ્લા, સીનો ખુલ્લો, પાંચડી અસ્તવ્યસ્ત, ચહેરા મુબારકથી પરાજય, ગમ અને કુખની નિશાનીઓ દેખાતી હતી !

આપની આ ફેશિયત જોઈને હું પણ આપની પાછળ ચાલવા લાગ્યો. થોડા સમય પછી આપને મારો એહસાસ થયો.

ખૂબ જ આહ અને હર્દની સાથે ફરમાયું કે,

‘તાજુદ્દીન ! એટલા વિપુલ પ્રમાણમાં વારદાત, અહવાલ, કુચૂઆત, અનવાર અને અસ્તર મારા ઉપર ઉતરી રહ્યાં છે કે જો આ નદીનું પાણી શાંત બની જાય તો એને લખવાના મારે પૂરની નં થાય ! પંતુ મન એનાથી શું કામ ? મારો મતલબ દીકા દાનિયથી, જેના સમજવાથી દૂર છે.’

આપની રૂહની પરવાજ

શૈખ તાજુદ્દીન (રહ.) બયાન કરે છે કે,

એક દિવસે જમાઅતની સફમાં હું આપની પાસે જીવો હતો. નમાઝ દરમિયાન આપના પર રુદન અને ગમના મહબ્બાની નિશાનીઓ મહેસૂસ થઈ. નમાઝથી ફરિજ થઈને આપ એજ હાલતમાં તશરીફ લાવ્યા. હું પણ આપની પાછળ હુજરામાં આવ્યો. આપ ઉપર એજ હાલત છવાયેલી હતી.

થોડા સમય પછી, ખિલાફે અદબ, મેં પૂછ્યું કે,

‘આ બેહખિયાર રડવાનું તથા ગમગીની અને કુખનું કારણ શું છે ?’

ફરમાયું કે,

‘તુ એ વિશે પૂછપરછ ના કર। મને એ દર્દ અને ગમમાં રહેવાદે! કારણ કે હાકિમ (શિરાઝી)એ કહ્યું છે તેમ—

તનમ અઝ વાસ્તએ ફરીએ દિલબર ખસુદાખત,
બનમ અઝ આતિશે હિજર રુએ બનાં બસોખત.

ભાવાર્થ :

મારું તનબદન દિલબરના દુરત્વના કારણે પીગળે છે,
અને મારી રૂહ તેના વિયોગની આગમાં સળગે છે.

□

આપની વિપુલ ઈનાયતોનાં કારણે હું કંઈક દિલેર થઈ ગયો હતો એટલે મેં આમલ ક્યોં તો ફરમાવ્યું કે,

‘એન નમાઝમાં, જે મોમિનની મેઝરાજ છે, મારી રૂહે વરાહિલવરા— ઉચ્ચાતિઉચ્ચતા મકસૂદની તલબમાં ઉઝળ (ઉફ્યત) કર્યું અને શક્તિ પ્રમાણે તેની જુસ્તજૂમાં ઠાશિશ કરી પરંતુ જ્યારે કામિયાબી ના થઈ ત્યારે નાચાર, હંચરાન, અને રુદન કરતાં કરતાં પોતાની રૂહને પોતાના શરીર રૂપી પીંજરામાં પાછી લાવ્યો। આ રુદન, ગમ, દર્દ અને હસરત એનાં જ કારણે હતાં.’

ફાનીકો યા ગુનૂં હય યા તેરી આરઝૂ હય,
કલ નામ લેકે તેરા દીવાનાવાર રોયા.^૧

આવી ખુલ્લું શાન છતાં ફૂતરાનો પશુ અદબ કરતા હતાં!

એક દિવસે (ફુજરામાં) એક ફૂતરો આવી ચઢ્યો. હઝરત ખ્વાબ સાહબ (૨૬.) તે ફૂતરાની તા’ઝીમના માટે બિલા થઈ ગયા! જેઓ ત્યાં હાજર હતા તેઓને હઝરતના આ વર્તનથી નવાઈ લાગી।

આખે ફરમાવ્યું કે,

● ૧ ‘તઝકિરએ નાસબ’દિવ્યહૃદ ઐરિથહ’ પાનું ૬૧૫, ૬૧૬

1943 125 2141214

[illegible][illegible]

• Դժվար է համարել ինքնուրույն շուկայի տեսակ

Ի՞նչպե՞ս կարող եմ օգնել Ձեզին՝ իմ օգնության համար
հարմար ժամանակը որոշելու համար։

ህዳር ይህንኑ ይህንኑ ይህንኑ ይህንኑ

[illegible]

॥ इति श्री भट्ट

১৮। ১৯। ২০। ২১। ২২। ২৩। ২৪। ২৫। ২৬। ২৭। ২৮। ২৯। ৩০। ৩১। ৩২। ৩৩। ৩৪। ৩৫। ৩৬। ৩৭। ৩৮। ৩৯। ৪০। ৪১। ৪২। ৪৩। ৪৪। ৪৫। ৪৬। ৪৭। ৪৮। ৪৯। ৫০। ৫১। ৫২। ৫৩। ৫৪। ৫৫। ৫৬। ৫৭। ৫৮। ৫৯। ৬০। ৬১। ৬২। ৬৩। ৬৪। ৬৫। ৬৬। ৬৭। ৬৮। ৬৯। ৭০। ৭১। ৭২। ৭৩। ৭৪। ৭৫। ৭৬। ৭৭। ৭৮। ৭৯। ৮০। ৮১। ৮২। ৮৩। ৮৪। ৮৫। ৮৬। ৮৭। ৮৮। ৮৯। ৯০। ৯১। ৯২। ৯৩। ৯৪। ৯৫। ৯৬। ৯৭। ৯৮। ৯৯। ১০০।

હઝરતની તથા—માર વરસની કોશિશોનું પરિણામ એક પલ્લામાં મૂકવામાં આવે, અને અન્ય છુટ્ટોર્ગોની કોશિશોનું પરિણામ બીજા પલ્લામાં મૂકવામાં આવે, તો તથા વરસની કોશિશોનું વઝન વધારે જણાશે !

માન તથા—માર વરસ રુસ્દો હિદાયતનું કામ કરું અને એક આલમને ફેઝયાળ કરી દીધું !

શેખ મુહમ્મદ બિન હઝલુલાહ (૨૬.)ને મોલાના મુહમ્મદ હાશિમ કસ્મી (૨૬.)એ હઝરત ખવાળ (૨૬.)ની તારીફ માટે કહેલા આ શબ્દો ધણાં સૂચક છે.

‘હઝરત ખવાળ (૨૬.)ની છુટ્ટોર્ગો માટે આ એક જ નિશાની કાઢી છે, કે તેમનાથી આટલી દુર્ગી મુદતમાં આટલા વિપુલ ફેઝને પ્રચાર અને પ્રસાર થયો!’

□

નવાઈની વાતો એ છે કે, કેટલાયે શેખો અને પીરો, પોતાની મશીખત અને પીરીને છોડીને, હઝરતથી બેખાન થઈને હઝરતના મુરીદ થઈ ગયા !

કેટલાક લોકો એવા પણ હતા કે, આપની પાસે હાજર થવા માટે દૂર દરાઝનો પ્રવાસ કરીને આવી રહ્યા હતા પરંતુ રસ્તામાં જ હઝરતના ઈન્તેકાલની ખબર સાંભળી અને દિલ ધામીને રહી ગયા !

મીર મુહમ્મદ નુઅમાન (૨૬.)નું બયાન છે કે,

મેં આમાના દયાખાતામાં એક બીમારને જોયો. તેના ખબર અંતર પૂછ્યા. તેણે કહ્યું કે,

‘હું ફલાણી જગાનો રહેવાશી છું અને ફલાણાં ખાતદાનને છું. મેં દક્કનમાં હઝરત ખવાળ (૨૬.)ને ખવાળમાં જોયા અને તેમના ઈશ્કમાં ધરથી નીકળીને પંથે પડ્યો. સફર કરતાં કરતાં જ્યારે આપ્રા પહોંચ્યો ત્યારે તેમના ઈન્તેકાલની ખબર સાંભળી એ જ ગમતા કારણે હું બીમાર થઈ ગયો છું અને તમે અત્યારે મારી જે ખરાબ હાલત જુઓ છો, તે એ જ ઈશ્કમાં થઈ છે !

આટલું કહીને તે ઝારઝાર રડવા લાગ્યો.

બીમારી અને વફાત

જ્યારે હંઝરતની ઉંમર આલીસ વરસ થવા આવી ત્યારે હંઝરતનું મન આખિરતની સફર તરફ ધ્યાનિત થયું. જ્યારે કોઈના મૃત્યુના સમાચાર સાંભળતા ત્યારે કંડી આહ ભરીને ફરમાવતા કે,

‘દુનિયાના બધેનમાંથી આ શખ્સ સરસ છૂટી ગયો!’

મરનેવાલે ખૂબ છુટે ગદિશે એયામસે,
સો રહે હોં પાઉં ફેલાયે હુએ આરામસો

□

એક દિવસે આપે ફરમાવ્યું કે,

‘જ્યારે મારી ઉંમર આલીસ વરસની પૂરી થઈ જશે ત્યારે મને એક મહાન બનાવ પેશ આવશે!’

એક દિવસે આપે ફરમાવ્યું કે,

‘કટલાક ખવાઓથી જાળવા મળ્યું છે કે, નજીકના સમયમાં નકશબંદી સિલસિલાના કોઈ દુરવેશ વફાત પામશે.’

બળી એ જ વખતે આપે એ પણ ફરમાવ્યું કે,

‘દિલ્હી શહેરના છેડા પર ફલાણી જગ્યાએ રહેવું જોઈએ અને લોકોને મળવાનું બંધ કરી દેવું જોઈએ.’

તે પછી આ બાબતમાં પોતાના કેટલાક નિકટના લોકો સાથે મશ્વેરો કરીને આ ઈરાદાને મુલતવી કરી દીધો. સંજોગવશાત તે જ જગ્યાએ આપની કબર શરીફ બની જેની આપે પસંદગી કરી હતી.

■

એક દિવસે ફરમાવ્યું કે,

‘મેં ખવાબમાં જોયું છે કે મને કહેવામાં આવી રહ્યું છે કે,

‘જો કામના માટે તમને દિલ્હીમાં લાવવામાં આવ્યા હતા તે કામ પૂરું થઈ ગયું. હવે તમારે સફર કરવી જોઈએ.’

■

જમાદીઝ આખર હિજરી સન ૧૦૧૨ ના મધ્યમાં રોજોએ આપને ઘેરી લીધા.

રોગની હાલતમાં આપે ફરમાવ્યું કે,
'હજરત ખવાળ (ઉઘેકુલ્લાહ) અહરાર (૨૬.)ને મેં
ખવાળમાં જોયા.

'આપ (૨૬.)એ ફરમાવ્યું કે,

"પહેરણ પહેરા!"

આ ખવાળ બયાન કર્યા પછી હજરત ખવાળ (૨૬.)એ
તબસ્તુમ-સ્મિત કર્યું. તે પછી આપે ફરમાવ્યું કે,

'જો દૂં છવતો રહીશ તો એમ જ કરીશ, જેવું કે ખવાળ અહરાર
(૨૬.)એ ફરમાવ્યું છે, નહિતર કદન જ માટે પહેરણ બનશે.'

મોત હી સે કુછ હલાજે હજે કુરકત હો તો હો,
ગુસ્તે મૈયત હી હમારા મુસ્તે સિહહત હો તો હો।

□

એક મુખિલસ એ સગે પ્રવાને અવના કરાં કરતા હતા.
આપે તેને સંબોધાને કર્યું.

'ધોડા દિવસ દાઈ કરાં ન મળ, મારો પ્રયાસ પૂરો
થવામાં છે.'

આની કમવંદી અને બીમારીની હાલતમાં પણ, કેટલાક
મુખિલસાએ, આપધા કેટલાક હાંમાં પ્રશ્નો પૂછ્યા અને હજરતે
પાતાની હિચ તેહકીકાતના વંદરે દખાડ્યા.

□

એ જ સમયગાળામાં એક રાતે કમવંદી એટલી થધી મઈ કે,
મોતના જેવી હાલત થઈ મઈ! ચાનાં સાંચા સમય થધી એ જ
હાલત રહી. તે પછી એ હાલત દૂર થઈ મઈ.

આપે ફરમાવ્યું કે,

'જો મરવાનું એ જ પ્રમાણિનું હોય, તો એ તો એક એવી
નેઅમત છે કે, એ નેઅમતમાંથી મુક્ત થવું, ઠીક નથી લાગતું।

'અસરારીયહ' નામની કિતાબમાં છે કે:

હજરત શૈખ અબ્દુલ હક મુહમ્મિદ દહેલી (રહ.)થી આપે આ દેશિયત દૂર થઈ જવા બાદ ખીબા દિવસે કરમાવ્યું કે,

‘રાતે શરીરના સાંધાઓ વેરવિખેર થઈ ગયા હતા. અરબી રાત સુધી આ દેશિયત રહી, તે પછી ઈફાકહ (જમીત) થઈ.’

આટલું કહ્યા પછી તે શબ્દો કરમાવ્યા જેનો સાવાનુવાદ ઉપર લખ્યા છે. મૂળ ફારસીમાં એ શબ્દો નીચે પ્રમાણે છે :

‘અગર મુહન ઈમારતે ઈનસ્ત ચે નેઅમતે ખુદહ કે અઝા હાલ ખર આમદન ખૂશ નમી આયદ.’

છેવટે રૂપ મી જમાદીય આખર, હિજરી સન ૧૦૧૨ ને શનિવારના દિવસે આપનું કહ રૂપી પંખા ઝડી ગયું.

ઈન્ના સિદ્કારહિ ય ઈન્ના ઈંહાહ રાજિહન.

આખરી વખતમાં તોડાના મુન્દોને એવી રીતે જોના હતા, જેવી રીતે કોઈ મુન્દાકરે પાડાના ભનનને બલ વિદાય કહેતી વખતે જુએ છે. આદિના આખરી તબરના ઈશારાને પામી જઈને રડવા લાગ્યા તો આપ તબરના કરમાવ્યા.

નિશાને મદં મોમિન બા તૂ ગોયમ,

ચૂ મીન આયદ તખરમુમ ખર લહે ઓરત.

આવાથ :

મદં મોમિનની નિશાની તૂ નને ખતાહ યું.

જ્યારે મીન આવે છે ત્યારે તેના દોહા પર રિમન દોય છે.

૦

એ વખતે એક દુરવેશની ઝળાનથી જેઈખિયાર આ શબ્દો નીકળ્યા :

‘યા ઈલાહુલ આલમીન’

તરત જ હજરતે તેની તરફ નિશાહ કરી, અને પછી પોતાનું મુખારક મુખ ખીબા તરફ ફેરવી લીધું.

હાજરજ નોમાંથી એક શબ્દ કહ્યું કે,

‘પોતાના મેહબૂબ (અલ્લાહ તઆલા)નું’ નામ સાંભળવાના કારણે હઝરતનું ધ્યાન ખેંચાયું.’

આ સાંભળીને હઝરતની આંખોમાં આંસુઓ આવી ગયાં. અસરનો સમય થઈ ગયો હતો અને સુર્ય અસ્ત થવા આગળ વધી રહ્યો હતો, ત્યારે મેદાને ફનાવિલ ફનાવે. આ આશ્તાબ પશુ અસ્ત થઈ ગયો, અને વાસિલ બહક થઈ ગયો !

આંતે બાકી (અલ્લાહ તઆલા)થી ઈશ્ક અને તઅલ્લુકની ખીના પર, કાએનાતના ઝર્રા ઝર્રાએ પ્રત્યેક રજકણે એમના નામની બકાએ દવામની સફાદત આપી અને કુનિયાએ ‘બાકી બિલાહ’ કહીને એમને પોકાર્યાં !

હરગિઝ ન મીરદ આંકે દિલશ જિંદા શુદ બ ઈશ્ક,
સખ્તઅસ્ત બર જરીદએ આલમ દવામે મા.

બાવાઈ :

ઈશ્કે ઈલાહીથી જેનું દિલ જિંદા થઈ જાય છે તે કદી મરતો નથી. એનું નામ કુનિયાની સપાટી પર હંમેશા મારે કોનરાઈ જાય છે.

■
મઝારે પુર અનવાર

ઈન્તેકાલના ખીળ દિવસે, રવિવારે આપને દફન કરવામાં આવ્યા. જ્યાં આપને દફન કરવામાં આવ્યા, સંજેગવશાત એ જગા તે જ હતી જ્યાં, એક સમયે હઝરત ખવાળ સાહબ (૨૬.) પોતાના બાદિમે સાથે પહોંચ્યા હતા. એ જગા હઝરતને ગમી ગઈ હતી. ઘુઝૂ કરીને બે રકાત નમાઝ હઝરતે ત્યાં અદા કરી હતી. એ જગાની માટી હઝરતના પહેરણ પર ચોટી ગઈ હતી. તો હઝરતે ફરમાવ્યું હેતું કે,

‘અહીંની માટી દામનગીર થઈ રહી છે !’

એક અદ્ભુત બનાવ

‘સીરતે બાકી’ નામની ઉર્ફ કિતાબના કર્નાએ એક અદ્ભુત બનાવ લખેલો છે. કિતાબના અંતે આધાર મંથોની યાદી આપેલી

છે પરંતુ મજબૂર બતાવ એ પૈકી કઈ કિતાબમાંથી લીધા છે તેને લેલેખ કરેલો નથી. એ બતાવ આ પ્રમાણે છે :

જ્યારે હઝરત ખ્વાબના ઈન્તેકાલનો સમય નજીક આવ્યો ત્યારે એક મૌલાવી સાહેબ આપની ખિદમતમાં હાજર થયા અને 'બાકી ખિલાહ' નો અર્થ પૂછ્યો !

આપે મૌલાનાને ફરમાવ્યું કે,

'એનો અર્થ વફાત પછી બતાવવામાં આવશે !'

થોડાં જ દિવસો પછી હઝરત ખીમાર પડયા અને પથારીવશ થઈ ગયા. મૌલાના ખીમારપૂર્ણ માટે આવ્યા. મૌલાનાએ ફરી પાછો હઝરતને 'બાકી ખિલાહ' નો અર્થ પૂછ્યો.

હઝરતે ફરમાવ્યું કે,

'જે શખ્સ મારા જનાઝાની નમાઝ પઢાવશે, તે જ એનો અર્થ બતાવશે !'

કેટલાક દિવસ પછી હઝરતનો ઈન્તેકાલ થઈ ગયો. આપના પવિત્ર શરીરને ગુસલ અને કહન આપી દેવામાં આવ્યું. હવે હઝરતની વસીયત પ્રમાણે જનાઝાની નમાઝ માટે લોકો ઈયામનો ઈન્તેઝાર કરી રહ્યા હતા. મુરીદો અને આદિમાએ જોયું કે એક શખ્સ ચાદર લપેટીને દરથી આવી રહ્યો છે. તેનું મોઢું અને આંખું બદન ચાદરમાં લપેટાયેલું હતું.

એ આવનારે જનાઝાની નમાઝ પઢાવી. નમાઝ પઢાવીને તે શખ્સ જે રસ્તેથી આવ્યા હતા તે રસ્તે પાછાં જવા લાગ્યા. પેલા મૌલાનાએ તેમનો પીછો પકડ્યો અને ઝડપથી તેમની નજીક જઈને 'બાકી ખિલાહ' નો અર્થ પૂછ્યો.

ચાદરપોશ શખ્સે મૌલાના તરફ મોઢું ફેરવીને, મોઢા ઉપરથી ચાદર હટાવી લીધી. તેઓ હઝરત ખ્વાબ પોતે હતા ! મૌલાનાના હોશ ઊડી ગયા અને બેહોશ થઈને જમીન પર ઢળી પડ્યા.

હઝરત જે તરફથી આવ્યા હતા તે તરફ રવાના થઈ ગયા અને વૃક્ષોના ઝૂંડમાં ગાયબ થઈ ગયા !

તારીખે વફાત

આપની વફાતના હિજરી સન ૧૦૧૨ ના અદદ નીચે લખેલા
શબ્દોમાંથી મળે છે :

‘સુલતાને સુમાલિકે તરીકહ બૂદ.’

હઝરતનાં સોનેરી વચનો

આપ ફરમાવે છે કે :

જો કોઈ સાલિક યુનાહોમાં ફસાયેલો છે, યા દુનિયાની તરફ
તેને રગળત-આકર્ષણ છે, તો તેનું કારણ નીચેનાં કારણોમાંથી કોઈ
જરૂર હશે.

- ૧ ક્યાં તો તે જરૂરત પ્રમાણેની રાહી પર સંતોષ માનતો
ન હશે.
- ૨ અથવા તે અવામની સાથે વધારે લગતો હશે.
- ૩ અથવા તે પોતાનો સમય હક સુખદાનહતા ઝિક્રમાં
વીતાવતો ન હશે.
- ૪ અથવા તે ખુદાથી ગૈર ખુદાનો તાલિબ હશે.
- ૫ અથવા તે પોતાના નફસથી મુબહિદા કરતો ન હશે.
- ૬ અથવા તે પોતાની ઝાત પર, પોતાના અહવાલ પર
અને પોતાની કુવવત પર નજર (લરાઓ) રાખતો હશે.
- ૭ અથવા તે અહકામે અઝલિયહ સમક્ષ માથું ઝુકાવતો
ન હશે.

□

હઝરતે ફરમાવ્યું કે,

તવકકુલ એ નથી કે અસખાબને છોડી દે અને હાથ પર હાથ
મૂકીને બેસી રહે, કારણ કે એ બેઅદબી છે.

બહેંકે તવકકુલ એનું નામ છે કે સખાબને કાયમ અને મુકર્રર
કરે. અસખાબ, સખાબ પર નજર ન જમાવે અને તેના પર લરાઓ
ન કરે.

સળળ દરવાજા સમાન છે કે અલ્લાહ તઆલાએ મુસલિમ સુધી પહોંચવા માટે બનાવ્યો છે.

ફરમાવ્યું કે,

મારેક્ષતના ઘણાં દરજ્જાઓ છે.

જો સાલિક હકાઈકમાંથી સારો એવો હિસ્સો ધરાવતો હોય તો બેહતર નહિતર અસલ કામ તો શરીઅત પર કાયમ રહેવું છે.

ફરમાવ્યું કે,

બારી તઆલાની તરફ મુતવજબેહ (ધ્યાનિત) રહેનારાઓને કર્કની બિલકુલ જરૂર નથી કારણ કે કર્ક બે પ્રકારના છે :

૧ દુન્યવી કર્ક : એ તો બિલકુલ જ ગેર જરૂરી છે.

૨ ઉશ્ચી (આખિરતનો) કર્ક : એ કિનાય (કુઆન) અને સુન્નતમાં સ્પષ્ટ રીતે ખુદ મોજૂદ છે. અમલના માટે એ જ કાફી છે. બીજો કોઈ કર્ક એનો મુકાબલો કરી શકતો નથી.

ફરમાવ્યું કે,

મશાઈખને તર્જિયન અને હરશાદ માટે પ્રેરણારી આ ત્રણ મીઝોમાંથી કોઈ એક ચીજ હોય છે :

૧ હક મુખ્હાનફ તરફથી ઈદ્દામ

૨ પીરનો કુકમ

૩ અલ્લાહની મખ્લુક પ્રત્યે શક્કકત-મમતા

હિપરની ત્રણ બાબતો પૈકી ત્રીજી બાબત, અલ્લાહની મખ્લુક પ્રત્યે શક્કકતનું સ્પષ્ટીકરણ કરતાં ફરમાવ્યું કે,

જ્યારે મશાઈખ ખુદાની મખ્લુકને શુભરાહી પર વળજેલાં જુએ છે, અને સાથે જ એ પણ જાણે છે કે, શુભરાહી અઝાબ અને નુકસાનનું કારણ બની જશે, તો પોતાની અત્યંત રહમદીલીની બીનાપર અઝાબને તેમનાથી દૂર કરવાની ફિકર-ચિંતા કરે છે.

આમ શક્તકતનો તકાજો એ હોય છે કે શરીરઅતના પ્રચાર અને પ્રસારને લાઝિમ સમજીને મજબૂક પ્રુદાને વાઅજ તેમ જ નસીહતના ઝરીયાથી આદાબની હિફાજત તથા શરીરઅતની ઈકામતનો આમિર, હુકમ દેનારો બને. હાખલા તરીકે ફિક્ક અને હઠીસને શીખવા-શીખવવાનો હુકમ કરે. શરીરઅત પર પાળ'દોની સાથે અમલ કરવાનો મસ્વેરો આપે.

(પરંતુ આ વાત પશુ છે કે) મશાઈખનું કામ આ નથી કે તે વાસિલ પશુ કરી દે. એ કાર્ય શક્તકતના મારે લાઝિમી અને જરૂરી નથી, બલકે વધારાનું કામ છે.

એ જ વિષયમાં ફરમાવ્યું કે,

નકશબંદી તરીકાનો હાસિલે કાર એ છે કે, 'ઈન્જાએ ઈમાની' (ઈમાની આકર્ષણ) ની તર્બિયત કરે. તમામ અંબિયા (અલૈ.) અને રસૂલો (અલૈ.) ની દઅવતનો એ જ તરીકો હતો.

□

ફરમાવ્યું કે,

એ'તિકાહ હુસ્ત હોવું, અલકામે શરીરઅતની રિઆયત કરવી (અનુસરણ કરવું), ઈખ્લાસનું હોવું અને હક સુખ્દાનહની તરફ હવામે તવજજુહ (નિરંતર ધ્યાન હોવું) અઝીમતરીન નેઅમત છે. એ મહાન નેઅમતની બરાબર કોઈ ઝોક કે વિજ્ઞાન નથી.

□

એક દિવસે અલ્લાહવાળાઓ વિશે ઈન્કાર કરનારાઓના વિચારોનું ખંડન કરતાં ફરમાવ્યું કે,

ઔલિયા કબીરા યુનાહોથી મેહફૂઝ તો હોય છે પરંતુ જો કોઈ કબીરહ યુનો તેઓથી કવચિત્ થઈ પશુ જાય તો તેમના તમામ અકવાલને જાતિલ ઠેરવવું જહાલતની વાત છે. એ જોવું જોઈએ કે, મજબૂઈ હૈસિયતથી-સમમ રીતે તેમનો અકસર અમલ શુ રહ્યો છે? જો ક્યારેક, બશરીયતના તકાજોના કારણે, કોઈ વાત તેમનાથી થઈ ગઈ હોય તો, એમાં તેમને મા'જૂર (માફી પાવ) ગણવા જોઈએ.

હજરતના સુબારક પત્રો

હજરતે પોતાના ખલીફાઓને, મુરીદાને, મિત્રો અને સ્નેહીઓને પત્રો (મકતુબાત) લખેલાં છે. એ પત્રો મૂળ ફારસીમાં છે પરંતુ એના અનુવાદો ઘણી ભાષાઓમાં થઈ ગયા છે. એ પત્રોમાં ઘણી માર્મિક અને જરૂરી વાતો તેમ જ હિદાયતો લખેલી છે.

એ પત્રો પૈકી આપે પોતાના ખલીફા હજરત શૈખ તાજુદ્દીન સંલલી (રહ.)ને લખેલા એક પત્રનો ભાવાનુવાદ અત્રે માત્ર નમૂના રૂપે લખ્યો છે. એમાં તાલિમો ઉપરાંત અવામના માટે પશુ ખૂબ જ જરૂરી નસીહતો છે. અદલાહ તઆલા સૌને અમલની તોફિક આપે! આમીન!

એ પત્ર આ પ્રમાણે છે :

બિસ્મિલ્લા હિર્રહમા નિર્દહીમ.

હમેશાં ખાલુકુ રહેન્ને !

બુઝુ કયાં પછી બે રકાત તહિયતુલ બુઝુની નફલ જરૂર પડન્ને !

ખાવા-પીવામાં (હલાલ-હરામ) ની કાળજી રાખન્ને !

સગીરા-કબીરા (નાના-મોટા) યુનાદોથી બચન્ને !

કોઈ શખ્સને, બહે તે ગુલામ કે ફકીર જ કેમ ન હોય,

કચારેય હિકારત (તુન્હકાર)ની નજરથી ના બેશો !

મુસલમાન બાઈની સાથે બુઝુ અને કીનો ન રાખશો !

પોતાના કરતાં હમબેર અને નબળાઓ પર સખ્તી અને

ગુસ્સો નાં કરશો !

આ વાતો તરીકતવાળોની નજીક જરૂરતોમાંથી છે.

બલકે એના ઉપર જ તરીકતની બુનિયાદ છે. એના વગર કામ અધૂરું રહે છે. એની સાથે જ આ વાત પશુ બૂલવી ન જોઈએ કે જો બશરિયતના તકાઝાના કારણે કચારેક કોઈ વાત એ વાતોમાંથી થઈ ન શકે તો તસવ્વુફના રસ્તાથી મુખ ફેરવવું ન જોઈએ. પોતાના કામમાં લાગેલાં રહેવું જોઈએ. બલકે તવજ્જુહ અને હસ્તિમશાર કરીને પોતાના કામમાં વધારે કોશિશ અને મહેનત કરવી જોઈએ. જેથી ‘નેકીએ ખૂરાઇઓને દૂર

કરી દે છે' એ ઉક્તિનો જલ્લો નહર આવે, અને છુરાઈઓ છૂટી જાય. ઈન્દ્રાચ્છાહો તમારા.

વરસલામ વર્ધકરામ અલા મનિતતબજાલ કુદા.

કુઆન શરીફની તફસીર

હજરત જ્વાળા બાકી બિલાહ (૨૬.)એ કલામુલ્લાહની મુકમ્મલ અને જમેઅ તફસીર ફારસી ભાષામાં લખેલી છે. એમાં કિલૂમ અને મઅરિફતના દરિયા વહાવવામાં આવ્યા છે. એમાં તસવ્વુફના એવાં એવાં રહસ્યો જાહેર કરવામાં આવેલાં છે કે ન એનાથી પહેલાં કોઈએ લખ્યા છે ન એના પછી કોઈ લખી શક્યું છે.

હજરતની ખીજી કૃતિઓ

હજરતે ખીજી પણ કેટલાક રિસાલાઓ લખેલાં છે. ઉપરાંત આપે અરઆર પણ ઘણાં કહેલાં છે. આપનો એક શેર પાના નંબર ૨૦૪ ઉપર અને એક રુબાઈ પાના નંબર ૨૩૦ ઉપર આવી ગયાં છે જેનાથી આપની ઉચ્ચ કવિત્વ શક્તિનો પણ પરિચય થાય છે.

હજરતના સાહબઝાદાઓ

હજરતને બે ખીખીઓ હતી. દરેક ખીખીથી એક એક પુત્ર પેદા થયો હતો. આમ બંને સાહબઝાદાઓની વાલિદા અલગ અલગ હતી.

પ્રથમ પુત્રનો જન્મરખીલિલ અવ્વલ હિજરી સન ૧૦૧૦માં થયો હતો. ખીજા પુત્રનો જન્મ રજબ હિજરી સન ૧૦૧૦માં થયો હતો. આમ બંને ભાઈઓની ઉંમરમાં માત્ર ચાર-પાંચ મહિનાનો અલ્પ તફાવત હતો.

૨૫ જમાદીલિલ આખર હિજરી સન ૧૦૧૨માં હજરત જ્વાળા સાહબ (૨૬.)નો ઈન્તેકાલ થયો ત્યારે મોટા પુત્રની ઉંમર આશરે બે વરસ ને ચાર માસની હતી જ્યારે નાના પુત્રની ઉંમર બે વરસમાં પણ એક માસ જોડી હતી! આમ હજરતના ઈન્તેકાલ વખતે બંને ભાઈઓ હજુ પીતાં નાનાં બાળકો હતાં!

બંનેના નામમાં ચૂંચવાડો

મોટા સાહબઝાદા 'જ્વાળા કલાં' ઉપનામથી ઓળખાતા હતા અને નાના સાહબઝાદા 'જ્વાળા ખુદ' ઉપનામથી જાણીતા હતા.

પરંતુ બંનેની હમરમાં તકાવત ઓછો હોવાથી, બંનેના મૂળનામમાં લેખકોએ ઘણો ગૂંચવાડો કરેલો છે.

એક પુત્રનું નામ ખવાળ અબ્દુલ્લાહ હતું અને બીજા પુત્રનું નામ ખવાળ ઉમૈદુલ્લાહ હતું. કેટલાક લેખકોએ મોટા પુત્રનું નામ અબ્દુલ્લાહ અને નાના પુત્રનું નામ ઉમૈદુલ્લાહ લખેલું છે તો કેટલાકે મોટા પુત્રનું નામ ઉમૈદુલ્લાહ અને નાના પુત્રનું નામ અબ્દુલ્લાહ જણાવેલું છે!

મોલ્લાના તસીમ અહમદ ફરીદી અમરોલીએ આ વિષયમાં ઘણું ક્ષિપ્ર મંત્રાધન કર્યું છે અને પોતાની કિતાબ 'ખવાળ બાકી બિલાહ ઓર સાહબઝાદગાન વ ખુદ્શા' માં કેટલાયે પાનાંઓ ભરીને ખૂબ લાંબી ચર્ચા કરી છે.

આપે આધારભૂત પુરાવાઓ અને નક્કર દલીલોથી એ સાબિત કર્યું છે કે, હઝરત ખવાળ સાહબ (ર.ક.)ના મોટા સાહબઝાદાનું નામ ખવાળ અબ્દુલ્લાહ ઉર્ફે ખવાળ હશાં હતું. અને નાના સાહબઝાદાનું નામ ખવાળ ઉમૈદુલ્લાહ ઉર્ફે ખવાળ ખુદ્શા હતું.

હઝરત મુજહિદ અઝ્ઝેસાની (ર.ક.)ની છત્ર-છાયામાં હઝરત ખવાળ બાકી બિલાહ (ર.ક.)એ પોતાના બાકમાલ ખસીદા હઝરત મુજહિદ અઝ્ઝેસાની (ર.ક.)ને વસિયત કરવાની હતી કે,

'મારા પુત્રોનો ખયાલ રાખજો અને તેઓથી બાખબર રહેજો.'

એ બંને હુદુ દ્વય પીનાં નાનાં બાળકો હતાં ત્યારે જ હઝરત ખવાળ બાકી બિલાહ (ર.ક.)નો ઈન્તકાલ થઈ ગયો. પોતાના પીરના ફરજીદો દોવાની દેસિયતથી અને ખાસ તોર પર પોતાના મુરશિદની વસિયતના કારણે હઝરત મુજહિદ અઝ્ઝેસાની (ર.ક.)એ જિંદગી પર્યંત બંને સાહબઝાદાઓનો ખયાલ રાખ્યો. બંનેને પોતાને ત્યાં રાખ્યા.

બ્યારે બંને સાહબઝાદાઓ સરહિદ શરીફથી દિલ્લી ગયા ત્યારે ત્યાં તેઓની નિયિયત હઝરત ખવાળ બાકી બિલાહ (ર.ક.)ના ખસીદા હઝરત મિર્ઝા હિસામુદ્દીન (ર.ક.)ની નિગરાનીમાં થઈ.

મકતુમાતે ઈમામે રખ્યાની (રહ.)

હઝરત મુજહિદ અદ્દેસાની (રહ.) પોતાના પીરના પુત્રોને ફેટલી તા'ઝીમથી, કેવી મુહબ્બત અને સફલતથી, કેવા લાઙ અને પ્યારથી પ્રબોધન કરે છે તેનો અંદાઝો આપ (રહ.)ના મકતુમાત શરીફ (પત્રો) વાંચવાથી આવે છે. આપે બંનેના નામે અનેક પત્રો લખેલાં છે.

એક પત્રમાં આપે લખ્યું છે કે,
'જ્યારે તમે બંને દૂધ પીતાં (બાળકો) હતાં ત્યારે મેં તમારા પર બાતિની તવજ્જુહ નાંખી હતી.'

□

મકતુમાત શરીફની જિલ્દ-૧ માં બંને સાહેબજાદઓના નામે લખેલો પત્ર નં. ૨૬૬ તો ૨૬ (છવીસ) પાનાં જેટલો લાંબો છે !

□

ખવાળ અખ્દુલાહ ઉર્ફે ખવાળ કલાં (રહ.)

આપ હઝરત ખવાળ બાકીબિલાહ (રહ.)ના મોટા સાહેબજાદ હતા. આપનો જન્મ ફિજરી સન ૧૦૧૦ના રખીલિલ અવ્વલ મહિનામાં થયો હતો. હઝરતના છત્રેકાલ વખતે આપની ઉંમર માત્ર બે વરસ અને ચાર મહિના હતી.

આપે હઝરત ખવાળ બાકીબિલાહ (રહ.)ના ખલીફા હઝરત ખવાળ હિસામુદ્દીન (રહ.)ની મુહબ્બત મેળવી હતી. આપ જાહેરી અને બાતિની બંને ઉન્નમના આલિમ હતા. આપના અખ્દલાહ અતિ હિય્ય હતા. આપના હજાર્થલ અને કમાલાત અવલુનીય છે.

આપ સારા લેખક પણ હતા. આપની કલમથી હિય્યકશ્નાની કૃતિઓનું સર્જન થયું છે. આપની કૃતિઓ પૈકી એક કૃતિનું નામ 'તખ્કાતે હિસામી' છે જે પોતાના શૈખ (શૈખ હિસામુદ્દીન રહ.)ના નામ ઉપરથી છે. એ કૃતિ આપે ટૂંકા સમયમાં લખેલી

છે. એમાં ધણું અસરાર અને હકાર્થક લખેલાં છે. ઉપરાંત વિવિધ સિલસિલાના મશાઈખના હાલાત વિસ્તૃત અને વિતગવાર લખેલાં છે.

જો 'તબકાતે હિસામી'માંથી માત્ર બધા સિલસિલાના મશાઈખના હાલાત અલગ તારવી લઈને ભેગાં કરવામાં આવે તો કેટલાયે મંથો બને! ખુદા બક્ષે એ કિતાબ હજુ પાંચુ ડોઈ જગાએ સુરક્ષિત છે કે નહિ??

શેખ મુહમ્મદ હાશિમ કશ્મી (રહ.) એ લખ્યું છે કે,
ખવાળ ખાફીખિલ્લાહ (રહ.) કરમાન્યા કરતા હતા કે,

‘અલમા ચીઝે બવય રસીદહ અસ્ત.’

[આ સાહેબજાદાને મારી પાસેથી એક ચીઝ પહોંચી છે.]

ઈન્તેકાલ

૧૮મી જમાદીઉલ આખર, હિજરી સન ૧૦૭૩માં, ૬૩ (ત્રેસક) વરસની ઉંમરે ખવાળ કલાં આ ફાની જગતથી ખાફી જગત તરફ ફર્ય કરી ગયા. ઇલા સિલ્લાહિ વ ઇલા ઈલ્લેહિ રાજિઉન.

આપની કબર આપના શેખ ખવાળ હિસામુદ્દીન અહમદ (રહ.) ની કબરના નજીક છે.

ખવાળ ઉમૈદુલ્લાહ ઉર્ફે ખવાળ ખુદ (રહ.)

આપ હંઝરત ખવાળ ખાફી ખિલ્લાહ (રહ.)ના નાના સાહેબજાદા હતા. આપનો જન્મ ૬, રજબ, હિજરી સન ૧૦૧૦ માં થયો હતો. હંઝરતના ઈન્તેકાલ વખતે આપની ઉંમર માત્ર એક વરસ અને અગિયાર મહિના હતી.

આળપલુથી જ વિલાયતની નિશાનીઓ

આપને જન્મથી જ રૂહાનિ દોલત મળેલી હતી. જ્યારે આપ છ મહિનાના થયા ત્યારે, હંઝરત ખવાળ ખાફી ખિલ્લાહ (રહ.)થી આપના ખાદિમોએ અર્ઝ કરી કે,

‘હજરત ! દુઆ ફરમાવો કે, આપના આ સાહબઝાદા પોતાના નાના જ્વાળા થાક્યું (અર્થ) રહમતુલ્લાહિ અલૈહના જેવા થાય !’

હજરતે ફરમાવ્યું કે,

‘આ પુત્ર મોલાના અબ્દુર્રહમાન જામી (૨૬.) જેવો થશે.’

એ જ દિવસથી હિદાયત અને વિદાયતની નિશાનીઓ એમનાથી જાહેર થવા માંડી !

તાલીમ, તર્જિયત અને ખિલાફત

નાની ઉંમરમાં જ આપ કુઆન શરીફના હાકિમ થઈ ગયા. ૧૪ (ચૌદ) વરસની ઉંમરે આપ હજરત શૈખ અહમદ મુજદિદ અલ્હેસાની સરહિદી (૨૬.)ની ખિદમતમાં ગયા.

પહેલી જ મુહબ્બતમાં તોહિદની હકીકત આપના પર ખૂલી ગઈ !

હજરત મુજદિદ અલ્હેસાની (૨૬.) આપના સ્વાભાવિક લક્ષણો અને સલાહિયતાને જોઈને આનંદિત થઈ ગયા. આપ પોતાના નમામ મુરીદો કરતાં જ્વાળા ખુદ (૨૬.)ને અદિયાત દર્શાવતા હતા અને તેમની ઘણી પ્રશંસા કરતા હતા.

ખીજી મુલાકાત બાદ નકશખંદી તરીકાની ઈજ્જત (ખિલાફત) પોતાના મુબારક હાથે લખીને તેમને આપી અને વિદાય કર્યા.

□

આપે હજરત જ્વાળા બાપી ખિલાફ (૨૬.) ના ખલીફા હજરત જ્વાળા હિસામુદ્દીન અહમદ (૨૬.)ની ખિદમતમાં પણ રહીને ખુલ્લું મર્ગ બાંધી દર્શાવ્યો.

□

આપે પોતાના વાલિદના ખીજા એક ખતીફા હજરત શૈખ હલાહદાદ (૨૬.) થી પણ ફૈઝ હાસિલ કર્યો અને નકશખંદીયત હાકિરિયત સિલસિલાની ઈજ્જત તેમનાથી મેળવી.

□

આપે પોતાના વાલિદ હજરત જ્વાળા બાપી ખિલાફ (૨૬.) થી જ્વાળામાં અસરારે જાનની તલ્કીન હાસિલ કરી.

ઉપરાંત ખીજા વધુ મહાન મશાઈખની ખિદમતમાં જઈને તેઓથી ફૈઝ મેળવ્યો.

આપની કિતાબો

હઝરત ખવાબ ઉમેદુલ્લાહ ઉર્ફે ખવાબ ખુર્દ (૨૬.)ની કક્ષમથી ઈસ્મે તૌહિદ અને મા'રિફત વિષે અરબી અને ફારસી ભાષામાં એટલી વિપુલ પ્રમાણમાં ફૂતિઓ સર્જન પામી છે કે, ને હઝરત શૈખ મુહમ્મદીન ઈબ્ને અરબી (૨૬.) એ વખતે હયાત હોત તો ન્યાયો દ્રષ્ટિથી ફરમાવતે કે,

'મરદયા! મરદયા! અય ખવાબ ખુર્દ આજે તમારા જેવા ઈશનનો જન્મકાર ખીજે દોઢ નથી!'

હઝરત શાહ વસીકિલ્લાહ સાહબ (૨૬.)ના ઠાઠા પીર આય હઝરત શાહ વસીકિલ્લાહ સાહબ મુહસિ દહેલી (૨૬.)ના દાદા પીર હતા.

હઝરત શાહ વસીકિલ્લાહ સાહબ મુહસિ દહેલી (૨૬.) પોતે પોતાની કિતાબ 'સલ્હ ઈન્નાલાહ ફાત્લાસિલે ઓલિયાઅલ્લાહ'માં જણાવે છે કે,

'આફઝલુલ્લે મુલકાત, વિન્નાત, નાજાને અરમાલ તેમ જ ઈમ્મરત અને ખિડ્કે પોતાના જાનક નરકથી મહેલાં છે જેમનું નામ 'અલ-અઝ્ઝા' ન ફરિશ્ત નિર્દોષ છે.

'હઝરત ખવાબ ને નરકના નકાઈમમાંથી ચાર શખ્સોથી આ (ફિઝ અને તેમના) મોજાં છે :

- ૧ અબ્દુલ ખાદર સાદ (૨૬.)
- ૨ મોને નામક ફાતિમ અકબનાબાદી (૨૬.)
- ૩ અહમ્મદ મર્દ (૨૬.)
- ૪ પાદે અબ્દુલ અલીતા ફત પીર મુહમ્મદ અલી (૨૬.)'

□

ફત્તહ અન-નજમ કાદિ હઝરત ખવાબ ઉમેદુલ્લાહ ઉર્ફે હઝરત ખવાબ ખુર્દ (૨૬.)થી ફત્તહ કાસિસ કરીને અર્બન ઉચ્ચ મર્તબાએ પહોંચેલા છે અને તેઓથી નકશાની સિલસિલાની ઘણી ઈશાઅત મેલેલી છે.

- ૧ 'અબ્દુલ ખાદર અલ્લાહ (૨૬.)' ઓર અહમ્મદઅબ્દુલ વ ખુશ્કા' પૃષ્ઠ ૫૩

આપ ખુશી અને ગમથી પર હતા

આપના ખાસ ખાદિમ સૈયદ મુહમ્મદ કમાલ સંભલી (૨૬.)
પોતાની કિતાબ 'તારીખે અસરારિયહ' માં લખે છે કે,

એક દિવસે છ કિતાબો : 'નફહાતુલ હિન્સ', 'મહરુલ હકાઈક',
વજેરની સહીકારીન પ્રતો એક મુસાફરખાનામાં ભૂલી ગયા. હું
ખિદમતના મારે આપની સાથે હતો. મેં ઇચ્છા કરી કે હું પાછો
મુસાફરખાનામાં જઈને તપાસ કરું.

આપે ફરમાવ્યું કે,

'મારે તપાસ કરાવવાની થી જરૂર છે? જે વસ્તુ આવી તે
આવી જઈ! ચાલી જઈ તે ચાલી જઈ! મારી આદત અને
તરીકો તો એ જ છે.'

સૈયદ મુહમ્મદ કમાલ આગળ લખે છે કે,

'તેમના નજીક કોઈ વસ્તુનું કંઈ મહત્વ નથી.

કોઈ સીઝના આવવાથી કે આપ્યા જવાથી તેમને કોઈ
ખુશી કે ગમ થતાં નથી!'

બાદશાહના કરતાં ગરીબોને વધારે આહતા હતા

સૈયદ મુહમ્મદ કમાલ લખે છે કે,

બાદશાહ શાહજહાન આપની ગણુના કુકરા અને ઉર્ફા
(અસ્લાહવાળાઓ)ના સમૂહમાં કરતાં હતા અને ખવાહિશ કરીને
તેમનાથી મુલાકાત કરતા હતા તેમ જ અત્યંત માત, સન્માન
અને આદર કરતા હતા.

આપ (હજરત ખવાળ ખુદ ૨૬.)આ એઅઝાઝ અને હકીરામને
કોઈ મહત્વ આપતા ન હતા. ગરીબો અને કમહોસિયત લોકોને
આપ પસંદ કરતા હતા.

દિલની સફાઈનો એક ખાસ તરીકો

આપ ફરમાવે છે કે,

આં હજરત સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ જ્યારે મકકાના
વિજય પછી ખાનએ કા'બામાં દાખલ થયા ત્યારે ત્યાં ત્રણસોને

સાંડ મૂર્તિઓ જોઈ. એક લાકડી મુખારક હાથમાં હતી અને તેના વડે (એક પછી એક) મૂર્તિને નીચે પાડતા જતા હતા તેમ જ અપાને મુખારકથી ફરમાવતા જતા હતા.

‘વ જાઅલ હકકો વઝહકલ ખાતિલ’

[હક આબુ અને ખાતિલ મુકુ.]

□

તાલિયે પોતાના દિલને કા’ખાએ હકીકી તસવ્વુર (કલ્પના) કરતું જોઈએ, કારણ કે દિલ તમામ અમનવી ઈબાદતોનો કિલ્લો છે અને આ કા’ખાએ હકીકી (દિલ)ની ફરતે ‘હવા વ હવસ’ અર્થાત્ કામ અને તબ્ચાની મૂર્તિઓ મોટી સંખ્યામાં સ્થાપિત થઈ ગયેલી છે.

- તાલિય કુઆન શરીફના આ શબ્દોને દિલની તરફ ધ્યાનિત થઈને પઢે.
- પ્રથમ આ હંઝરત અલ્લાહ અલ્હિ વ સલ્મની તાબેદારીની તેમ જ કુઆન શરીફની તિલાવતની નિમ્મત કરે.
- તે પછી જમણી તરફથી દિલની તરફ પડે : ‘જાઅલ હકક’
- અને પોતાના દિલમાં ઝફરે હકીકીનું ધ્યાન કરે.
- તે પછી દિલની તરફથી જમણી તરફ કહે : ‘વઝહકલ ખાતિલ’ એવો તસવ્વુર (કલ્પના) કરે કે જે મકસૂદે હકીકી દિલમાંથી બહાર નીકળી રહ્યું છે.
- આ પ્રમાણે ખૂબ મુઝ (પ્રેક્ટીસ) કરે, ઈન્શાઅલ્લાહો તઆલા ધણું જલ્દી કામિયાબ થશે.

□

આપ આમળ ફરમાવે છે કે,

આ તરીકો મને ઈલ્લામ મારફતે જાણવા મળ્યો હતો. ઘણી લાંબી મુદતથી મારા દિલમાં છુપાવી રાખ્યો હતો. આજે ૧૫, શાવાન, હિજરી સન ૧૦૫૫ ના દિવસે એને જાહેર કરવાની તૌફિક થઈ.

કરામતો

[૧]

હાકિઝ મહેરઅલી જેઓ ખવાળ ખુર્દ (૨૬.)ના મુરીદ હતા તેઓ સફરમાં ગયા હતા. સંભલ પહોંચ્યા ત્યારે આપે સાંભળ્યું કે, કલાણા જંગલમાં લુટારાઓ રહે છે. હાકિઝ સાહબ ઘણા ચિતિત થયા અને આગળ જવાનો ઇરાદો રદ કર્યો.

રાતે આપે ખવાળમાં હઝરત ખવાળ ખુર્દ (૨૬)ને જોયા. આપ ફરમાવી રહ્યા હતા કે,

‘જ્યાં જવાનો ઇરાદો હોય ત્યાં ચલારાયા કે હર રાખ્યા વગર જાઓ! ખતરનાક જગાએ એક સવાર તીર-કમાનથી સજ્જ થઈને ડાણી તરફથી આવતા તમને મળશે અને સલામતીની સાથે તમને જંગલમાંથી પાર કરી દશે!’

અને ખરેખર એવું જ થયું! હાકિઝસાહબ સલામતીની સાથે મંઝિલે મકમ્લ પર પહોંચી ગયા.

[૨]

શૈખ નિઝામુદ્દીન ખયાન કરે છે કે,

હું ખવાળ ખુર્દની ખિદમતમાં હાજર હતો. દિલ્લી શહેરના એક યુઝુર્ગઝાદાએ હઝરત ખવાળને ચિઠ્ઠી લખી કે, આપ મંજૂર ફરમાવો તો અરખીનો એક સળક આપથી પઢવાનો શરૂ કરું.

આપે તે ચિઠ્ઠીની નીચે જ જવાબ લખ્યો કે,

‘અરધા રમઝાન માસ સુધી થોભી જાઓ. એ પછી જે કંઈ થશે તે જોઈશું.’

આ રમઝાનની શરૂઆતની વાત છે.

પેલા યુઝુર્ગઝાદાએ લખ્યું કે,

‘અરધા રમઝાનની શરત શા માટે છે? !’

આપે જવાબ આપ્યો કે,

‘મારા દિલમાં એ જ પ્રમાણે આવ્યું છે!’

છેવટે ૧૪, રમઝાન, હિજરી સન ૧૦૭૩ના દિવસે તે જુવાન દુનિયાથી વિદાય થઈ ગયો!

[૩]

હઝરત ખવાળ ખુદ (૨૬.)ના પુત્ર ખવાળ સલામુલ્લાહ જયાન કરે છે કે,

હું વાલિદ માજીદની સાથે જ્યારે ખીજ વખતે લાહોર ગયો ત્યારે સખત ખીમાર થઈ ગયો. મારા પર મૌતની નિશાનીઓ જાહેર થઈ ગઈ! મારા ભાઈ ખવાળ કલિમતુલ્લાહ (યા હિકમતુલ્લાહ) મારી હાલત જોઈને ઘણાં પરેશાન થઈ ગયા.

એજ વખતે મારા વાલિદ માજીદ બહારથી તશરીફ લાવ્યા અને મારી પાસે જિલા રહીને કંઈ પઢવા લાગ્યા. તેમના પઢતાંની સાથે જ હું જીહીને બેસી ગયો અને તંદુરસ્ત થઈ ગયો.

[૪]

હઝરત ખવાળ ખુદ (૨૬.) ના ખાસ શાગિર્દ અને મુરીદ મોલાના સૈયદ ગુલામ મુહમ્મદ અમરોહવી ફરમાવે છે કે,

મારો નાનો ભાઈ સૈયદ વિસાલ મુહમ્મદ ખીમાર પડ્યો. દિલ્હીના મોટા મોટા નિખ્યાત અને અનુભવી તખીબોએ ડેટલાવે છલાજ અને ઉપચાર કર્યા પરંતુ શાયદો ન થયો. ઉવટે તમામ તખીબોએ આશા છાડી દીધી.

જ્યારે અમે બધાં એની જિંદગીથી માયુસ થઈ ગયા ત્યારે અચાનક એક દિવસે હઝરત ખવાળ ખુદ (૨૬.) તશરીફ લાવ્યા અને ખીમારના ખગર-અંતર પછા. મેં મરીઝની તમામ કેશિયત રડતાં રડતાં તેમની સામે જયાન કરી.

હઝરત ખવાળ સાહબ (૨૬.) થોડા સમય મુરાકિબ થઈ ગયા. તે પછી આમે ફરમાવ્યું કે

‘એને ગરમ પાણી પાઓ! સારો થઈ જશે!’

એમના ફરમાવવા પ્રમાણે મરીઝને ગરમ પાણી પિવાડયું. તેની ખીમારી ઓછી થવા માંડી અને ત્રીજ દિવસે બિલકુલ સારો થઈ ગયો!

[૫]

સૈયદ મુહમ્મદ કમાલ સંસલી ખુદ પોતાનો બનાવ જયાન કરતાં લખે છે કે,

એક વખતે હું હંઝરત શૈખ (ખવાળ ખુદ) ની ખાનકાહમાં ખીમાર પડીશ્યો. શૈખ દરરોજ ચાર-પાંચ વખત આવીને જોતા હતા. દરેક વખતે હું તેઓના આગમન વખતે ઊભો થઈ જતો હતો. એક દિવસે ખીમારીની ઉમતાના કારણે કંઈક અસંબંધ વાનો કરવા માંડ્યો!

જ્યારે કંઈક હોશ આપ્યો ત્યારે મેં દિલમાં કથાં કે.
હંઝરત શૈખને હું અર્જ કરીશ કે,

‘અરકાર ! ‘ઉમ્મત દરાઝ બાદ’ આપની ઉમર લાંબી થાઓ! આપના દેશ માટે આપે જે જમાન નક્કી કરેલી છે, ત્યાં અરબોમાં, હું મરી નહીં તો મને દેશ કરવો !’

સવારે જ્યારે હંઝરત મારી પાને આપ્યા, ત્યારે મારે મને એક ખાસ તપજનુલ કરમાઈ. તેના ખીમારી દર થઈ ગઈ અને હું તંદુરસ્ત થઈ ગયો!

હંઝરત ખવાળ ખુદ (૨૬) ની ખીમારી અને વફાત

હિજરી સન ૧૦૭૪ ના હવે... સન ૧૦૭૪ (૨૬) ને અનેક ખીમારીઓને મેરી લીધા. એક દિવસે આપે વારતા ૧૫ ખવાળ મુલામ ખાતાઉતાને ખોલાવ્યા. અનેક તબીબોને ફરમાવી અને પોતાના માદીનશીન ખતાવ્યા.

૨૫, જમાદીએ અવસ, હિજરી સન ૧૦૭૪ ના પંચમારે ના દિવસે આપ (૨૬) આ નાશવંત જગતમાંથી અમર ગયા. ૨૬ પ્રવાસે ઉપડી ગયા. ઇન્ના સિદ્લાહિ વઈન્ના ફિયલ્હિ માન્જુન.

ઇન્તકાલ વખતે આપની ઉમર ૬૩ વર્ષ, ૧૦ મોહરના અને ૧૬ દિવસ હતી.

આપને દિલ્લીમાં, આપના વાલિદ શુશ્રૂષાવાર, હંઝરત ખવાળ બાકી બિલાહ (૨૬) ની હંઝર શરીફ નક્કી, પશ્ચિમ દિશામાં દેશ કરવામાં આપ્યા.

તારીખે વફાત

નીચે લખેલા શબ્દ સમૂહોના અઠ્ઠ ૧૦૭૪ થાય છે.

- 'બેહ નકશબંદે સ્થાની'
- 'ખવાબએમા આરિફ ખિલ્લાહ'
- 'શૈખ તાજુદ્દીન બૃહ'

હઝરત ખવાબ બાકી ખિલ્લાહ (રહ.)ના ખલીફાઓ હઝરત ખવાબ બાકી ખિલ્લાહ (રહ.)ના સાહબઝાદાઓના હાલાત લખ્યા પછી હવે આપના ખલીફાઓના હાલાત લખવામાં આવે છે. જે કે સૌથી પહેલાં આપના મહાનમત ખલીફા હઝરત મુજદ્દિ અલ્ફેસાની (રહ.)ના હાલાત લખવા જોઈએ પરંતુ 'નકશબંદી ઓલિયા' અંથ ચોથામાં હઝરત મુજદ્દિ અલ્ફેસાની (રહ.)ના વિસ્તૃત હાલાત લખવાનું આયોજન કરેલું હોવાથી અત્રે આપના હાલાત લખ્યા નથી.

હઝરત ખવાબ બાકી ખિલ્લાહ (રહ.)ના ખલીફાઓ પૈકી અહીં માત્ર ત્રણ ખલીફાઓ :

- ૧ શયખ તાજુદ્દીન સંભલી (રહ.)
 - ૨ ખવાબ હિસામુદ્દીન અહમદ (રહ.)
 - ૩ શયખ ઈલાહદાદ (રહ.)
- ના હાલાત દૂકમાં લખવામાં આવે છે.

શયખ તાજુદ્દીન સંભલી (રહ.)

શૈખ તાજુદ્દીન ઝકરિયા બિન સુલતાન અલ ઉસ્માની અલ નકશબંદી અલ હનફી અલ સંભલી ખિહારના સારત ઈલાકામાં જોનપૂર નજીકના રહેવાશી હતા. શાયદ ત્યાં જ પૈદા થયા હોય. પાદમાં સંભલ આપ્યા અને સંભલને જ પોતાનું વતન બનાવી લીધું એટલા માટે સંભલી કહેવાયા.

અજમેર પહોંચ્યા

આપ કોઈ શયખે તરીકતની શોધમાં અનેક શહેરો અને મામોમાં રખડ્યા. જ્યારે અજમેર પહોંચ્યા ત્યારે ત્યાં હઝરત

ખવાળ મુર્છિતુદીન હસન અજમેરી (૨૬.)ની રહાનિયતથી 'નફી ઈસ્માત'નેા તરીકેા જેને 'પાસ અનશાસ' કહેવામાં આવે છે તે શીખવવામાં આવ્યેા.

તે પછી ત્યાંથી હુકમ થયેા કે નાગોર જઈને ઝિક્રમાં મશગૂલ રહો! નાગોરમાં શયખ હમીદુદીન સૂફી નાગોરી (૨૬.) ની કબરે મુબારક છે. આપ નાગોર પહોંચ્યા. ઘણાં ઘાંખા સમય સુધી ત્યાં નિવાસ કર્યો અને ઝિક્રમાં મશગૂલ રહ્યા.

શયખ ઈલાહબખ્શ (૨૬.)ની ખિદમતમાં નાગોરમાં ઘાંખેા સમય રહ્યા બાદ ફરી પાછાં તલબે શયખમાં આપ નીકળી પડ્યા. પહોડેા, જંગલો અને વાદીઓમાં આપ (૨૬.) ધ્રુમતા રહ્યા. છેવટે શયખ ઈલાહ બખ્શ ચત્તારી મદમકતીશરી (૨૬.)ની ખિદમતમાં પહોંચ્યા.

શયખ ઈલાહબખ્શ (૨૬.) ખૂબ જ ઉમળકાળી આપને મળ્યા અને ફરમાવ્યું કે,

'હું તમારેા ઈન્તેઝાર કરતેા હતાં!'

શયખે આપની કસોટી કરી

હજરત શયખ ઈલાહબખ્શ (૨૬.)નેા એ દસ્તૂર હતો કે, નવા આવનારને ક્યાં સુધી ખિદમતેા અને રિયાઝતેાથી કસોટી કરી ન સે ત્યાં સુધી તેને ખુરીદ બનાવતા ન હતા અને તરીકાની તાલીમ આપતા ન હતા. તેએા એવી ખિદમતેા લેતા હતા કે નફસ હારી જાય અને તઝકિય્યહ (દિલ અને નફસની સફાઈ) હાસિલ થઈ જાય.

આપે શયખ તાજુદીન સંલલી (૨૬.)ને બઢિયારખાના માટે પાણી ભરવાનું કામ સોંપ્યું. શયખ તાજુદીન (૨૬.)એ પોતાની શક્તિ કરતાં પણ વધારે એ કામ કયું. એ પ્રમાણે ત્રણ મહિના વીતી ગયા.

શયખ ઈલાહબખ્શ (૨૬.)એ ફરમાવ્યું કે,

મારું કામ પૂરું થઈ ગયું.'

તે પછી તેમને તરીકએ ઈસ્કિયહ (ચત્તારિયહ) ની તલ્કીન કરી. આપ એ તરીકાના અસ્માલમાં મશગૂલ થઈ ગયા. આપ સતત પોતાના પીરો મુરશિદના ચરણોમાં પડેલાં રહ્યા.

ખિલાફત મળી

આપની સતત મહેનતો, કાશિશો અને શયખની તવજ્જુહના કારણે છેવટે આપ કબાલ અને તકમીલના દરજ્જા પર પહોંચી ગયા. પછી શયખે આપને તરીકએ ઈસ્કિયહ, કાદિરિયહ, ચિરિનિયહ અને મદારિયહની ઈજ્જત (ખિલાફત) આપી.

હવેરાંત આપે તરીકએ 'કુળરવિયહ' માં શયખ તજ્જુહીન કુળરા (રહ.)ની રહાનિયતથી ઈજ્જત (ખિલાફત) હાસિલ કરી.

આપે હસ વરસ સુધી પોતાના શયખની ખિદમત કરી. હઝરત ખવાળ ખાકી ખિલ્લાહ (રહ.)ના સૌથી પ્રથમ ખલીફા જ્યારે હઝરત ખવાળ ખાકી ખિલ્લાહ નકશબંદી (રહ.) સાહેબ તશરીફ લાવ્યા ત્યારે હઝરત ખવાળએ આપને એક પત્ર લખ્યો. શયખ તાજુહીન (રહ.) સંલસમાં હતા. હઝરત ખવાળ ખાકી ખિલ્લાહ (રહ.)નો પત્ર મળતાં જ આપ સંલસથી સાહેબ જવા માટે રવાના થઈ ગયા.

હઝરત શયખ તાજુહીન (રહ.)ની વિનમ્રતા જુઓ! આપ હઝરત ઈલાહબખ્શ (રહ.)ના ખલીફા હતા અને અનેક તરીકાઓની આપને ઈજ્જત મળેલી હતી છતાં આપ હઝરત ખવાળ ખાકી ખિલ્લાહ (રહ.)ની ખિદમતમાં કોઈ શયખની હેસિયતથી હાજર ન થયા બલકે એક તાલિમની હેસિયતથી હાજર થયા અને આપથી બેઅત થયા.

હઝરત ખવાળ ખાકી ખિલ્લાહ (રહ.)એ આપને અકાબિરે નકશબંદિયહનો સુલૂક તય કરાવ્યો. માત્ર ત્રણ દિવસમાં નકશબંદી સિલસિલાનો તમામ સુલૂક હઝરતે આપને તય કરાવી દીધો! તે પછી હઝરત ખવાળએ તેમને મુરીદ કરવાની ઈજ્જત (ખિલાફત) અર્પણ કરી.

આપ તે ખુશનસીબ છે જેમને સૌથી પ્રથમ હઝરત ખવાળ ખાકી ખિલ્લાહ (રહ.)એ ખિલાફત આપેલી છે.

મોક્ષાના કર્મી (૨૬.) 'જુદ્ધતુલ્ય મકામાત'માં લખે છે કે :

એ જુદ્ધ શૈખ તાજુદ્દીનની અખાતથી સાંભળ્યું છે,
તેઓ કહેતા હતા કે,

'હઝરત જવાબબદ્ધતા મને ઈબ્જત (ખિલાફત) આપવા માટે તૈયાર થયા ત્યારે તેમના દિલમાં ખ્યાલ આવ્યો કે, શયખ તાજુદ્દીન પણ જો જવાબબદ્ધતા એ જોઈ લે કે અફાગિરે નકશબંદિયતમાંથી કોઈ એમના માટે ઈબ્જતનો ઈશારો કરે છે તો સારું થાય !

એ જવાબબદ્ધતા જોઈ કે હું જુખારાના પ્રદેશમાં હુ અને હઝરત અમીઝાન જવાબબદ્ધતા રામીની દુદ્દાત સિરુદ્દાની ખિદમતમાં હાજર છું. આપે પોતાની દુદ્દાત (શાપ) મુતારક મારા માથા ઉપર મુકી અને બેહદ ઈતાયત કરમાવી.

'જ્યારે હઝરત જવાબબદ્ધતા સામે એ જવાબબદ્ધતા કયો ત્યારે એને સાંભળીને મારા જવાબબદ્ધતા-કેવલ કરમાવ્યું અને જે વાત તેમના દિલમાં આવી હતી તેની વાત મને કરા.'

લોકોના ઠપકો સાંભળ્યાં ઓલિયાના ખાસ હિસ્સો છે ।

ખિલાફત મળ્યા પછી આપ પોતાના વગત સંબલ આપ્યા ગયા. જ્યારે ત્યાં જઈને હિદ્દાદ અને હિદાયત શરૂ કરી, ત્યારે કેટલાક અંદેખા લોકોએ આપના વિરુદ્ધ વાતો કરવા માંડી.

લોકોની મલામત અને ! પકા ન્યા નિંદાથી નોન આવીને આપે પોતાના પીરા મુદ્દાદ હઝરત જવાબબદ્ધતા ખિલાફત (૨૬.) ની ખિદમતમાં થત લખ્યા. એના જવાબબદ્ધતા હઝરત જવાબબદ્ધતા આપને એક વિસ્તૃત પત્ર લખ્યા જેનો કેટલોક અંશ નીચે પ્રમાણે છે :

'સંબલવાળાઓનાં મદેખા-ટોખાં અને નિંદાનો ખ્યાલ ન કરો. એ ખિયારાઓ પર રહેમ ખાઓ, કારણ કે એ લોકો (અંદેખાઓ) ની અકલ અસ્થિર થઈ ગઈ છે...

‘અહમ્મદુલ્લાહ ! મલામત સાંભળવી ઓલિયાનો ખાસ હિસ્સો છે. હું પોતે આ બાબતમાં એક અલાયદી વિચારસરણી ધરાવું છું. તે એ છે કે, જ્યારે કોઈ મલામત કરે છે ત્યારે પોતાની અંદર ચિંતન-મનન કરું છું. ત્યારે મને પોતાની એક ન એક બદસિક્તી (ફર્જીયા) જરૂર નહર આવે છે. અને જો મલામતને મારા માટે યોગ્ય ગણું છું...

તમે બતાવો તો ખરા કે,
સંભલવાળાઓની મલામતથી તમારું શું બચી જશે ?
શું તમારી ઈબાદત કબૂલ ન થશે ?
શું તમારી કસ્બની સફાઈ બરતરફ થઈ જશે ?
શું દરઆહે ખુદાવંદીયા તમને રોજી દેવામાં આવશે ?

મઅશુક તુરા વ બર સરે આલમ ખાક
[જો ખુદા તમારી સાથે હોય તો પછી દુનિયાની શી પરવા છે !]

વસ્સલામ

□

હઝરત ખવાબના ઈન્તેકાલનો આઘાત

કહેવાય છે કે હઝરત ખવાબના મુરોદોમાંથી, હઝરતની જેટલી લાંબી સુહબત શયખ તાજુદ્દીન (રહ.) એ મેળવી છે તેટલી બીબા કોઈએ મેળવી નથી. હઝરતથી અહવાલ અને અસરાર વિશે પૂછપરછ કરવાની પણ આપના સિવાય બીબા કોઈની મબલ ન હતી.

હઝરત ખવાબ બાકી બિદલાહ (રહ.) અને હઝરત શયખ તાજુદ્દીન સંભલી (રહ.) બંને ‘એક બત, બે જિસ્મ’ જેવા હતા. કમાલની વાત છે કે, એ બોળખી શકાતું ન હતું કે એ બંનેમાંથી સુહિબ્ય કોણ છે ? અને મેહબૂબ કોણ છે ? એક ખ્યાલામાં બંને ખાતા હતા, એક તખ્ત પર બંને સૂતા હતા.

હઝરત ખવાબનો ઈન્તેકાલ થઈ ગયો ત્યારે શયખ તાજુદ્દીન (રહ.) ને સખત આઘાત લાગ્યો. આપ ખૂબ જ ગમગીન થઈ ગયા. દિલના આઘાત અને અમને બુલાવવા માટે આપ પ્રવાસે નીકળી

મયા. સમગ્ર હિન્દુસ્તાન, ઈરાક, અને અરબસ્તાનનો અવાસ કર્યો. છેવટે મક્કા મુઅજ્જમામાં તથાથી થયા.

શયખ અહમદ નખલી મક્કી (૨૬.) પોતાના એક રિસાલીમાં લખે છે કે,

‘શયખ તાજુદ્દીન (૨૬.) ખુદાના વલી અને દિલની સહાઈવાળા આરિફ હતા. મક્કા મુકર્રમામાં હિજરી સન ૧૦૪૦માં આવ્યા. હતા અને અહીં લાંબા સમય મુઘી રહીને વફાત પામ્યા હતા.’

ઉપરની ઈબારત હઝરત શાહ વલીહિલ્લાહ મુહમ્મિ દહેલી (૨૬.) એ પોતાના ઉસ્તાદે હદીસ શયખ અબૂ તાહિર બિન ઈબ્રાહીમ કુર્દી મદની (૨૬.) થી નકલ કરેલી છે.

હરમૈન શરીફીનમાં બારે હોક આહના મેળવી

હરમૈન શરીફીન (મક્કા મુઅજ્જમા અને મદીના મુન્વવરા)ના પદેવાશી એમને શયખ તાજુદ્દીન (૨૬.) થી એક ખાત સંબંધ થઈ ગયા હતા. શયખ મુહમ્મદ અલ્લાહ હરમ શરીફના આકાબિરો પૈકી એક હતા. તેઓ હદીસ, અમલ, નકલ અને રિયાઝમાં અગ્રેડ હતા. તેઓ શયખ તાજુદ્દીન (૨૬.) થી ફજયાળ થયા.

શયખ તાજુદ્દીનના આવવા પહેલાંથી જ શયખ મુહમ્મદ નકશખંદીઅલ સિલસિલાથી ખાસ સલાવ ધરાવતા હતા. તેમણે ‘રશદાન’ કિતાબનો અરબી ભાષામાં અનુવાદ પણ કર્યો હતો. તેમની એવી ઇચ્છા હતી કે, નકશખંદી સિલસિલાના ‘કાઈ બુઝુર્ગ’ હરમ શરીફમાં આવી જાય તો તેઓ તેમનાથી આ તરીકાને કાયદેસર હાસિલ કરે.

જ્યારે શયખ તાજુદ્દીન ત્યાં પહોંચ્યા ત્યારે તેઓ સંપૂર્ણ ઈસ્લામની સાથે શયખ (૨૬.)ની ખિદમતમાં હાજર થયા. હરમૈન શરીફીનમાં હઝરત શયખ તાજુદ્દીન (૨૬.)ને બેહદ હોકઆહના મળી.

હઝરત મુજહિદ સાહબ (રહ.)નો પત્ર

શયખ તાજુદ્દીન (રહ.) ખે વખત હિન્નઝથી હિન્દુસ્તાન આવ્યા હતા અને ફરી પાછા હિન્નઝ આવ્યા ગયા હતા. હઝરત મુજહિદ અહ્મદેસ્તાની (રહ.)ના મકતુબાત શરીફ (પત્રો)ની પહેલી જિલ્દમાં શયખ તાજુદ્દીન સંભલી (રહ.)ના નામે એક પત્ર (નં. ૨૬૩) છે.

એવું જણાય છે કે, શયખ તાજુદ્દીન (રહ.) શામ અને હિન્નઝને પ્રવાસ કરીને, હિન્દુસ્તાન આવવા માટે રવાના થયા હતા ત્યારે આ પત્ર હઝરત મુજહિદ અહ્મદેસ્તાની (રહ.) એ તેમને લખેલો છે. એ પત્રમાં શયખ તાજુદ્દીન (રહ.)ની ફઝીલત અને અઝમત બાજુવા મળે છે.

હઝરત મુજહિદ સાહબ (રહ.)ના એ સાંખા પત્રમાંથી થોરોફ અંશ નીચે ઉતારું છું. :

આપ (રહ.) મોનાના પીરભાઈ શયખ તાજુદ્દીન (રહ.)ને સંબોધીને લખે છે કે,

‘હઝરત અને સલાત પછી જણાવવાનું કે, આપ (હિન્દુસ્તાન) તશરીફ લાવી રહ્યા છો એ સમાચારે દાસ્તોના દિલોને ધણી રાહત પહોંચાડી છે. આ એહસાન પર અલ્લાહનો લાખ શુક્ર અદા કરું છું.

‘હે આસમાન ! જરા ઈન્સાફથી કહેજો !

વિશ્વપ્રકાશી તારો સરજ પૂર્વમાંથી ઊગતી વખતે વધારે ખુશનૂમા દેખાય છે કે મારો વિશ્વમાં ધૂમતારો આંદ (અર્થાત્ શયખ તાજુદ્દીન રહ.) શામના ઈલાકામાંથી (અહીં) આવતો વધારે સારો દેખાય છે !

‘જ્યારે આપ તશરીફ લાવી રહ્યા છો તો ઘણું જ જલ્દી તશરીફ લાવો કારણ કે આપના આહડોની આંખો આપનો ઈન્તેઝાર કરી રહી છે અને મિત્રો બૈતુલ્લાહની વાતો (આપથી) સાંભળવા માટે આરખુમંદ છે.’

ઈતેકાલ

હઝરત શયખ તાજુદ્દીન સંભલી (૨૬.)એ ૧૩, જમાદીકિલ અવ્વલ, હિજરી સન ૧૦૫૧ માં બુધવારના દિવસે, મઝરિબયા પહેલાં, ઈતેકાલ કરમાવ્યો અને જુમેરાતના દિવસે મક્કા મુઅજ્જમામાં હરમ શરીફની નજ્દ, એક મુસાફરખાતામાં દફન થયા, જે તેમણે પોતે બનાવ્યું હતું.^૧

શાહ વલીકિલ્લાહ સાહબે આપના મઝારની જિયારત કરી

હઝરત શાહ વલીકિલ્લાહ મુહમ્મિસ દહેલી (૨૬.) લખે છે કે,
‘શયખ તાજુદ્દીન (૨૬.) જેમનું વનત સંભલ હતું અને જેમનો નસબ હિસ્માની હતો, તેઓ શયખ અહમદ સરહિદી (૨૬.)ના પીરસાઈ અને જવાબ બાકી બિલાહ (૨૬.)ના ખલીફાઓમાંથી હતા. મેં ‘અઝકારે નકશખદિયહ’ જે શયખ અલયહિર્રહમદની લખેલી (કિતાબ) છે, તે મારા વાલિદની પાસે પઢી છે. ફકીરના વાલિફ જુઝૂર્ગવારે એને જવાબ ખુર્દ (૨૬.)થી નકલ કરેલી છે, અને જવાબ ખુર્દ (૨૬.)એ સીધી શયખ તાજુદ્દીન (૨૬.)થી નકલ કરેલી છે.’

‘શયખ તાજુદ્દીન (૨૬.) જવાબ બાકીબિલાહ (૨૬.)ના ઈતેકાલ બાદ મક્કા મુઅજ્જમા આવ્યા ગયા અને ત્યાં જ સ્થાયી થયા. મક્કાવાળાઓએ તેમનાથી ફેઝ હાસિલ કર્યો અને ઘણી કરામતો નીકળી. રૂમના મુલ્કના માર્દખાનહ (પરોક્ષ રીતે) આપથી કુસ્ને અક્રાદત જાહેર કરી. હું મક્કાના લોકોથી આપની કરામતો સાંભળ્યા કરતો હતો.

‘આપ મક્કામાં કુઈકઆન પહોંચી પાસે દફન થયા. ફકીર આપની કબરની જિયારતથી મુઝર્રફ થયો.’^૨

● ૧ ‘અઝકારે નકશખદિયહ’ (કલમી)

‘જવાબ બાકી બિલાહ (૨૬.) ઔર સાહબઅદખાન વ ખુબશા’
ખાતું ૯૩

૨ ‘મકનુઆતે શાહ વલીકિલ્લાહ દહેલી ૨૬.’

આપની કિતાબો

શ્રવણ તાજુદીન સંકલ્પી (૨૬)એ ઘણી કિતાબો લખેલી છે જેમાંની કેટલીક નીચે પ્રમાણે છે :

૧ 'અમકારે નકશાબંદિયહ'

આ રિસાલાનો ઉલ્લેખ હમરૂત શાહ વસીકરનાહ મુહરિસ દહેલી (૨૬.) એ ઉપર નકલ કરેલા પત્રમાં કરેલો છે.

હિપશંત આર પોતાની મઘહરે કિતાબ 'અલ હન્નિયાહ હી મુસાસિલે ઓસિયા અલ્લાહ' માં એ આખો રિસાલો નકલ કરેલો છે.

૨ મીસ્તાના અમા (૧૯૮.)ના કિતાબ 'નકશાતુલ ઉન્સ'નો અરબી અનુવાદ

૩ 'રુહા' નો અરબી અનુવાદ

૪ 'રિસાલતે રાસુલે નકશાબંદી' નો

૫ 'અલ શિરાયત મુસ્લીમાન'

૬ 'નકશાતુલ મુસ્તાફા' નો

૭ 'અનિર્હસ કુમારિદ'

આપના એક ખલીફાનો મઝાર સુરતમાં છે!

હમરૂત શ્રવણ તાજુદીન સંકલ્પી (૨૬.)નો એક ખલીફા મેવદ અબ્દુલ વહીદા મુખામ (૧૯૮.) અને 'પતની નુસોતરે'માં નીચે પ્રમાણે ઉલ્લેખ છે :

આપ, મહદુન મેવદ પાડયા તમિમ્મ નાંડેની અવસાદમાં હતા, અને તમમ વગેરે 'મુન્ની' ને કહે પાનુ મઘહરે થયા હતા.

મેવદ મુખામી કાદિખ પોતાની જગત કિલનાં જ મુજરાના મુલ્કાત 'રહાદુર' તાથે રહીને અમીર અન્વા હતા અને મુલ્કાતની શકલ પછી આપે અમીર તજુ-યામી ખવાલ ખાલી શિરકાહ નકશાબંદી (૨૬.)ના ખલીફા શ્રવણ તાજુદીન કાદિખ પામેથી

ખિલાફત હાસિલ કરી અહીં આવ્યા હતા અને લોકોમાં ઈસ્લામ તઅલીમની તબલીગ ફરમાવતા હતા.

આપ, ૧૦૧૪ હિ. ? માં વફાત પામ્યા અને સવદાગરવાડા, મસ્જિદે ચૂડીગરાંની સહનમાં દક્ષિણ બાજુએ દફન પામ્યા હતા, જ્યાં અલાહંદો ઈહાતો કરી લેવામાં આવ્યો હતો. આ મસ્જિદ આપના હુકમ મુજબ ચૂડગર લોકોએ ૧૦૧૪ (૧૬૦૫ ઈ.)માં બંધારી હતી, જેમાં ૧૦૫ ફીટ લંબાઈ મિતારો છે.

સૈયદ અબ્દુલ વહીદાખ (૨૬.)ના પુત્ર અને ખલીફાએ:

સૈયદ અબ્દુલ વહીદાખ (૨૬.)ને નીચે પ્રમાણે ચાર ખલીફાઓ હતા:

[૧] શાહ સૈયદ હુસયન સાહબ (૨૬.)

આપ ઈન્તેકાફ બાદ એ જ મસ્જિદે ચૂડીગરામાં દફનાવાયા હતા. આપના હાજાત વિશે વધુ વિગતો મળી શકી નથી.

[૨] શાહ સતિફ સાહબ (૨૬.)

આપ ચોર્પાસી નાલુકાના હલ્લરુ ગામે દફન પામ્યા છે. સૈયદ અબ્દુલ વહીદાખ (૨૬.)એ તેમને રહાની નેઅમતથી નવાજ્યા બાદ ફરમાવું હતું કે,

‘મારો ફરજાંદ સૈયદ મુહમ્મદ મોરો થાય ત્યારે (આ નેઅમત) તેને પહોંચાડશે.’

[૩] શાહ મુરાદ (૨૬.)

‘પટની સુવેનીર’ માં છે કે,

આપ એક રોષી અને લૂંગી જ પહેરતા હતા. આપે આખી હંમર એ જ રીત ચુકારી હતી. આપ સાહબે કમાલ બુઝુર્ગ હતા.

‘તઝકિરતુસ સાલિહીન’ કિતાબમાં લખ્યું છે કે,

સોહરાબજી નામે એક પારસી લાઈ આપની ખિદમત કરતા હતા અને ઘડિયાળ રીપેરીંગનું કામ સરસ બજાવતા હતા.

● ૧ ‘પટની સુવેનીર’ પાનું ૧૧૫.

બાદશાહ મુહમ્મદ શાહને અંગ્રેજોએ એક ઘડિયાળ ભેટ આપી હતી. તે ઘડિયાળ બગડી ગઈ હતી પરંતુ દિલ્લીમાં તેને ઠાઈ દુરસ્ત કરી શકાયો ન હતો.

શાહ મુરાદ (૨૬.)એ સોહરાબજીને દિલ્લી મોકલ્યા. તેણે દિલ્લી જઈને શાહનશાહની ઘડિયાળ દુરસ્ત કરી આપી. બાદશાહે ખુશ થઈ તેને 'નેક સાઅતખાન'નો ખિતાબ આપ્યો અને સાથે બગીચા વગેરે પણ આપ્યા હતા.

હઝરત શાહ મુરાદ (૨૬.) વજદની હાલતમાં બચારે ઠાઈતા ઉપર તરફ કરતા હતા ત્યારે તે શખ્સ બેચેન-બચાકુળ થઈ જતો હતો.

આપનો મજાર મજૂરા દરવાજા બહાર નવાબ અમાનતખાન અને નવાબ દિયાનતખાનની મસ્જિદ પાસે છે. નવાબ અમાનતખાન અને નવાબ દિયાનતખાન ખ્વાજા દાતા (૨૬.)ના મદરેસાના સ્થાપકો હતા.

'તારીખ મુહમ્મદીયે સુરત'માં જણાવાયું છે કે, દર વરસે ૨૨ મીલકઅદના દિવસે સોહરાબજી ઉર્ફે 'નેકસાઅતખાન'ના મુકુબીઓ તરફથી ઉર્ફે ઉજવાય છે.^૧

[૪] સૈયદ મુહમ્મદ (૨૬.)

આમ સૈયદ અબ્દુલ વહીદાબ ખુખારી (૨૬.)ના પુત્ર અને ચોથા ખલીફા છે. આમે સૈયદ મુહમ્મદ હાકિમ બહાદુર (૨૬.) નામના મશહૂર આદિમ અને ખુશ્નં પાસેથી તાલીમ મેળવી હતી.

આપનો ઈન્તેકાલ હિજરી સન ૧૦૭૧, ઈસ્વી સન ૧૬૬૦માં થયો હતો અને એ જ ચૂડગરની મસ્જિદમાં પોતાના વાલિદની કબર પાસે દફનાવાયા હતા.

આપને પુત્ર ન હોવાથી આપના ભાણેજ સૈયદ અબ્દુલ હક, જેઓ આપના દામાદ પણ હતા, આપના જાનશીન થયા. સૈયદ અબ્દુલ હક હિજરી સન ૧૦૮૭, ઈસ્વી સન ૧૬૮૬માં વફાત પામ્યા.

● ૧ 'મટની સુવેનીર' પાનું ૧૫૬

સૈયદ અબ્દુલ હક (૨૬.)ના અંતિમ કાળમાં પીરાન પાટણથી બવાહિર પટનીએ સુરત આવ્યા હતા અને સવદાગરવાડામાં વસ્યા હતા. પાટણના સુન્ની બવાહિર પોતાને 'સવદાગર' તરીકે ઓળખાવતા હોવાથી આ વિસ્તારનું નામ 'સવદાગરવાડ' પડ્યું હોય એ બનવા ભ્રમ છે.^૧

હજરત હજીવાળ હિસામુદ્દીન અહમદ (૨૬.)

હજરત હજીવાળ હિસામુદ્દીન અહમદ (૨૬.) હજરત હજીવાળ બાકી બિદાહે (૨૬.)ના મહાન ખલીફા હતા. આપ 'હજીવાળ અબ્દાર' ના ઉપ નામથી પણ જાણીતા હતા.

વંશ, વાલિદ અને જન્મ

આપનો વંશવેલો હજરત હજીવાળ હસન ખસરી (૨૬.) સુધી પહોંચે છે. આપના વાલિદનું નામ મીર નિઝામુદ્દીન અહમદ બદખ્શાની હતું. તેઓ 'ગાઝીખાન' ના લક્ષ્યથી મચ્હર હતા. તેઓ મોઘાના સર્હદ તુર્કસ્તાની અને મોઘાના જુર્નદના શાગિર્દ હતા. હૈફમ અને દાનિશના લિહાજથી તેઓ પોતાના સમયના મહાન આલિમે પૈકી એક હતા. તેમના પોતાના પણ અનેક શાગિર્દો હતા.

મીર નિઝામુદ્દીન અહમદ બદખ્શાની અકબર બાદશાહના અમીરોમાંથી એક હતા.

હજીવાળ હિસામુદ્દીન અહમદ (૨૬.)નો જન્મ હિજરી સન ૯૭૭ માં થયો. 'શયખ જુર્નદ' શબ્દ-સમૂહમાંથી આપના જન્મનાં સાલના અર્થ મળે છે.

● ૧ 'પટની સુવેનીર' પાનું ૧૪૮.

બાળપણથી જ મુહુર્તે મુહાનું આકર્ષણ

જ્વાળા હિસામુદ્દીન (૨૬.) પાંચ વરસના થયા ત્યારે એક દિવસે આપના વાલિદ મીર નિઝામુદ્દીન અહમદે પૂછ્યું કે,

‘બેટા! દુનિયામાં સૌથી બેહતર ચીજ કંઈ છે?’

તેજસ્વી પુત્રે તુર્તજ જવાબ આપ્યો કે,

‘યાદે ખુદા અને મુહુર્તે ખુદા!’

વાલિદના ઇન્તેકાલ બાદ અમીરનું પદ મળ્યું

મીર નિઝામુદ્દીન અહમદનો હિજરી સન ૯૯૨માં ઇન્તેકાલ થયો ત્યારે જ્વાળા હિસામુદ્દીન અહમદ (૨૬.)ની ઉંમર માત્ર ૧૫ (પંદર) વરસની હતી. પરંતુ આપની તેજસ્વિતા, પ્રખર બુદ્ધિશક્તિ, પ્રમાદ ઈસ્મ અને દાનિશતા કારણે અકબર બાદશાહે આપને પોતાના અમીરના પદ પર નિયુક્ત કર્યા.

બાદશાહ અકબરે આપને ખૂબ જ ચાહતો હતો અને આપથી ધણો પ્રેમ હતો તેમ જ આપના ઉપર ઘણી માયા-મમત રાખતો હતો. ઉપરાંત અકબર બાદશાહના નવરત્નોમાંના એક અબૂલ ફઝલ સાથે સાસરિવાનો સંબંધ હતો.

મોલાના નસીમ અહમદ ફરીદી અમરોલી લખે છે કે, ‘મને એવું યાદ છે કે શયખ ઇકરામે પોતાની કિતાબ ‘હદ કોસર’ માં અબૂલ ફઝલને જ્વાળા હિસામુદ્દીન અહમદ (૨૬.)ના બનેલી દર્શાવેલા છે. સંભવ છે કે એનાથી વિરુદ્ધ પણ હોય. અલ્લાહ બેહતર જાણે. ટૂંકમાં મને લગ્યે સાળા બનેલીનો સંબંધ હતો.’^૧

હુમૂર (સહ-)ની ઝિયારત અને બશારત

જ્વાળા હિસામુદ્દીન અહમદ (૨૬.)ને જ્વાળપણથી જ અલ્લાહવાળા ઓ તરફ આકર્ષણ હતું. અમીરી, બાદશાહી ઠાડ અને ધનવૈભવમાં

● ૧ ‘જ્વાળા બાકી ગિલ્લાહ (૨૬.) ઓર સાહબઝાદયાન ૫ ખુદ્કા’ પાનું ૧૦૧.

એમનું દિલ લાગતું ન હતું. પાણીમાંથી બહાર નીકળેલી માછલીની જેમ એમનું દિલ બાદશાહી વાતાવરણમાં તડકડતું હતું.

એક દિવસે આપ હજરત ખ્વાબ ખાડીખિલાહ (૨૬.)ની ખિદમતમાં પહોંચ્યા. હજરત ખ્વાબની મુલાકાતની પરકતથી દુરવેશીની લગત એમના પર ગાંધિય આવી ગઈ.

એક રાતે ખ્વાબમાં આપે હુજૂર સરવરે કાએનાત સદલલાહુ અલ્લેહિ વ સદલમની ઝિયારત કરી.

હુજૂર અલ્લેહલાહ અલ્લેહિ વ સદકમે ખ્વાબમાં બશારત આપી કે,

‘તમારા વાર્ષિક મકબૂલ છે અને તમે એમના કરતાં વધારે મકબૂલ થઈ જશો!’

‘અમીર’નું પદ છેડવા માટે ગાંડા હોવાનો ઢોંગ કર્યો!

આપની મુલાકાત બાદ હજરત ખ્વાબ ખાડી ખિલાહ (૨૬.) માવરાકિન્નાહરે ચાલ્યા ગયા. પરંતુ થીમે થીમે ખ્વાબ હિસામુદ્દીન અહમદ (૨૬.) પર દુરવેશીનો બાગે મળ્યા થતાં ગયા.

હજરત હિસામુદ્દીન અહમદ (૨૬.)એ દુરવેશીના ગણનાના કારણે બદખની બાદશાહને છોડી દઈને ફરીથી ધારણ કરી લીધી હતી તેમ ખ્વાબ હિસામુદ્દીન અહમદ (૨૬.)એ પણ ‘અમીર’નું પદ છેડવાનો નિર્ણય કરી લીધો. આપે બાદશાહ અહમદ અને અબૂલ ફઝલ સમક્ષ પોતાનો હરદેહ બદલે કર્યો પરંતુ તેઓ કાંઈ પણ રીતે આપને છેડવા સમ્મત ન થયા.

છેવટે આપે ગાંડા હોવાનો ઢોંગ કરવા માંડ્યો. આપે સદ્દતનતના કાયદા અને કાનૂન કરતાં ક્રેંધાંજ કામે કરવા માંડ્યા. એટલે એક દિવસે આપને બાદશાહની રૂબરૂ હાજર કરવામાં આવ્યા. નવરાઝનો દિવસ હતો. તેમણે ગાંડાની જેમ આમ તેમ બેવાનું શરૂ કર્યું અને બાદશાહની સમક્ષ આ કાર બોલ્યા :

ઈ હમાહ તમતરાક કુનકયુકુન,
ઝરંએ નીસ્ત પેશે અહલે ગુનૂન.

ભાવાર્થ :

કુનિયાની આ ધૂમધામની અલ્લાહવાળાઓ નહીં
ઝરૂર બરાબર પલ્લુ હેસિયત નથી. એમની તઝરમાં
એ તદ્દન હુન્ન છે.

□

બાદશાહે એમના માંડપલ્લુથી કંટાળીને ‘અમીર’ તા પદથી
એમને ખરતરફ કર્યાં.

ખવાળ દિસામુદ્દીન અહમદ (૨૯.) ફરમાવતા હતા કે,
‘હું દિવસે અકબર બાદશાહે મને નોકરીથી બરાબર કર્યો
હતા અને જાગીર તથા મતલબ મારી પામેલા હતાં ત્રીસાં હતાં
તે દિવસના રૂબરૂ ખુર્ચી મને ક્યારેય ધર્યાં નથી!’

હઝરત ખવાળ બાદશાહ (૨૯.) ની ખિદમતમાં

‘અમીર’ તા પદ પરથી ફરજી મળીને આખું અફઘાનિસ્તાન
અપનાવી લીધા અને ‘અમીર’ ખવાળ બાદશાહ (૨૯.) નો
માયદાક્તિનદરથી પાછા નવારનાના હેતુમાં કરવા લાગ્યા.
જ્યારે હઝરત ખવાળ નાનકડા પાછા બાદશાહ ન્યારે આપની
ખિદમતમાં પદોન્નયા અને કાયદત્તર અઝકાર તેમજ મુન્શિકબાની
તાલીમ આપવા મેળવી.

કહેવાય છે કે એ તાલીમના જમાનામાં પાંચ અગ્રણી હજી
ખવાળ દિસામુદ્દીન અહમદ (૨૯.) ને ફરી પાછા ચાલી ખિદમતમાં
લઈ જવા માટે યજી બારે કોશિશ કરી. પરંતુ આપ કોઈ પણ
રીતે એ માટે તૈયાર ન થયા તો અગ્રણી કઝલ આપને દેરાન,
પરેશાન કરવા માંડ્યો અને અનેક રીતે તાન્દ આપવા લાગ્યો.

ખવાળ દિસામુદ્દીન અહમદ (૨૯.) એ કંટાળીને હઝરત ખવાળ
બાદશાહ (૨૯.) સમક્ષ શિકાયત કરી.

હઝરતે ફરમાવ્યું કે,

‘ધીરજ રાખો, હોશ દિવસોમાં એનો (અગ્રણી કઝલનો)
અંત આવનાર છે!’

અને ખરેખર એમ જ થયું ! થોડા જ દિવસોમાં અખૂલ ફરજ કતલ થઈ ગયો.

અણહવાળાઓના શબ્દો નિષ્ફળ જતા નથી કારણ કે :

ગુફતએ જી ગુફતએ અલ્લાહ બૂદ,
ગરએ અઝ હદૂમે અદદુલાહ બૂદ.

ભાવાર્થ :

બહેરી રીતે ભલે એ શબ્દો અણહવાળાઓના મુખમાંથી કહેવાયેલા હોય છે પરંતુ હકીકતમાં તેઓનું કહેવું અણહનું કહેવું હોય છે.

હઝરતે આપને ખિલાફત આપી

પોતાની કુદરતી સલાહિયતો, મદદનતો, ઠાશિરો, મુજબિદાઓ તેમ જ પીરો મુરશિદની મુહબ્બત અને તઝરેકરમના કારણે ખવાળ હિસામુદ્દીન અહમદ (૨૬.) ટૂંક સમયમાં ઉન્નય મર્ગનાએ પહોંચી ગયા.

હઝરત ખવાળ બાકી બિલાહ (૨૬.)એ આપને ખિલાફત અને બેઅતની ઈજાઝન આપી પરંતુ આપ ખૂબ જ એકાંતપ્રિય અને અંતર્મુખ પ્રકૃતિના હોવાના કારણે પીરો-મુરીદો તરફ ખાસ ધ્યાન આપ્યું નહિ. પીરો-મુરશિદની વક્તબાદ આપની પાસે જે તાલિમો આવતા તેઓને આપ શયખ ઈલાહદાદ (૨૬.)ની ખિદમતમાં મોકલતા હતા. આપે પોતાના પુત્રોને પણ હઝરત મુજબિદ અફંદેસાની (૨૬.)ની ખિદમતમાં મોકલ્યા હતા.

પીરો મુરશિદની તેમના ફરજંદોની અને મુરીદોની ખિદમત હઝરત ખવાળ બાકી બિલાહ (૨૬.)ના મરજે વક્તબાદ વખતે ખવાળ હિસામુદ્દીન અહમદ (૨૬.)એ આપની ખરેખરે સેવા બજારી. આ સેવાના કારણે આપને વિપુલ ખાતિની ફૈઝ મળ્યો.

હઝરત ખવાળ બાકી બિલાહ (૨૬.)એ ઈન્તકાલ વખતે પોતાનો એક હાથ ખવાળ હિસામુદ્દીન અહમદ (૨૬.)ના ચહેરા ઉપર મૂકેલો હતો અને બીજા હાથ વડે તેમના હાથ પકડેલા હતા જે આપની મુહબ્બતની ઊંકટતા બતાવે છે.

હજરત ખવાળ બહી બિલ્લાહ (રહ.)ના ઈન્તેકાલ બાદ એમના કફન-દફન વગેરેની તમામ ટમવસ્થા પણ ખવાળ હિસામુદ્દીન અહમદ (રહ.)ના મરવેરા પ્રમાણે જ કરવામાં આવી.

□

પીર યુઝુર્ગવાર બાદ એમની ખાનકાહમાં પીરજાદાઓ અને પીરજાદાઓ (ખવાળ કલાં રહ.અને ખવાળ ખુદ રહ.)ની બરાબર ખિદમત કરતા રહ્યા.

હજરત મુબિદિ અહ્દેસાની (રહ.)એ પોતાના પીરજાદાઓના નામે જે પત્ર લખેલો છે તેમાં આ શબ્દો સાથે ખવાળ હિસામુદ્દીન અહમદ (રહ.) નો શુક્રિયહ અદા કરેલો છે :

‘અલ્લાહ તઆલા ખવાળ હિસામુદ્દીન અહમદ (રહ.)ને જગ્યાએ ખેર આપે કે તેમણે મારા કામને પોતાના માથે ઉપાડી લીધું અને આસ્તાનએ ખવાળ પર કમરે હિમ્મત બાંધીને અમને દૂર પડેલાં એને સંતોષિત અને ફારિગ કરી દીધાં છે.’

આપનો દસ્તુરુલ અમલ

મોહાના કસ્મી (રહ.) લખે છે કે,

જનાબ ખવાળ હિસામુદ્દીન અહમદનો દસ્તુરુલ અમલ (નિત્યક્રમ) આ પ્રમાણે છે :

- હજરતની નમાઝ ફરોઝાબાદની મસ્જિદમાં અદા કરે છે.
- હજરતની નમાઝ બાદ થોડો વખત (ઈશરાકની નમાઝ સુધી) મુરાકિબહ કરે છે.
- ઈશરાકની નમાઝ પછીને પીરો મુરશિદના મઝાહે પુરઅનવાર તરફ રવાના થાય છે. એ સ્થળ ફરોઝાબાદ શહેરથી બહાર આશરે બે માર્ગ (લમ્લગ સાડા ત્રણ કિલોમીટર) દૂર છે.
- આખો દિવસ ત્યાં તિલાવત, ઈબાદત અને મુરાકિબહમાં પતાવી દે છે.
- દરરોજ કુર્બાન શરીફન પંદર પારહ તિલાવત કરે છે.

- ૦ દરરોજ મિસ્કાતુલ મસાબીહની કેટલીક હંદીસો તજુ મા સાથે વાંચે છે.
- ૦ અસરની નમાઝ ત્યાં જ અદા કરે છે.
- ૦ અસરની નમાઝ બાદ પોતાનાં બાળ-બચ્ચાંઓની ખબરગીરી અને દેખભાલના માટે પોતાનાં મકાન પર જાય છે.
- ૦ જો કોઈ મહેમાન ઘરે આવી જાય, અને તેમને બાણ કરવામાં આવે, તો તે દિવસના મા'બૂલાતને દુકાવીને રોજના નક્કી સમય કરતાં પહેલાં જ ઘરે તથરીફ લાવે છે અને પોતાના મહેમાનની દિલગૂઈ તેમ જ ઈકરામમાં મશગૂલ થઈ જાય છે.

અલ્લાહની મખલૂક તરફ દયા બાવના

ખવાળ ખિસામુદ્દીન અહમદ (૨૬.) ના દિલમાં અલ્લાહની મખલૂક તરફ બારે દયાબાવના, રહેમ અને શરફકત હતા. કહેવત છે કે,

તુમ અમીનાવાલોં પર રહમ કરો !

આસમાનવાલા તુમ પર રહમ કરેગા !

એના પર આપ ઓવટાઈથી અમલ કરતા હતા. આપે પોતે અમીરના પદને હાત મારી ત્યાગી દીધું હતું અને આપના દિલમાં હાકિમો અને રઈસો પ્રત્યે બારે નફરત હતી છતાં કોઈ ખગ્લ ગરીબ આપની પાસે આવે અને કોઈ અમીરના નામે સિક્કારિશનામુ લખી આપવા કહે તો આપ ના પાડતા ન હતા.

એક વખતે, આપના કેટલાક સાહકોએ, આપને કહ્યું કે, 'અમને એવું જાણવા મળ્યું છે કે, કેટલાંક અમીરો આપના સિક્કારિશી પત્રોને તિરસ્કાર કરે છે એટલે મુનાસિખ એ છે કે, આપ સિક્કારિશી પત્રો ન લખો.'

આવી સલાહ છતાં આપે સિક્કારિશી પત્રો લખવાનું ચાલુ જ રાખ્યું. આ બાબતમાં આપ પોતાના પીરો મુરશિદ હઝરત ખવાળ ખાણી ખિલાહ (૨૬.) ના કદમ-ન્ય-કદમ ચાલતા હતા.

હઝરત ખવાળ ખાણી ખિલાહ (૨૬.) પણ સિક્કારિશી પત્ર લખીને બાદશાહથી ગરીબોનાં કામો કરાવતા હતા.

એક દિવસે ખ્વાજા હિસામુદ્દીન અહમદ (૨૬.) ને આપના ફરજદોએ અરજ કરી કે,

‘અખ્વાજન! આખરની હિજરત મણુ જરૂરી થીજ છે. . .
(અર્થાત આપ સિદ્ધારિશ લખ્યા ન કરો.)

એના જવાબમાં આપે ફરમાવ્યું કે,

‘મારે મારી આખરની મદદથી કોઈ પવનચક્રા થોડી જ ચલાવવી છે. એવી આખર શી કામની કે જેના વડે મુસલમાનોના દિલોની ખેતી વૃદ્ધ અને હરિયાણી ન થાય!’

એ અલ્લાહની મોટી મહેરબાની છે !

મોલાના કરમી (૨૭.) લખે છે કે,

એક દિવસે મૂં આપની ખિદમતમાં બેઠેલા હતા. ત્યાં હાજરજનોમાંથી એક શખ્સે અમીરો અને શીમંતો વિશે સિકાયત કરી દીધી.

તે કહેવા લાગ્યો કે,

‘આજતા અમીરો અને શીમંતો ફકીરો અને દુરવેશો સાથે સંબંધ ધરાવતા નથી અને તેઓની એવી હિજરત કરતાં નથી, જેવી કે ભૂતકાળમાં અમીરો અને શીમંતો તેઓની હિજરત કર્યા કરતા હતા.’

ખ્વાજા હિસામુદ્દીન અહમદ (૨૭.) એ ફરમાવ્યું કે,

‘હે ભાઈ! આ બાબત હકૂમતે હલોલી પર છેાડી દો! આ જમાનાના ફકીરો અને દુરવેશો મારે એં ઘણી જ સરસ વાત છે કે અમીરો તેમની તરફ ધ્યાત આપતા નથી! ભૂતકાળના ફકીરો પણ જુદા જ પ્રકારના હતા. તેઓ દુનિયા અને દુનિયાવાળાઓથી એવા બેપરવાહ હતા કે શીમંતો જેટલા પ્રમાણમાં તેઓથી સંબંધ વધારવા માંગતા હતા અને તેઓથી અકીદત ધરાવતા હતા, તેટલા જ પ્રમાણમાં તેઓ શીમંતોની સુહબતથી બચતા હતા!’

‘પરંતુ આપણા જમાનાના ફકીરો અને દુરવેશોમાં અકસ્સર એવા છે કે, જો અમીરો તેમના તરફ ધ્યાનિત થાય અને તેમની સાથે સંબંધો ગાઢ બનાવે તો એ દુરવેશોની રહેણી કરણી અને મઅમૂલાતમાં બગાડો ઉત્પન્ન થાય.’

‘એટલે એ અસ્લાહની મોટી મહેરબાની છે કે, આ જમાનાના અમીરોની અપ્રાદનની કમી અને સંકુચિતતાને ફકીરોના રક્ષક (મુકાદિજ) બનાવી દીધા છે, નહિતર આ જમાનાના કેટલાયે ફકીરો, અમીરો સાથે ગાઢ સંબંધના કારણે, પોતાના મસ્લક પર પશુ કાયમ રહી ન શકતે.’

આપના કસબનો એક બનાવ

એક દિવસે આપને પૂછવામાં આવ્યું કે,

‘હાલુઆ છોકરાએ ફાણી છોકરી માટે નિકાહનો પૈગામ મોકલ્યો છે. આપની છું રાય છે?’

આપે પૂછ્યું કે,

‘એ છોકરાને તરતાં આવડે છે ??’

ઉપલક્ષ દ્રષ્ટિએ, અસંબંધે જણાતી આ વાત શાંભળીને સોંકાને નવાઈ લાગી ! ફરી પાછું પૂછવામાં આવ્યું તો પાછો આપે સામેથી એ જ મત્ત પૂછ્યો !

હજરતે પૂછેલી બાબત વિશે તપાસ કરવા વગર જ તે છોકરા સાથે છોકરીના નિકાહ કરાવી દીધા ! થોડાંક જ દિવસો પીળ્યા હતા કે તે છોકરો ગુસ્સા કરવા માટે નદીમાં ઉતર્યો અને તરતાં આવડતું ન હોવાથી ડુબી જઈને મરી ગયો !

નહરે બહથી બચે !

હજરત ખવાળ ખુદ (૨૬.)એ કુવાન વયે ‘તક્સીરે બિઝારી’ ના કેટલાંક અંશોની શર્હ (વિવરણ) લખી હતી. એમાં અજબ અજબ હકીકતો અને મર્મો લખ્યાં હતાં. એ શર્હ ખવાળ ખુદ (૨૬.)એ ખવાળ હિસામુદ્દીન અહમદ (૨૬.)ને બતાવી.

આપે એ પઢી અને ઘણું પ્રુથ થયા. શાખાશી આપી અને પ્રુથનો શુક અઢા કર્યો.

તે પછી ફરમાવ્યું કે,

‘મારા ખવાળા તમને આ સલાહિયત અને લિયાકત ને હાસિલ થઈ છે તે અલ્લાહની એક ખાસ દેખ છે! પરંતુ મસ્લેહત એ છે કે, કેટલોક સમય એને પોતાની પાસે રાખો, કોઈને પણ ખતાવો નહિ કે જેથી હાસિદાની નજરે બદલી મેહફૂઝ-સુરક્ષિત રહે! નજરે બદલી સાબિતી સુરએ ‘યસુફ’ની આયત (નંબર-૬૭)થી મળે છે ને આ પ્રમાણે છે :

‘યા ખુનિય લા તદખુલ્લ મિમ ખાબિવ વાહિદિવ
વદખુલ્લ મિન અખવાબિમ મુતદરિફકહ.’

બાવાર્થ :

(અને હજરત યાકૂબ અલૈહિસ્સલામે પોતાના દાકરાઓને વિદાય કરતી વખતે નસીહત કરતાં કહ્યું કે,) હે દાકરાઓ! એક જ દરવાજાથી બધાં દાખલ થશો નહિ, પણ જુદા જુદા દરવાજાઓથી દાખલ થજો.’

ખવાબમાં પણ ફેઝ પહોંચાડતા હતા!

ખવાબ ખુદ (રહ.) ફરમાવે છે કે,

‘ખવાબ અખરાર (રહ.) (અર્થાત્ ખવાબ હિસામુહીન રહ.) એ મને ખવાબમાં બેઅત કર્યો અને બ્યારે મેં તેમને તા’લીમે તરીકાની ફરખાસ્ત કરી તો ફરમાવ્યું કે, એને તો તમે પોતે જાણો જ છો!’

□

ખવાબ ખુદ (રહ.) ફરમાવે છે કે,

‘મેં ખવાબમાં જોયું કે ખવાબ અખરાર (રહ.) નો ચહેરો પૂનમતા ચાંદની જેમ ચમકી રહ્યો છે!’

□

- ૧ તફસીરકર્તાઓએ કહ્યું છે કે હજરત યાકૂબ (અલૈ) એ પોતાના દાકરાઓને આ નસીહત યોદાની નજરે બદલી બચવા માટે કરી હતી

મોજાના કસ્મી (૨૬.) ફરમાવે છે કે,

ખવાળ હિસામુદ્દીન અહમદ મારા હાલ પર ઘણો કરમ ફરમાવે છે. એમના પત્રો અવારનવાર આવતાં જ રહે છે જેમાં નસીહતો ફરમાવતા રહે છે. ટેલ્લીક વખત આપ ખવાળમાં પાણી આપ્યા છે અને નસીહતો ફરમાવી છે.

મુહમ્મત અહમદ કે મા'રિફત ?

હજરેત ખવાળ ખુદ (૨૬.) ફરમાવે છે કે,

ખવાળ અબરાર (ખવાળ હિસામુદ્દીન અહમદ ૨૬.) થા મેં પૂછ્યું કે,

‘મુહમ્મત અહમદ છે કે મા'રિફત ?’

આપે ફરમાવ્યું કે,

‘મુહમ્મત અહમદ છે !’

પોતાનો ઇન્તેકાલ નજીક હોવાનો ઇશારો

જ્યારે ખવાળ હિસામુદ્દીન અહમદ (૨૬.)ના શવનનું ઉત્સવ વરસ હતું ત્યારે એક દિવસે આપે પોતાના પુત્ર ખવાળ સિરાજુદ્દીન મુહમ્મદને ફરમાવ્યું કે,

‘જ્યારે મારા વાલિદ આ દુનિયાથી વિદાય થયા હતા ત્યારે હું પંદર વરસનો હતો અને આજે તમારી પણ પંદર વરસની હમર છે !’

ખીમારી અને વફાત

થોડા જ દિવસો પછી આપ આમમાં ખીમારે પડ્યા અને પથારીવશ થઈ ગયા.

ફહે છે કે આપના આખરી વખતમાં કાઝી અહમદ નામના એક આલિમ, ફાઝિલ શખ્સે આ શેર કહ્યો :

દિલ આરામે કેહ દારી દિલ દરૂખંદ,

વગર અશમ અઝ હમહ આલિમ ફરૂખંદ.

સાવાઈ :

આ દુનિયામાં દિલને આરામ અને રાહત કર્યા મળી શકે એમ છે ! દિલને તો ખુદમાં પરોવવું જોઈએ અને આખી દુનિયાથી આંખોને બંધ કરી લેવી જોઈએ.

□

આ શેરમાં એક અયોગ્ય દીકા જેવી લાગવાથી ખવાળ અખરાર (રહ.)ના ચહેરા પર ખેચેની દેખાવા લાગી. એ વખતે દોસ્ત મુહમ્મદ નામના એક સાહેબ ત્યાં હાજર હતા.

તેમણે જવાબ આપતાં કહ્યું કે,

‘ખવાળ અખરાર (રહ.)એ તો જ્યારથી સમજૂ થયા છે ત્યારથી આ દુનિયા તરફથી પોતાની આંખોને બંધ રાખેલી છે બદલે એણે કહેવામાં આવે તો અતિશયોકિત ન થશે કે દુનિયાની તરફથી પોતાની આંખોને સીંચી લીધી હતી!’

આ જવાબ સાંભળીને ખવાળ અખરાર (રહ.)ના ચહેરા પર ખુશીનાં ચિહ્નો દેખાયાં અને ઈશારાથી એ વાતને દંકા આપ્યો.

□

આ બતાવના બીજા દિવસે પહેલી, સફર, ૧૦૪૨ ના દિવસે આ કાની દુનિયાથી અમર દુનિયા તરફ સિધાવી ગયા.

ઈન્ના લિલ્લાહિ વ ઈન્ના ઇલેહિ રાજિઉન.

બાદમાં આપને દિલ્લીમાં લાતી ને હઝરત ખવાળ બાપી બિસ્લાહ (રહ.)ના મઝારે મુબારક નજીક દફન કરવામાં આવ્યા.

તારીખે વફાત

‘શૈખ ગુનેદ’

આ શબ્દસમૂહમાંથી આપની જન્મની સાલ ૯૭૭ ના અદદ નીકળે છે.

‘શૈખ ગુનેદ મા કુબા ?’

આ શબ્દસમૂહમાંથી આપની વફાતની સાલ ૧૦૪૨ ના અદદ નીકળે છે.

રાયખ ઈલાહદાદ દહેલવી (રહ.)

રાયખ ઈલાહદાદ (રહ.) હઝરત ખવાળ બાપી બિસ્લાહ (રહ.)ના ખાસ અલીશઓમાંના એક છે. બ્યારે હઝરત ખવાળ બાપી બિસ્લાહ (રહ.) લાહોરમાં હતા અને માવરાઉનનહર

જયા ત હતા ત્યારે શયખ ઈલાહદાદ (૨૬.) આપની ખિદમતમાં પહોંચી જયા હતા. આપની નજરે ઈનાયતથી ફેઝ મેળવ્યો હતો તેમ જ તરીકે અને મુરાકિબહની તાલિમ હાસિલ કરી હતી.

સફરે રવાના થતી વખતે મસ્જેદે

હઝરત ખવાળ બાકી બિલ્લાહ (૨૬.) લાહોરથી માવરાહિનહર જવા માટે રવાના થયા ત્યારે લાહોરમાં જે મુરીદો મોજૂદ હતા તે બધાંને હઝરત ખવાળએ શયખ ઈલાહદાદ (૨૬.) ની સુહબત અને ખિદમતનો મસ્જેદે આપ્યો અને પછી રવાના થયા.

હઝરત ખવાળ બાકી બિલ્લાહ (૨૬.) એ પોતાના એક મુખિલસને લખેલા પત્રમાં પણ એ બાબતનો ઉલ્લેખ મળે છે :
આપ લખે છે કે,

‘અત્યારે (માવરાહિનહર) ના પ્રવાસનો ઈરાદો તીવ્ર થઈ ગયો છે. થોડા દિવસો પછી તે તરફ રવાના થઈશ. શયખ ઈલાહદાદની સુહબતને મારી ગેરહાજરીમાં મહશ્વ કરજો. જે કાર્ઠને એમની સુહબત અને ખિદમત મળે તે ગનીમત છે. ખુદાની કસમ આ વાત હું તકલ્લુફ (ઓપચારિકતા) થી નથી કહેતો.’

બાતિની નિરુખત

હઝરત ખવાળ બાકી બિલ્લાહ (૨૬.) એ આપને એક પત્રમાં લખ્યું છે કે,

‘મિરાદરે અરશદ શયખ ઈલાહદાદ ! માત્ર એક વસીયત પર સંતોષ માનું છું. તમે એ વસીયત પર અમલ કરતા રહેશો. એ વસીયત એ છે કે, તમે મારી જેમ ‘ફયહુલ્ગદ’ ‘અને’ ‘બયાબાન પયમાનહ’ (અર્થાત મલી-ફૂચીઓમાં અને બયાબાનોમાં ફરનારા) ન બનશો. પોતાને પોતાની નિરુખત પર સાબિત અને મહકમ રાખજો અને આ નિરુખતને અગ્રીય રાખજો. આ નિરુખત કિશિયતે અહમરના કરતાં પણ વધારે નાયાબ ચીજ છે.’

ફરિશ્તા સિકૃત

હઝરત ખવાળ બાકી બિલ્લાહ (૨૬.) શયખ ઈલાહદાદ (૨૬.) વિશે ફરમાવ્યા કરતા હતા કે,

તેઓ (શયમ ઈલાહદાદ રહ.) આપત લતાકિતા કરશે
કરિશ્તા સિકત છે !

જિકે કલ્પીનો અવાજ સંભળાતો હતો

ખવાળ ખુદ (રહ.) ફરમાવે છે કે,

'તુ એક દિવસે શયમ ઈલાહદાદ (રહ.) ની પાસે ખેડેલો હતો.
તેમના દિલમાંથી 'અલ્લાહો ! અલ્લાહો !' નો જિહ્વું મારા કાનો
વાં સાંભળી રીતે સાંભળતો હતો.'

આપની તવજજુહ અને કુમૂર

ગયા ! અમદસ હક મુહરિસ દહેલી (રહ.) એ લખ્યું છે કે,

પ્રેમને : ખવાળ ફરમાવ્યા કરતા હતા કે,

'તેમનાં ઈલાહદાદ તવજજુહ અને કુમૂરમાં વહેતા પાણી
નવાન છે, લોખંડાન ના જાંજ નથી. અને આ સિકતમાં તેઓ
અનેક અને નવાના છે.'

કરક

ખવાળ ખવાળ અહમદ (રહ.) ને એક વખતે હજારો
તેમનાં વાત પચડા થયા. આપે પોતાનો ઈશરો શયમ
અહમદ (રહ.) ને કર્યો.

ખવાળ ખવાળદાદ (રહ.) ને ખવાળમાં આ આપત નજરે પડી :

'વજઅત્ના મિમ અયનિ અયદીલીમ

સદન વમિન ખદીલીમ સદા.'

ભાવાર્થ :

તેમનાં બાળ એક આડ તેઓની આગળ નથા એક આડ
તેમનાની પાછળ કરી દીધી.'

□

ખવાળ ઈલાહદાદ (રહ.) એ આ ખવાળની વાત ખવાળ
ખવાળ અહમદ (રહ.) ને કરી દીધી. ખવાળ અખરાર (ખવાળ
ખવાળ અહમદ) (રહ.) તે પછી આમા થયા. બે વરસ સુધી
તેમનાં બાળ અને ન્યાંથી સફરે હજારમાં જવા માટે લખી કાઢિશો
તેમનાં કામિયાગ ન થયા.

□

● ૧ સુરતે 'વાસીન', આપત : ૬, પાદો : ૨૨

ધેરી પાછા હજરતની ખિદમતમાં હાજર થઈ ગયા ।

જ્યારે હજરત જવાબ બાપી બિલાહ (૨૬.) માયરાકેન્નદરથી પાછા આવ્યા ત્યારે શયખ ઈલાહદાદ (૨૬.) સંપૂર્ણ અપ્રાદના અને વિનમ્રતા સહિત હજરતની ખિદમતમાં હાજર થઈ ગયા અને ત્યાં જ રહેવા માંડ્યા.

મુસાફિરો અને ગાઈદના ખાવા-પીવાનો ઈન્તેજામ તેમ જ ખાતકાહની ખિદમતગારી તેમને જ સોંપવામાં આવેલી હતા. અને કમાલ તો એ છે કે, આ જવાબદારી ભરેલી ખિદમત સંભાળવા છતાં 'કારે અઝકાર' તથા 'અહવાલે ખાગિન'થી કયારેય ગફલત કરી નથી ।

હજરતે આપને સરે હફકહ બનાવ્યા

જવાબ ખુર્દ (૨૬.) કરમાયે છે કે,

હજરત જવાબ (બાપી બિલાહ) રહ. એ (આખરમાં) મુરીદની જમાઅતના હાલાત જાણવા માટે શયખ ઈલાહદાદ (૨૬.)ને મુકર્રર કરી દીધા હતા: તેઓ તેહફીક કરીને બધાંના હાલાત હજરત જવાબની ખિદમતમાં પહોંચાડના હતા. (હજરતે તેમને) સાહેબે હફકહ બનાવી દીધા હતા.

હજરતની વફાત બાદ પણ આપના આસ્તાના પર જ રહ્યા

શયખ ઈલાહદાદ (૨૬.) હજરત જવાબ બાપી બિલાહ (૨૬.)ની વફાત બાદ પણ પોતાના પીરે મુરશિદના મઝારે પુર-અનવારના ઈલાતકે (કંપાઉન્ડ)માં રહેતા હતા.

જ્યારે કોઈ શખ્સ જવાબ હિસામુદ્દીન અહમદ (૨૬.)ની પાસે ઐઝન થવા માટે આવતો ત્યારે તેઓ તેને શયખ ઈલાહદાદ (૨૬.)ની પાસે મોકલી આપતા હતા.

જવાબ હિસામુદ્દીન અને શયખ ઈલાહદાદ વચ્ચે ઘણી મુહબ્બત હતી.

જવાબ ખુર્દ (૨૬.)ને તમામ ખાતિની નેઅમતો આપી દીધી

જવાબ ખુર્દ (૨૬.) પોતે બયાન કરે છે કે,

વફાતથી બે મહિના પહેલાં તેમણે (શયખ ઈલાહદાદ રહ.એ) મને બોલાવ્યો. મારી સાથે ઘણી માયા અને મહેરબાનીથી પેશ આવ્યા

તે પછી આપે કરમાવ્યું છે,

‘જે કંઈ પવાળએ મુઝગ’ (પવાળ બાકી ગિલાહ રહ) થી મને મળ્યું છે, તે હું તમને આપી દઉં છું. અને જે કંઈ શયખ અબ્દુલ કાદિર જિલાની રહ તેમ જ મશાઈએ ચિમ્નિયહની નિશ્ચયત મને મળેલી છે તેને હું તમારી તરફ મુન્નકિલ કરું છું.’

ફરીર (પવાળ ખુદ રહ. એ) વિનમ્રતા સાથે તેમની આ બક્ષીશને કબૂલ કરી લીધી.

ઈન્નઝતનામું

પોતાના ઈન્નેઝાલથી અગિયાર દિવસ પહેલાં, શયખ ઈલાહ-દાદ (રહ.)એ પવાળ ખુદ (રહ.)ને ઈન્નઝતનામું લખી આપ્યું હતું જે આ પ્રમાણે છે :

બિસ્મિલ્લા હિર્રહમા નિર્રહીમ.

વસ્તાલાતો અલા ખયરિ ખાંદકાંદ વ આલિહિ વ અસ્લાબિહિ. આમીન!

અરમા બાંદ.

તરીકતના તમામ બિરાદરોને બાબુ થાય કે, ફરીર ઈલાહદાદને હઝરત પવાળ બાકી .મેજાહ (રહ.) થી જે કંઈ મળ્યું છે તેને હું સાહિબઝાદા પવાળ મુહમ્મદ હિગદ્દલાહ (પવાળ ખુદ) ને આપું છું અને તેમને પોતાના બક્ષીશ પનાઈ છું અને ઈન્નઝત આપું છું કે, મારા પછી જે કોઈ બેઅતની ગરજથી યા તાલીમે તરીકત હાસિલ કર્યા માટે તેમની પાસે આવે તો તેની દરખવાસ્તને કબૂલ કરી લે અને શરરહ તેને આપી દે.....

ફરઝંદે અઝીઝને હું વસીયત કરું છું કે મારા પછી મારા પુત્રોથી અને તે સોકાથી જેઓ મારી સાથે નિકટતા સંબંધ ધરાવે છે, શકય એટલી મુહબ્બત અને રિઆયત કરે.

હું ખુદાથી દુઆ કરું છું કે, તે ફરઝંદે અઝીઝને અહકામે શરીઅત; આદાબે તરીકત અને અતવારે હકીકત પર મુસ્તકીમ રાખે!

બિહુર્મતિન નખીયાલ કરીમ સબ્હલાહુ અલેહિ વ સલ્લમ.’

ખવાળ ખુર્દ (૨૬.) ફરમાવે છે કે,

‘આ ઈબ્તિહાતનામાને હું પોતાના માટે નબતનો ગરીબો માનું છું.’

વફાત, મઝારે મુબારક અને તારીખે વફાત

શયખ ઈલાહદાદ (૨૬.)ની વફાત ૨૩, શાબાન, હિજરીસન ૧૦૫૧ માં થઈ. આપનો મઝારે મુબારક ખવાળએ બુઝર્જ (ખવાળ બાકી બિલાહ ૨૬.)ના મઝારે મુબારકના ચખૂતરા પર છે.

‘શયખ ફાની’ એ સબ્દસમૂહમાંથી આપની વફાતના હિજરી સન ૧૦૫૧ ના અદ્દ મળે છે.

સમાપ્ત

વ આખરે હઅવાના અનિલહરદુ સિલ્લાહિ રખિલ આલમીન. વ સલ્લલ્લાહુ વ સલ્લિમ અલા ખયરિ ખલિકહિ સૈયદના વ મોલાના મુહમ્મદિન સૈયદિલ મુર્સલીન વ અલા આલિહી વ અરહામિહિ વ અત્રાઈહિ અલા યવમિદીન.

યાદદાશત

આ કિતાબનું લેખન કાર્ય

૨૬, રખીલ આખર, હિજરીસન ૧૪૧૩

૨૭, ઓક્ટોબર, ઈસ્વીસન ૧૯૬૨

મંગળવારના રોજ બપોરે ૪-૩૦

કલાહે પૂર્વ થયું.

અલ્હરદુસિલ્લાહ.

સૂચિઓ

વ્યક્તિઓ

સ્થળો

ગ્રંથો

સામયિકો

સૂચિઓ

વ્યક્તિઓ

[છુજુગોનાં નામોની આગળ વપરાતા માનવાચક શબ્દો પાછળ કોસમાં લખ્યા છે તે આગળ વાંચવા વિનંતી.]

નામ	અ. આ. એ	પાનું
અબ્દુલ કાસિમ ઉર્ફે છુજુર (સહ.)	૧	
અકબર (મોતલ શહેનશાહ)		૧૬૫, ૧૬૬, ૧૬૭, ૧૬૮, ૨૧૨, ૨૬૬ થી ૨૬૮
અઝીઝ હસન બકાઈ સાહબ (સંપદ)	૩૨	
અઝીઝાન અલી રામીનના રહ. (હઝરત ખવાબ)	૫, ૭૨, ૨૫૮	
અનવારુલ હસન રહ. (હઝરત ખવાબ)	૧૬૬	
અફઝલ કાઝી	૨૭૬	
અબ્દુલ અઝીઝ મુહમ્મિસ કદેદવી (રહ.) (હઝરત શૈખ)	૨૦૧, ૨૧૪	
અબ્દુલકાદિર જિલાની (રહ.) (હઝરત ગવસુલ આઝમ)	૯૮, ૧૫૦, ૨૮૧	
અબ્દુલકાદિર કાલીવાલા નકશખંદી મુબદ્દિદી	૧૫૧, ૧૨, ૧૩, ૧૮ થી ૨૬, ૩૦, ૩૧	
અબ્દુલકાદિર મીર સાહબ	૨૪	
અબ્દુલકુદુસ સફી દીવાન (હઝરત મોલાના)	૨૨	
અબ્દુલ ખાલિક અઝઘવાની રહ. (હઝરત ખવાબ)	૫, ૫૫, ૬૨, ૬૮, ૧૧૪	
અબ્દુલ અની કાલીવાલા (રહ.) (હઝરત મો. મુક્તી)	૩	
અબ્દુલ અનીસાઈ પીગપુરવાલા (અનામ હાજી)	૨૦	
અબ્દુલ મુસ્તફા આઝમી સાહબ (હઝરત મોલાના)	૨૧	

અબ્દુલ વહાબ ખુખારી રહ. (હંઝરત સૈયદ)	૨૬૩ થી ૨૬૫
અબ્દુલ હક મુહમ્મિસ દહેલ્વી રહ. (હંઝરત સૈય)	૯૮, ૨૭૭, ૨૭૯
અબ્દુલ હક રહ. (સૈયદ)	૨૬૫, ૨૬૬
અબ્દુલ હય હસની રહ. (હંઝરત મો. સૈયદ હકીમ)	૩૧
અબ્દુલ હમીદ અબ્દુલ ખાકી કાપડીયા	૧૭
અબ્દુલ હાદી	૧૬૪
અબ્દુલ અહદ રહ. (હંઝરત ખવાબ)	૧૭, ૨૦
અબ્દુલ અહદ કાસિમી તારાપુરી (હંઝરત મૌલાના)	૨૬
અબ્દુર્રહમાન ભમી રહ. (હંઝરત મૌલાના)	૯, ૧૦૦, ૧૦૧, ૧૦૨, ૨૪૮
અબ્દુર્રહમાન તેહરાની (મુસ્તાના હાકિમ)	૧૬૮
અબ્દુર્રહમાનશાઈ ટપાલી (હાજ)	૧૭
અબ્દુર્રહીમ ખાનખાનાન	૨૧૨, ૨૨૧
અબ્દુર્રહીમ લાજપૂરી (હંઝરત મુશ્તી સૈયદ)	૧
અબ્દુર્રહીમ (રહ.) (હંઝરત સૈય)	૨૪૯
અબ્દુર્રહીમ સાદિક (મૌલવી)	૩૦
અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્જીદ રદિ. (હંઝરત)	૭૬
અબ્દુલ્લાહ (હાકિમ મિરઝા)	૧૦૪ થી ૧૦૯
અબ્દુલ્લાહખાન ફૌજદાર	૧૭૦
અબ્દુલ્લાહખાન (બાદશાહ)	૧૮૫ થી ૧૮૭
અબ્દુલ્લાહ ઉર્ફે ખવાબ કલાં રહ. (હંઝરત ખવાબ)	૬, ૨૪૫ થી ૨૪૭, ૨૭૦, ૨૭૧
અબ્દુલ્લાહ રહ. (સૈયદ)	૨૪૯
અબ્દુસ્સલામ ખિલજ સમરકંદી કુરેશી રહ.	૧૯૩
અબ્દુસ્સતારબાઈ ચોકમી ચાંદીવાલા	૧૭
અબ્દુર્રશીદ લખનવી (હંઝરત મૌલાના)	૩૦
અબૂબક્ર સિદ્દિક રદિ. (હંઝરત)	૫, ૬૩

અખૂ યુસુફ હરદાની (રહ.) (હઝરત)	૬૮
અખૂ સઈદ અખૂલ ખૈર (રહ.) (હઝરત)	૭૫
અખૂ સઈદ મિરઝા (સુલતાન)	૧૦૫ થી ૧૧૦
અખૂ સઈદ મુજલ્લદ	૧૨૦
અખૂ હનીફા રહ. (હઝરત ઈમામે આ'અમ)	૧૪૬
અખૂ તાહિર બિન ઈબ્રાહિમ કુદિ મહની રહ.	૨૬૦
અખૂ અલી હારમદી તુસી રહ. (હઝરત)	૫, ૬૩
અખૂલ હસન મઝનવી (રહ.) (હઝરત)	૩૯, ૪૦, ૭૫ થી ૭૭
અખૂલ કાસિમ કુરમાની રહ. (હઝરત)	૬૩
અખૂલ હસન અના હિફે ખવાબ ખાયા રહ. ૧૧૦ થી ૧૧૨	
અખૂલ હસન ખિફાની રહ. (હઝરત ખવાબ)	૫, ૧૬૯, ૧૭૦
અખૂલ હસન બિન કાઝી શરફુલ્લિન (હાફિઝ)	૧૭૧, ૧૭૨
અખૂલ કાસિમ અકબરખાદી રહ. (૧૮૨)	૨૪૯
અખૂલ અલી મીર રહ.	૨૪૯
અખૂલ હઝમ	૨૬૭, ૨૬૮, ૨૬૯
અમીર કુલાલ રહ. (હઝરત ખવાબ નયાબ)	૫, ૬૪
અમીર હરઝા રહ. (હઝરત ખવાબ નયાબ)	૬૪
અમીર તૈમૂર	૧૦૪, ૧૦૫
અમીર મકકા	૧૫૧, ૧૫૨
અમીર ખલ્ખી રહ. (હઝરત)	૧૬૮
અમાનત ખાન (નયાબ)	૨૬૫
અસાફિન અતાર રહ. (હઝરત ખવાબ)	૯, ૩૩ થી ૪૧
અસાફિન મઝહવાની રહ. (હઝરત ખવાબ)	૬૪
અસાફિદવલા સમનાની રહ. (હઝરત)	૭૮
અલી (ક.વ.) (હઝરત અમીરુલ આમિનીન)	૬૩
અહમદ બસવી રહ. (હઝરત ખવાબ)	૧૦૬, ૧૬૭, ૧૬૮
અહમદ મિરઝા (સુલતાન)	૧૧૨ થી ૧૧૬
અહમદ કખીર (હઝરત સૈયદ)	૧૫૨
અહમદ નૌખદી મકકી રહ. (હઝરત શૈખ)	૨૬૦

અહમદ સરોહી (હઝરત મુજદ્દિ અલ્લેસાની) (રહ.)	૪૧, ૯૨, ૧૦૦,
	૧૬૭, ૧૬૬, ૨૦૩,
	૨૦૬, ૨૧૩ થી ૨૧૫,
	૨૨૪ થી ૨૨૮,
	૨૩૩, ૨૪૫, ૨૪૬,
	૨૪૮, ૨૫૫, ૨૬૧,
	૨૬૨, ૨૬૩, ૨૭૧

અહમદ અશરફ રોહેરી રહ. (હ. મો. મુક્તી)	૧, ૨, ૪, ૩૦
અહમદ ખેમાત સાહબ (હઝરત મો. મુક્તી)	૧, ૨
અહમદુલ્લાહ રહ. (હ. શેખુલ હદીસ મોલાના)	૨, ૩
અહમદ ખાતપુરી સાહબ (હ. મો. મુક્તી)	૪
અહમદઅલી ચિસ્તી નિઝામી	૩૧
આદમ નૂર સાહબ (જનાબ)	૨૬
આદમ અલ્લેહિસ્સલામ (હઝરત)	૭૬, ૧૦૨
ઝલિસામ કરની રદિ. (હઝરત)	૮૦

ઈ

ઈફતખાર રહ. (હઝરત શેખ)	૧૯૭, ૧૯૮
ઈફતખાર ઈસ્માઈલ મનીઆર (જનાબ)	૨૦
ઈબ્રાહિમ અલ્લેહિસ્સલામ (હઝરત)	૭૬
ઈબ્રાહિમ રહ. (હઝરત જવાબ)	૯૨
ઈબ્રાહિમ (મિરઝા)	૧૦૪
ઈબ્રાહિમ ઈન્ને અદહમ રહ. (હઝરત)	૨૬૮
ઈમામઅલી શાહ સાહબ રહ. (હઝરત સૈયદ)	૧૩
ઈયાસ અલયહિસ્સલામ (હઝરત)	૮૧, ૮૫, ૮૬
ઈલાહદાદ દહેલી રહ. (હઝરત શેખ)	૬, ૨૪૮, ૨૫૫,
	૨૭૦, ૨૭૭ થી ૨૮૨
ઈલાહ બખ્શ રહ. (હઝરત શેખ)	૨૫૬, ૨૫૭
ઈસદિલ અલયહિસ્સલામ (હઝરત)	૭૬, ૭૮
ઈસ્માઈલ રૂમી (રહ.) (હાદિઝ)	૯૭,
ઈસ્માઈલ રહ. (સૈયદ)	૧૬૭

ઈસ્માઈલ સફવી (ચાહે ઈરાન)	૧૬૦
ઈસ્માઈલ કઝેલવી સાહબ (હજરત મુફતી)	૨, ૩
ઈસ્માઈલ મેહતર (હાજી)	૩૦
ઈશરલાલ ઇબ્રાહીમ દેસાઈ (શ્રી)	૩૨

ઉ

ઉલૂમ બેમ (મિરઝા)	૧૧૨
ઉબૈદુલ્લાહ અહરાર રહ. (હજરત ખવાબ)	૫૯
ઉબૈદુલ્લાહ ઉર્ફે ખવાબ ખુદ રહ. (હ. ખવાબ)	૯, ૨૪૫ થી ૨૫૫, ૨૬૨, ૨૭૦ થી ૨૮૨
ઉમર (રદિ.) (હજરત અમીરુલ મોમિનીન)	૬૯, ૧૫૦
ઉમર બાગિસ્તાની (હજરત શેખ)	૯૦
ઉમર (શેખ મિરઝા બાદશાહ)	૧૧૨
ઉમર બાગિસ્તાની રહ. (બાદશાહ)	૧૨૩
ઉવેસ કરની રદિ. (હજરત)	૮૦
ઉસ્માન મઝનવી રહ. (હજરત)	૪૯
ઉસ્માનભાઈ ખત્રી સાહબ (જનાબ)	૧

ક

કલીમતુલ્લાહ અથવા કિદમતુલ્લાહ (હજરત) ખવાબ	૨૫૩
કસ્મી રહ. (હજરત મોલાના મુહમ્મદ હાશિમ)	૨૧૭ થી ૨૨૭
કાસિમ મિત મુહમ્મદ રદિ. (હજરત)	૫, ૬૩, ૬૭, ૧૩૪ થી ૧૩૬
કાસિમ તખરેખી રહ. (હજરત ફયદ)	૯૩, ૯૪
કાસિમ રહ. (હજરત મોલાના)	૧૧૧, ૧૧૫, ૧૧૬
કાસિમ સાહબ રહ. (હજરત ખવાબ)	૧૬૩
કાસિમ અહમદ અબ્બાસી (જનાબ)	૨૫
કાલેખાન જી. પડાણુ (જનાબ)	૨૫
કુત્બુદ્દીન હૈદર રહ. (હજરત શેખ)	૧૨૮, ૧૨૯

કુલસુદીન બખ્તિયાર કાઝી રહ. (હઝરત ખ્વાબ)	૨૧૬, ૨૧૭, ૨૨૦
કુલસુલ આલમ રહ. (હઝરત શેખ)	૨૦૧
કુલીજ ખાન કિલ્લેદાર (મુલ્લા મુહમ્મદ)	૧૬૬, ૧૬૭

ખ

ખલીલ (સિપહ સાલાર)	૨૧૦
ખિઝર અલયહિસ્સલામ (હઝરત)	૫૫, ૬૨, ૮૧૫/૮૬
	૨૭૯
ખેરુદીન (મોલાના)	૨૫૯

ગ

ગુલામઅલી શાહ સાહબ દહેલ્વી રહ. (હઝરત સૈયદ)	૯૧
ગુલામ દસ્તગીર નામી	૧૫૬
ગુલામખાળા ખાન	૧૭૦
ગુલામ મુહમ્મદ અમરોહરી (મોલાના સૈયદ)	૨૫૩
ગુલામ બહાઉદીન રહ. (હઝરત ખ્વાબ)	૨૫૪
ગુલામ મુસ્તફાભાઈ કાપડીઆ (જનાબ)	૮, ૧૭, ૨૦
ગુલામ મુસ્તફાભાઈ (મુહતરમ સૈયદ)	૨૦
ગુલામ બહર સુરતી સાહબ (જનાબ)	૨૦
ગુલામ મુહમ્મદભાઈ શેખ (જનાબ હાજી)	૧૭

ઝ

ઝલાસુદીન બહાની (મોલાના)	૪૭
ઝઅફર સાદિક રહિ. (હઝરત ઇમામ)	૫, ૬૩
ઝઅફર સાહબ (મોલાના)	૧૧૫
ઝલાસુદીન રૂમી રહ. (હઝરત મોલાના)	૮૦, ૯૮, ૧૬૫.
ઝલાસુદીન ખ્વારઝુમી રહ. (હઝરત ખ્વાબ)	૧૫૭
ઝહાંગીર બાદશાહ	૧૬૭
ઝહાન રહ. (ખ્વાબ દોસ્ત મુહમ્મદ)	૧૩

જુનૈદ મગદાદી રહ. (હંઝરત શૈખ)	૬૩
જુનૈદ (મોલાના)	૨૬૬
બિખાઇલ અલમહિરસલામ (હંઝરત)	૭૬

અ

અબ્બાર ફુસયન રહ. (હંઝરત મોલાના શાહ સૈયદ)	૩૦
અહિરુદ્દીન ઈસા	૫૫
અયાહીદીન ધૂસુફ	૧૫૫, ૧૫૬
ઐનુદ્દીન અલી કુલાલ(રહ.) (હંઝરત શૈખ)	૭૬
ઐનુદ્દીન ખવાહી રહ. (હંઝરત શૈખ)	૪૯
ઐનુદ્દીન ખવાની રહ. (હંઝરત શૈખ)	૫૬, ૬૪
ઐનુલ આબિદીન રહિ. (હંઝરત હુમામ)	૬૩
ઐદ બિન હારિસ રહિ. (હંઝરત)	૫૬, ૫૭

■

તાજુદ્દીન રહ. (મોલાના)	૫૨
તાજુદ્દીન સંભલી રહ. (હંઝરત)	૯, ૨૨૮, ૨૩૧, ૨૩૨, ૨૫૫થી ૨૬૫
તાનસેન (રાબ ખખ્તિયાર)	૧૫૭, ૧૫૮
તૈમૂર	૧૦૫
તૈમૂર દાનિયાલ	૧૬૫

૬

દાતા સાહબ રહ. (હંઝરત ખવાબ અમલુદ્દીન ૯, ૧૫૬થી ૧૭૨ ખવારખી)	
દાનિયાલ અકબર (અવનર)	૧૬૫, ૧૬૭
દાઉદભાઈ ચાંદોવાલા (અનાબ હાજી)	૨૦
દિયાનત ખાન (નવાબ)	૨૬૭
દોસ્ત મુહમ્મદ	૨૭૭

ન

નઝીર બદખ્શી રહ. (મોલાના)	૧૬૬
નસીમ અહમદ ફરીદી અમરોલી (હઝરત મોલાના)	૨૪૫, ૨૪૬
નજમુદ્દીન કુબરા રહ. (હઝરત શૈખ)	૨૫૭
નાસિરુદ્દીન ઉમ્મીદુલ્લાહ અહરાર રહ. (હઝરત ખવાળ)	૯, ૧૦, ૧૧, ૮૯ થી ૧૬૦ ૧૭૪ થી ૧૭૬, ૧૮૭, ૨૦૩, ૨૦૪, ૨૩૬
નાસિરુદ્દીન અનરારી (રહ.)	૧૦૪
નિઝામુદ્દીન રહ. (હઝરત મોલાના)	૯૨, ૯૩, ૧૨૨, ૧૬૩
નિઝામુદ્દીન ઓલિયા દહેલી રહ. (હ. ખવાળ)	૧૪૬
નિઝામુદ્દીન અહમદ દશતી (મોલાના)	૧૪૭
નિઝામુદ્દીન (હઝરત શૈખ)	૨૫૨
નિઝામુદ્દીન અહમદ બદખ્શી (મીર)	૨૬૮
નૂરુદ્દીન અબ્દુરરહમાન ઝાલી રહ. (હ. મોલાના)	૯૬, ૯૭,
નૂરુદ્દીન ખવાલી રહ. (હઝરત શૈખ)	૧૮૦, ૧૮૧
નૂરુલ આ'લા હસન સાહબ (હ. ખવાળ)	૧૭૧
નૂરુલ આ'લા સાહબ (હઝરત ખવાળ)	૧૭૧
નૂરુલ અલી (રહ.)	૨૪૬

પ

પંડિત (હિન્દુસ્તાની)	૩૯, ૪૦
પરહાપોશ રહ. (સિયદ ખવાળ ખાદશાહ)	૧૬૦, ૧૬૨
પીર મુહમ્મદખાન (ખાદશાહ)	૧૬૪, ૧૮૭, ૧૮૮
પીર મુહમ્મદખાન શૈખ (જનાબ એડવોકેટ)	૧૭

ફ

ફખરુદ્દીન હરિસ્તાની રહ. (હઝરત મોલાના)	૧૫૦
ફઝલુલ્લાહ અબૂલ કાસમી રહ. (હ. ખવાળ)	૯૨
ફરકની રહ. (હઝરત મોલાનાખાદા)	૧૨૨, ૧૨૩

ફરીદ પુખારી (હઝરત શયખ) રહ.	૨૧૨
ફિરોઝ શાહ (ખાદશાહ)	૧૭૨
ફૈઝુલ હસન સાહબ (ખવાબ) રહ.	૧૭૧, ૧૭૨

બ

બહાઉદ્દીન નકશબંદ રહ. (હ. ખવાબ)	૫, ૩૪ થી ૭૫, ૯૩ થી ૧૦૦, ૧૮૫, ૧૯૭
બહાદુરખાન રહ. (અબ્દુન્નખી)	૧૫
બહાઉદ્દીન ઉમર રહ. (હઝરત)	૧૫૦
બહુદીન સરહિંદી રહ. (હઝરત મોલાના)	૩૨, ૧૦૦, ૨૦૩
બહાઉદ્દીન અબૂ નસર પારસા રહ. (હઝરત)	૧૫૦
બખ્તિયાર (રાબ તાનસેન)	૧૫૭, ૧૫૮
બહાદુર (ગુજરાતના સુલતાન)	૨૬૫
બાથઝીઠ બુસ્તામી રહ. (હઝરત)	૫, ૬૩
બાબર (મિરઝા)	૧૦૬, ૧૧૦, ૧૧૧
બાબા મોપાલ	૧૬૩, ૧૬૪
બાકી બિલાહ રહ. (હઝરત ખવાબ)	૧૬૭, ૧૯૦ થી ૨૮૨
બાકી મુહમ્મદ ખાન (ખાદશાહ)	૧૮૭, ૧૮૮
બાબા વાલી નકશબંદી રહ. (હઝરત શયખ)	૨૦૦
બિંદયસ્તાઈર (મિરઝા)	૧૦૯

મ

મજબૂબ દુકસ્તાની રહ.	૧૯૫, ૧૯૬, ૧૯૯
મઝારી રહ. (મોલાના હાથ)	૯૭
મલંગ	૨૨૦, ૨૨૧
મહમૂદ મઝનવી (સુલતાન)	૩૯, ૪૦, ૪૯
મહમૂદ બિન શહાબુદ્દીન	૯૦
મહમૂદ શાશી રહ. (હઝરત ખવાબ)	૯૦
મહમૂદ મિરઝા (સુલતાન)	૧૧૨ થી ૧૧૬, ૧૭૬
મહારાબ (હિન્દુસ્તાનના)	૩૯
મહેર અલી (હાથિઝ)	૨૫૨
મહેમૂદ અલખૈર ફઝનવી રહ. (હ. ખવાબ)	૫

મીડાઈલ અદૈહિસ્સલામ (હજરત)	૭૬
મીર હિન્દાહ	૧૦૫
મીર હસન બહાદુર (અમીર)	૧૦૮, ૧૦૯
મીર અબ્દુલ અવ્વલ (રહ.)	૧૧૫
મીર માસૂમઅલી ખાન	૧૭૦
મિર્જા ફુલીજખાન રહ.	૨૧૨
મિર્જા હિસામુદ્દીન અહમદ (રહ.)	૨૫૫, ૨૬૬ થી ૨૭૭
મિર્જા મજીદુર રાનેજાનાં શહીદ રહ. (હજરત)	૧૨
મિર્જા ખાદિરખાન રહ.	૧૪
મુદુદ્દીન હંખે અરબી રહ. (હજરત શેખ અકબર)	૧૧, ૧૨૮, ૨૪૯
મુખ્તાર અહમદ નાગાથી (જનાબ એડવોકેટ)	૧૭
મુન્સા અઝગાહિસ્સલામ (હજરત)	૭૬
મુન્સા અલી કાર. (રહ.)	૭૬, ૧૯૫
મુખારક સાદગ (રહ.) (હજરત ખ્યાલ)	૧૫૨, ૧૬૨, ૧૬૩
મુખ્તુદ્દીન હસન નાજરી અજમેરી રહ.	૨૫૬
મુરાદ રહ. (હજરત શાહ)	૨૬૫, ૨૬૬
મુજાહિદ આકેલાની રહ. (હજરત હંખામે રાગાની)	૮, ૫, ૧૨, ૧૩, ૧૪, ૧૫, ૧૬, ૪૧, ૯૯, ૧૦૦, ૧૬૭, ૧૯૬, ૨૦૩, ૨૦૬, ૨૧૦, ૨૧૪, ૨૧૫, ૨૨૪ થી ૨૩૩, ૨૪૫ થી ૨૬૨
મુહમ્મદ અલી હકીમ નિરમિત્રી રહ. (હજરત ખ્યાલ)	૪૩
મુહમ્મદ અલ એદ્દસ (સંધદ)	૧૫૮
મુહમ્મદ અલ્લાન (શયખ)	૨૬૦, ૨૬૧
મુહમ્મદ અબ્દુર્રહીમ સાદગ વધપુરી દા. બ. ૭ થી ૨૯ (હજરત મો. શાહ)	
મુહમ્મદ હંખાલ ફાજી	૩૧

મુહમ્મદ કાસિમ રહ. (હજરત ખવાળ)	૧૬૯, ૧૭૦
મુહમ્મદ કમાલ સંભલી રહ. (સંયદ)	૨૫૦ થી ૨૫૪
મુહમ્મદ દુરવેશ રહ. (હજરત ખવાળ)	૯, ૧૭૮ થી ૧૮૫
મુહમ્મદ દેહદાર રહ. (હજરત ખવાળ)	૯, ૧૫૬ થી ૧૫૯
મુહમ્મદ નઝીર રાંઝા નૌશાદી (જનાબ)	૩૦
મુહમ્મદ ઝફી પારસા રહ. (હજરત ખવાળ)	૨૦
મુહમ્મદ ઝાહિદ વખશી રહ. (હજરત ખવાળ)	૯, ૧૭૩ થી ૧૭૮
મુહમ્મદ ખિત ફઝલુલ્લાહ રહ. (હજરત શેખ)	૨૩૪
મુહમ્મદ પારસા રહ. (હજરત ખવાળ)	૩૬, ૩૭, ૪૩, ૮૨, ૧૪૮
મુહમ્મદ બાકર રહિ. (હજરત ઈમામ)	૬૩
મુહમ્મદ બાકી બખદારી રહ. (હજરત)	૮૦
મુહમ્મદ બાકી ખિસ્સાહ રહ. (હજરત ખવાળ)	૯, ૧૬૭, ૧૯૦ થી ૨૮૨
મુહમ્મદ બાગા સમ્મારી રહ. (હજરત ખવાળ)	૫
મુહમ્મદ મઝહર કુત્તી રહ. (હજરત ખવાળ)	૨૦
મુહમ્મદ મસ્જિદ અહમદ (મોસ્કર રાફર)	૨૦
મુહમ્મદ મારુમ રહ. (હજરત ખવાળ)	૫, ૧૨
મુહમ્મદ મીર રહ. (હજરત)	૯૭, ૯૮, ૧૦૫
મુહમ્મદ મઆઈ (મોલાના)	૧૧૦, ૧૧૧
મુહમ્મદ મુકનદા અમકંઝી રહ. (હજરત ખવાળ)	૯, ૧૮૦ થી ૨૧૩
મુહમ્મદ માકુબ ચરખી (રહ.) (હજરત ખવાળ)	૯, ૩૦ થી ૧૦૦, ૧૪૩, ૧૭૪, ૨૪૮
મુહમ્મદ રઝા અજમેરી (હજરત શેખુલ હદીસ)	૧, ૩, ૨૨
મુહમ્મદ શાહ (બાદશાહ)	૨૬૫
મુહમ્મદ શેખાની રહ. (હજરત ઈમામ)	૧૪૬, ૧૪૭
મુહમ્મદ સઈદ રહ. (હજરત ખવાળ)	૫, ૧૨
મુહમ્મદ સાદિક શેખ (જનાબ)	૨૦

મુહમ્મદ સાદિક કમરી (જનાબ)	૩૧
મુહમ્મદ સિદ્દિક બદખ્શી રહ. (હજરત ખવાબ)	૨૦૩
મુહમ્મદ હસન નકશબંદો (હજરત મોલાના)	૩૨
મુહમ્મદ હનીફ રહ. (હજરત ખવાબ)	૨૦
મુહમ્મદ હાશિમ કસ્મી (રહ.) (મોલાના)	૨૩૪, ૨૪૭
મુહમ્મદ હાશિમ બહાદુર રહ. (સૈયદ)	૨૬૬
મુહમ્મદ હિદાયત અલી જયપુરી રહ. (હજરત ૧ થી ૪, ૧૫ થી ૩૧ મો. શાહ)	

મુહમ્મદ બહાઉદ્દીન નકશબંદ રહ. (હજરત ખવાબ)	૫, ૩૪ થી ૧૦૦, ૧૮૫ ૧૯૭
મુહમ્મદ નુઅમાન રહ. (હજરત મીર)	૨૨૫, ૨૨૬, ૨૩૪

૫

યાકૂબ અલયહિસ્સલામ (હજરત)	૧૮૨, ૨૭૫
યાકૂબ સરીગત નદવી (હજરત મોલાના)	૪
યાબા નિરમિત્રી (સૈયદ)	૧૭૨, ૨૬૫
યુસુફ હન્દાની રહ. (હજરત ખવાબ)	૫, ૧૩૬, ૧૬૮
યુસુફ અલયહિસ્સલામ (હજરત)	૧૮૨
યુસુફખાન પટેલ નદવી (હજરત મોલાના)	૨૦

૨

રમઝુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ	૧ થી ૧૬, ૪૩ થી ૨૧૨, ૨૫૦, ૨૫૧, ૨૬૬, ૨૮૧, ૨૮૨
------------------------------------	---

રહિફ અહમદ સાહબ રહ. (હજરત સૈય)	૯૧
રહિફ અહમદ મુજદ્દી રહ. (હજરત સૈય)	૩૧
રશીદ અહમદ અબમેરી (મોલાના કારી)	૪, ૨૪
રમી રહ. (હજરત મોલાના બલાહુદ્દીન)	૮૦, ૯૮, ૧૬૫

૬

લતીફ સાહબ રહ. (શાહ)	૨૬૫, ૨૬૬
લુક્તુલ્લાહ રહ. (હજરત મોલાના)	૧૯૭

૧

વગીર અલી કાદરી તકરુબી રહ. (હંઝરત	૨૦, ૨૨
પીર સૈયદ)	
વલીલ્લાહ મુહમ્મદ હેલી રહ. (હંઝરત શાહ)	૨૦૧, ૨૪૯, ૨૬૦ થી
	૨૬૩
વહીદી ખવાબગી રહ. (હંઝરત મોલાના)	૧૯૭
વિસાલ મુહમ્મદ (સૈયદ)	૨૫૩

II

શમ્સુદ્દીન મુહમ્મદ કુસર્થ (હંઝરત ખવાબ)	૧૫૦
શમ્સુદ્દીન અલેક્સિસલામ (હંઝરત)	૮૫
શરીફ જરજની રહ. (મોલાના સૈયદ)	૩૬
શરફુદ્દીન કાઝી (સૈયદ વલીલ્લાહ ખાન સાહેબ)	૧૭૧
શકાલુદ્દીન રહ. (હંઝરત ખવાબ)	૯૧
શકાલુદ્દીન સીરાખી રહ. (હંઝરત મોલાના)	૫૦
શકાલુદ્દીન સુલેવર્દી રહ. (હંઝરત સૈયદ)	૧૨૮, ૧૨૯
શાહખ મિસ્ત્રા	૧૦૪, ૧૦૯, ૧૧૧,
	૧૧૯
શાહ જહાન (બાદશાહ)	૨૫૦
શાહઈ રહ. (હંઝરત હંમામ)	૧૪૬
શિરાઝી (હાફિઝ)	૨૩૨
શેરખાન	૧૫૪
શેર અલી (અમીર)	૧૫૫
શેરગાની રહ. (મોલાના)	૨૦૪

III

સર્પદ તુર્કિસ્તાની રહ. (હંઝરત મોલાના)	૧૬૪, ૨૬૬
સર્પદ મુહમ્મદ રહ. (હંઝરત ખવાબ)	૧૬૯
સર્પદ અહમદ નૂરખત (મોલાના)	૪
સમદુદ્દીન રહ. (હંઝરત ખવાબ)	૯૭, ૧૪૯
સજબાદ હુસૈન કુરેશી (પ્રોફેસર)	૨૦
સહીબુદ્દીન	૧૫૫

સલમાન ફારસી રદિ. (હજરત)	૫, ૬૩
સલામુલ્લાહ રહ. (હજરત ખવાળ)	૨૫૩
સદર જહાન રહ.	૨૧૨
સાંઘી શીરાઝી રહ. (હજરત શૈખ)	૨૧૭, ૨૧૮
સાફિહ હલવાઈ રહ. (હજરત મોલાના)	૧૯૪, ૧૯૫
સામ મિરઝા	૨૫૪
સાખિત રહ. (હજરત)	૧૪૬
સિદ્દિકે અકબર રદિ. (હજરત)	૧૫૦
સિરાઝુદ્દીન ખુલાસ પરમસી રહ. (હ. શૈખ)	૬૩
સિરાઝુદ્દીન મુહમ્મદ (હજરત ખવાળ)	૨૭૬
સૂફી આખીદમીયાં ડાભેલી રહ. (હ. સૈયદ)	૩૦
સિદ્દુદ્દીન ખારખઝી રહ. (હજરત)	૭૩
સિદ્દુદ્દીન રહ. (હજરત ખવાળ)	૧૨
સોહરામજી (પારસી)	૨૧૫, ૨૧૬

હામી મિરઝા	૧૯૪
હમીદુદ્દીન શાશી રહ. (મોલાના)	૪૧
હમીદુદ્દીન સૂફી નાગોરી રહ. (હ. શૈખ)	૨૫૬
હસન અતાર રહ. (હજરત ખવાળ)	૪૬, ૪૭
હસન રહ. (હજરત ઈમામ)	૧૪૬
હસનજી સાફિય રહ. (શૈખ સૈયદ)	૧૫૬
હસન ખસરી (રહ.) (હજરત ખવાળ)	૨૬૬
હસન ભડકેદવી (મોલાના)	૨૩
હાકિમ (વખ્શના)	૧૭૬
હાશિમ કશ્મી રહ. (મોલાના)	૩૧, ૨૧૭ થી ૨૨૭, ૨૭૧, ૨૭૩, ૨૭૬

હિસામુદ્દીન શાશી (રહ.) (હ. મોલાના)	૯૪
હિસામુદ્દીન પારસા રહ. (હ. મોલાના)	૯૪, ૯૫
હિસામુદ્દીન અહમદ રહ. (હજરત)	૨૧૭ થી ૨૪૮, ૨૬૬ ૨૭૭, ૨૭૯, ૨૮૦

હુસયન ઈબને અલી રદિ. (હઝરત ઈમામ)	૬૩, ૧૫૦
હુસયન રહ. (મોલાના સૈયદ)	૧૧૫, ૧૫૯
હુસયન મિરઝા (સુલતાન)	૧૫૫
હુસયન ખવારઝુમી રહ. (હઝરત શૈખ)	૧૮૨, ૧૮૩
હુઝયફા બિન યમાની (રદિ.) (હઝરત)	૭૭, ૭૮
હુસયરી રહ. (હઝરત ઈમામ)	૧૪૭

સ્થળો

સ્થળ	પાનું	સ્થળ	પાનું
અરઘાત	૮૪	ઈરાન	૧૫૫, ૧૬૦
અફઘાનિસ્તાન	૮૭, ૧૫૫	ઈસકરાર (તુર્કસ્તાન)	૧૮૩
અમદાવાદ	૨૦, ૩૦, ૧૬૭	ઈરાક	૨૬૮
અમક	૧૮૦થી ૨૦૬	ઈન્નહી લાઈફી	૨૦
અબમેર શરીફ	૨૫૫	ઈસ્લામાબાદ	૩૨
અરબસ્તાન	૨૬૦	ઉઝબેકિસ્તાન	૮૭, ૧૭૪
અંદળાન	૧૧૨	કસરે આરિફાં	૩૪, ૫૩
આબુદ્	૨૬	કંદહાર	૧૬૪
આમૂ નદી	૮૭, ૧૧૦	કથ	૫૬, ૫૮
આત્રા	૧૬૫, ૨૩૪, ૨૭૬, ૨૭૯	કપ્યાનતુ' રબુ	૧૧૬
કઈકઆન પહાડ	૨૬૨	કરબલા	૧૫૦
કરાંચી	૨૦, ૩૦	તાજિકિસ્તાન	૮૭
		તારકંદ	૯૨, ૧૦૧, ૧૦૬, ૧૦૯, ૧૧૯
કચ્છ-ભુજ	૨૦	તારાપુર	૨૬
કાબુલ	૧૧૨, ૧૯૩, ૧૯૪, ૧૯૫, ૨૦૭	તુર્કસ્તાન	૧૦૫, ૧૦૬
		તુરાન	૧૮૫, ૧૮૬

કામાનગર(કામરેજ)	૧૫૭	કાબેલ	૪
કાશ્મીર	૨૦૦	દમિસ્ક :	૧૫૧
કા'બા શરીફ	૩	દિલ્લી	૩૨, ૨૦૧,
કોલકત્તું જંગલ	૫૨, ૧૬૮,		૨૧૧થી૨૧૮
	૨૫૦		૨૩૩થી૨૪૫
			૨૫૨થી૨૫૪
			૨૬૪, ૨૭૭
ખવારમુખ	૪૧, ૧૨૨, ૧૬૦		૨૬૪, ૨૭૭
ખરજરહ (હિરાત)	૧૪૭	ફેહદાર (રશિયા)	૧૫૭
ખાવરાતું જંગલ	૧૬૧	દોશમ્બા (રશિયા)	૮૭
ખુરાસાન	૪૭, ૫૯, ૬૪	નજદ	૧૫૦
	૧૦૬, ૧૦૯,	નયાગાંવ (લખનવ)	૩૦
	૧૫૧		
	૧૬૨, ૧૬૪,	નાગોર	૨૫૬
	૨૧૬		
ગઝનવી	૩૯	નીશાપુર	૧૫૦
ગુજરાત	૧૯, ૧૬૫,	પરમસી(રશિયા)	૯૩
	૨૬૩		
ચરખ (ગઝની)	૪૯થી ૫૮	પાટણ	૧૭૦
ચુગાનિયા(જહાનિયા)	૪૫, ૬૦, ૬૫	પાકિસ્તાન	૧૯૧
જયપુર	૮, ૯, ૨૭થી ૩૧	પેશાવર	૨૦૬
જમ	૧૪૮	પીરાન પાટણ	૨૬૬
જુન્જક(તુર્કસ્તાન)	૧૬૦	ફતહઆબાદ	૫૩
જોક	૧૬૦	ફરકલ	૧૦૬
જોતપુર	૨૫૫	ફરગાના	૧૧૨
તબૂક	૮૨	ફિરોઝા	૨૨૬, ૨૭૧
બદખ	૫૭, ૬૪, ૧૬૪,	મિસર	૪૯
	૧૬૫, ૧૯૮, ૨૦૩	મિના	૮૪
	૨૫૮	મુલતાન(પાકિસ્તાન)	૭૬
બદખશાં	૫૮, ૧૧૨	મુંબઈ	૨૬

મગદાદ	૧૫૦	રૂમ	૧૫૧, ૨૬૨
બાગિસ્તાન(રશિયા)	૯૦	રામપુર(કુ.પી.)	૨૦
બારડોલી	૮, ૨૧	સંદેર	૩૦
બામિયાન	૨૦	લખનવ	૩૧૦
બિહાર	૨૫૫	લાહોર	૩૦ થી ૩૨, ૭૫, ૧૬૭થી ૨૧૧
બુખારા	૪૧ થી ૫૮, ૮૫, ૯૩, ૯૪	વડોદરા	૨૫૩થી ૨૭૮
	૧૫૬, ૧૬૦	વખ્ત	૧૬૬
	૧૭૪થી ૨૦૩	વલસાડ	૧૭૪, ૧૭૭
	૨૪૯	વાલકની	૨૦, ૨૧
બુસ્તામ	૧૫૦	વાનસર	૯૩
બુરહાનપુર	૧૬૫થી ૧૬૮	વિજાપુર	૧૭૪, ૧૭૫
બેલુસાક શરીફ	૨૬૧	શામ	૨૦
ભારત	૧૯૧	શીરાજ	૧૫૨, ૨૬૧
મવ	૯૪	સીરાજ	૪૭
મહીના મુનવર	૧૫૦થી ૧૫૨,	સરાન્દીપ	૩૯, ૪૦
	૨૬૦	સમરકંદ	૮૫થી ૧૯૭
		સબજવાર	૧૫૦
મહા મુઅઝઝમા	૨૦, ૧૫૧થી ૧૬૬, ૨૫૦થી ૨૬૩	સરહિદ શરીફ	૨૧૧ ૨૧૩
		સંમલ	૨૪૫
		સારન	૨૫૨થી ૨૬૨
માવરાહિન્નહર (તુર્કસ્તાન)	૧૮૭થી ૧૯૫, ૨૬૮થી ૨૭૮	સેન્ટ આંદ્રે (રીનિયન)	૨૫૫
		કલકત્તા	૩૦
		કલકત્તા	૮૭, ૯૫
		કલકત્તા	૧૫૧
		કલકત્તા	૨૬૪
		કલકત્તા	૧૫૦, ૨૬૨

કિરાત	૯૪, ૧૦૦, ૧૧૧,
	૧૫૦, ૧૫૫
કિસાર	૯૪, ૧૧૨, ૧૧૪,
	૧૭૪, ૧૭૬

કિતાબો

નામ	પાઠ
અબ્દાલિયમહ	૩૭ થી ૪૧, ૭૫
અહમદુલ્લાકવીમ (ગુજરાતી)	૯૯
અનવાસે નફસિયહ	૧૩૦
અનવાસુલ આરિફીન	૨૦૧
અસરાદીયમહ	૨૩૬, ૨૬૨
અલ હન્તિબાહ હી સલાસિસે ઓલિયા અલ્લાહ	૧૪૯, ૨૬૩
અઝકારે નફસાન્દિયહ	૨૬૩
અલ કિરાતલ મુસ્તાફીમ	૨૬૩
ઈબને માજહ	૧૪૩
કરકુલ મહમૂબ સ અરબાબિલ મુલુબ	૭૫
ખઝીનએ મઅરિકત	૩૪
ખવાબ બાકી બિલ્લાહ ઓર સાહબ આદમાન	૨૬૨, ૨૬૭
વ ખુદ્કા	૨૨૭, ૨૪૫
મુલુબએ શહે નામિઅ કબીર	૧૪૬
ગુલશને ગુજરાત	૧૫૭, ૧૬૦, ૧૬૧,
	૧૬૪, ૧૬૯
ભામીઈલ ફવાઈદ	૨૫૪
જવાહરે ઉલુધ્યહ	૯૦, ૯૧, ૧૦૧, ૧૦૪,
	૨૩૩

મુરત સોનાની મુરત
હંઝરાગુલ કુલસ

૧૬૬, ૧૬૭
૪૫, ૬૧, ૬૬, ૬૭,
૬૮, ૧૦૦, ૧૦૬, ૧૦૯,
૧૧૭, ૧૬૩, ૨૦૩, ૨૦૭
૧૫૬

હંઝારે ભાગી

☆ સમાપ્ત ☆

★